

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN
CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 343.914:159.9(043.3)

CHIȚOI ANCA-DANIELA

**PROFILUL DE PERSONALITATE AL FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE
LIBERTATE**

511.02 PSIHOLOGIA DEZVOLTĂRII ȘI PSIHOLOGIA EDUCAȚIONALĂ

Teză de doctor în psihologie

**Conducător științific: Groza Angela, doctor în psihologie, conferențiar
universitar**

Autor:

Chițoi Anca-Daniela

Chișinău, 2025

© Chițoi Anca-Daniela, 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile română și engleză).....	5
LISTA ABREVIERILOR	7
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	9
INTRODUCERE	10
1. ABORDĂRI TEORETICE ÎN STUDIUL PERSONALITĂȚII FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE	
1.1. Delimitări conceptuale și perspective psihologice asupra infracționalității feminine	20
1.2. Modele psihologice ale comportamentului criminal feminin	27
1.3. Personalitatea și tipologiile psihologice ale femeii criminale	33
1.4. Factorii de risc asociați cu comportamentul criminal al femeii	44
1.5. Concluzii la Capitolul 1	54
2. CERCETAREA CONSTATATIVĂ A PROFILULUI DE PERSONALITATE AL FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE	
2.1. Designul metodologic al cercetării	56
2.2. Rezultatele cercetării constatative a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate	64
2.2.1. Trăsături de personalitate specifice femeii criminale private de libertate	64
2.2.2. Profilul clinic al femeii criminale private de libertate	95
2.2.3. Abuzul în istoricul de viață al femeii criminale private de libertate	104
2.3. Concluzii la Capitolul 2	109
3. OPTIMIZAREA TRĂSĂTURILOR DE PERSONALITATE LA FEMEILE CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE	
3.1. Aspecte fundamentale ale intervenției psihologice	111
3.2. Metodologia programului de intervenție psihologică	117
3.3. Evaluarea eficienței programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate	129
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....	153
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	156

BIBLIOGRAFIE	158
ANEXE	
Anexa 1. Consimțământul informat. Formularul de acceptare.....	182
Anexa 2. Instrumente utilizate în cercetare	186
Anexa 3. Datele statistice ale experimentului de constatare	190
Anexa 4. Datele statistice ale experimentului formativ	254
Anexa 5. Programul de intervenție psihologică	279
Anexa 6. Fișe utilizate în cadrul programului de intervenție psihologică	308
 DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	 326
CV-UL AUTORULUI	327

ADNOTARE

**Anca-Daniela Chițoi. Profilul de personalitate al femeii criminale private de libertate.
Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2025**

Structura tezei: teza cuprinde următoarele elemente constitutive: adnotări în 2 limbi, lista abrevierilor, lista tabelor, lista figurilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie care include 280 titluri, 6 anexe, 147 pagini text de bază, 19 figuri și 17 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune, crimă, femeia infractoare, privare de libertate, femeia criminală

Scopul cercetării: identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate urmată de elaborarea și implementarea unui program psihologic destinat optimizării acestor trăsături.

Obiectivele cercetării: studierea comparativă a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate în raport cu femeile private de libertate care au comis infracțiuni fără violență; evaluarea profilului clinic al femeii criminale private de libertate; determinarea prezenței abuzului în istoricul de viață al femeii criminale private de libertate; elaborarea și implementarea unui program psihologic destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate; determinarea eficienței programului de intervenție psihologică.

Problema științifică importantă soluționată în contextul cercetării realizate constă în identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeii criminale private de libertate, evaluarea profilului clinic și indicarea intensității tulburărilor de personalitate; determinarea prezenței experiențelor de abuz în istoricul de viață comparativ cu femeile care au comis infracțiuni fără violență; elaborarea unui program de intervenție psihologică adaptat particularităților de personalitate ale acesteia și în evaluarea impactului pe care implementarea acestui program îl are asupra optimizării trăsăturilor de personalitate identificate.

Noutatea și originalitatea științifică. Pentru prima dată la nivel național, a fost studiat profilul de personalitate al femeii criminale, comparativ cu alte categorii de femei private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență; a fost dezvoltată o metodologie de evaluare și identificare a trăsăturilor distinctive ale femeii criminale; a fost dezvoltat și aplicat un program de intervenție psihologică care nu se adresează populației generale (femei și bărbați), ci exclusiv femeilor care au comis omor, fiind adaptat specific particularităților de personalitate ale acestei categorii de deținute. Pentru prima dată la nivel național, au fost valorificate metode și tehnici specifice terapiei experiențial-umanistă. Programul de intervenție propus se bazează pe cercetări moderne care contestă viziunea tradițională a personalității rigide, demonstrând plasticitatea trăsăturilor la adulți.

Semnificația teoretică constă în evidențierea trăsăturilor de personalitate specifice profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate.

Valoarea aplicativă a lucrării este dată de modalitatea de investigare a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate, de stabilirea trăsăturilor de personalitate comune femeilor care au săvârșit infracțiunea de omor în comparație cu femeile delincvente care au comis infracțiuni fără violență, dar și de elaborarea, aplicarea și investigarea eficienței programului de intervenție psihologică având ca obiectiv optimizarea trăsăturilor de personalitate identificate.

Implementarea rezultatelor științifice. Principalele elemente ale demersului de cercetare au fost expuse și supuse dezbaterii în cadrul unor conferințe naționale și internaționale, fiind valorificate prin publicarea în reviste de specialitate. Programul formativ a fost propus spre implementare de către personalul sectorului reintegrare socială cu atribuții în domeniul asistenței psihologice din unitățile aflate în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor și care custodiază femei.

ANNOTATION

Anca-Daniela Chițoi. Personality Profile of Incarcerated Female Criminals. PhD Thesis in Psychology. Chișinău 2025

Thesis structure: annotations in 2 languages, list of abbreviations, list of tables, list of figures, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 280 titles, 6 annexes, 147 pages of main text, 19 figures, and 17 tables. The obtained results are published in 7 scientific publications.

Keywords: offense, homicide, female offender, incarceration, female criminal

Research goal: identifying the specific personality traits of incarcerated female criminals, followed by the development and implementation of a psychological program aimed at optimizing these traits within this group of inmates.

Research objectives: comparison of the personality profile of incarcerated female criminals with that of women who have committed non-violent crimes; evaluation of the clinical profile of incarcerated female criminals; determination of the presence of abuse in the life history of incarcerated female criminals; development and implementation of a psychological program aimed at optimizing the personality traits of incarcerated female criminals; evaluation of the effectiveness of the psychological intervention program.

The significant scientific problem addressed in the conducted research consists of identifying the specific personality traits of incarcerated female criminals, evaluating their clinical profile and determining the intensity of personality disorders; assessing the presence of abuse experiences in their life history compared to women who committed non-violent crimes; developing a psychological intervention program tailored to their specific personality traits, and evaluating the impact of implementing this program on optimizing the identified personality traits.

Scientific novelty and originality. For the first time at the national level, the personality profile of female criminals was studied, compared to other categories of incarcerated women who have committed non-violent crimes; a methodology for evaluating and identifying the distinctive traits of incarcerated female criminals has been developed; a therapeutic-rehabilitative intervention program was developed and implemented, which does not address the general population (both women and men), but exclusively women who have committed murder, tailored specifically to the personality traits of this category of incarcerated women. For the first time at the national level, methods and techniques specific to the experiential-humanistic therapy were utilized. The proposed intervention program is based on modern research that challenges the traditional view of rigid personality, demonstrating the plasticity of traits in adults.

The theoretical significance lies in highlighting the personality traits specific to the personality profile of the incarcerated female criminals.

The applicative value of the paper is given by the method of investigating the personality profile of incarcerated female criminals, by identifying the common personality traits of women who have committed violent crimes compared to female offenders who have committed non-violent crimes, as well as by the development, implementation, and investigation of the effectiveness of the therapeutic-rehabilitative intervention program aimed at optimizing the identified personality traits.

Implementation of scientific results. The main findings of the research were presented and discussed at national and international conferences and disseminated through publications in specialized journals. The psychological intervention program was proposed for implementation within the National Administration of Penitentiaries.

LISTA ABREVIERILOR

ZKPQ	Chestionarul de personalitate Zuckerman-Kuhlman
FFNPQ	Chestionarul nonverbal de personalitate în cinci factori
FPI-G	Inventarul de personalitate Freiburg – forma G
SCID-II	Chestionarul de personalitate pentru tulburările de personalitate
PMSweb	Aplicație informatică utilizată în Administrația Penitenciarelor din România
CIS	Căutare impulsivă de senzații
N-A	Neuroticism-Anxietate
A-O	Agresivitate-Ostilitate
A	Activitate
S	Sociabilitate
N	Nevrotism
E	Extraversie
D.E.	Deschidere către experiență
Ag.	Agreabilitate
C	Conștiinciozitate
F.D.	Fire deschisă
E.I.	Extroversiune-Introversiune
L.	Labilitate
M.	Masculinitate
M	Valoarea mediei
GE	Grup experimental
GC	Grup de control
T.	Tulburare
T.E.	Tulburare de Personalitate Evitantă
T.D.	Tulburare de Personalitate Dependentă
T.O.C.	Tulburare de Personalitate Obsesiv-Compulsivă
T.P.A.	Tulburare de Personalitate Pasiv-Agresivă
T.Dprv.	Tulburare de Personalitate Depresivă
T.P.	Tulburare de Personalitate Paranoidă
T.Schztp.	Tulburare de Personalitate Schizotipală
T.Schzd.	Tulburare de Personalitate Schizoidă
T.H.	Tulburare de Personalitate Histrionică
T.N.	Tulburare de Personalitate Narcisistică
T.B.	Tulburare de Personalitate Borderline
T.A.	Tulburare de Personalitate Antisocială

Lista tabelelor

Tabel 2.1 Dimensiuni socio-demografice ale lotului studiat.....	58
Tabel 3.1 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, ZKPQ.....	131
Tabel 3.2 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, ZKPQ	131
Tabel 3.3 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, ZKPQ.....	134
Tabel 3.4 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, ZKPQ	135
Tabel 3.5 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, FFNPQ	136
Tabel 3.6 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, FFNPQ	136
Tabel 3.7 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, FFNPQ	139
Tabel 3.8 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, FFNPQ	139
Tabel 3.9 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, FPI-G	140
Tabel 3.10 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, FPI-G	141
Tabel 3.11 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, FPI-G	145
Tabel 3.12 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, FPI-G	146
Tabel 3.13 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, SCID-II	148
Tabel 3.14 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, SCID-II	148
Tabel 3.15 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, SCID-II	151
Tabel 3.16 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, SCID-II	152

Lista figurilor

Figura 2.1 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, ZKPQ.....	65
Figura 2.2 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FFNPQ	70
Figura 2.3 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G	78
Figura 2.4 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G	81
Figura 2.5 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G	84
Figura 2.6 Valori medii ale scalelor SCID-II	95
Figura 2.7 Valori medii ale scalelor SCID-II	98
Figura 2.8 Valori medii ale scalelor SCID-II	101
Figura 2.9 Valori medii ale Scalei pentru depistarea abuzului și traumei	104
Figura 3.1 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GE, Test/Retest	131
Figura 3.2 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GC, Test/Retest	134
Figura 3.3 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GE/GC, Retest	135
Figura 3.4 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GE, Test/Retest	136
Figura 3.5 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GC, Test/Retest	138
Figura 3.6 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GE/GC, Retest	139
Figura 3.7 Valori medii ale rezultatelor FPI-G, GE, Test/Retest	141
Figura 3.8 Valori medii ale rezultatelor FPI-G, GC, Test/Retest	145
Figura 3.9 Valori medii ale rezultatelor SCID-II, GE, Test/Retest	149
Figura 3.10 Valori medii ale rezultatelor SCID-II, GC, Test/Retest	151

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Criminalitatea este o componentă a societății care nu poate fi eradicată complet, afectând toate țările lumii. Implicarea femeilor în infracțiuni violente are efecte negative atât asupra persoanelor implicate, cât și asupra comunității în ansamblu. Femeile care săvârșesc astfel de infracțiuni se confruntă nu doar cu consecințele legale, ci și cu efectele profunde și nefaste care le pot însoți pe tot parcursul vieții. Din acest motiv, este imperios necesară investigarea și înțelegerea profundă a trăsăturilor de personalitate ale femeilor care comit infracțiuni violente oferind astfel posibilitatea dezvoltării unor strategii de intervenție terapeutică, care să aibă un impact pozitiv asupra stării lor de bine și a funcționalității generale, facilitându-le reintegrarea în societate și îmbunătățirea calității vieții.

Infraționalitatea, în ansamblu, poate fi înțeleasă ca o gamă largă de comportamente antisociale sau încălcări ale normelor de conduită din societate [239], incluzând faptele de natură civilă și administrativă, în urmărirea intereselor personale [13]. În particular, infracțiunea de omor este un act grav care atrage responsabilitatea penală și reprezintă actul intenționat de a lua viața unei alte persoane [2]. Omorul, ca infracțiune, reprezintă o deviere de la specificul comportamentului uman și include, pe lângă aspectele judiciare, și aspectele individual-umane, subliniind încă o dată necesitatea de a cerceta personalitatea femeii care comite astfel de acte.

Personalitatea este rezultatul interacțiunii complexe dintre predispozițiile genetice și mediul în care trăim [262]. Prin urmare, experiențele de viață, inclusiv educația, relațiile interpersonale, traumele sau evenimentele semnificative, pot influența modul în care se dezvoltă trăsăturile de personalitate și comportamentele individului. Experiențele, modelele și interacțiunile din familie au un impact profund asupra formării atitudinilor și comportamentelor individuale, contribuind semnificativ la direcționarea sau prevenirea tendințelor antisociale în cursul vieții. Familia este prima sursă de suport emoțional pentru copil. Relațiile afectuoase și calde cu părinții și ceilalți membri ai familiei contribuie la dezvoltarea securității emoționale a copilului. Aceasta îi conferă confortul necesar pentru a se simți în siguranță și încrezător în sine. Pe de altă parte, experiențele grave din copilărie, cum ar fi abuzul sau neglijarea, generează tulburări de atașament care sunt asociate cu actele infracționale, inclusiv comportamentul agresiv și infracțiunile grave, precum omorul [130]. Stările conflictuale acute afectează negativ dezvoltarea copiilor, predispunându-i către comportamente antisociale [12]. Experiențele de abuz pot avea un impact profund și de durată asupra dezvoltării

personalității, generând stimă de sine scăzută și auto-percepție negativă, probleme de încredere, dificultăți în construirea și menținerea relațiilor, dependență sau izolare, dificultăți în gestionarea stresului și a conflictelor etc.. În contextul criminalității feminine, viziunea negativă asupra propriei persoane, lipsa încrederii în capacitatea lor de a gestiona provocările vieții contribuie la manifestarea acestor comportamente infracționale [33].

În familie, copilul învață normele sociale, valorile culturale și comportamentele adecvate. Iar asta implică răbdare, atenție și sprijin din partea părinților. Formarea unor adulți responsabili, respectuoși și echilibrați emoțional implică o educație a copilului prin metode non-fizice de disciplină și corecție a comportamentului, cum ar fi stabilirea de limite clare, comunicarea pozitivă și folosirea consecințelor non-fizice pentru comportamentele nedorite. Mulți părinți, însă, recurg la practicile de disciplină prin pedepse corporale și nu înțeleg că acestea au un efect negativ asupra dezvoltării copiilor, deoarece pe de o parte, îi învață că agresivitatea și constrângerea reprezintă modalități acceptabile de rezolvare a problemelor, iar pe de altă parte, generează furie, revolte, comportamentul de opoziție. Normalizarea agresivității poate duce la interiorizarea acestui tip de comportament și la utilizarea lui în interacțiunile sociale căci mesajul pe care copilul îl percepe este acela că agresivitatea și constrângerea sunt modalități acceptabile de rezolvare a problemelor. În plus, emoțiile negative provocate de stilurile parentale autoritare, aspre și punitive, pot alimenta un comportament sfidător și antisocial.

În multe cazuri, aceste abuzuri nu se limitează la perioada copilăriei, continuând adesea și în perioada adultă. În mod special, agresiunile asupra femeilor sunt întâlnite la toate vârstele. Femeile ajung adesea să comită infracțiuni din dorința de a scăpa din mediul familial abuziv, aceste acte reprezentând o modalitate de a se apăra de abuzuri [140]. Uneori, femeile recurg la crimă ca ultimă soluție pentru a scăpa de o situație insuportabilă sau pentru a-și face dreptate [260]. Analizând situația femeilor private de libertate din România, se observă o creștere de 13,62% a efectivelor de femei arestate pentru toate tipurile de infracțiuni între anii 2021 și 2024 [4]. În același timp, procentul femeilor arestate pentru omor, raportat la numărul total de femei arestate, a crescut de la 20,48% în anul 2021, până la 22,72% în anul 2024, indicând o tendință de creștere a numărului de femei implicate în astfel de infracțiuni.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Tema criminalității feminine a trecut printr-o evoluție semnificativă în criminologie, trecând de la o etapă în care era în mare parte ignorată sau reprezentată greșit, la o etapă în care a devenit un subiect

de interes major pentru cercetători. Deși nu se poate trasa o linie temporală clară pentru dezvoltarea perspectivei feministe, criticile aduse criminologiei tradiționale, dominată de perspective androcentrice, au condus la dezvoltarea unui discurs feminist orientat spre experiențele și comportamentul criminal al femeilor. Astfel, criminalitatea feminină a evoluat de la a fi neglijată în studiile criminologice la a deveni un punct central de interes, reflectând o schimbare majoră în perspectivele și metodele de cercetare. Pe plan mondial, dar și în România, există numeroase organizații dedicate apărării drepturilor femeilor private de libertate, concentrate pe cercetarea și înțelegerea problemelor legate de femeile criminale, dar și pe sprijinirea acestora în vederea reintegrării sociale în perioada postdetenției: American Society of Criminology Division on Women and Crime, Women's Prison Association, European Society of Criminology (ESC) care are o subdiviziune dedicată cercetării criminologice din perspectiva de gen - Working Group on Gender, Crime and Justice, Canadian Association of Elizabeth Fry Societies, Fundația Prison Fellowship România, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki (APADOR-CH).

Variatatea de explicații și teorii propuse de-a lungul timpului pentru explicarea infracțiunilor și a comportamentului infracțional au fost prezentate și analizate de diverși autori: F. Adler, G. O. W. Mueller, W. S. Laufer [2,3], T. Amza [12], S. E. Brown, F. A. Esbensen, G. Geis [32], R. H. Burke [36], I. Ciobanu [53], J. E. Conklin [59], R. Durant [81], J. R. Fuller [103], J. B. Helfgott [67, 68], R. Linden [150], J. M. Miller [174], A. Sammons, D. Putwain [223], F. Schmallegger [226, 227], L.J. Siegel [234, 235], R. M. Stănoiu [239], A. Piquero [245].

Multe lucrări științifice au studiat personalitatea infractorului, descriind diverse tipologii: P. B. Ainsworth [7], D. A. Andrews, J. Bonta [13], T. Bogdan [30], T. Butoi, I.T. Butoi [38], D. Canter [39], Bull *et al.* [35], M. Iovan [127], D.T. Lykken [157], J. Pasmore, T. R. Dorey [196], Mitrofan *et al.* [209], I. Laurinaityte, A. Laurinavicius, L. Ustinaviciute [141], S. Yochelson, S. E. Samenow [259].

A fost discutată și prezentată evoluția perspectivei asupra infracționalității și criminalității feminine: R. Barberet [21], M. Chesney-Lind, L. Pasko [44], F. Heidensohn [120], S. L. Mallicoat [161], M. Silvestri, C. Crowther-Dowey [237], S. Walklate [267].

Factorii generali care conduc la manifestarea comportamentelor infracționale, dar și cei specifici infracționalității feminine, respectiv abuzul și tulburările de personalitate, au fost abordați în diferite lucrări și studii: Black *et al.* [27], L. Acoca [1], S. Brown [31], S.S. Covington [64], J. T.

Davidson [72], Drapalski *et al.* [77], D. Finkelhor [97], M. Halsey, S. Deegan [112], S. L. Miller [175], A. Motz [180], J. Muncie [181], S. Palmer, J. A. Huphrey [195], J. Savage [225], Morizot *et al.* [242], Bryant *et al.* [246], Warren *et al.* [268], R. C. Winters, J. L. Globokar, C. Robertson [272], Kury *et al.* [274], Gido *et al.* [278].

Numărul mare de femei criminale private de libertate și complexitatea fenomenului criminal feminin, care afectează multiple aspecte ale societății, inechitatea socială și marginalizarea acestor femei de către comunitate, m-au determinat să aleg prezenta temă de cercetare. În ultimele decenii, interesul pentru fenomenul infracționalității feminine a crescut, însă literatura de specialitate rămâne limitată în ceea ce privește cercetările dedicate în mod special femeilor, mai ales în ceea ce privește trăsăturile de personalitate. Studiile disponibile adesea tratează femeile deținute ca un grup omogen, ignorând diversitatea tipologiilor de infractoare și factorii specifici, precum traumele psihologice, abuzurile din trecut, tulburările de personalitate și dificultățile socio-economice. Această abordare subestimează complexitatea fenomenului și limitează dezvoltarea unor intervenții adaptate nevoilor reale ale acestor femei.

În plan practic, intervențiile psihologice dedicate femeilor infractoare sunt în continuare insuficient dezvoltate, iar programele de intervenție care se desfășoară azi în penitenciare sunt concepute pentru populația carcerală generală fără a lua în considerare nevoile specifice ale femeilor. Această lipsă de modele terapeutice sensibile la gen reprezintă o lacună semnificativă în literatura de specialitate și în practica penitenciară, reducând eficacitatea programelor derulate în unitățile de detenție, în special cu femeile care au nevoie de ajutor specializat. Astfel, contextul descris generează **problema cercetării**, care poate fi soluționată prin răspunsul la următoarele întrebări: *prin ce trăsături și tulburări de personalitate se deosebesc femeile care au comis omor de cele care au săvârșit infracțiuni fără violență și care este impactul unui program de intervenție psihologică de asupra trăsăturilor de personalitate ale femeilor criminale private de libertate?*

Lucrarea are la bază cercetarea constatativă și intervenția psihologică realizate în perioada 2020-2023. Aceasta a inclus 200 de femei condamnate definitiv pentru săvârșirea infracțiunilor de trafic de droguri, omor, furt și infracțiuni economice, care își execută pedeapsa privativă de libertate în singurul penitenciar din România care custodiază exclusiv femei.

Scopul cercetării a constat în identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate, urmată de elaborarea și implementarea unui program de intervenție

psihologică în vederea optimizării trăsăturilor de personalitate identificate la această categorie de deținute.

Obiectivele stabilite pentru îndeplinirea scopului au fost:

- studierea comparativă a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate în raport cu femeile private de libertate care au comis infracțiuni fără violență
- evaluarea profilului clinic al femeii criminale private de libertate
- determinarea prezenței abuzului în istoricul de viață al femeii criminale private de libertate
- elaborarea și implementarea unui program psihologic destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate
- determinarea eficienței programului de intervenție psihologică.

Realizarea acestor obiective a implicat mai multe etape:

1. *etapa analitică* (2019–2020) care a constat în studiul teoretic al problematicii abordate respectiv, analiza literaturii de specialitate, documentarea științifică la problematica conceptului de personalitate a infractorului, tipologii de personalitate ale infractorului, problematica femeii criminale

2. *etapa de constatare* (2020–2021) pe parcursul căreia a fost elaborată metodologia de cercetare, realizarea experimentului de constatare; analiza rezultatelor cercetării care a permis: identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeii criminale private de libertate, determinarea profilului clinic a acestei categorii de persoane private de libertate, stabilirea istoricului de abuz la femeile persoane private de libertate care au comis infracțiunea de omor

3. *etapa de intervenție psihologică* (2021–2022) în care s-a elaborat și implementat un program de intervenție psihologică având ca obiectiv ameliorarea trăsăturilor de personalitate specifice femeii criminale private de libertate

4. *etapa de retestare* (2022–2023) – a fost realizat experimentul de control pentru determinarea gradului de eficiență a programului de intervenție psihologică. Ulterior (2023–2024) au fost generalizate și descrise rezultatele obținute.

Ipoteza cercetării. Presupunem că există o diferență între femeile criminale private de libertate comparativ cu cele care au comis infracțiuni fără violență, în ceea ce privește profilul de personalitate, prezența și intensitatea mai crescută a tulburărilor de personalitate și un istoric de viață marcat de experiențe de abuz, iar parcurgerea unui program de intervenție psihologică va duce la optimizarea trăsăturilor de personalitate ale femeilor criminale private de libertate.

Problema științifică importantă soluționată în contextul cercetării realizate constă în identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeii criminale private de libertate, evaluarea profilului clinic și indicarea intensității tulburărilor de personalitate, precum și determinarea prezenței experiențelor de abuz în istoricul de viață comparativ cu femeile care au comis infracțiuni fără violență, urmată de elaborarea unui program de intervenție psihologică adaptat particularităților de personalitate ale acestora și în evaluarea impactului pe care implementarea acestui program îl are asupra optimizării trăsăturilor de personalitate identificate.

Noutatea și originalitatea științifică. Pentru prima dată la nivel național, a fost studiat profilul de personalitate al femeii criminale private de libertate, comparativ cu alte categorii de femei private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență; a fost dezvoltată o metodologie de evaluare și identificare a trăsăturilor distinctive ale femeii criminale private de libertate; a fost dezvoltat și aplicat un program de intervenție psihologică care nu se adresează populației generale (femei și bărbați), ci exclusiv femeilor care au comis omor, fiind adaptat specific particularităților de personalitate ale acestei categorii de femei private de libertate. Pentru prima dată la nivel național, au fost valorificate metode și tehnici specifice terapiei experiențial-umaniste. Programul de intervenție propus se bazează pe cercetări moderne care contestă viziunea tradițională a personalității rigide, demonstrând plasticitatea trăsăturilor la adulți.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă din contribuțiile sale la actualizarea cunoștințelor din domeniul psihologiei femeilor private de libertate, prin introducerea de noi date ca urmare a cercetării, evaluării și evidențierii trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate. Aceasta implică atât o mai bună înțelegere a profilului de personalitate al femeilor criminale private de libertate prin identificarea și descrierea trăsăturilor de personalitate distincte ale acestora, cât și elaborarea, implementarea și evaluarea eficienței programului de intervenție psihologică cu scopul de a optimiza aceste trăsături. Prin evidențierea și analiza acestor aspecte, lucrarea contribuie la avansarea cunoștințelor în domeniul psihologiei și criminologiei, oferind informații esențiale pentru înțelegerea și intervenția în comportamentul criminal al femeilor.

Valoarea aplicativă a lucrării este dată de modul în care este abordată problema infracționalității feminine, punând accent pe identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate și pe dezvoltarea unui program de intervenție psihologică adaptat nevoilor specifice ale femeilor care comit infracțiuni violente, în contrast cu cele care comit infracțiuni non-violente. Teza furnizează un cadru metodologic care poate fi utilizat pentru evaluarea

și identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate. O cunoaștere mai precisă a profilului psihologic al femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor poate influența practicile în penitenciare, ducând la crearea unor strategii mai bine informate și mai eficiente pentru reabilitarea femeilor încarcerate; profesioniștii din domeniul asistenței psihologice a persoanelor private de libertate pot fi instruiți pe baza acestor descoperiri, îmbunătățind astfel intervențiile terapeutice și strategiile de reabilitare.

Aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Catedrei de Psihologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, la conferințe științifice organizate în cadrul Universității Pedagogice de Stat “Ion Creangă”. Diverse aspecte au fost prezentate și discutate în cadrul următoarelor conferințe și reviste științifice:

1. Conferința științifică națională cu participare internațională, „Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie”, Chișinău, Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 17 octombrie 2020, *Personalitatea femeii infractor*, publicat în volumul de lucrări al conferinței, p 283-293

2. Conferința „Preocupări actuale ale științelor umanistice”, Ed. 19, Manifestare științifică cu participare internațională, Chișinău, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 1 ianuarie 2021, *Aspecte psihologice ale femeii private de libertate care a săvârșit infracțiuni contra vieții*, publicat în volumul conferinței, vol. 19, partea 2, p 154-164

3. Conferința națională cu participare internațională A.P.A.R., „Competențe adaptative și dezadaptative”, Ed. XVII, Brașov, 8-10 aprilie 2022, *Impactul mediului insecurizant timpuriu asupra prevalenței tulburării antisociale la femeile private de libertate*, publicat în colaborare cu conf. univ. dr. Groza (Verdeș) Angela în volumul conferinței, p 150-159

4. Kaleidoscope. Conferința internațională pentru studenți doctoranzi, post-doctoranzi și tineri cercetători în științe umaniste, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” în colaborare cu Univeritatea Lille, 31 mai-2 iunie 2023, susținerea prezentării cu titlul *Contextul social al femeilor private de libertate*

5. Psihologie – Revistă științifico-practică, Chișinău, *Studiul profilului de personalitate al femeii agresor privată de libertate*, vol. 43, nr. 2, 2023, p 111-120

6. Vector European. Revistă științifico-practică, Chișinău, *Analiza relației dintre abuzul suferit în copilărie și tulburările de personalitate la femeile private de libertate*, nr.1, 2024, p 173-178

7. Revista de Psihologie a Academiei Române, București, *Prevalența și tipurile de tulburări de personalitate la femeile private de libertate*, vol. 70, nr. 1, 2024, p 17-26

8. Conferința internațională de Psihologie, Limbaj și Predare, Dubai, Emiratele Arabe Unite, 26 – 27 septembrie 2024, *The socio-demographic profile of incarcerated women in Romania*, publicat în International Journal of Management and Applied Science (IJMAS), vol.10, nr.10, 2024, p 46-50.

Metodologia cercetării științifice a implicat utilizarea unei abordări mixte, care a combinat utilizarea: *metodelor teoretice*, respectiv analiza și sinteza literaturii de specialitate pentru a identifica modele teoretice, concepte și paradigme relevante pentru domeniul cercetării; *metodelor empirice* – Chestionarul de personalitate Zuckerman-Kuhlman ZKPQ (autori M. Zuckerman, J. Joireman, P. Teta și M. Kraft, 1993), Chestionarul nonverbal de personalitate în cinci factori – FFNPQ (autori S. V. Paunonen, D. N. Jackson și M. C. Ashton, adaptat de D. Iliescu, C. Nedelcea și M. Minulescu, 2005, licență Test Central, București), Inventarul de personalitate Freiburg forma G – FPI G (autori J. Fahrenberg, H. Selg și R. Hempel), Chestionarul de personalitate pentru tulburările de personalitate – SCID II (autori M. B. First, M. Gibbon, R. L. Spitzer, J. B. W. Williams și L. S. Benjamin, 1997), Scala pentru depistarea abuzului și traumei (autori B. Sanders și E. Becker-Lausen, 1995) și a *metodelor statistice* constând în: calculul frecvențelor și a mediei, testul Kruskal-Wallis (variante non-parametrică a analizei de varianță ANOVA, utilizat pentru evaluarea diferenței la nivel de ranguri între mai mult de două eșantioane independente), analiza Pairwise Comparisons, care permite o înțelegere mai profundă a relațiilor dintre grupuri în ceea ce privește variabila de interes, determinând care grupuri sunt semnificativ diferite între ele în acest context, testul Mann-Whitney pentru compararea a două eșantioane independente și testul Wilcoxon pentru compararea a două eșantioane perechi.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza este constituită din: preliminarii (adnotare în două limbi, lista abrevierilor, lista tabelor, lista figurilor, introducere), trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și șase anexe.

În *Introducere* se evidențiază actualitatea și importanța temei de cercetare, problematica importantă soluționată, scopul și obiectivele investigațiilor, se subliniază noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoare aplicativă a lucrării, este expus modul de implementare a rezultatelor.

În *Capitolul I*, intitulat *Abordări teoretice în studiul personalității femeii criminale private de libertate*, sunt prezentate diferite cadre conceptuale, modele și teorii psihologice aplicabile în analiza

comportamentului criminal feminin. Sunt definite conceptele fundamentale care stau la baza studiului, respectiv infracțiunea, crima, femeia infractoare, privarea de libertate și femeia criminală. Sunt trecute în revistă diferitele perspective teoretice asupra infracționalității și criminalității feminine, de la încercarea de explicare a acesteia prin prisma unor factori biologici sau psihologici, la explorarea influențelor contextului social și cultural în manifestarea acestui comportament. Este prezentată diversitatea trăsăturilor de personalitate a infractorilor, evidențiind profilurile psihologice variate care stau la baza comiterii diferitelor tipuri de infracțiuni, de la comportamente mai puțin violente, precum vagabondajul și furtul, la infracțiuni mai grave, cum ar fi omorurile și agresiunile sexuale. Este introdusă viziunea modernă asupra personalității, care subliniază flexibilitatea acesteia și capacitatea de schimbare, chiar și în perioada adultă. În cadrul acestei secțiuni, sunt prezentate și studiile recente care arată cum intervențiile terapeutice pot contribui la modificarea trăsăturilor de personalitate și, implicit, la reducerea riscului de recidivă în rândul femeilor care comit infracțiuni. Studiul continuă cu prezentarea factorilor specifici asociați cu infracționalitatea feminină, subliniind impactul semnificativ al abuzului asupra implicării în activități delictive și evidențiind prevalența crescută a tulburărilor de personalitate în penitenciarele care custodiază femei.

Capitolul II, cu titlul Cercetarea constatativă a profilului de personalitate a femeii criminale private de libertate, prezintă obiectivele, ipotezele, metodele și instrumentele de cercetare. Sunt prezentate caracteristicile socio-demografice ale lotului investigat (vârstă, nivel educațional, stare civilă, calificare profesională, ocupație la momentul arestării). În urma aplicării testelor psihologice sunt analizate și identificate trăsăturile de personalitate distincte ale acestui grup specific de deținuți: neuroticism-anxietate, agresivitate, emotivitate, depresivitate etc.. Este prezentat profilul clinic al femeilor criminale private de libertate marcat de prezența tulburărilor de personalitate: evitantă, dependentă, pasiv-agresivă, depresivă, paranoidă, schizotipală, schizoidă și borderline. Sunt identificate nivelurile crescute de abuz fizic, sexual și prin neglijare care marchează istoria de viață a femeilor criminale private de libertate.

În *Capitolul III, Optimizarea trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate*, sunt detaliate principiile și teoriile psihologice care stau la baza elaborării programului de intervenție psihologică. Sunt descrise obiectivele intervenției terapeutice. Sunt enumerate și explicate în detaliu metodele și tehnicile terapeutice utilizate. Este prezentată structura programului de intervenție psihologică. La final, este discutată eficiența programului de intervenție psihologică prin compararea rezultatelor obținute de către femeile criminale private de libertate din grupul

experimental cu cele ale femeilor criminale private de libertate din grupul de control, constatându-se diferențe semnificative între cele două grupuri, care indică eficiența programului de intervenție psihologică.

Concluziile generale și *Recomandările* sintetizează rezultatele finale ale cercetării și oferă recomandări pentru specialiștii care își desfășoară activitatea în domeniul asistenței psihologice destinate femeilor private de libertate.

1. ABORDĂRI TEORETICE ÎN STUDIUL PERSONALITĂȚII FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE

1.1. Delimitări conceptuale și perspective psihologice asupra infracționalității feminine

Natura multifacțată și schimbătoare a conceptului de infracțiune este demonstrată de varietatea perspectivelor teoretice asupra acestui fenomen. În acest sens, S. Henry și M. M. Lanier avertizează că „deoarece este un fenomen relativ, conceptualizarea infracțiunii este o sarcină complexă” [32, p. 16]. Această opinie este împărtășită și de D. Gibbons care subliniază că infracționalitatea „nu este un fenomen invariabil și universal, constant același în toate locurile și toate timpurile” [119, p. 7]. Atât S. L. Mallicoat [160] cât și S. Palmer și J. A. Humphrey [195] susțin ideea că natura infracțiunii este subiectivă și variabilă în funcție de contextul cultural, social și legal. Astfel, anumite infracțiuni, cum ar fi omorul, sunt considerate inerent ilegale sau moral greșite, *mala in se*, indiferent de legislația specifică a unei țări sau a unei perioade de timp. În schimb, alte infracțiuni sunt considerate ilegale doar pentru că au fost definite ca atare prin lege, *mala prohibita*, fără a avea o bază morală sau legală universală. M. Newton a subliniat faptul că infracțiunile au evoluat odată cu progresul umanității, de la piraterie la trafic și consum de droguri, indicând că deși vremurile se schimbă natura umană rămâne constantă în ceea ce privește tendința spre comportamentul infracțional [185].

Pentru C. Beccaria, prin infracțiune înțelegem „toate acțiunile care aduc atingere binelui public” [25, p. 69] iar în funcție de gravitatea lor întâlnim de la infracțiuni grave, care implică o încălcare serioasă a legii și adesea au consecințe semnificative pentru victime sau societate în ansamblu, până la infracțiuni mai mărunte.

În sens juridic, *infracțiunea* reprezintă „fapta prevăzută de legea penală, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o” [55, art. 15, alin. 1] constituind „singurul temei al răspunderii penale” [55, art. 15, alin. 2]. În funcție de natura și scopul lor, infracțiunile pot fi împărțite în mai multe categorii, așa cum sunt descrise și în Codul Penal al României. Acestea variază de la infracțiuni relativ minore (furt), care nu aduc un pericol major societății, ele afectând patrimoniul, la acte extrem de violente sau de gravitate mare (omor), care pun în pericol viața, ordinea publică și chiar securitatea națională dacă avem în vedere actele de terorism. Toate aceste infracțiuni împărtășesc caracterul lor antisocial, adică sunt comportamente care încalcă normele societății și aduc atingere valorilor sociale și morale protejate prin lege.

Infracțiunea nu poate fi concepută doar ca o simplă încălcare a legii, ci presupune în mod esențial și un subiect activ – persoana care comite fapta. **Femeia infractoare**, în calitatea sa de subiect activ, este responsabilă din punct de vedere juridic pentru fapta sa, deoarece infracțiunea nu există în absența unui individ care să o săvârșească. Astfel, natura infracțiunii se definește nu doar prin actul ilegal în sine, ci și prin intenția și conștiința subiectului activ, iar responsabilitatea penală este legată de acest act voluntar și conștient [187]. Mai mult, după cum arată T. Amza, femeia infractoare va fi evaluată din perspectiva gradului de vinovăție și a circumstanțelor în care a fost săvârșită fapta, ceea ce va influența aplicarea pedepsei, în conformitate cu principiile dreptului penal [12, p. 50].

„Infracțiunea este inseparabilă de infractor, iar infractorul de pedeapsă” [12, p. 49]. Consecința săvârșirii unei infracțiuni este aplicarea și executarea unei pedepse. Ca sancțiune, **privarea de libertate**, se referă la pedeapsa cu închisoarea „pe durată determinată, cuprinsă între 15 zile și 30 de ani, și se execută în penitenciare anume destinate” [55, art. 60, alin.1]. Ea are ca scop prevenirea comiterii de noi infracțiuni, dar și formarea unei „atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de conviețuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate” [143, art. 3, alin. 1, alin. 2]. Această incriminare legală reprezintă formalizarea unei norme sociale preexistente: un comportament care este deja perceput ca antisocial de către societate devine ilegal și prin lege și atrage o sancțiune. Și astfel, în viziunea lui E. Durkheim, o faptă devine o infracțiune atunci când este considerată antisocială și, în consecință, sancționată. I. Oancea menționează următoarele trăsături ale pedepselor: a) sunt impuse de autorități, fără consimțământul celui pedepsit, și presupun o formă de suferință sau privațiune; b) sunt stabilite de lege anterior săvârșirii unei infracțiuni cu scopul de a avertiza cetățenii asupra faptelor care sunt considerate infracțiuni și care sunt interzise sub sancțiunea pedepsei; c) se aplică numai persoanei care a comis infracțiunea; d) sunt rezultatul unui proces penal, în care fapta și vinovăția infractorului sunt cercetate și stabilite de o instanță de judecată; e) au drept scop nu doar pedepsirea infractorilor, ci și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

În analiza diferitelor tipuri de infracțiuni, I. Oancea subliniază necesitatea de a acorda o atenție deosebită crimelor, având în vedere impactul lor profund asupra victimei și asupra societății în ansamblu. **Crima** reprezintă manifestarea extremă a agresivității, cea mai dură și mai periculoasă formă de comportament antisocial. În opinia sa, crima nu doar că pune în pericol viața și integritatea persoanei, dar afectează și ordinea publică și încrederea socială în sistemul de drept. Aceste considerații sunt esențiale atunci când analizăm comportamentele criminale extreme, care necesită nu doar o abordare juridică specifică, ci și o înțelegere psihologică profundă a celor care le comit.

În contrast cu infracțiunile mai ușoare, cum ar fi furtul sau calomnia, care nu generează aceeași amploare a daunelor, crimele sunt tratate diferit în legislație, fiind prevăzute proceduri speciale, menite să răspundă proporțional pericolelor pe care le reprezintă aceste acte violente. În acest context, V. Cioclei definește crima ca o „infracțiune intenționată îndreptată împotriva vieții persoanei, fie că este vorba de omor, de omor calificat sau pruncucidere”, care „are ca rezultat moartea unei persoane” [54, p. 5]. Pornind de la această definiție, *femeia criminală* se încadrează în categoria celor care comit infracțiuni contra vieții, ele acționând cu intenția de a provoca moartea unei alte persoane.

Din punct de vedere psihologic, infracțiunea poate fi înțeleasă ca un tip de comportament deviant care rezultă din interacțiunea dintre procesele psihice interne și influențele sociale externe. Aceste procese psihice pot fi conștiente, subconștiente sau inconștiente, și influențează deciziile și acțiunile individului [127]. În acest sens, infracțiunea este un comportament deviant extrem, care încalcă atât normele morale, cât și pe cele legale, reprezentând o distanțare semnificativă de la conformitatea cu prescripțiile sociale.

Comportamentul infracțional implică un proces intern de gândire și emoție care poate fi ascuns sau disimulat, dar care inevitabil se exteriorizează într-o formă observabilă, fie prin acte fizice, fie prin reacții fiziologice. Din perspectivă psihologică, devianța care precedă infracțiunea poate fi influențată de factori psihologici, precum frustrările, traumele, conflictele interioare sau motivațiile profunde, care uneori nu sunt evidente la prima vedere [127]. De aceea, psihologii acordă o atenție deosebită comportamentelor ascunse, interioare, precum gândurile și emoțiile, deoarece acestea pot pregăti și declanșa actele deviante.

Observăm din cele menționate anterior că perspectiva psihologică asupra termenului de infracțiune este mai amplă decât cea juridică. În timp ce definiția juridică a infracțiunii se limitează la încălcările concrete ale legii, care pot fi dovedite și sancționate de sistemul legal, perspectiva psihologică extinde conceptul pentru a include și procesele mentale, emoționale și comportamentele deviante care pot preceda sau contribui la comiterea unei infracțiuni. Din punct de vedere psihologic, devianța care poate conduce la infracțiune începe cu abateri minore sau cu comportamente care nu sunt neapărat ilegale, dar care pot evolua în timp spre fapte infracționale. De exemplu, comportamentele deviante morale sau predispozițiile psihice pot fi „predelincente”, sugerând o evoluție posibilă spre încălcări ale legii [127].

Date fiind diferențele de gen, percepția tradițională asupra infracționalității a fost dominată de stereotipuri, teoreticienii implicați în studierea conduitelor infracționale concluzionând că delinvența

este un fenomen fundamental masculin. De altfel, critica adusă teoriilor referitoare la cauzele comportamentului delinvent constă în faptul că acestea sunt orientate spre perspectiva masculină și ignoră sau subestimează semnificația diferențelor de gen, funcționând pe principiul „valabilității la ambele genuri, fără suport empiric specific pentru femei” [33, p. 387]. C. Smart, spune despre aceste teorii că „sunt scrise în principal de bărbați, despre bărbați, pentru un public de bărbați” [41, p. 116].

N. Naffine subliniază că studierea comportamentului delinvent feminin a fost limitată și că nici în prezent nu se regăsește în tematica dominantă a criminologiei. Această lacună persistă chiar și în contextul unei creșteri dramatice de peste 457% a ratei de încarcerare a femeilor în anul 2020 față de anul 1980, după cum arată M. Pitaro [203]. M. Alderden explică această situație prin faptul că „infrațiunile lor au fost percepute ca fiind mai puțin grave decât cele ale colegilor de sex masculin” [278, p. 4].

Freda Adler și Rita Simon susțin că infraționalitatea femeilor este generată de emanciparea acestora, de dobândirea unor drepturi și libertăți egale cu cele ale bărbaților. F. Adler subliniază corelația dintre schimbarea rolului social al femeii, adoptarea unor trăsături masculine, cum sunt agresivitatea și competitivitatea, și implicarea mai mare în infrațiuni comise cu violență și jafuri. În contrast, R. Simon argumentează că emanciparea femeilor a creat mai multe oportunități pentru implicarea lor în infrațiuni financiare sau contra proprietății. Relația de cauzalitate dintre emanciparea femeilor și creșterea infraționalității feminine este contestată de către S. Box și C. Hale care remarcă „doar o suprapunere istorică între eliberarea femeilor și creșterea criminalității feminine” [36, p. 198].

Ipoteza „indulgenței” propusă de O. Pollack afirmă faptul că femeile care comit acte infraționale beneficiază de un tratament indulgent în cadrul sistemului judiciar penal, din motive de „cavalerism”. Această ipoteză este contrazisă de D. P. Farrington și A. M. Morris care constată că femeile pot fi tratate cu mai multă blândețe în instanțe datorită unui număr redus al antecedentelor penale, iar D. Downes și P. Rock concluzionează că în loc să fie tratate cu indulgență, femeile care comit infrațiuni nu beneficiază de protecție și sunt suprareglementate. S. Edwards semnalează că „femeile acuzate sunt judecate atât pentru încălcarea legii, cât și pentru sfidarea feminității și a rolurilor de gen adecvate” [119, p. 102].

Pozitivismul biologic. C. Lombroso și G. Ferrero susțin că predispoziția către acte infraționale a femeilor este determinată biologic și explică comiterea de acte infraționale de către acestea prin faptul că femeile infractoare se aseamănă mai mult cu bărbații. Ca dovadă a acestei presupuse

masculinizări a femeilor infractoare, C. Lombroso indică faptul că acestea prezintă anomalii ale craniului care le fac să semene mai mult cu bărbații decât cu femeile, precum și o pilozitate crescută. „Femeia criminală este în consecință un monstru” [3, p. 60], „mai rea decât bărbatul, deoarece reprezintă atât un regres către un tip de specie anterior, cât și o stagnare în dezvoltarea sa ca membru al speciei sale” [265, p. 27], spune C. Lombroso. J. Cowie *et al.* realizează o descriere a femeii delicvente asemănătoare celei propuse de C. Lombroso, subliniind că acestea sunt „supradimensionate, masive, ciudate și neglijente” [120, p. 123]. De asemenea, ei se referă la femei având în vedere „impulsurile lor biologice și echilibrul hormonal sau în termeni ce țin de rolul lor în gospodărie, instinct matern și pasivitate” [109, p. 105].

Ulterior, în studiul biologic al infraționalității feminine, R. M. Rose, J. W. Holoday și I. S. Bernstein, dar și J. Money împreună cu A. A. Enhardt menționează că pasivitatea atribuită femeilor este asociată cu diferențele în structura creierului și în nivelurile hormonale dintre sexele masculin și feminin.

O. Pollack propune dereglarea hormonală rezultată din sarcină și menopauză ca potențiale cauze ale infraționalității feminine.

K. Dalton subliniază asocierea dintre infraționalitatea feminină și „tensiunea premenstruală” [120, p. 95]. El constată că „femeile sunt mai susceptibile să comită suicid și să fie agresive și antisociale chiar înainte sau în timpul menstruației” [232, p. 141]. În lucrările sale, K. Kendall menționează legătura dintre infraționalitate și sindromul premenstrual, precizând printre altele că infracțiuni precum furtul din magazine sau infanticidul sunt „acte iraționale deoarece, prin natura lor, femeile nu sunt înclinate spre crime” [142, p. 202]. În același sens, S. Edwards și L. Luckhaus constată că sindromul premenstrual a fost invocat în cazurile de infracțiuni comise de femei, din cauza aspectelor psihologice asociate cu această perioadă: tensiune, iritabilitate, depresie, oboseală, schimbări de dispoziție și sentimente de singurătate, iar în anumite situații a fost considerat o circumstanță atenuantă în cadrul sistemului legal [36, 150, 274].

Depresia postnatală constituie o „apărare specială” care se aplică exclusiv femeilor. În cazul infanticidului invocarea acestei condiții medicale a dus la un tratament mai indulgent spre deosebire de bărbați, după cum arată M. N. Marks și R. Kumar, chiar și atunci când nivelul de violență este mai mare [36].

Pozitivismul psihologic. W. I. Thomas stabilește existența a patru dorințe de bază, pe care le consideră esențiale pentru natura umană: dorința de experiențe noi, dorința de securitate, dorința de

răspuns și dorința de recunoaștere. Actele infracționale comise de femei derivă, în viziunea sa din nevoia de „senzații tari sau pentru noutatea experiențelor” [67, p. 265].

Elementul care își pune amprenta în mod decisiv asupra vieții psihice a femeilor îl reprezintă, în viziunea lui S. Freud invidia penisului. Inferioritatea anatomică a femeii duce la frustrare și invidie. Prin urmare, preocuparea femeii pentru felul în care arată – machiaj, coafură, îmbrăcăminte - se datorează încercării acesteia de a compensa acest deficit. Inferioritatea femeii nu se rezumă doar la aspecte ce țin de constituția fizică. Ea se manifestă, în viziunea lui S. Freud și în preocupările și interesele acesteia, dar și în cunoștințele limitate despre societate și modul ei de funcționare. În esență, femeia infractoare este „agresivă, rebelă, iar dorința ei de succes este un indicator al dorinței de a avea un penis” [36, p. 148].

O. Pollack propune teoria „criminalității feminine ascunse” pentru a explica infracționalitatea scăzută a femeilor. El este de părere că numărul infracțiunilor comise de femei este semnificativ mai mare decât cel înregistrat. Ba chiar „bărbații și femeile se implică în niveluri similare de comportament delinvent” [22, p. 217], dar firea lor amăgitoare le ajută să ascundă aceste acte. De asemenea, el consideră că femeile au puterea de a influența și manipula bărbații astfel încât să îi determine pe aceștia să comită infracțiuni pentru care nu au fost niciodată acuzate sau pedepsite dar și să tăinuiască implicarea lor în săvârșirea actelor respective.

A. Campbell constată că implicarea femeilor în infracțiunea de furt a fost explicată preponderent prin prisma problemelor de natură psihiatrică și sexuală, presupunându-se că femeile obțin satisfacție sexuală din comiterea actului de furt [36].

Pozitivismul sociologic. Teoria anomiei a lui R. K. Merton precizează că societatea pune accent pe succesul financiar și pe deținerea de bunuri materiale, iar presiunea de a atinge aceste obiective este mai mare în rândul claselor inferioare, ceea ce duce la creșterea comportamentelor infracționale. Cu toate acestea, E. Leonard sugerează că succesul financiar nu este neapărat un obiectiv aplicabil în cazul femeilor, iar R. Morris argumentează că acestea sunt mai orientate spre construirea relațiilor interpersonale decât spre obiectivele financiare ale bărbaților.

Teoria asocierii diferențiale dezvoltată de E. H. Sutherland susține ideea că „comportamentul infracțional este învățat” [12, p. 224]. A. K. Cohen, A. Lindesmith și K. Schuessler evidențiază faptul că, femeile sunt mai puțin susceptibile să învețe comportamente criminale decât bărbații, deoarece „grupul lor primar este o familie relativ restrictivă” [36, p. 154]. E. H. Sutherland și D. R. Cressey accentuează și ei faptul că „fetele sunt supravegheate mai atent și se comportă în conformitate cu

modelele de comportament nondelinvent predate cu mai multă grijă și consecvență decât în cazul băieților” [36, p. 155].

Teoria controlului și a puterii a lui J. Hagan, evidențiază importanța contextului social, al clasei sociale din care familia provine, în modelarea comportamentului infracțional în funcție de gen. În familiile din clasa mijlocie și inferioară, unde modelul patern este adesea absent, fetele sunt mai puțin supravegheate, iar acest lucru contribuie la un nivel mai mare de delinvență feminină în aceste grupuri sociale.

T. Parsons remarcă faptul că diferențele dintre numărul actelor infracționale în care sunt implicați bărbații și femeile reflectă perspectivele tradiționale de gen ale societății, în care rolurile bărbaților și femeilor sunt bine definite și legate de așteptările culturale. În viziunea sa, băieții sunt influențați de modelul tatălui lor, adoptând trăsături agresive asociate cu masculinitatea și care pot duce la conduite antisociale, în timp ce femeile au un model în mamă, ceea ce le ghidează spre maturitate emoțională și feminitate.

D. Bustamante referindu-se la dinamica recompenselor și pedepselor în funcție de gen, sugerează că modelele sociale și culturale influențează modul în care bărbații sunt tratați în societate în raport cu conformarea sau încălcarea normelor sociale. Astfel, educația femeilor este mult mai strictă, lor li se transmite că singura cale acceptabilă este conformismul, respectarea regulilor sociale, în timp ce bărbații pot fi recompensați atunci când încalcă aceste reguli. Ca urmare, după cum arată A. Morris, „fetele sunt mai predispuse decât băieții să simtă rușine în a recunoaște acte delinvente” în timp ce „băieții au mai multe șanse să se laude cu activitățile lor” [120, p. 107]. C. Andre și P. Legeron susțin, la rândul lor, că în educarea fetelor părinții au dificultăți în acceptarea înclinației lor de a-și apăra interesele și suportă mai bine timiditatea acestora, de aceea le încurajează pe acestea să fie obediente, ascultătoare, supuse, cu efecte asupra dezvoltării stimei de sine.

R. Dobash și R. E. Dobash atrag atenția că familia reprezintă adesea mediul în care violența împotriva femeilor se manifestă [122]. Această constatare este confirmată în mai multe studii întreprinse de R. Dobash și R. E. Dobash între anii 1979-2004, precum și cercetarea efectuată de K. Daly și M. Wilson [237].

Fiecare dintre aceste variante teoretice are limitările sale, iar cercetările ulterioare au încercat să integreze diverse perspective pentru a oferi o înțelegere mai complexă a criminalității feminine. Această abordare integrativă recunoaște complexitatea fenomenului, subliniind faptul că

infracționalitatea feminină nu poate fi explicată printr-un singur set de factori, ci mai degrabă prin interacțiunea diverselor influențe care contribuie la acest tip de comportament.

1.2. Modele psihologice ale comportamentului criminal feminin

Crimele reprezintă un fenomen complex, cu consecințe grave pentru victime și pentru societate. În încercarea de a înțelege cauzele și factorii care contribuie la aceste infracțiuni s-a constatat dificultatea elaborării unei teorii unice și cuprinzătoare care să poată explica în mod complet și predictiv cauzele criminalității violente. Astfel, nu există o teorie globală care să prevadă în mod exact toate procesele legate de criminalitate, având în vedere că aceste procese sunt extrem de complexe și influențate de o multitudine de factori.

Principalele teorii predominant psihologice, după G. Scripcaru și V. Astărăstoae [231, p. 36-44] referitoare la etiologia comportamentelor criminale reclamă rolul personalității dizarmonice, tributară, la rândul ei, mediului ca factor principal în comiterea actelor infracționale. Acestea sunt:

1. Teoria psihomorală. E. De Greef, arată G. Scripcaru, susține că „Eul infractorului ajunge la o așa regresie morală încât nu resimte crima ca pe un act de gravitate” [231, p. 36]. Degradarea morală a personalității infractorului este într-o mare măsură generată de inhibiția emoțională provocată de experiențele de viață timpurii. Conform teoriei sale, atunci când individul trece prin experiențe traumatizante în copilărie, instinctele fundamentale de apărare și simpatie pot fi afectate. Aceasta poate duce la formarea unui sentiment de injustiție și la o stare de inhibiție emoțională, în care persoana nu mai reacționează adecvat la stimuli afectivi și nu mai dezvoltă empatie față de ceilalți, ceea ce face mai ușor pentru individ să comită acte criminale.

Astfel, comiterea crimei este facilitată de indiferența afectivă care reprezintă o trăsătură esențială a personalității infractorului. În opinia lui E. De Greef, procesul de regresie sau degradare morală reprezintă un proces criminogen care are trei etape:

a) faza asentimentului temperat: această etapă se caracterizează prin trăirea sentimentului de frustrare care va genera o degradare treptată a personalității; „convins de injustiția mediului social în care trăiește, el nu mai găsește nicio rațiune pentru a respecta codul moral al acestui mediu” [239, p. 178]. Este etapa în care în mintea individului încolțește ideea de crimă [53, p. 173].

b) faza asentimentului formulat: caracteristic pentru această etapă este faptul că „individul acceptă comiterea crimei, își caută justificări, își schimbă modul de a fi, limbajul, caută un mediu social tolerant” [239, p. 178]

c) *criza*: este etapa în care individul trece printr-o stare periculoasă care prevestește inevitabilitatea săvârșirii crimei; „este acceptată eliminarea victimei, căutându-se numai ocazia favorabilă pentru trecerea la act” [239, p. 178].

Analizând diferitele tipuri de infractori, E. De Greef sugerează că în cazul unora dintre asasini, percepția de sine se deteriorează, iar individul ajunge să-și impună o regresie morală. Aceasta înseamnă că infractorul își creează o personalitate în care crima nu mai este percepută ca un act grav sau intolerabil, ci ca o acțiune acceptabilă sau chiar necesară din perspectiva sa internă.

În ceea ce privește crimele pasionale, E. De Greef observă fenomenul de inhibiție emoțională, adică infractorul nu mai simte legătura emoțională cu victima sau cu actul în sine. În multe dintre aceste cazuri, comportamentul infractorului este descris ca echivalând cu un „suicid”, în sensul că infractorul, prin comiterea crimei, pare să-și anihileze propriul eu sau să își distrugă propria viață, în mod simbolic. Acest act de crimă pasională este adesea motivat de impulsuri emoționale intense, care duc la o rupere a legăturii între rațiune și acțiune, iar victima este percepută ca un instrument al descărcării acestor impulsuri.

În esență, E. De Greef sugerează că, pentru unii infractori, crima devine o modalitate de a face față unei crize interne sau externe, iar acest proces psihologic implică o reducere a conștiinței de sine și o estompare a responsabilității morale.

2. *Teoria personalității criminale*. La J. Pinatel, explicarea comiterii actelor criminale se realizează în jurul conceptului de personalitate criminală, concept care reprezintă în viziunea sa „un instrument clinic, o unealtă de lucru, un concept operațional” [61, p. 22]. Respingând ideea că există diferențe de natură între infractori și noninfractori, J. Pinatel conchide că „în circumstanțe excepționale, orice om poate deveni un infractor” [38, p. 77]. Între cele două categorii, infractori-noninfractori, există anumite diferențe la nivelul „pragului diferențial”, infractorii săvârșind infracțiuni în urma unor provocări exterioare minore sau chiar generând „el însuși ocaziile în care apoi operează” [38, p. 77]. Aceste diferențe de grad ar sta și la baza diferitelor tipuri de infracțiuni. „Nucleul personalității criminale” este format din următoarele componente: egocentrism, labilitate, agresivitate și indiferența afectivă. Niciuna dintre aceste trăsături nu poate orienta individul către conduite delincvente prin sine însăși, doar unificarea lor putând favoriza trecerea la actul infracțional.

Egocentrismul este răspunsul individului la presiunea competiției severe și a numărului exagerat de legi și norme. În acest context, individul se simte copleșit și va reacționa în acord cu interesele sale personale, dezvoltând o atitudine egocentrică în gestionarea situațiilor [127].

Labilitatea infractorilor, se referă la incapacitatea de a controla impulsurile și reacțiile în funcție de situație, incapacitatea de a anticipa sau de a prevedea anumite evenimente sau consecințe [127]. *Agresivitatea* poate fi caracterizată ca o reacție a individului la frustrările cauzate de factori socio-economici, amplificată de presiunile și cerințele societății moderne, precum și de fenomene ca alcoolismul și consumul de droguri [127]. *Indiferența afectivă* este caracterizată prin lipsa de implicare emoțională, în situații în care ar fi de așteptat să arate empatie. În cazul infractorilor ea permite realizarea obiectivelor criminale fără a fi influențat de emoții sau remușcări morale [127].

Crimele sunt favorizate, în viziunea sa, de agresivitatea care se dezvoltă în societatea modernă bazată pe concurență. El sugerează că dinamica de competiție dintr-o economie de piață stimulează atât forme constructive de agresivitate (cum ar fi dorința de succes), cât și forma distructive, legate de frustrare și eșec.

Astfel, competiția nu doar că provoacă indivizii să fie mai agresivi în încercarea de a se impune, dar încurajează dezvoltarea unei culturi a violenței. În această cultură, violența ajunge să fie confundată cu trăsături pozitive precum curajul și îndrăzneala, iar agresivitatea devine un răspuns obișnuit la dificultățile întâmpinate în viață [30].

În cazul crimelor pasionale, agresivitatea ocazională, care se manifestă neașteptat, impulsiv și nu este stabilă în timp, este mai frecvent întâlnită. Pe de altă parte, în cazul crimelor premeditate, se observă mai des agresivitatea profesională caracteristică modului de a interacționa cu cei din jur.

3. *Teoria frustrăției*. Conform acestei teorii, crima nu este o acțiune spontană, ci o reacție directă la frustrarea provocată de „un obstacol mai ușor sau mai greu de îndepărtat” [30, p. 60] și care împiedică satisfacerea unei nevoi.

J. Dollard, autorul teoriei frustrare-agresiune, susține existența unei relații cauzale între cele două, frustrarea fiind cea care generează agresivitate, iar intensitatea agresivității este la rândul ei direct proporțională cu intensitatea frustrării. J. Dollard precizează că „atunci când indivizii sunt blocați sau împiedicați să obțină anumite obiective specifice și dezirabile, aceștia experimentează frustrare” [81, p. 142]. Această frustrare evoluează către furie sau agresivitate.

Ulterior, L. Berkowitz va semnală că intensitatea frustrării depinde de semnificația pe care activitatea, obiectul sau ținta propusă și blocată o are pentru individ [81]. Aceasta este ideea centrală a teoriei, la care se adaugă trei concepte auxiliare: inhibiția agresiunii, deplasarea agresiunii și catharsisul.

Inhibiția agresiunii. Șansele de a manifesta comportamente agresive scad atunci când eventualitatea aplicării unei pedepse crește. G. Bower și E. Hilgard consideră că trebuie îndeplinite niște condiții pentru ca pedepsele legale să fie eficiente:

- „ a) pedeapsa trebuie să fie imediată, adică să urmeze cât mai repede posibil după actul săvârșit
- b) să fie suficient de intensă pentru a produce aversitate față de ea
- c) să fie foarte probabilă, agresorul să fie conștient de probabilitatea ridicată că pedeapsa se va produce.” [183].

Deplasarea agresiunii. Pentru evitarea aplicării unei pedepse agresorul recurge la mascarea agresivității sub forma unor acte substitutive de genul ironiei, bârfei, persiflării etc..

Catharsisul este cel care poate determina diminuarea motivației de a agresa, prin săvârșirea unor acte de agresiune care nu aduc prejudicii celorlalți (datul cu pumnul în masă).

4. *Teoria complexului de inferioritate* a lui A. Adler, reprezintă versiunea psihanalitică a teoriei frustrării. Conform acestei teorii, crimele sunt rezultat al încercării individului de a pondera sentimentele de inferioritate, de a trece peste frustrare, inferioritate, neîmplinire prin relații de compensare sau supracompensare. Complexul de inferioritate apare din cauza unor factori precum infirmități fizice sau dizabilități, dificultăți de afirmare, lipsa recunoașterii sociale, probleme în relațiile interpersonale [37]. Criminalii, în viziunea lui A. Adler, se remarcă prin faptul că tind să manifeste lipsa interesului social și se preocupă doar de a nu fi prinși, fără a fi afectați moral de faptele lor. O altă trăsătură de personalitate caracteristică criminalilor este „lipsa de cooperare ca urmare a sentimentului de frustrare apărut în copilărie și întipărit ulterior” [43, p. 98].

5. *Teoria constructelor personale* a lui G. Kelly, susține faptul că indivizii își organizează comportamentul pe baza unor „predicții” sau „ipoteze experimentale” pe care le testează, iar apoi își construiește în plan mental o realitate unică, personală. „Cu asemenea modele de conduită, omul își formează modele anticipative, creative ori conformiste, iar când aceste teorii lipsesc, își creează conduite delincvente sau aberante” [231, p. 38].

6. *Teoria conflictelor psihologice* este organizată în jurul ideii că delincvența și comportamentele criminale sunt generate de atingerea unei anumite intensități a conflictelor intrasubiective, intersubiective, psihologice sau sociale. În viziunea lui, S. Freud, tendințele criminale sunt prezente la toți oamenii, diferențele între infractori și noninfractori situându-se la nivelul supraeului, entitate responsabilă pentru comportamentele criminale, prin modul său de structurare, respectiv:

a) *structurare insuficientă*: care permite acceptarea fără nicio deosebire a instinctelor și tendințelor criminale, din neștiință, incapacitate sau imaturitate socială

b) *structurare negativă*: prin însușirea unor norme și valori diametral opuse de cele acceptate de societate, și se finalizează printr-o structură de personalitate profund antisocială caracterizată prin agresivitate, nepăsare față de suferința altor oameni, insensibilitate

c) *structurare aberantă*: care duce la formarea unei conștiințe morale extremiste prin învățarea unor norme sociale pozitive și respingerea oricăror alte alternative sau nuanțe [100].

Preocuparea lui S. Freud pentru precizarea cauzelor comportamentului criminal se vor concretiza și prin sublinierea *complexului de vinovăție* ca factor declanșator pentru săvârșirea crimelor. Acest complex se datorează neputinței de a depăși complexul oedipian [259]. Criminalii sunt astfel consumați de nevoia compulsivă de a fi pedepsiți în vederea diminuării sentimentului de vinovăție provocat de sentimentele specifice complexului oedipian, crimele reprezentând expresia unei neliniști interne și sunt săvârșite în scopul curățării, a purificării [33]. Astfel, crima devine o formă de autoreglare a unui conflict intern care devine tot mai insuportabil.

7. *Teoria caracteriopatiei* îi are ca reprezentanți pe H. Mannheim, G. Heymans, E. D. Wiersma, R. Le Senne și R. Resten. Această teorie reliefează rolul caracterului în săvârșirea actelor delincvente. Tipurile caracteriale descrise sunt: tipul amorf, tipul apatic, tipul nervos, tipul sentimental, tipul coleric și tipul pasional. Din această perspectivă conduitele delincvente par a fi înfăptuite predominant de către *tipul nervos* (comite în principal infracțiuni contra bunurilor și persoanelor) urmat de *tipul coleric* (infracțiuni săvârșite cu violență), *tipul sanguin*, *tipul amorf* (furt), *tipul apatic* (infracțiuni sexuale, recidivist). În baza ceretării realizate de H. Mannheim, G. Heymans, E. D. Wiersma, R. Le Senne și R. Resten se constată că, criminalii se încadrează preponderent în tipurile coleric și nervos, iar cei din tipul pasional comit infracțiuni violente din motive emoționale intense, dar mai rare.

8. *Teoria asociațiilor diferențiale*. În viziunea lui E. H. Sutherland, comportamentul criminal se învață prin *asociere* cu indivizi care evaluează pozitiv acest tip de conduită și prin *izolare* de cei care resping acest tip de comportament. Învățarea comportamentului criminal se face „prin același mecanism prin care orice alt tip de învățare se produce” [103, p. 122]. Principiul asociațiilor diferențiale poate fi formulat astfel: „O persoană devine infractor din cauza unui exces de definiții favorabile violării legii în detrimentul definițiilor nefavorabile unei acțiuni ilegale” [12, p. 224].

9. *Teoria secvențelor temporale* emisă de H. Eysenck și O. H. Mowrer, este organizată în jurul ideii că acțiunile individului sunt declanșate atât de rezultatele preconizate cât și de ordinea realizării lor, individul fiind orientat către satisfacerea dorințelor și mai apoi pe reflectarea asupra consecințelor satisfacerii lor. Astfel, „delincventul întâi se gândește la satisfacerea pulsiei sale antisociale și mai apoi se gândește la sancțiune” [231, p. 40].

10. *Teoria personalității anomice*. Anomia poate fi definită ca o „stare de dereglare și de dezordine socială. indivizii nu se mai supun regulilor care le sunt impuse din exterior, iar la rândul ei, societatea nu mai este capabilă de a se impune și de a sancționa pe cei care le încalcă sau se abat de la ele” [256, p. 80]. Perpetuarea de durată a anomiei va determina formarea unei personalități anomici răspunzătoare pentru comiterea actelor criminale. S. Glueck și E. Glueck consideră că, criminalii au următoarele trăsături de personalitate: „energie, insensibilitate, tendința de a încerca eliberarea de stări tensionale și de frustrare prin folosirea forței, împreună cu o libertate relativă de la interdicțiile sociale, marcați de lipsa autorității, instabilitate emoțională...distructivitate, sentimente de neadecvare, instabilitate și conflicte emoționale” [12, p. 152]. În viziunea lor, criminalii sunt „de tip esențialmente mezomorfic (puternici și musculoși)” și cu un grad scăzut de „adaptabilitate, autocontrol și sublimare a tendințelor primitive și dorințelor egocentrice” [33, p. 71] fiind în același timp, „mai extravertiți, vioi, impulsivi și au un autocontrol mai scăzut decât noncriminalii” [257, p. 97]. M. Gottfredson și T. Hirschi au argumentat că „persoanele cu autocontrol scăzut inevitabil vor deveni implicate mai profund într-un stil de viață criminal” [33, p. 72] și au pus în evidență următoarele trăsături care sunt determinate de un autocontrol scăzut: „impulsivitate, asumare de riscuri, insensibilitate față de ceilalți, iritabilitate, preferința pentru activități fizice și alegerea sarcinilor simple în locul celor complicate” [63, p. 201]. În plus, în viziunea lor criminalii sunt „limitați și nonverbal” [257, p. 213].

11. *Teoria etologică* are ca reprezentant pe K. Lorenz, care „demonstrează și interpretează conținutul noțiunii de agresivitate, atât sub forma ostilității, a caracterului distructiv, răufăcător, cât și în sensul constructiv și posesiv al tendințelor active, ori orientate către exterior, de afirmare a eului” [38, p. 153]. În viziunea lui, atunci când agresivitatea nu este reglată sau sublimată, violența impulsivă poate duce la comportamente criminale, în timp ce violența deliberată poate fi asociată cu comportamente criminale premeditate.

Chiar dacă aceste teorii abordează fenomenul criminal într-o manieră restrictivă, cauzele acestuia putând fi pe deplin înțelese doar printr-o abordare multiaxială bio-psiho-socială, relevanța lor

nu poate fi combătută, în absența teoriilor care au în centrul lor criminalul, acesta riscând să rămână, după cum sublinia N. Mailloux „tristul necunoscut al criminologiei contemporane” [239, p. 186].

1.3. Personalitatea și tipologiile psihologice ale femeii criminale

În explorarea comportamentului infracțional a fost acordată o atenție deosebită investigării impactului personalității asupra delincvenței. După cum arată M. W. Passer și R. E. Smith, personalitatea este „modul distinctiv și relativ durabil în care gândim, simțim și acționăm, caracterizând astfel răspunsurile unei persoane la situațiile de viață” [197, p. 460]. Așadar, ceea ce face ca fiecare individ să fie special nu este doar ceea ce împărtășește cu ceilalți, ci și felul unic în care aceste elemente se armonizează pentru a forma personalitatea lor distinctivă. Dintre diferitele abordări teoretice sau perspective asupra ceea ce înseamnă personalitatea, M. Zlate menționează trei abordări importante în sine și care se completează reciproc [262, p. 234-239]: *antropologică*, care o consideră o construcție dinamică rezultată din interacțiunea cu mediul social și cultural, *psihologică*, ce o definește prin trăsături interne relativ stabile care determină comportamentul, și *axiologică*, ce subliniază rolul activ al individului în generarea și aprecierea valorilor.

I. Dafinoiu consideră că „personalitatea este o construcție teoretică elaborată de psihologie în scopul înțelegerii și explicării – la nivelul teoriei științifice – a modalității de ființare și funcționare ce caracterizează organismul psihofiziologic pe care îl numim persoană umană” [70, p. 31]. W. H. Sheldon definește personalitatea ca fiind „organizarea dinamică a aspectelor cognitive, conative, fiziologice și morfologice ale individului” [127, p. 44]. În mod similar, G. Allport consideră că „personalitatea este organizarea dinamică în cadrul individului a acelor sisteme psihofizice care determină gândirea și comportamentul său specific” [8, p. 40].

În domeniul psihologiei nu există încă un consens general asupra unei singure definiții care să fie acceptată de toți specialiștii în ceea ce privește conceptul de personalitate. În ciuda acestui fapt, A. Opre propune o definiție operațională a personalității, conform căreia aceasta „se referă la acele caracteristici ale unei persoane care justifică consecvența paternurilor sale comportamentale” [186, p. 3]. Este o încercare de a oferi o definiție de lucru, având în vedere faptul că diverse teorii și școli de gândire în psihologie au propus diferite moduri de a înțelege și de a defini personalitatea. Astfel, există o pluralitate de abordări și interpretări în ceea ce privește natura și caracteristicile personalității.

Psihanaliza clasică, fondată de S. Freud, se axează pe inconștient și structura tripartită a personalității (Sine, Eu, Supraeu), în timp ce neopsihanaliza (C. G. Jung, A. Adler, E. Erickson) pune

accent pe factorii psihosociali și tipuri de personalitate. Teoria umanistă (A. H. Maslow, C. Rogers) valorifică autoactualizarea și potențialul uman, behaviorismul (B. F. Skinner) explică personalitatea ca un set de comportamente dobândite, iar teoriile cognitive (A. Bandura, G. Kelly) subliniază rolul proceselor mentale și al construcției subiective a realității în modelarea personalității.

Teoriile trăsăturilor de personalitate (G. Allport, R. B. Cattell, H. Eysenck) se concentrează pe trăsături observabile. A. H. Buss subliniază că „dacă există o specialitate numită personalitate, caracteristica sa unică și, prin urmare, definitorie, sunt trăsăturile” [167, p. 5]. Conform lui G. Allport, trăsăturile de personalitate reprezintă caracteristici durabile și stabile ale comportamentului unei persoane, reflectând modul tipic în care aceasta interacționează cu lumea din jurul său [132]. Această perspectivă este împărtășită și de către R. B. Cattell, care consideră că trăsăturile de personalitate furnizează indicii semnificative despre modul în care o persoană va reacționa într-un anumit context [91], dar și de H. Eysenck, care subliniază faptul că trăsăturile de personalitate au tendința de a rămâne relativ constante de la copilărie până la vârsta adultă, chiar dacă individul trece prin diferite experiențe sociale sau schimbări ale mediului [230].

În încercarea de a organiza și descrie cât mai precis aceste trăsături, psihologii au dezvoltat diverse teorii care încearcă să surprindă structura fundamentală a personalității. Unul dintre cele mai recunoscute și utilizate modele contemporane este modelul Big Five sau modelul celor cinci factori. Dezvoltat pe baza unui larg consens științific și susținut de multiple studii empirice (D. Fiske; W. Norman; G. Smith; O. John; R. McCrae și P. Costa; D. Peabody și L. Goldberg), acest model afirmă că personalitatea poate fi descrisă prin cinci dimensiuni esențiale: *deschiderea către experiență* – curiozitatea față de noi experiențe, idei și creativitate; *conștiinciozitatea* – nivelul de organizare, disciplină și responsabilitate; *extraversia* – sociabilitatea, energia și căutarea interacțiunilor sociale; *agreabilitatea* – disponibilitatea de a fi plăcut, empatic și cooperant; și *neuroticismul* – tendința de a experimenta emoții negative, precum anxietatea sau stabilitatea emoțională [84].

G. Matthews *et al.* argumentează că, deși „trăsăturile de personalitate pot fi descrise ca stabile, ele nu pot fi descrise ca rigide” [167, p. 83]. Similar, W. Mischel a subliniat că personalitatea nu este doar un set rigid de trăsături, ci depinde de situațiile specifice în care se află individul. Contestând teoria tradițională a trăsăturilor, el a argumentat că oamenii nu manifestă trăsături stabile în toate situațiile, ci doar în contexte specifice [167, p. 231].

Dovezile empirice susțin această nouă viziune asupra personalității, demonstrând că aceasta este mult mai flexibilă și susceptibilă la schimbare pe parcursul vieții decât s-a crezut în trecut, chiar

și în perioadele adulte. Cercetări precum cele realizate de B. W. Roberts și W. F. DelVecchio (2000), B. W. Roberts, K. E. Walton și W. Viechtbauer (2006) [167, 19], M. Allemand, D. Zimprich și A. Hendriks (2008), R. E. Lucas și M. B. Donnellan (2008, 2011), R. Lehmann, J. A. Denissen, M. Allemand și L. Penke (2013), J. Wortman, R. E. Lucas și M. B. Donnellan (2012), C. Kandler, A. E. Kornadt, B. Hagemeyer și F. J. Neyer (2015) sau W. J. Chopik și S. Kitayama (2018) oferă dovezi convingătoare în acest sens. Astfel, deși trăsăturile de personalitate sunt considerate relativ stabile pe termen lung, aceste cercetări subliniază faptul că ele pot suferi modificări profunde și durabile pe parcursul vieții, în funcție de circumstanțele externe.

Această perspectivă modernă oferă o înțelegere mai nuanțată a dezvoltării personalității, în care atât stabilitatea cât și schimbarea joacă un rol important în procesul de formare și redefinire a personalității de-a lungul vieții. În acest context, este important să explorăm dacă personalitatea poate fi influențată nu doar de experiențele semnificative de viață, ci și prin intervenții psihoterapeutice.

J. J. Jackson *et al.* au subliniat în lucrările lor că descoperirile recente sugerează faptul că trăsăturile de personalitate pot fi influențate prin intervenții terapeutice specifice [129]. Această idee este susținută și de către R. L. Piedmont, care a demonstrat că trăsăturile de personalitate pot fi modificate într-un mod pozitiv prin intervenții de specialitate. Într-un studiu care a inclus 132 de persoane, dintre care 99 au finalizat un program de formare a abilităților sociale de 6 săptămâni, s-au constatat creșteri semnificative în agreabilitatea, conștiinciozitatea și stabilitatea emoțională a participanților [202].

De asemenea, T. Z. Tang *et al.* (2009) și J. J. Heckman *et al.* (2010) au demonstrat efectele pozitive ale terapiei asupra schimbării unor trăsături de personalitate. T. Z. Tang *et al.* au concluzionat că intervenția terapeutică nu doar că reduce simptomele depresive, dar poate produce modificări semnificative în trăsături precum neuroticismul și extraversia [240].

Conform concluziilor formulate de către M. S. Krasner *et al.* în urma unei intervenții bazate pe mindfulness, aceasta nu doar îmbunătățește starea emoțională, ci contribuie și la schimbări în trăsăturile de personalitate esențiale, cum ar fi stabilitatea emoțională, conștiinciozitatea și empatia [139].

În anul 2012, J. J. Jackson *et al.* au analizat un eșantion de 183 de adulți, împărțiți în grup experimental și grup de control, pe o perioadă de 16 săptămâni. Rezultatele au indicat faptul că intervenția terapeutică a produs modificări ale trăsăturilor de personalitate în cazul adulților din grupul experimental, în special în ceea ce privește creșterea deschiderii către experiențe.

În completarea acestor descoperiri, D. H. Barlow *et al.* (2013) au realizat o revizuire amplă a literaturii de specialitate, subliniind eficiența intervențiilor terapeutice în modificarea anumitor trăsături de personalitate, cum ar fi reducerea neuroticismului și creșterea extraversiei [23].

Toate aceste studii evidențiază faptul că trăsăturile de personalitate sunt considerate mai flexibile și maleabile decât se credea anterior, demonstrând că intervențiile de specialitate pot genera modificări semnificative în structura personalității, ce rezultate rapide și cuantificabile. În același timp, încurajează dezvoltarea unor intervenții terapeutice orientate spre optimizarea trăsăturilor de personalitate, chiar și în etapele adulte ale vieții, având ca obiectiv îmbunătățirea funcționării psihosociale a individului.

În acest context, cercetarea în direcția studierii trăsăturilor de personalitate și caracteristicilor individuale ale personalității, vizează înțelegerea modului în care acestea pot influența predispoziția unei persoane de a se angaja în activități infracționale. Aceste cercetări au ca scop identificarea factorilor de risc și a mecanismelor psihologice care pot contribui la dezvoltarea comportamentului delinvent și, implicit, la dezvoltarea unor strategii eficiente de prevenire și intervenție în domeniul justiției penale.

Isaac Ray va utiliza termenul propus de P. Pinel de „nebunie morală” pentru a explica comiterea actelor infracționale [234, p. 10]. „Nebunia morală” descrie persoane aparent normale, cu excepția disfuncției în partea creierului responsabilă cu răspunsurile afective [3, 232]. Ulterior, J. C. Prichard va defini „nebunia morală” ca o „pervertire patologică a sentimentelor naturale, afectelor, înclinațiilor, temperamentului, obiceiurilor, dispozițiilor morale și impulsurilor naturale” [207, p. 150].

M. H. Smith sublinia faptul că „a pătrunde în mintea infractorului și mecanismele mentale imediate care au produs delinvența este crucial pentru orice încercare de a înțelege crimele, dar în special atunci când această înțelegere trebuie să ajute la elaborarea metodelor corecte de tratament” [104, p. 16]. R. F. Krueger *et al.* menționează că deși comportamentul delinvent are multiple manifestări distincte acestea au o origine comună, iar S. Jones punctează că „una dintre aceste origini este personalitatea” [67, p. 189].

G. Canepa pledează pentru studierea personalității pentru a putea identifica și înțelege mai bine factorii care stau la baza comportamentului antisocial. Trăsăturile psihologice care contribuie la menținerea conduitei antisociale sunt, după G. Canepa, impulsivitatea, indiferența afectivă, egocentrismul, agresivitatea, tendința de opoziție și scepticismul [209].

După H. Eysenck și G. Gudjonsson, personalitatea infractorilor se distinge prin extraversie, dorința de a experimenta activități intense, impulsivitate, anxietate, depresie și agresivitate [150]. Ulterior, H. Eysenck a descris psihoticismul ca dimensiune cu impact asupra delincvenței considerând că un scor mare al acesteia crește probabilitatea ca o persoană „să se implice în acte violente și agresive” [7, p. 34]. Persoana cu un scor ridicat de psihoticism este „singuratică, neafectuoasă, rece, crudă și impersonală, tenace și agresivă” [7, p. 34].

S. Yochelson și S. E. Samenow, elaborează o teorie a „personalității criminale” care are la bază „un model unic de gândire și utilizare a erorilor de gândire specifice” [67, p. 17], caracterizat de: „unicitatea, poziția de victimă, impulsul de putere, simțul proprietății, gândirea concretă, minciuna” [63, p. 17]. Toate aceste elemente se constituie în veritabile „tipare de gândire infracționale” [194, p. 18].

R. R. Ross și E. A. Fabiano au susținut la rândul lor, că infractorii au un tipar de gândire distinct caracterizat de lipsa autocontrolului și niveluri ridicate de impulsivitate, locus extern de control, tendința de a folosi un stil de gândire concret, perspectiva socială slabă și lipsa empatiei, capacitate redusă de rezolvare a problemelor sociale și un raționament mai puțin matur [15]. M. W. Lipsey și N. A. Landenberger au precizat că gândirea infractorilor este caracterizată de „o poziție profundă de victimizare”, aceștia considerând că sunt „blamați în mod injust, dacă nu chiar urâți, și excluși de societate” [206, p. 57].

Într-un studiu recent, J. D. Miller și D. Lynam au concluzionat că variațiile agreabilității și conștiinciozității sunt asociate cu comportamentele infracționale [233].

D. Lykken descrie trei tipuri de infractori: *infractorii normali* care se referă la infractorii fără tulburări psihopatologice; „persoane nevinovate condamnate pe nedrept și infractori „gulere albe” [68, p. 23]; *infractorii psihotici* care „sunt în afara realității” [68, p. 23] și comit infracțiuni atunci când nu urmează tratamentul prescris; și *personalitățile antisociale*, cel mai complex tip, caracterizat prin comportament antisocial persistent [68].

După T. Butoi, infractorul are o „personalitate deformată” caracterizată de [38, p. 70-72]:

1. *Instabilitatea emotiv-acțională* reflectă impactul negativ al experiențelor traumatice și a curențelor educative, manifestându-se prin control emoțional deficitar, insuficienta dezvoltare emoțională și incapacitatea de autoevaluare.

2. *Inadaptarea socială* este rezultatul acțiunii unui mediu disfuncțional asupra dezvoltării copilului. Un mediu timpuriu caracterizat de lipsuri materiale, familii dezorganizate prin divorț, deces

al unuia dintre părinți sau abandon, lipsa de preocupare față de educația copilului are un impact negativ asupra evoluției individului, conducând printre altele la probleme de adaptare și comportamente antisociale.

3. *Sensibilitatea deosebită*. Caracteristică pentru infractori este absența cenzurii și o concentrare exagerată pentru atingerea propriilor interese și dorințe ignorând consecințele.

4. *Duplicitatea comportamentului* rezultă din faptul că infractorul își desfășoară activitățile în secret, în timp ce prezintă o fațadă cinstită în relația cu ceilalți. Această viață dublă pe care o duce, izolează și mai mult infractorul de cei din jur.

5. *Imaturitatea intelectuală* nu este sinonimă cu un coeficient de inteligență scăzut ci cu incapacitatea de a evalua consecințele actelor infracționale.

6. *Imaturitatea afectivă* se referă la dezacordul dintre procesele afective și cele cognitive, generând o lipsă de flexibilitate mentală, incapacitatea de a se adapta și de a evalua situațiile în mod realist, crescând riscul de a manifesta comportamente impulsiv-agresive și de a săvârși infracțiuni.

7. *Frustrarea* apare atunci când infractorul simte că i se neagă drepturile sau când întâmpină dificultăți în obținerea lor. S. E. Samenow precizează că infractorul este adesea supărat din cauza așteptărilor nerealiste legate de ceea ce merită să primească de la lume [67].

8. *Complexul de inferioritate* reprezintă sentimentul de inadecvare și incompetență care poate conduce la manifestarea unor comportamente compensatorii de tip infracțional. R. Blackburn a arătat că infractorii au o stimă de sine scăzută, iar H. Kaplan susține că aceasta poate fi crescută prin săvârșirea de infracțiuni [57].

9. *Egocentrismul* se referă la focalizarea exclusivă pe sine, ignorând nevoile și sentimentele altora. Eșecul în atingerea obiectivelor propuse poate provoca invidie și reacții agresive, în special când este criticat.

10. *Labilitatea* se manifestă prin schimbări frecvente și bruște ale dispoziției, prin treceri rapide de la fericire, la tristețe sau deznădejde, aparent fără motiv. Persoanele labile acționează imprevizibil, ignorând eventualele pericole sau consecințe juridice ale faptelor lor.

11. *Agresivitatea* este răspunsul dezadaptativ, distructiv la situațiile în care individul nu își poate îndeplini dorințele și nevoile. Aceasta poate fi direcționată fie asupra propriei persoane, și în acest caz discutăm despre *autoagresivitate*, manifestată prin acte de genul automutilări, tentative de suicid etc., fie asupra celorlalți, situație în care avem de-a face cu *heteroagresivitatea*, și în această categorie pot fi incluse toate infracțiunile contra vieții. Potrivit lui J. Pinatel, agresivitatea poate fi

ocazională – imprevizibilă și impulsivă, și profesională – este o trăsătură stabilă a personalității infractorului și este caracteristică modului său de a interacționa cu cei din jur. Recent, în studiul agresivității a fost făcută distincția între *agresivitatea proactivă* sau ofensivă și *agresivitatea afectivă*. Agresivitatea proactivă este un comportament lipsit de emoție, „orientată spre scop și aparent planificată” [67, p. 230]. După M. Vitiello, agresivitatea afectivă „este indusă de frică sau furie, însoțită de o creștere ridicată a reactivității și o slabă reglare a comportamentului” [67, p. 230] aparent neplanificată. A. Campbell, S. Muncer și E. Coyle au sugerat că femeile manifestă mai degrabă o agresivitate reactivă ca urmare a pierderii controlului de sine în exprimarea emoțiilor [107].

12. *Indiferența efectivă* este în esență incapacitatea de a simți empatie. Conform lui J. Decety și P. L. Jackson, empatia este capacitatea de a înțelege și de a experimenta sentimentele altora [68], iar M. L. Hoffman o descrie ca „reacție afectivă mai potrivită la situația altcuiva decât la propria situație” [201, p. 82]. Infractorul nu poate înțelege sentimentele celorlalți, chiar simte bucurie atunci când ceilalți sunt supărați sau în suferință. Nivelul scăzut de empatie este asociat cu un risc crescut de a comite infracțiuni violente, conform constatărilor lui D. Joliffe și D. Farrington [81].

Studiul personalității infractorilor a scos la iveală o serie de trăsături și mecanisme psihologice recurente, care contribuie semnificativ la dezvoltarea comportamentelor antisociale. Aceste trăsături, de la impulsivitate și agresivitate până la indiferență afectivă și egocentrism, nu sunt doar elemente izolate, ci constituie baza pentru o înțelegere mai profundă a diverselor tipuri de infractori. În acest sens, identificarea și clasificarea infractorilor pe baza acestor trăsături specifice devine esențială pentru a dezvolta o intervenție mai eficientă și personalizată. Următorul pas îl reprezintă explorarea tipologiilor de infractori, o abordare care ne permite să înțelegem mai bine varietatea comportamentelor infracționale și particularitățile fiecărui tip de infractor. În acest sens, S. E. Hampson avertizează că infractorii nu sunt un grup uniform și sugerează că de aceea „studiul subgrupurilor de infractori este o abordare mai promițătoare” [113, p. 263]. Iar M. Iovan [127, p. 119-125] prezintă particularitățile psihologice ale diferitelor tipuri de infractori, după cum urmează:

Vagabonzii sunt motivați în principal de sărăcie și de refuzul de a munci. Această situație îi împinge să recurgă la infracțiuni cum sunt furtul și cerșetoria. Pentru ei, libertatea este definită de trăirea în afara obligațiilor sociale convenționale. În plan afectiv, sunt caracterizați ca fiind retrași. Hoinăritul este generat de plictiseală și apatie, indicând faptul că vagabonzii resimt nevoia de a se mișca și de a explora locuri noi pentru a evita monotonia și dezinteresul.

Cerșetorii sunt membri ai unei comunități organizate, care utilizează mijloace specifice de operare pentru a manipula și a obține bunuri de la cei din jur, bazându-se pe explorarea sentimentelor de milă a trecătorilor.

Hoții sunt cunoscuți pentru modul de operare rapid și precis, dezvoltând abilități senzorial-perceptive remarcabile. Au niveluri variabile de inteligență și operează adesea pe baza unor scheme mentale simple. J. Bowlby consideră că furtul este rezultatul unui eșec în dezvoltarea morală și afectivă [104]. S. E. Hampson menționează că aceștia nu sunt violenți [113].

Spărgătorii, de regulă, acționează în bandă organizată. Se disting prin inteligență, abilități tehnice și gândire strategică, dar și prin calm și perseverență. Sunt predispuși să utilizeze forța atunci când sunt surprinși în fapt.

Tâlharii reprezintă o categorie distinctă de hoți care recurg la violență fizică pentru a obține bunurile dorite. Aceasta implică o constituție solidă, athletică și o motricitate bună. Tâlharii prezintă caracteristici cum sunt, curajul, îndrăzneala și agresivitatea.

Infractorii intelectuali (falsificatorii, escrocii, șantajisții etc.). Pentru realizarea actelor infracționale se bazează pe minciună, persuasiune și capacitatea de a juca diferite roluri pentru a-și atinge obiectivele. Actele comise implică performanțe intelectuale mai avansate. M. B. Romney *et al.* au constatat că acești infractori sunt educați, inteligenți, religioși și au încredere în sine [196]. J. Pasmore și T. R. Dorey îi descriu ca fiind „dominanți, sociabili, veseli, aventuroși și întreprinzători...tind să acționeze mai degrabă decât să reflecteze asupra problemelor” [196, p. 50].

Infractorii de moravuri sunt adesea afectați de deficiențe educaționale și materiale, au dificultăți în a-și controla impulsurile, în special în situații provocatoare. Pentru înfăptuirea acestor acte, recurg uneori la alte infracțiuni, cum ar fi violența fizică sau escrocheria. R. R. Hazelwood menționează următoarele tipuri de infractori sexuali: *tipul asigurare/reasigurare a puterii* – are un comportament pseudo-neglijent; este motivat de dorința de înlăturare a îndoielilor legate de propria inadecvare sexuală; *tipul putere-asertiv* – fapta reprezintă o expresie a masculinității, virilității și dominanței sale; *tipul furie-răzbunare* – fapta reprezintă o modalitate de a-și exprima furia și ostilitatea, adesea implicând umilirea victimelor și violența extremă; *tipul furie-excitare* care obține plăcere din vederea suferinței și fricii victimei sale; utilizează tortura și în multe cazuri se ajunge la moartea victimei [7, p. 186].

Asasinii sunt considerați a fi unul dintre cele mai mari pericole pentru societate. Motivațiile lor sunt diverse, incluzând de la gelozie până la fanatismul religios. D. Black descrie omorul ca „o

formă de autoajutor” utilizată de persoane care se simt persecutate pentru a rezolva situația [32, p. 399]. I. Ciobanu și G. Gladchi consideră că acești indivizi se remarcă prin lipsa de milă și compasiune față de ceilalți [53, 43]. R. Rogers *et al.* vorbesc despre „structuri de personalitate anormale” în cazul criminalilor care include „impulsivitate, agresivitate, lipsa de onestitate, minciuna patologică, personalitatea borderline și psihopatologia” [233, p. 332]. R. Blackburn îi descrie ca fiind introverți, conformiști, supercontrolați și mai puțin ostili decât cei care au comis fapte mai puțin violente. El a propus patru tipuri de asasini: depresivi, reprimăți-supracontrolați, paranoid-agresivi și psihopați [122]. Ulterior, M. Biro, N. Vuckovic și V. Duric au identificat, de asemenea, patru categorii de asasini: normali, hipersensibili-agresivi, psihopați și psihotici. Acest studiu sugerează că agresivitatea nu este o caracteristică predominantă a tuturor asasinilor ci doar a unei minorități [123].

Putem concluziona că, personalitatea joacă un rol crucial în predispoziția individului spre comportamentul infracțional, cu diferite trăsături și tipare psihologice influențând specificitatea infracțiunilor comise. Studiarea detaliată a acestor trăsături și tipare poate contribui semnificativ la dezvoltarea unor strategii eficiente de prevenire și intervenție în domeniul justiției penale. În acest context, este esențial să înțelegem că tipologia infractorilor nu se limitează doar la o analiză a comportamentului masculin, având în vedere că, deși femeile criminale reprezintă o minoritate, ele aduc cu sine o complexitate aparte în analiza comportamentului infracțional.

Femeile care comit crime au fost percepute de-a lungul timpului ca o anomalie, o încălcare flagrantă a normelor sociale și a rolurilor tradiționale de gen, a idealurilor de feminitate, fiind astfel „dublu deviante”. Această percepție a fost întărită de reprezentările culturale și mediatice, care folosesc frecvent mituri și stereotipuri arhetipale pentru a portretiza femeile criminale.

Stereotipurile oferă o explicație rapidă și simplistă, care ajută societatea să „catalogheze” rapid un comportament considerat inacceptabil, dar acestea pot denatura adevărul. Dincolo de aceste etichete culturale, analiza tipologică a femeilor criminale reprezintă o încercare de a înțelege motivațiile complexe și trăsăturile distincte care stau la baza comportamentului criminal feminin.

În viziunea lui F. Brookman, crima este predominant asociată cu bărbații și asta explică focalizarea majorității cercetărilor asupra acestora. De altfel, cercetările despre crimele femeilor sunt adesea integrate în analiza generală a criminalității, fără a fi tratate într-un mod distinct. Cu alte cuvinte, nu există o analiză suficient de detaliată a specificității comportamentului infracțional feminin, iar crimele comise de femei sunt adesea abordate din aceeași perspectivă ca cele comise de bărbați.

Cu toate acestea, R. Rykèr subliniază faptul că „crimele feminine au un caracter mai cinic, mai crud, mai depravat și mai teribil decât criminalitatea masculină” [154, p. 430].

În funcție de motivele care stau la baza infracțiunilor violente comise de femei au fost descrise trei tipuri principale de crime: *crime instrumentale* – comise pentru a satisface anumite nevoi personale, iar violența este folosită ca mijloc pentru a atinge un scop, nu ca scop în sine; de exemplu, o femeie ar putea comite o crimă pentru a obține bani sau putere, fără intenția de a face rău victimei în mod direct; *crime ostile* – comise dintr-o dorință de a cauza suferință victimei, fiind un act de violență pură, care adesea se manifestă prin cruzime sau sadism; în acest caz, violența este un scop în sine, iar înfractarea găsește plăcere în actul agresiv; *crime defensive* – sunt o reacție la o situație de pericol și au scopul de a proteja femeia sau pe cei apropiați ei; comportamentul agresiv este adesea impulsiv și rezultat dintr-o stare de panică sau furie [128].

C. Lombroso și G. Ferrero, subliniază că, deși numărul crimelor săvârșite de către femei este mai mic, actele criminale sunt mult mai violente și mai brutale. În lucrarea *Femeia delincventă. Prostituata și femeia normală*, aceștia descriu trei tipuri de femei criminale: *criminala înăscută* – dă dovadă de o „cruzime rafinată, diabolică” [154, p. 431]; ea nu se mulțumește doar cu faptul că victima moare, ci își dorește ca aceasta să sufere; caracteristicile sale sunt: ignorarea regulilor și percepția distorsionată asupra a ceea ce este corect sau greșit; tendința de a acționa impulsiv, irațional și dăunător, influențată de sentimente negative puternice, cum ar fi ura, invidia sau dorința de a răni pe alții și de a se răzbuna; *criminala de ocazie* – motivația sau impulsul său de a comite crima provine de la bărbatul din viața sa, figură dominantă care influențează comportamentul criminal al femeii; sunt și cazuri în care, rudele apropiate, cum ar fi tatăl sau fratele, pot avea un rol similar în a sugera sau în a încuraja femeia să comită o crimă; chiar dacă femeile comit crima sub influența unei persoane care le manipulează sau le îndeamnă să comită aceste acte violente, ele prezintă o predispoziție sau o vulnerabilitate internă care ar putea contribui la comportamente infracționale violente, dar această predispoziție este latentă; *criminala din pasiune* – se deosebește de bărbatul criminal din pasiune prin rolul mai mare al premeditării și răutății în comiterea crimei; ea „prezintă unele trăsături masculine în caracterul moral” [154, p. 492]; „pasiunea care este cea mai intensă la aceste femei și care le trage cel mai adesea către crimă este dragostea” [154, p. 494]; crima nu este urmată de regrete sau remușcare, ci de satisfacția răzbunării, mai ales că actul este premeditat și planificat pe o perioadă îndelungată, de luni sau chiar ani.

Analizând crimele comise de femeile din Rusia, D. I. Iakovlev descrie următoarele tipuri de femei criminale: *criminala apărător* – reprezintă 31% din totalul femeilor care au comis omor; comportamentul criminal este o reacție generată de dorința de apărare, apărându-și familia sau alte persoane vulnerabile în fața unor abuzuri sau agresțiuni; de obicei, ele nu au intenția de a comite infracțiuni; *criminala impulsivă* (27%) - comite fapta din cauza unei reacții impulsive și necontrolate la stimuli externi, adesea fără a reflecta asupra consecințelor; *criminala de tip ireconciliabil* (18%) – este o femeie care comite crima dintr-o atitudine de nemulțumire constantă față de norme și autoritate, având un comportament conflictual și o atitudine de refuz de a se conforma față de regulile sociale; *criminala lacomă* (10%) – urmărește obținerea unor beneficii materiale fără a ține cont de legile și normele sociale; *criminala iresponsabilă și superficială* (14%) - se caracterizează printr-o combinație de iresponsabilitate și lipsă de profunzime în gândire; adesea, nu are o viziune clară asupra responsabilităților sale sociale sau familiale și acționează într-un mod superficial, fără a înțelege pe deplin impactul acțiunilor sale [124].

O altă clasificare a femeilor care au comis omor a fost realizată de K. D. Cole, care a descris următoarele tipuri: *criminala mosahistică* – comite crima ca o reacție impulsivă la abuzul îndelungat la care a fost supusă; de obicei, trăiește într-un cadru de violență domestică, fiind supusă constant umilirilor sau agresunilor; crima nu este premeditată, ci survine într-un moment de apogeu emoțional, ca reacție la comportamentul abuziv persistent; *criminala cu tip deschis de ostilitate violentă* – este o femeie cu un comportament impulsiv și agresiv, care a trecut prin dificultăți emoționale și sociale semnificative, și care, din cauza unui control emoțional scăzut, ajunge să comită crima; *criminala cu tip închis de ostilitate violentă* – chiar dacă în aparență este calmă și bine controlată, este capabilă de acte violente extreme; victima sa este, de regulă, copilul; *criminala neadecvată* – comportamentul său criminal nu este neapărat o alegere conștientă sau planificată, ci mai degrabă o reacție la presiunea externă a altor persoane care o manipulează sau o instigă să comită crima; de multe ori, nu are capacitatea de a înțelege pe deplin implicațiile acțiunilor sale din cauza nivelului scăzut de educație sau abilități cognitive, sau din cauza dependenței de substanțe care le afectează judecata sau discernământul; *criminala psihotică* – crima nu este comisă cu premeditare sau dintr-un motiv rațional, ci dintr-o dereglare profundă a percepției realității, determinată de o afecțiune psihică severă care influențează comportamentul femeii; *criminala amorală* – acționează cu intenție clară și planifică cu meticulozitate crima; are un nivel intelectual mai ridicat decât celelalte tipuri de criminale [40].

Analiza personalității și a tipologiilor psihologice ale femeilor criminale subliniază complexitatea factorilor care contribuie la comportamentul infracțional feminin. Femeile care comit infracțiuni nu sunt doar o „anomalie” într-un peisaj în mare parte dominat de infracționalitatea masculină, ci aduc în prim-plan o serie de trăsături și motivații psihologice care merită o atenție distinctă.

1.4. Factori de risc asociați cu comportamentul criminal al femeii

De-a lungul istoriei, omenirea a manifestat un interes constant în ceea ce privește explicarea cauzelor care duc la săvârșirea infracțiunilor. J. Howell și J. D. Howkins definesc factorii de risc ca fiind „condiții identificate într-o persoană, sau elemente și circumstanțe din mediu, care cresc probabilitatea de a se angaja în comportamente antisociale, problematice” [278, p. 6].

G. Canepa pledează pentru studierea aspectelor biologice, psihologice și socio-culturale ale individului, considerând că doar în felul acesta vom putea identifica și înțelege mai bine factorii care stau la baza comportamentului antisocial. La rândul său, E. Ferri a avansat ideea că, comportamentul delinvent este rezultatul interacțiunii dintre „factori fizici, precum rasă, geografie și temperatură; factori individuali precum vârsta, sexul și variabilele psihologice; și factori sociali precum populația, religia și cultura” [36, p. 66].

Vârsta. Relația dintre vârstă și conduitele infracționale a fost analizată începând cu A. Quételet în anii 1800, care a determinat relația puternică între cele două variabile. Ulterior, T. Hirschi și M. Gottfredson afirmă că „vârsta este întotdeauna corelată cu criminalitatea” [233, p. 52].

M. Warr subliniază că implicarea în acte infracționale în adolescență „se datorează diversității experiențelor cu prietenii delincvenți” [174, p. 32], iar L. Stolzenberg și S. H. D'Alessio constată că în perioada adolescenței comportamentul infracțional este „în mare parte un fenomen de grup” [174, p. 32]. Astfel, rata mai scăzută a infracționalității adolescenților din mediul rural poate fi atribuită izolării sociale mai accentuate acestora.

Rezultatele cercetării realizate de către S. Barra *et al.* [24] și T. W. Wojciechowski [273] au dus la concluzia că asocierea cu prieteni delincvenți în adolescență poate contribui la apariția tulburării de personalitate antisocială.

Vârsta implică schimbări biologice, cum ar fi dezvoltarea fizică și hormonală. Acești factori pot influența starea de sănătate și nivelurile de energie, care, la rândul lor pot afecta comportamentul.

S. Funahashi remarcă faptul că ariile frontale ale creierului sunt asociate cu „atenția, planificarea și inhibarea comportamentului” [13, p. 169]. R. J. Davidson, K. M. Putnam și C. L. Larson subliniază rolul lobului frontal în „conștientizarea emoțională și reglarea sentimentelor” [255, p. 11] dar și în „planificarea răspunsurilor comportamentale ale acestor emoții” [255, p. 11]. R. D. Fields adaugă că dezvoltarea lobilor frontali are loc pe parcursul adolescenței. Aceste constatări explică parțial impulsivitatea și atitudinea ostilă a adolescenților care pot experimenta modificări semnificative în capacitățile cognitive și în comportament pe măsură ce aceste zone se maturizează.

Nu în ultimul rând, vârsta aduce schimbări semnificative în dezvoltarea personalității. Procesele de maturizare psihologică, cum ar fi dezvoltarea gândirii abstracte sau gestionarea emoțiilor, influențează modul în care individul reacționează la diferite situații. D. M. Blonigen arată că tinerii impulsivi tind să se maturizeze în adulți mai prudenți și mai responsabili, ceea ce duce la reducerea sau renunțarea la comportamentele delincvente. Această schimbare se datorează creșterii autocontrolului și maturizării în procesul de luare a deciziilor.

În general, între vârstă și comportamentul delinquent există o corelație inversă. Tendința de a comite infracțiuni este mai pronunțată în rândul adolescenților și tinerilor adulți, cu o scădere semnificativă odată cu înaintarea în vârstă și intrarea în stadiul de adult.

Sex. Diferențele biologice între sexe, atribuite adesea funcționării cerebrale și nivelurilor hormonale, precum și diferențele sociale care sunt rezultatul socializării și influențelor culturale, contribuie la variațiile comportamentale și la modul în care indivizii interacționează și se adaptează la mediile sociale. Aceste diferențe semnificative de gen pot fi observate și în ceea ce privește comportamentul delinquent. După cum arată R. F. Eme, „în cazul formelor grave și ale persistenței comportamentului infracțional pe tot parcursul vieții, raportul este în intervalul 15/20:1” [245, p. 20]. El explică deosebirea în infracționalitatea celor două sexe prin diferențele în structura cromozomilor sexuali (XX-femei și XY-bărbați) care pot contribui la apariția unor diferențe. Astfel, bărbații, în general, par să manifeste caracteristici specifice, cum sunt: un nivel mai crescut al agresivității, „dificultăți sporite în reglarea conștientă a comportamentului și menținerea autocontrolului...dificultăți în dezvoltarea limbajului și în controlul impulsurilor... rezistență mai mare la schimbarea comportamentală” [245, p. 20]. C. H. McCaghy *et al.* precizează că există abateri de la acest model genetic. Unii bărbați au un cromozom Y suplimentar, iar această condiție, cunoscută sub numele de sindromul XYY, este considerată răspunzătoare pentru infracțiunile violente. Studii

recente însă au infirmat aceste concluzii „se pare că infracțiunile XYY-urilor sunt mai puțin violente decât ale XY-urilor” [168, p. 41].

Pe lângă diferențele biologice între femei și bărbați, au fost invocate și diferențele de ordin psihologic între sexe, în special în funcționarea personalității.

C. P. Cross, L. T. Copping și A. Campbell concluzionează că femeile sunt mai protejate de comportamentul infracțional pentru că au o capacitate mai mare de a-și controla impulsurile nedorite, adaptându-și comportamentul la cerințele mediului înconjurător, „sunt mai sensibile și mai receptive la pedepse...își asumă mai puține riscuri” [245, p. 21] și au un nivel mai redus al căutării impulsive de senzații.

Inteligență. Numeroase studii au evidențiat faptul că infractorii au înregistrat scoruri de IQ mai scăzute în comparație cu populația generală. Spre exemplu, H. Goddard concluzionează că „infractorii sunt inferiori mental” [257, p. 57], iar C. Darrow susține că „aproape întotdeauna se situează sub nivelul normal al inteligenței, iar în aproximativ jumătate din cazuri, mult sub acesta” [71, p. 57]. De asemenea, C. Goring în studiul său ajunge la concluzia că „există o corelație puternică între infracționalitate și nivelul scăzut al inteligenței” [150, p. 240].

Relația dintre inteligență și infracționalitate continuă să fie analizată și în studii recente. J. P. Rushton și D. I. Templer (2009) au comparat ratele de criminalitate pentru infracțiuni violente precum omorul, violul și agresiuni grave, în peste 100 de țări cu coeficient de inteligență mediu și au concluzionat că „țările cu scoruri mai mici pentru IQ aveau tendința de a avea rate mai mari de criminalitate violentă” [123, p. 70]. J. M. Bartels, J. J. Ryan, L. S. Urban și L. A. Glass constată că în SUA, statele în care media coeficientului de inteligență era mai mică, infracționalitatea era mai crescută. K. M. Beaver și J. P. Wright (2011), au investigat relația dintre nivelul de inteligență și ratele infracționalității la nivel de comitat în SUA, și au demonstrat că există corelații semnificative între nivelul de inteligență și diverse tipuri de infracțiuni cum sunt, infracțiunile contra proprietății, furtul, furtul de vehicule, crimele violente și jafurile [123].

J. P. Wright și D. Boisvert subliniază faptul că în toate studiile efectuate, indivizii implicați în comportamente delincvente, fie că sunt arestați fie că nu, au înregistrat scoruri semnificativ mai scăzute la testele de inteligență comparativ cu cei care nu au fost implicați în astfel de comportamente.

Educație. G. A. Crews sintetizează concluziile studiilor efectuate în legătură cu relația dintre educație și criminalitate [174, p. 60]. El arată că persoanele lipsite de educație sau cu un nivel educațional scăzut prezintă o probabilitate mai mare de a se implica în activități infracționale, din

cauza oportunităților limitate de angajare. Standardul ridicat de angajare, care favorizează candidații cu o educație solidă, poate crea dificultăți în găsirea unui loc de muncă pentru cei cu un nivel educațional scăzut. Această situație îi determină pe unii să caute alternative, inclusiv implicarea în comportamente criminale, pentru a-și asigura traiul.

În plus, indivizii cu un nivel educațional scăzut sunt susceptibili să aibă un coeficient de inteligență mai scăzut, ceea ce poate afecta capacitatea lor de a lua decizii informate și de a înțelege consecințele acțiunilor. Acest lucru le poate face mai vulnerabile în fața exploatării și le poate crește riscul de implicare în activități criminale.

Totodată, persoanele care se implică în comportamente infracționale întâmpină dificultăți în finalizarea nivelurilor superioare de educație, din cauza unor factori precum absenteismul, problemele de disciplină, exmatricularea sau pierderea motivației de a obține o educație avansată.

Cu cât o comunitate are un nivel mai ridicat de educație, cu atât va înregistra un număr mai scăzut de infracțiuni. Așadar, educația nu are doar beneficii individuale, ci contribuie la îmbunătățirea vieții în comunitate în ansamblu.

Concluzia care se conturează din analiza conexiunilor dintre educație și comportamentul infracțional este aceea că între acestea există o corelație inversă. Creșterea nivelului de educație este asociată cu scăderea tendinței de a se implica în infracțiuni.

Temperament și personalitate. R. Karr-Morse și M. Wiley, dar și M. K. Rothbart alături de J. E. Bates definesc temperamentul ca „fiind variații innăscute în funcțiile emoționale, motorii, de autoreglare și atenție” [117, p. 301], constituind astfel „structura biologică pe care este construită personalitatea” [116, p. 88]. M. DeLisi și M. G. Vaughn se referă la două tipuri de temperament – melancolic și coleric – oferind o descriere a caracteristicilor asociate acestora, evidențiind posibilele legături cu comportamentul delinquent. Melancolicul este descris ca un individ introvertit, instabil emoțional, retras, inflexibil, cu tendințe pesimiste și anxioase. El este înclinat spre consumul de droguri și alcool. Colericul este caracterizat prin agresivitate, impulsivitate, irascibilitate, nivel crescut al activității. Toate aceste trăsături sunt asociate cu tulburările de comportament și cu conduitele infracționale.

M. T. Nietzel *et al.* precizează că între infracțiuni și „mai multe tipuri de dimensiuni ale personalității au fost demonstrate relații solide” [116, p. 53]. Iar D. N. Jones *et al.* și O. Cunha *et al.* au ajuns la concluzia că trăsăturile de personalitate prezic comportamentul infracțional, indiferent de alte variabile demografice sau contextuale [242]. La rândul lor, A. Caspi *et al.*; A. Caspi; A. Caspi și

P. A. Silva au demonstrat o corelație semnificativă între anumite trăsături de personalitate observate în copilăria mică și comportamentul ulterior asociat cu infracțiunile și problemele sociale. Aceste studii au evidențiat că trăsături de personalitate precum impulsivitatea și agresivitatea au persistat și au influențat negativ adaptarea socială și comportamentul ulterior al individului.

S. Yochelson și S. E. Samenow, menționează că personalitatea criminală se distinge, printre altele, prin: „minciună cronică, ideea că proprietatea altora le aparține, optimism neclintit, energie mare, frica de vătămare sau de a fi insultat, furie intensă, manipulare, o imagine de sine crescută și de neclintit” [59, p. 106]. În ceea ce privește imaginea de sine crescută afișată ea nu reprezintă altceva decât un mecanism de compensare, căci ei se „consideră lipsiți de valoare”, „experimentau sentimentul că sunt nimic” [259, p. 22]. Alte trăsături pe care cei doi le precizează sunt: perfecționismul, sugestibilitatea, lipsa empatiei și retragerea socială.

Familie. Mediul familial și relațiile din cadrul familiei constituie unul dintre cei mai influenți factori în dezvoltarea comportamentului antisocial. R. Loeber și M. Stouthamer-Loeber consideră că factorii familiali sau practicile parentale care sunt asociați cu problemele de conduită și delincvența sunt supravegherea, respingerea și implicarea părinților. În acest sens, H. Wilson iar ulterior, D. Riley și M. Shaw demonstrează legătura dintre absența supravegherii părintești și infracționalitate.

Patterson *et al.* adaugă stilul parental sever ca factor care favorizează conduitele infracționale. Severitatea neadecvată a părinților, manifestată prin aplicarea unor pedepse corporale, constituie un factor de risc semnificativ pentru dezvoltarea comportamentului delinquent [193]. J. Nemson și E. Nemson subliniază că rata infracțiunilor crește atunci când părinții recurg la aplicarea pedepselor fizice copiilor cu vârste între 7 și 11 ani [12].

T. Hirschi subliniază că atașamentul față de părinți este esențial pentru internalizarea normelor și conștiinței sociale, reprezentând o modalitate indirectă de control parental. Copiii cu părinți neimplicați sunt mai puțin preocupați de aprobarea parentală și sunt mai predispuși să încalce normele sociale. J. Bowlby susține că relația mamă-copil este un factor de prevenție a conduitelor infracționale. Orice perturbare a acestei relații conduce la detașare și la dezvoltarea unei sociabilități superficiale.

Structura familială reprezintă și ea un factor de risc pentru problemele de comportament ale copiilor, influențând în mod semnificativ probabilitatea de a dezvolta comportamente delincvente. Astfel, J. McCord constată că adolescenții care provin din familii în care tatăl lipsește comit 60% dintre infracțiunile juvenile. Iar studiile realizate de M. Hetherington și M. M. Stanley-Hagan; R. L.

Simons *et al.*, E. Wells și J. Rankin arată că familiile dezorganizate sau monoparentale predispun la comiterea infracțiunilor.

Factori de risc specifici pentru comportamentul criminal al femeii:

A) Abuzul. R. J. Gelles și M. A. Straus, T. O. Ireland și C. S. Widom subliniază impactul abuzului asupra copiilor și consecințele semnificative asupra multiplelor aspecte ale vieții lor [114]. Conform acestor studii, copiii care au fost supuși abuzului prezintă mai multe dificultăți școlare, au o probabilitate mai mare de a manifesta comportamente agresive, prezintă un risc crescut de a recurge la consumul de substanțe și de a deveni, ulterior, părinți abuzivi, precum și o probabilitate mai mare de a încălca legea. Și studiile recente, cum sunt cele realizate de I. Jahic *et al.* și L. N. Miley *et al.*, au ajuns la concluzia că experiențele traumatice din copilărie sunt asociate semnificativ cu comportamentul infracțional ulterior.

J. E. Conklin menționează că abuzul asupra copiilor exercitat de către părinți și alți îngrijitori poate lua forma abuzului fizic, abuzului sexual, neglijării emoționale sau a altor tratamente intenționate” [55, p. 170].

C. S. Widom definește astfel cele trei forme de abuz: *abuzul fizic* reprezintă situații în care o „persoană aplică în cunoștință de cauză și cu intenție o pedeapsă corporală sau o suferință fizică nejustificată unui copil” [130, p. 114]; *abuzul sexual* include „agresiune și lovire cu intenția de a-și satisface dorințele sexuale” [130, p. 114]; iar *neglijarea* se referă la situațiile în care „un copil nu beneficiază de îngrijire sau tutelă adecvată din partea părinților” [130, p. 114]. În opinia lui M. McShane și M. Hsieh, cea mai obișnuită formă de abuz este neglijarea.

D. Farrington și ulterior T. P. Thornberry au demonstrat că infractorii provin din rândul copiilor abuzați sau neglijăți fizic, iar A. Caspi *et al.* menționează că „maltratarea în copilărie crește riscul de comportament delinquent în viața adultă, posibil cu până la 50%” [223, p. 33].

Atunci când cercetătorii și-au focalizat atenția asupra experiențelor de abuz suferite de femei, s-a descoperit o legătură semnificativă între aceste experiențe și comportamentele infracționale. În esență, s-a constatat că femeile care au fost victime ale unor experiențe traumatice prezintă un risc crescut de a dezvolta comportamente delincvente.

A. Huber menționează că cercetările realizate în Europa au dus la concluzia că „femeile aflate în conflict cu legea sunt femei care au fost abuzate fizic și psihologic, uneori chiar abuzate sexual când erau copii” [274, p. 43]. J. Dressler menționează faptul că 43% dintre femeile aflate în închisorile din SUA în anul 1991 au fost victime ale abuzului fizic sau sexual în trecut. Și alte cercetări au relevat

că experiențele anterioare de abuz sunt frecvente la femeile private de libertate. Astfel, conform lui C. F. Lewis și C. R. Stanley, 80% dintre deținutele incluse în studiul lor au raportat că au fost victime ale abuzului sexual și tot 80% au indicat că au fost supuse abuzului fizic [255]. C. Tardif *et al.* constată că 60% dintre deținute au suferit abuz sexual, iar 40% au fost victime ale abuzului fizic. De asemenea, L. Acoca și K. Dedel consemnează că 92% dintre „tinerele infractoare intervievate în 1998, au afirmat că au fost supuse abuzului emoțional, fizic și/sau sexual” [1, p. 5].

K. Daly; K. Daly și L. Maher introduc termenul de „granițe estompate” care se referă la suprapunerea rolului de victimă cu cel de infractor, precum și la dificultatea de a face o distincție clară între acestea. De exemplu, o femeie care este victima abuzurilor din partea partenerului și recurge la violență împotriva acestuia, este simultan atât victimă cât și infractor. În esență, ideea susținută este aceea că traumele și experiențele de victimă pot influența comportamentul viitor al femeii, ducând la diverse forme de comportament delinquent.

M. Chesney-Lind argumentează că femeile care comit infracțiuni cum sunt fuga de acasă, implicarea în trafic de droguri și prostituție, provin din familii ostile și abuzive, fiind tratate ca „proprietate sexuală” iar aceste acțiuni reprezintă „strategii de supraviețuire” [140, p. 284].

Cercetările efectuate de C. W. Harlow; J. A. Siegel și L. M. Williams; dar și J. Belknap indică faptul că „abuzul sexual crește șansele unei femei de a se implica în comportamente delinvente și infracționale” fiind un „predictor moderat până la puternic al comportamentului infracțional al femeilor” [67, p. 279].

E. Di Giacomo *et al.* demonstrează legătura dintre abuz și psihoză, iar M. Goodman *et al.* precizează că între abuz și tulburările de personalitate există o asocieră. Această ultimă concluzie este susținută și de meta-analiza realizată de H. Liu *et al.* dar și de studiul recent, 2024, realizat de S. N. Cricks *et al.*. D. De Hart *et al.*, S. M. Lynch *et al.* au studiat istoricul de abuz al femeilor private de libertate și legătura dintre aceste traume și tulburările mentale grave. S. M. Lynch *et al.* constată că femeile private de libertate „au în mod semnificativ mai multe evenimente adverse de viață și tulburări mentale grave în comparație cu femeile din afara închisorilor” [245, p. 296], dar și comparativ cu bărbații privați de libertate. În plus, femeile care prezentau tulburări mentale grave aveau o probabilitate crescută de a raporta abuzuri în trecut, mai multe infracțiuni în antecedente și erau susceptibile să fie acuzate de comiterea unor infracțiuni violente.

Aceste studii indică faptul că abuzurile suferite în perioada copilăriei de către femei influențează negativ parcursul vieții, putând contribui la implicarea în comportamente infracționale.

S. L. Mallicoat formulează o concluzie decisivă în acest sens, subliniind că „o istorie de victimizare este cea mai semnificativă problemă cu care se confruntă fetele aflate în situație de risc și delinvențele” [157, p. 214], iar J. L. Rosenbaum și S. Spivack sugerează că elementul cheie în dezvoltarea unor programe de intervenție „sensibile la gen implică recunoașterea experiențelor traumatice ale fetelor pe drumul lor spre delinvență” [219, p. 7]. Înțelegerea impactului victimizării asupra parcursului infracțional al femeii are implicații practice arătând că intervențiile terapeutice din penitenciare ar trebui să abordeze aceste traume și să ofere suport adecvat pentru a reduce riscul recidivei și pentru a contribui la reintegrarea socială a femeilor private de libertate.

B) Tulburările de personalitate. J. E. Young *et al.* arată că, tulburările de personalitate implică comportamente recurente, constante, lipsite de flexibilitate, afectând diferite sfere ale existenței individului, inclusiv relațiile interpersonale cu cei apropiați, rutina zilnică sau modul de abordare a diferitelor sarcini sau provocări, și influențând negativ bunăstarea acestuia.

Conform DSM-IV, tulburările de personalitate reprezintă „pattern-uri persistente de experiențe subiective și comportamente, care se abat în mod semnificativ de la normele culturale, sunt generalizate și rigide, cu debut în adolescență sau la vârsta adultă timpurie, stabile în timp și care provoacă disconfort sau o afectare a funcționării individului” [11, p. 629].

M. H. Stone menționează că „orice tulburare de personalitate poate fi legată de comportamentul infracțional” [81, p. 88], iar A. L. Glenn, A. K. Johnson și A. Raine semnalează că pentru a înțelege criminalitatea, tulburarea de personalitate antisocială este cea mai relevantă.

Într-un studiu publicat în anul 2015, P. Tyrer *et al.* constată că un procent semnificativ al indivizilor din populația generală din America de Nord și Europa de Vest prezintă tulburări de personalitate., conform intervalului estimat al prevalenței cuprins între 4% și 15%. La rândul lor, J. Coid *et al.* menționează că gradul de diagnosticare a tulburărilor de personalitate în Marea Britanie este de aproximativ 4,4%, în timp ce T. J. Lewis *et al.* precizează că în rândul populației generale din SUA procentul este de 9% [247, p. 103]. Aceste date subliniază amploarea acestui fenomen în rândul populației generale și evidențiază necesitatea de a înțelege și aborda în mod adecvat tulburările de personalitate, acestea reprezentând o problemă semnificativă și relevantă în domeniul sănătății mentale.

În mediul penitenciar realitatea este și mai îngrijorătoare, deoarece în închisori se regăsesc un număr semnificativ de deținuți care prezintă simptome specifice unor probleme de sănătate mentală, după cum arată J. R. P. Ogloff *et al.*, N. Rebbapragada *et al.*, F. Yousefi și M. A. Talib. H. Liu *et al.*

și J. Shaw *et al.* avertizează că „persoanele cu aceste tulburări prezintă un risc mai mare de recidivă” [141, p. 105]. Această situație a generat o preocupare crescută în ceea ce privește identificarea și gestionarea tulburărilor de personalitate într-un mediu cu provocări specifice precum cel penitenciar.

N. Singleton *et al.* constată, într-un studiu realizat în închisorile din Anglia și Țara Galilor că „64% dintre femeile condamnate și 53% dintre femeile aflate în arest preventiv aveau o astfel de tulburare” [201, p. 231].

O cercetare semnificativă în domeniul sănătății mentale a deținuților a fost realizată de către S. Fazel și J. Danesh. Studiul a analizat 62 de anchete psihiatrice din 12 țări, care au inclus un total de 22.790 de deținuți. Autorii au examinat și sintetizat date din aceste studii pentru a evalua prevalența și tipurile de tulburări prezente în mediul penitenciar. Concluziile indică faptul că o proporție semnificativă a deținuților suferă de tulburări mentale grave. Printre constatările referitoare la femeile private de libertate se numără: 4% au fost diagnosticate cu boli psihotice, 12% dintre femei au prezentat simptome de depresie majoră, 42% dintre femei au fost identificate cu diverse tulburări de personalitate, dintre care 21% au fost diagnosticate cu tulburare de personalitate antisocială.

Un studiu realizat de D. W. Black *et al.* în 2007, asupra unui lot de deținuți din Iowa s-a concentrat pe tulburarea de personalitate borderline la infractorii de sex masculin și feminin aflați la începutul detenției lor. Rezultatele au subliniat o prevalență semnificativă a tulburării de personalitate borderline în rândul noilor deținuți, afectând 17,4% dintre bărbați și 24,5% dintre femei.

Această concluzie referitoare la prevalența tulburării de personalitate borderline la femeile private de libertate a fost confirmată în mod concludent și de alte studii, cum sunt cele realizate de R. L. Trestman *et al.* și A. L. Drapalski *et al.*.

Conform studiului realizat de Trestman *et al.* în închisorile din Connecticut, tulburarea de personalitate borderline a fost diagnosticată la 23,2% dintre femei, o prevalență semnificativă. Aceasta coroborează cu constatările anterioare care indică o prevalență de 24,5% pentru femeile private de libertate în ceea ce privește tulburarea de personalitate borderline. Prin urmare, există o concordanță între rezultatele studiului realizat de Trestman *et al.* și constatările anterioare, consolidând astfel concluziile referitoare la prezența semnificativă a tulburării de personalitate borderline în rândul femeilor private de libertate.

A. L. Drapalski *et al.* concluzionează că femeile aflate în detenție sunt mai susceptibile să prezinte simptome de anxietate și trăsături de personalitate borderline, având o nevoie crescută de servicii de sănătate mentală.

Un alt studiu care oferă o perspectivă mai amplă asupra interacțiunii dintre tulburările de personalitate și comportamentul infracțional, în cazul femeilor private de libertate, este cel realizat de către J. I. Warren *et al.*. Rezultatele indică faptul că trăsăturile de personalitate din clusterul B (antisocială, borderline, histrionică și narcisistică) au prezentat o asociere semnificativă cu comiterea de infracțiuni, atât violente, cât și non-violente. De asemenea, s-a constatat că tulburările de personalitate din clusterul A (paranoidă, schizoidă, schizotipală) au fost asociate cu infracțiunile violente, dar și cu cazurile legate de prostituție.

Sintetizând rezultatele studiilor realizate de J. I. Warren *et al.* și B. Roberts *et al.*, S. Brown arată că la femeile private de libertate din Anglia „tulburările de personalitate antisocială și paranoidă sunt cel mai des întâlnite, în timp ce tulburarea de personalitate dependentă și histrionică sunt cele mai puțin întâlnite” [33, p. 301]. Ea menționează următoarele procente pentru tulburările de personalitate: antisocială 43%, paranoidă 27%, borderline 24%, obsesiv-compulsivă 15%, evitantă 14%, narcisistică 10%, schizoidă 5% și 4% pentru tulburările schizotipală, histrionică și dependentă [33].

Recent, în 2023, S. Teimuraz și J. Rusudan au constatat că 25% dintre femeile private de libertate din Georgia incluse în studiu prezintă tulburare de personalitate borderline, iar 21% prezintă tulburare de personalitate antisocială.

În concluzie, studiile prezentate evidențiază o prevalență semnificativă a tulburărilor de personalitate în rândul femeilor private de libertate. Este crucial să se înțeleagă și să se abordeze adecvat tulburările de personalitate în mediul penitenciar, având în vedere impactul lor asupra comportamentului infracțional și asupra bunăstării generale a deținuților. Dezvoltarea unor strategii de intervenție și tratament specifice pentru aceste cazuri care reprezintă o prioritate în asigurarea unei reabilitări eficiente și a unei reintegrări sociale cât mai reușite a femeilor private de libertate.

Analiza literaturii de specialitate ne-a condus spre stabilirea scopului și obiectivelor pentru cercetarea experimentală, după cum urmează:

Scopul cercetării constă în identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate urmată de elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică destinat optimizării acestor trăsături.

Obiectivele cercetării:

- 1) studierea comparativă a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate în raport cu femeile private de libertate care au comis infracțiuni fără violență

- 2) evaluarea profilului clinic al femeii criminale private de libertate
- 3) determinarea prezenței abuzului în istoricul de viață al femeii criminale private de libertate
- 4) elaborarea și implementarea unui program psihologic destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate
- 5) determinarea eficienței programului de intervenție psihologică.

1.5. Concluzii la Capitolul 1

Analizând informațiile prezentate anterior, putem concluziona că:

1. Infraționalitatea feminină a fost explicată prin teorii biologice, psihologice și sociologice, deseori influențate de stereotipuri de gen și construite dintr-o perspectivă masculină. Aceste teorii fie patologizează comportamentele femeilor, fie exagerează pasivitatea asociată cu feminitatea oferind astfel o înțelegere limitată a fenomenului.

2. În contextul comportamentului infracțional, personalitatea joacă un rol crucial, influențând predispoziția unei persoane de a comite acte delictuale. Diverse trăsături sunt frecvent menționate ca fiind caracteristici ale infractorilor. Analiza profilurilor de personalitate a diferitelor categorii de infractori prezintă variații semnificative. Aceste analize subliniază necesitatea abordărilor diferite în prevenirea și contracararea diferitelor tipuri de infracțiuni, ținând cont de particularitățile specifice profilului psihologic asociat fiecărui tip de infracțiune.

3. Trăsăturile de personalitate, deși considerate relativ stabile pe termen lung, sunt mult mai flexibile și susceptibile la schimbare decât se credea anterior. Cercetările recente demonstrează că experiențele de viață și intervențiile psihoterapeutice pot influența în mod semnificativ personalitatea, ducând la schimbări durabile și cuantificabile. Astfel, intervențiile specializate, cum ar fi terapia sau programele de formare, pot contribui la optimizarea trăsăturilor de personalitate, îmbunătățind funcționarea emoțională și psihosocială chiar și în etapele adulte ale vieții.

4. Femeia criminală a fost portretizată ca fiind o excepție la normele sociale și de gen. Cu toate acestea, tipologiile propuse de diferiți autori subliniază diversitatea motivelor și comportamentelor infracționale feminine, de la crimele comise în scopuri instrumentale sau defensive, până la cele dictate de pasiuni sau răzbunare. Aceste analize arată că femeile criminale nu trebuie privite doar prin prisma unei „anomalii” în raport cu bărbații, ci mai degrabă ca o categorie complexă, ale cărei acțiuni sunt determinate de factori psihologici, socio-culturali și situaționali.

5. Din analiza expusă, se poate concluziona că există o diversitate de factori care contribuie la săvârșirea infracțiunilor. Acești factori includ aspecte biologice, psihologice, sociale și de mediu. Vârsta, sexul, inteligența, educația, temperamentul și calitatea relațiilor familiale au fost identificate ca elemente importante în explicarea comportamentului infracțional. În plus, contextul socio-economic și structura familială influențează semnificativ predispoziția indivizilor către comportamente delincvente.

6. Referitor la criminalitatea feminină, au fost identificați o serie de factori specifici genului care influențează acest comportament, incluzând abuzul și tulburările de personalitate. Această înțelegere mai cuprinzătoare a dinamicii criminalității feminine poate contribui la individualizarea intervenției terapeutice în penitenciare, orientând dezvoltarea unor programe terapeutice personalizate care să abordeze nevoile reale ale acestor femei private de libertate. Cu atât mai mult cu cât, în prezent, programele desfășurate în penitenciare sunt concepute pentru populația generală, fără a lua în considerare nevoile specifice femeilor.

2. CERCETAREA CONSTATATIVĂ A PROFILULUI DE PERSONALITATE AL FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE

2.1. Designul metodologic al cercetării

Cercetarea experimentală constatativă a fost realizată pe parcursul anului 2021 într-un penitenciar din România care custodiază femei.

Scopul cercetării a constat în identificarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate, stabilirea profilului clinic și explorarea istoricului de abuz al acestora.

Obiectivele cercetării experimentale au fost:

1. Caracterizarea lotului cercetării sub aspectul dimensiunilor socio-demografice
2. Determinarea constelației de trăsături comune pentru femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor
3. Cercetarea profilului clinic al femeilor criminale private de libertate
4. Investigarea prezenței abuzului în istoricul de viață al femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor.

Ipoteza generală a experimentului constator: există o diferență între femeile criminale private de libertate comparativ cu cele care au comis infracțiuni fără violență, în ceea ce privește profilul de personalitate, prezența și intensitatea mai crescută a tulburărilor de personalitate și un istoric de viață marcat de experiențe de abuz.

Pornind de la această ipoteză au fost formulate următoarele ipoteze operaționale:

Ipoteza 1: Presupunem că femeile criminale private de libertate au un profil de personalitate distinct de cel al femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență.

Ipoteza 2: Presupunem că femeile criminale private de libertate prezintă un profil clinic mai accentuat în ceea ce privește tulburările de personalitate în comparație cu femeile private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență.

Ipoteza 3: Presupunem că femeile criminale private de libertate prezintă un istoric de abuz mai accentuat comparativ cu femeile private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 200 de femei private de libertate din toate regimurile de executare a pedepselor privative de libertate din cadrul unui penitenciar care custodiază femei, din România. Acestea au fost distribuite în 4 loturi egale ca dimensiune în funcție de tipul infracțiunii comise, după cum urmează:

- a) omor
- b) furt
- c) trafic de droguri
- d) infracțiuni economice (evaziune fiscală)

Omorul sau uciderea unei persoane, reprezintă fapta prevăzută de Codul Penal al României la art. 188. El face parte din categoria infracțiunilor contra persoanei. Această categorie din Codul Penal al României, acoperă o gamă largă de infracțiuni contra vieții, integrității corporale sau sănătății, precum și agresiuni asupra unui membru de familie sau asupra fătului. Sunt descrise: omorul, omorul calificat, uciderea la cererea victimei, determinarea sau înlesnirea sinuciderii, uciderea din culpă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte, vătămarea corporală din culpă, rele tratamente aplicate minorului, încăierarea, violența în familie, uciderea sau vătămarea nou-născutului de către mamă, întreruperea cursului sarcinii și vătămarea fătului.

Prin includerea exclusivă a femeilor private de libertate care au comis omor în cercetare, am urmărit asigurarea omogenității lotului de studiu în ceea ce privește categoria de infracțiuni analizate, considerând, în același timp că, rezultatele obținute capătă relevanță, deoarece analiza este concentrată pe un tip specific de infracțiune.

Furtul reprezintă „luarea unui bun mobil din posesia sau dețința altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept” [55, art. 228].

Potrivit Legii nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, traficul de droguri presupune „cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept” [144, art.2, alin. 1]. În același timp, „consumul ilicit de droguri aflate sub control național, fără prescripție medicală, este interzis pe teritoriul României” [144, art.27, alin. 1].

În grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiuni economice au fost incluse, din rațiuni similare grupului de deținute implicate în infracțiunea de omor, doar deținutele care au comis evaziune fiscală. Potrivit Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, această infracțiune presupune: „ascunderea bunului sau a sursei impozabile sau taxabile; omisiunea, în tot sau în parte, a evidențierii, în actele contabile ori în alte documente legale, a operațiunilor comerciale efectuate sau a veniturilor realizate; evidențierea, în actele contabile sau în alte documente

legale, a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive; alterarea, distrugerea sau ascunderea de acte contabile, memorii ale aparatelor de taxat ori de marcat electronice fiscale sau de alte mijloace de stocare a datelor; executarea de evidențe contabile duble, folosindu-se înscrisuri sau alte mijloace de stocare a datelor; sustragerea de la efectuarea verificărilor financiare, fiscale sau vamale, prin nedeclararea, declararea fictivă ori declararea inexactă cu privire la sediile principale sau secundare ale persoanelor verificate; substituirea, degradarea sau înstrăinarea de către debitor ori de către terțe persoane a bunurilor sechestrate în conformitate cu prevederile Codului de procedură fiscală și ale codului de procedură penală” [145, art.9, alin. 1].

Pentru caracterizarea lotului cercetării sub aspectul dimensiunilor socio-demografice au fost utilizate informații din aplicația informatică PMSweb, precum și date din dosarele individuale ale persoanelor private de libertate (Anexa 2, Tabelele 1-7). Vârsta medie a participantelor este de 41,26 (minim-19 ani; maxim-81 ani). *Tabelul 2.1* prezintă distribuția caracteristicilor socio-demografice pentru întregul eșantion:

Tabel 2.1 Dimensiuni socio-demografice ale lotului studiat

Dimensiune	N	%
MEDIUL DE PROVENIENȚĂ		
Urban	132	66
Rural	68	34
NIVELUL EDUCAȚIONAL		
Analfabete	15	7,5
Studii primare	28	14
Gimnaziu	67	33,5
10 clase	22	11
Liceu	36	18
Studii superioare	32	16
STARE CIVILĂ		
Necăsătorite	42	21
Căsătorite	76	38
Văduve	12	6
Conviețuire consensuală	49	24,5
Divorțate	21	10,5
CALIFICARE PROFESIONALĂ		
Fără calificare	148	74
Cu calificare	54	26
OCUPAȚIE LA MOMENTUL ARESTĂRII		
Fără ocupație	165	82,5
Activități lucrative	29	14,5
Pensionare	6	3

Selecția participantelor la această cercetare s-a realizat cu respectarea prevederilor legale referitoare la metodologia de desfășurare a proiectelor de cercetare în sistemul penitenciar, fiind încheiat în acest sens, un Protocol de cercetare cu unitatea în care sunt custodiate deținutele. De asemenea, au fost respectate dispozițiile legale în ceea ce privește consimțământul informat al persoanelor private de libertate, sens în care au fost semnate Formularele de acceptare a participării la cercetare dar și Consimțămintele informate de participare la studiu/cercetare care se regăsesc în anexe (Anexa 1). Asumarea prin semnătură a acestor documente de către fiecare deținută a permis utilizarea în cadrul cercetării a informațiilor cuprinse în aplicația informatică PMSweb, precum și a datelor din dosarele individuale ale persoanelor private de libertate incluse în cercetare. Cercetarea constatativă a fost realizată pe parcursul anului 2021 în cadrul penitenciarului în care sunt custodiate participantele incluse în lotul cercetării.

Instrumente. Pentru explorarea personalității, profilului clinic și a istoricului de abuz al femeii criminale private de libertate, am selectat și utilizat următoarele instrumente:

Chestionarul de personalitate Zuckerman-Kuhlman (ZKPQ). R. Fraley și B. Roberts au specificat că acest model „integrează abordări biologice, comparative, experimentale și trăsături care se extind dincolo de simplele descrieri ale trăsăturilor, așa cum se întâmplă, de exemplu în Big Five” [200, p. 15]. Folosind analize factoriale M. Zuckerman *et al.* au căutat să determine trăsături care „ar fi buni candidați pentru a reprezenta dimensiuni de bază ale personalității sau temperamentului” [19, p. 113]. Cei cinci factori de personalitate identificați sunt: *Căutare impulsivă de senzații*, *Sociabilitate*, *Neuroticism-Anxietate*, *Agresivitate-Ostilitate* și *Activitate*. Chestionarul poate fi administrat individual sau în grup, fără a exista o limită de timp impusă pentru completare. De obicei, persoanele care răspund la întrebări au nevoie de aproximativ 15-20 de minute pentru a finaliza chestionarul. Instrumentul conține 99 de itemi și interoghează subiecții despre comportamentul și preferințele lor.

Scala Căutare impulsivă de senzații. CIS (19 itemi) măsoară două sub-domenii distincte: *impulsivitatea* – se referă la tendința de a acționa rapid, fără o planificare prealabilă și fără a reflecta asupra consecințelor; persoanele cu scoruri ridicate la această dimensiune sunt mai predispuse să se angajeze în comportamente spontane și să își asume riscuri fără a evalua în detaliu opțiunile disponibile; *căutarea de senzații* – descrie o nevoie generală de stimulare și agitație în viață; scorurile ridicate indică persoane care își doresc situații neprevăzute, prieteni cu comportamente imprevizibile și care caută mereu experiențe noi și diferite [190]. M. Zuckerman definește căutarea de senzații ca

„nevoia de senzații și experiențe variate, noi și complexe și disponibilitatea de a-și asuma riscuri fizice și sociale în numele acestor experiențe” [78, p. 146].

Scala Neuroticism-Anxietate. N-A (19 itemi) – itemii acestei scale sunt concepuți să evalueze sentimentele de supărare, neliniște și stres emoțional percepute de individ, tendința de a fi mereu preocupat și neliniștit în legătură cu evenimentele sau deciziile viitoare, lipsa de încredere în sine și sensibilitatea crescută la critici sau evaluări negative din partea celorlalți. Persoanele cu scoruri ridicate la această scală sunt predispuse la a se simți tensionate sau agitate, au dificultăți în a lua decizii și experimentează un nivel crescut de îngrijorare, sunt mai predispuse să reacționeze defensiv și să se simtă nesigure, rănite sau afectate de feedback-ul negativ. Analiza factorială a arătat că acești itemi se grupează într-un singur factor, ceea ce indică faptul că aceste caracteristici sunt interconectate și contribuie la dimensiunea generală a neuroticismului sau anxietății în personalitate [190].

Scala Agresivitate-Ostilitate. A-O (17 itemi) – evaluează tendințele individului spre comportamente agresive și ostile, acestea reprezentând cei doi factori ai scalei. Mai exact, agresivitatea se referă la înclinația de a manifesta agresivitatea, mai ales prin mijloace verbale iar ostilitatea acoperă aspecte precum moduri de a interacționa lipsit de politețe, încălcarea normelor sociale prin acțiuni care pot afecta negativ pe cei din jur, caracter exploziv, cu reacții violente sau intense, dificultatea de a aștepta sau de a avea răbdare în contextul interacțiunilor cu ceilalți [190].

Scala Sociabilitate. S (17 itemi) măsoară preferințele individului în ceea ce privește interacțiunile sociale. Aceasta include două componente: *atracția față de petreceri și prieteni* – se referă la plăcerea și satisfacția pe care individul o resimte atunci când participă la evenimente sociale ample, interacționează cu oameni și are un cerc social extins; *intoleranța la izolare socială* – măsoară gradul în care persoanele introvertite preferă să se angajeze în activități individuale și gradul în care persoanele extravertite experimentează disconfortul în situații în care nu interacționează cu alți oameni sau în care nu au posibilitatea să se conecteze social [190].

Scala Activitate. A (17 itemi) se referă la două aspecte al comportamentului și preferințelor individuale: *nevoia de activitate* – se referă la dorința sau tendința de a fi într-o stare de activitate constantă, preferința pentru a se implica în diverse activități și de a evita inactivitatea care generează neliniște și impacientare; *nevoia de a depune efort* – dezvăluie tendința sau dorința de a se angaja în activități profesionale sau sarcini care necesită un efort mental sau fizic intens, implică un grad ridicat de complexitate sau reprezintă o adevărată provocare [190].

Chestionarul nonverbal de personalitate în cinci factori (FFNPQ) – elaborat de S. V. Paunonen, D. N. Jackson și M. C. Ashton, este un instrument nonverbal de evaluare, administrat de obicei sub forma creion-hârtie, axat pe măsurarea celor cinci supra-factori de personalitate care stau la baza modelului Big Five: *Nevrotism*, *Extraversie*, *Deschidere către experiență*, *Agreabilitate* și *Conștiinciozitate*. El conține 60 de itemi, câte 12 itemi pentru fiecare scală, sub formă de ilustrații simple, fiecare înfățișând un personaj aflat într-o situație care evidențiază un anumit comportament asociat cu trăsăturile de personalitate. Sarcina subiecților este de a evalua posibilitatea de a se implica într-un comportament similar cu cel prezentat în ilustrație. FFNPQ nu este o probă de evaluare a gândirii critice și a abilităților de rezolvare a problemelor, astfel încât nu există răspunsuri corecte sau greșite și poate fi completat fără presiunea limitei de timp. De obicei, subiecții îl finalizează în aproximativ 10 minute [126].

Scala N – Nevrotism oferă o măsură a predispoziției unei persoane de a experimenta emoții negative, cum sunt anxietatea, frica, tristețea sau iritabilitatea. Persoanele cu scoruri ridicate la scala Nevrotism sunt mai susceptibile la experimentarea unor stări emoționale intense și au dificultăți în a face față situațiilor stresante sau provocatoare. Ele au tendința de a fi mai precaute în interacțiunile sociale, se implică mai puțin în situații sociale noi sau neașteptate, sunt percepute ca fiind mai retrase, distante sau insensibile, au nevoie de sprijin emoțional sau aprobare din partea altora pentru a se simți sigure și încrezătoare. Scorurile mari la scala Nevrotism sunt asociate cu stări de neliniște constantă, preocupări, gânduri negative, reacții de panică sau anxietate, tristețe, descurajare și lipsă de energie [126].

Scala E – Extraversie măsoară gradul în care o persoană este sociabilă, comunicativă, energică, dornică de interacțiune socială și confortabilă în prezența altor oameni. Scorurile mari la această scală descriu persoane deschise, care au o abilitate naturală de a iniția și menține conversații, curioase și interesate să cunoască oameni noi și să își extindă orizonturile, au o atitudine pozitivă și entuziastă față de viață și aduc energie și vitalitate în grupurile sociale. Aceste persoane se simt confortabil în medii sociale active, se simt energizate și stimulate de interacțiunile cu alți oameni [126].

Scala O – Deschidere către experiență identifică persoane deschise să exploreze și să încerce lucruri noi, să experimenteze și să se angajeze în activități creative și intelectuale. Persoanele cu un nivel ridicat al deschiderii către experiență sunt adesea interesate să își extindă orizonturile și să exploreze diverse aspecte ale vieții. Ele pot fi descrise astfel: atrase de idei neobișnuite și inovatoare, au o latură artistică sau creativă dezvoltată, deschise la interacțiuni cu persoane din culturi diferite și

predispușe să exploreze și să înțeleagă perspectivele și valorile altor grupuri sociale, prezintă comportamente, atitudini care se abat de la ceea ce este considerat normal sau tipic într-o anumită societate sau context cultural, putând fi percepute ca fiind nonconformiste sau diferite în mod notabil de majoritatea celorlalți [123].

Scala A – Agreabilitate se referă la gradul în care o persoană este plăcută, prietenoasă, cooperantă și empatică în interacțiunile sociale. Persoanele cu un nivel ridicat de agreabilitate tind să fie mai amabile, să ofere sprijin emoțional și să aibă o abordare prietenoasă în relațiile cu ceilalți. Aceste calități îi permit să creeze relații pozitive și armonioase cu cei din jur [126].

Scala C – Conștiințiozitate se referă la trăsătura de personalitate care implică organizare, responsabilitate, atenție la detalii, auto-disciplină și perseverență în atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor. Scorurile ridicate indică o persoană care este de obicei, bine organizată, se străduiește să ducă la bun sfârșit ceea ce își propune și acordă o atenție deosebită detaliilor. Ea este, de asemenea, responsabilă și de încredere în îndeplinirea sarcinilor și respectarea angajamentelor. Această trăsătură de personalitate joacă un rol important în succesul în diverse domenii ale vieții, cum ar fi cariera, relațiile interpersonale și îndeplinirea obiectivelor personale [126].

Chestionarul FFNPQ este un instrument util în evaluarea personalității datorită caracteristicilor sale distincte. Este important să subliniem că el furnizează informații despre structura generală a personalității subiecților examinați. Caracteristicile sale sunt: structură bine definită, neproiectiv (eliminând interpretările subiective ale evaluărilor) și măsurabil; validitatea dovedită statistic și fidelitatea îl recomandă ca instrument de încredere pentru furnizarea de informații utile despre trăsăturile de personalitate ale subiecților evaluați [126].

Inventarul de personalitate Freiburg forma G: FPI-G – este un instrument multifazic de evaluare a personalității elaborat de J. Fahrenberg, H. Selg și R. Hempel care conține 212 întrebări împărțite în nouă scale principale, la care se adaugă alte trei pentru o evaluare mai detaliată. Cele nouă scale principale sunt: *Nervozitate*, *Agresivitate*, *Depresivitate*, *Emotivitate*, *Sociabilitate*, *Calm*, *Tendința de dominare*, *Timiditate*, *Fire deschisă*, iar scalele suplimentare sunt: *Extraversiune-Introversiune*, *Labilitate emoțională* și *Masculinitate*. FPI-G poate fi administrat în grup sau individual și nu există o durată specifică impusă pentru completarea chestionarului (în general, 30-40 de minute sunt suficiente pentru completare). Itemii acestui inventar se referă la modul în care persoana se simte și se poartă în anumite situații sau circumstanțe, opiniile și perspectivele pe care individul le adoptă față de diferite aspecte ale vieții, cum ar fi valori, credințe sau convingeri, rutina

și comportamentele obișnuite și stările fizice sau simptomele pe care persoana le experimentează. Acest instrument este recomandat a fi utilizat pentru cercetările psihologice și în practica clinică pentru a obține informații despre structura de personalitate a unui individ. Scorurile obținute pot oferi o bază solidă pentru înțelegerea trăsăturilor de personalitate ale subiectului și pot fi utile în stabilirea unui profil psihologic detaliat.

Chestionarul de personalitate pentru tulburările de personalitate SCID-II este un instrument clinic utilizat pentru evaluarea tulburărilor de personalitate conform criteriilor Manualului de Diagnostic și Statistică a Tulburărilor Mentale (DSM-IV), publicat în 1997 de American Psychiatric Press Inc.. Este o versiune comprehensivă și adecvată pentru cercetare sau diagnostic inițial care acoperă toate tulburările de personalitate, respectiv: Evitantă, Dependentă, Obsesiv-Compulsivă, Pasiv-Agresivă, Depresivă, Paranoidă, Schizotipală, Schizoidă, Histrionică, Narcisistică, Borderline și Antisocială. Scala pentru Tulburarea de Personalitate Antisocială identifică comportamente specifice asociate atât tulburării de conduită cât și tulburării antisociale, oferind un sistem de evaluare pe baza numărului de răspunsuri afirmative la anumite întrebări într-un interval de scor prestabilit. Chestionarul cuprinde 119 întrebări și afirmații specifice referitoare la trăsăturile și comportamentele asociate cu diferite tulburări de personalitate. Durata de completare a chestionarului este de aproximativ 20 de minute.

Studiile efectuate de L. Jacobsberg *et al.* (1995) și L. Ekselius *et al.* (1994) au validat eficiența chestionarului în evaluarea tulburărilor de personalitate [95]. Primul studiu a demonstrat validitatea chestionarului în evaluarea tulburărilor de personalitate, el dovedindu-se eficient în identificarea acestora [95]. Cel de-al doilea studiu a identificat o concordanță între rezultatele obținute prin aplicarea chestionarului și cele obținute prin utilizarea interviului clinic, subliniind astfel validitatea acestui instrument în diagnosticarea tulburărilor de personalitate [98].

Scala pentru depistarea abuzului și traumei elaborată de B. Sanders și E. Becker-Lausen în 1995, este un instrument de evaluare utilizat pentru identificarea experiențelor de abuz și traume din copilărie sau adolescență. Acest instrument se concentrează pe aspecte legate de experiențele negative și stresante pe care le-ar fi putut trăi un individ în trecut, precum abuz fizic, emoțional, sexual sau neglijare. Scala conține 35 de itemi și este concepută să ofere o evaluare cantitativă a nivelului de expunere la astfel de evenimente. Pentru răspunsuri se utilizează o scală Likert cu cinci opțiuni iar participanții pot selecta un nivel de la „niciodată” până la „întotdeauna” pentru a indica frecvența sau intensitatea unor experiențe sau comportamente specifice. Conține trei subscale distincte, fiecare

măsurând aspecte specifice ale abuzului sau neglijării: *subscala pedeapsă fizică* (5 itemi) concepută pentru a evalua prezența experiențelor de pedeapsă fizică, metodelor sau actelor fizice de constrângere sau disciplinare; un scor mai mare de 8 înregistrat la această subscală indică prezența acestui tip de abuz în istoria subiectului; *subscala abuz sexual* cuprinde 4 itemi și se concentrează pe identificarea experiențelor de abuz sexual în trecutul subiectului, sugerate de un scor mai mare de 7; *subscala de neglijare și atmosferă stresantă* este cea mai cuprinzătoare, conținând 12 itemi, și explorează diferite aspecte ale neglijării și mediului tensionat în care a crescut subiectul; dacă suma scorului obținut este mai mare de 27, atunci se consideră că subiectul prezintă semne de experiențe de neglijare și un mediu stresant în copilărie. Prin utilizarea acestor subscale, instrumentul oferă o abordare detaliată și diferențiată a variilor tipuri de experiențe negative pe care o persoană le-ar fi putut experimenta în copilărie și adolescență. Valabilitatea și consistența internă a scalei a fost evaluată și confirmată prin intermediul studiului realizat de B. Sanders și E. Becker-Lausen [224]. În ansamblu, Scala pentru depistarea abuzului și traumei este un instrument util și fiabil pentru evaluarea experiențelor de abuz și traumă în copilărie, oferind informații importante pentru cercetare și practica clinică.

2.2. Rezultatele cercetării constatative a profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate

2.2.1. Trăsături de personalitate specifice femeii criminale private de libertate

Ipoteza 1: Presupunem că femeile criminale private de libertate au un profil de personalitate distinct de cel al femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență.

Pentru a verifica această ipoteză am aplicat *ZKPQ* – Chestionarul de personalitate Zuckerman-Kuhlman, *FFNPQ* – Chestionarul nonverbal de personalitate în cinci factori și *FPI-G* – Inventarul de personalitate Freiburg forma G.

După aplicarea testelor, pentru a evalua diferențele în profilul de personalitate al celor patru grupuri de infracțiuni, am utilizat testul Kruskal-Wallis, urmat de Analiza Pairwise Comparisons. Kruskal-Wallis este un test non-parametric potrivit pentru compararea diferențelor de rang între mai mult de două grupuri independente [204]. El determină dacă există diferențe semnificative între aceste grupuri, însă nu specifică între care grupuri anume se află aceste diferențe. Pentru a clarifica rezultatele testului Kruskal-Wallis, am aplicat Analiza Pairwise Comparisons, o metodă post-hoc. Ea identifică perechile de grupuri între care apar aceste diferențe semnificative.

Rezultatele aplicării Chestionarului de personalitate Zuckerman-Kuhlman (ZKPQ)

Conform rezultatelor obținute observăm că pentru fiecare tip de infracțiune au fost înregistrate scoruri medii diferite pentru fiecare scală a testului ZKPQ (Anexa 3, Tabele 8-12).

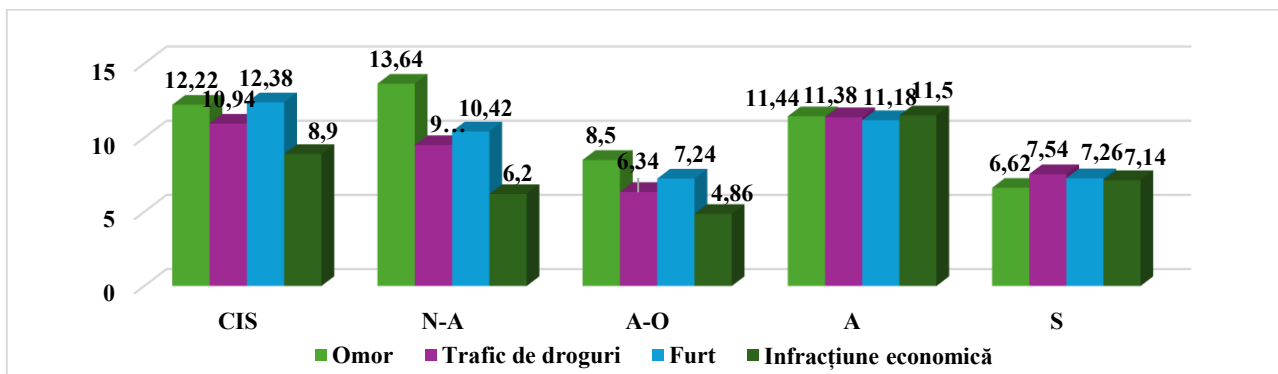

Fig. 2.1 Valorile medii ale trăsăturilor de personalitate, ZKPQ

Scala Căutare impulsivă de senzații (CIS). Figura 2.1 oferă o imagine a distribuției scorurilor pentru variabila ZKPQ – CIS în cadrul fiecărui grup de infracțiuni. Comparând grupurile de infracțiuni, se observă că femeile private de libertate implicate în infracțiunile de furt și omor prezintă medii mai mari la această scală, furt ($M=12,38$) și, respectiv, omor ($M=12,22$), în comparație cu femeile private de libertate care au săvârșit trafic de droguri ($M=10,94$) și infracțiuni economice ($M=8,90$) (Anexa 3, Tabel 8). Aceasta sugerează că persoanele implicate în infracțiuni de furt și omor pot fi caracterizate prin trăsături specifice legate de comportamentul impulsiv și căutarea de stimulare și senzații noi. Femeile din aceste grupuri pot manifesta o tendință mai pronunțată de a acționa fără o planificare prealabilă, de a lua decizii pripite și de a se implica în activități fără să anticipeze consecințele acestora.

Testul Kruskal-Wallis (Anexa 3, Tabel 13) arată că există diferențe semnificative între grupuri, obținându-se diferențe semnificative la un prag de $p<0,001$, în ceea ce privește scorurile la scala CIS.

Analiza pairwise comparisons (Anexa 3, Tabel 14) indică diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de CIS între următoarele grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,038$) și *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$).

Nu au fost identificate diferențe semnificative între următoarele grupuri de infracțiuni: *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=0,536$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,424$) și *Omor vs. Furt* ($p=1,000$) (Anexa 3, Tabel 14). Aceasta sugerează că, în ceea ce privește căutarea impulsivă de senzații aceste grupuri pot avea niveluri similare.

Din analiza datelor prezentate, se constată că femeile private de libertate care au săvârșit omor prezintă un nivel semnificativ mai ridicat de căutare impulsivă de senzații în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice.

Scala Neuroticism-Anxietate (N-A). Media scorurilor la această scală variază în funcție de tipul de infracțiune. Grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor are cea mai mare medie ($M=13,64$), urmat de grupul femeilor private de libertate care au comis furt ($M=10,42$) apoi grupul celor care a înfăptuit trafic de droguri ($M=9,50$) și grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiuni economice ($M=6,20$) (Anexa 3, Tabel 9). Aceasta indică faptul că femeile implicate în infracțiuni de omor și furt prezintă tendințe mai mari de anxietate și neuroticism în comparație cu celelalte grupuri și se caracterizează prin prezentarea unor trăsături de personalitate precum supărările frecvente, experimentarea intensă a tensiunilor emoționale, dificultăți în luarea deciziilor, sunt mai susceptibile la stres și reacții emoționale puternice în fața provocărilor și dificultăților vieții cotidiene, comparativ cu celelalte grupuri.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis ($p<0,001$) indică existența unor diferențe semnificative ale nivelului de neuroticism și anxietate între grupurile de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 15).

Rezultatele analizei pairwise comparisons arată că există diferențe semnificative între grupurile: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,013$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,005$) (Anexa 3, Tabel 16).

Grupurile de infracțiuni *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$) nu prezintă diferențe semnificative ale scorurilor pentru scala Neuroticism-Anxietate (Anexa 3, Tabel 16).

Bazându-ne pe rezultatele obținute, putem concluziona că grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor se distinge prin cel mai ridicat nivel de neuroticism și anxietate în comparație cu celelalte grupuri analizate.

Scala Agresivitate-Ostilitate (A-O). Rezultatele indică faptul că există diferențe semnificative ale scorurilor de agresivitate și ostilitate între grupurile de infracțiuni. Analiza mediei scorurilor arată că femeile implicate în infracțiunea de omor prezintă cele mai ridicate scoruri, $M=8,50$. Urmează grupul femeilor private de libertate care a înfăptuit infracțiunea de furt ($M=7,24$), apoi grupul celor care a efectuat trafic de droguri ($M=6,34$) și în cele din urmă grupul celor implicate în infracțiuni economice cu cea mai mică medie ($M=4,86$) (Anexa 3, Tabel 10). Aceste date conduc către concluzia

că femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor prezintă un nivel mai mare de agresivitate și ostilitate în comparație cu celelalte grupuri.

Testul Kruskal-Wallis (Anexa 3, Tabel 17) indică faptul că există diferențe semnificative ale nivelului de agresivitate și ostilitate între grupurile de infracțiuni, obținându-se $p < 0,001$.

Rezultatele analizei pairwise comparisons (Anexa 3, Tabel 18) relevă următoarele :

1. Există diferențe semnificative între grupurile: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=0,005$).

2. Nu au fost identificate diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,091$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,868$), și *Furt vs. Omor* ($p=0,370$). Aceste date ar putea implica faptul că aceste grupuri de infracțiuni au niveluri relativ asemănătoare de agresivitate și ostilitate.

În concluzie, putem spune că femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor se disting prin prezentarea unui nivel semnificativ mai ridicat de agresivitate și ostilitate în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri.

Scala Activitate (A). Pentru această scală, media scorurilor este relativ constantă în toate grupurile de infracțiuni, obținându-se: *Omor* $M=11,44$; *Trafic de droguri* $M=11,38$; *Furt* $M=11,18$ și *Infracțiune economică* $M=11,50$ (Anexa 3, Tabel 11). Aceste rezultate sugerează că grupurile de infracțiuni au niveluri similare de activitate, iar această caracteristică nu pare să difere semnificativ între tipurile de infracțiuni analizate.

În urma aplicării testului Kruskal-Wallis, s-a obținut $p=0,957$, ceea ce indică faptul că distribuția scorurilor pentru această scală este similară (Anexa 3, Tabel 19). Iar rezultatele analizei pairwise comparisons susțin faptul că nu există diferențe semnificative între categoriile de infracțiuni în ceea ce privește scorurile pentru activitate, obținându-se pentru toate perechile $p=1,000$ (Anexa 3, Tabel 20).

Scala Sociabilitate (S). Media scorurilor este relativ constantă în toate grupurile de infracțiuni, fiind în jurul valorii de 7. Au fost obținute următoarele rezultate: trafic de droguri ($M=7,54$), furt ($M=7,26$), infracțiuni economice ($M=7,14$) și omor ($M=6,62$) (Anexa 3, Tabel 12). Aceasta sugerează că nivelul de sociabilitate este asemănător în toate cele patru grupuri.

Testul Kruskal-Wallis a obținut o valoare $p=0,565$ (Anexa 3, Tabel 21) și pentru analiza pairwise comparisons $p=1,000$ pentru toate perechile de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 22). Similar cu cazul anterior, constatăm faptul că distribuția scorurilor la scala Sociabilitate nu diferă semnificativ

între grupurile de infracțiuni, acestea având profiluri de personalitate similare în ceea ce privește sociabilitatea.

Concluzii și interpretări referitoare la rezultatele obținute la aplicarea ZKPQ de către femeile criminale private de libertate

Prin analiza datelor, putem concluziona că grupul femeilor private de libertate care au săvârșit omor, prezintă anumite caracteristici distincte:

1. Femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor se diferențiază de celelalte grupuri prin faptul că au obținut cel mai ridicat scor pentru scala Căutare impulsivă de senzații și prezintă o diferență semnificativă în ceea ce privește această caracteristică specifică de personalitate față de grupul celor implicate în infracțiuni economice.

Omorul, un act violent extrem, poate fi rezultatul unei reacții impulsive la un anumit stimul sau conflict, mai ales în contextul unei stări emoționale intense. De asemenea, femeile care comit omor, pot fi mai puțin preocupate de riscuri și mai orientate spre satisfacerea imediată a impulsurilor lor, care se aliniază cu trăsătura de căutare impulsivă de senzații.

În schimb, femeile implicate în infracțiuni economice au tendința de a prezenta un comportament mai calculat și mai puțin impulsiv. Aceste infracțiuni sunt, în general, premeditate, implică planificare atentă, fără a depinde de reacții rapide și impulsive. Scorurile scăzute la scala Căutare impulsivă de senzații pot sugera că aceste femei sunt mai strategice, mai analitice și mai preocupate de evitarea riscurilor și de beneficiile pe termen lung, mai degrabă decât de impulsuri și senzații imediate.

2. Femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor se diferențiază de celelalte grupuri prin faptul că au prezentat un nivel mai ridicat de Neuroticism-Anxietate, comparativ cu toate celelalte și prezintă o diferență semnificativă referitor la această caracteristică specifică de personalitate față de grupurile femeilor private de libertate care au fost implicate în infracțiuni economice, trafic de droguri și furt.

Nivelul ridicat de neuroticism și anxietate poate contribui la reacții impulsive sau agresive în fața unor conflicte emoționale sau situații de stres, ceea ce poate explica legătura dintre aceste trăsături și comiterea unei infracțiuni atât de grave, precum omorul. Tendințele de neuroticism și anxietate pot amplifica răspunsurile emoționale extrem de puternice, iar în anumite situații, acest lucru poate duce la acte de violență extremă. Femeile care comit infracțiuni economice, trafic de droguri și furt au scoruri semnificativ mai scăzute la neuroticism și anxietate, ceea ce sugerează că aceste infracțiuni

sunt mai puțin influențate de trăsături de personalitate legate de instabilitatea emoțională. Aceste infracțiuni pot implica mai multă planificare și raționalizare, spre deosebire de omor, care este adesea asociat cu reacții impulsive și emoționale puternice.

Nivelul ridicat de neuroticism și anxietate la femeile care comit omor poate reflecta nu doar trăsături de personalitate, ci și un cumul de factori psihologici și sociali care pot contribui la comportamentele violente. Aceste femei ar putea fi expuse unui stres cronic mai mare, pot avea experiențe de viață mai dificile sau pot fi afectate de traume nerezolvate, ceea ce le face mai predispuse la reacții extreme. În contrast, celelalte infracțiuni analizate ar putea fi asociate cu factori precum condițiile economice dificile, lipsa de resurse sau presiuni sociale mai degrabă decât cu o instabilitate emoțională intensă.

3. Grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de omor prezintă un nivel mai ridicat de Agresivitate-Ostilitate decât grupurile de femei private de libertate care au săvârșit infracțiuni economice și trafic de droguri. Diferențele cu aceste două grupuri sunt semnificative statistic.

Comportamentul violent extrem, specific unei infracțiuni grave precum omorul, implică de multe ori o dificultate majoră în gestionarea furiei, tendința spre reacții impulsive și o atitudine conflictuală față de ceilalți. Astfel, nivelul ridicat de Agresivitate-Ostilitate poate explica și justifica parțial gravitatea actului infracțional.

Infracțiunile economice și traficul de droguri, de regulă, nu implică acte de violență directă sau ostilitate interpersonală, ci mai degrabă un comportament calculat, bazat pe planificare și strategii ilegale. Prin urmare, nivelul mai scăzut de agresivitate este în concordanță cu natura mai non-violentă a acestor infracțiuni.

4. Nivelurile medii pentru Activitate și Sociabilitate sunt relativ constante în cele patru grupuri. Din perspectiva acestor două trăsături de personalitate analizate, nu există diferențe semnificative între grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de omor și celelalte grupuri de infracțiuni analizate.

Prin urmare, chiar și femeile care au comis omor au nevoia de interacțiune socială și de activitate constantă, ceea ce sugerează că acestea pot continua să interacționeze cu alții la un nivel asemănător cu celelalte grupuri de infractori.

De asemenea, aceste constatări susțin ideea că infracțiunile, inclusiv omorul, nu sunt neapărat legate de sociabilitate sau activitate, ci mai degrabă de alte trăsături de personalitate. În cazul femeilor

care comit omor, se poate spune că alte trăsături, precum impulsivitatea, agresivitatea sau ostilitatea, ar juca un rol mai important în explicarea comportamentului infracțional grav.

În concluzie, femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor prezintă un profil de personalitate diferit de celelalte grupuri de infracțiuni, caracterizat prin neuroticism, anxietate, agresivitate și ostilitate mai mari. De asemenea, au o medie mai mare pentru căutare impulsivă de senzații și se diferențiază semnificativ de grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice, în ceea ce privește această scală.

Rezultatele aplicării Chestionarului nonverbal de personalitate în cinci factori (FFNPQ)

Figura 2.2 oferă o imagine a distribuției și variabilității scorurilor pentru variabilele chestionarului FFNPQ în cadrul fiecărui grup de infracțiuni.

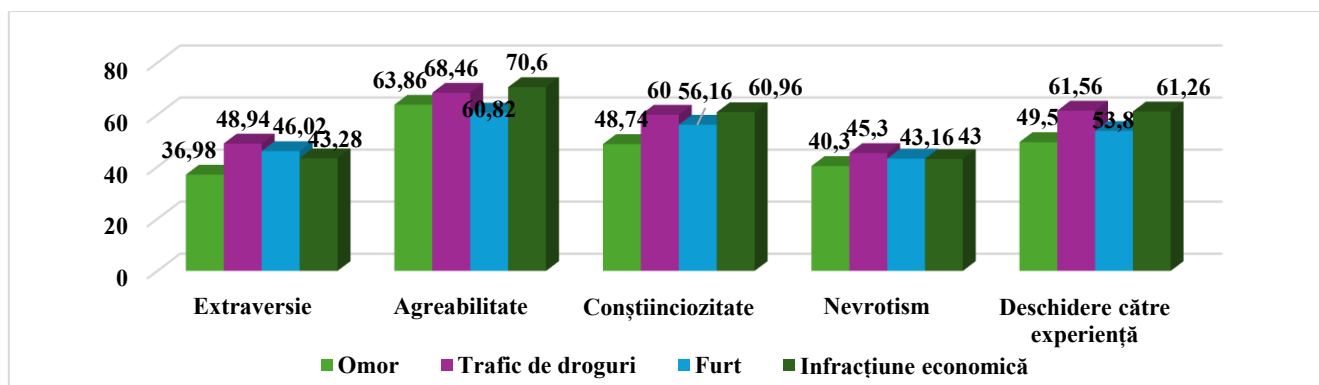

Fig. 2.2 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FFNPQ

Scala Extraversie. Pe baza rezultatelor prezentate mai sus putem concluziona că nivelul de extraversie pare să difere între grupurile de infracțiuni. Scorurile medii par să fie ordonate crescător, astfel: omor ($M=36,98$), infracțiuni economice ($M=43,28$), furt ($M=46,02$) și trafic de droguri ($M=48,94$) (Anexa 3, Tabel 23). Aceste rezultate sugerează faptul că, femeile private de libertate care au comis trafic de droguri tind să fie mai sociabile, extravertite și înclinate să caute interacțiuni sociale comparativ cu femeile private de libertate din celelalte grupuri.

Pentru a determina dacă diferențele dintre grupurile de infracțiuni la nivelul extraversiei sunt semnificative statistic am aplicat testul Kruskal-Wallis, obținând $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 28). Acest rezultat sugerează că există diferențe semnificative în distribuția scorurilor între diferitele categorii de infracțiuni. Prin urmare, trebuie să acceptăm că scorurile de extraversie sunt diferite între grupurile de infracțiuni analizate.

Această concluzie este confirmată și de rezultatele pairwise comparisons, obținându-se următoarele valori p: *Omor vs. Trafic de droguri* ($p < 0,001$), *Omor vs. Furt* ($p = 0,003$), aceste grupuri prezentând diferențe semnificative (Anexa 3, Tabel 29). Putem concluziona că, rezultatele analizei comparării grupurilor indică absența unor diferențe semnificative în ceea ce privește distribuția variabilei Extraversie între grupurile de infracțiuni: *Omor vs. Infracțiune economică* ($p = 0,090$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p = 1,000$), *Furt vs. Trafic de droguri* ($p = 1,000$) și *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,152$) (Anexa 3, Tabel 29).

Aceste rezultate indică faptul că, în comparație cu femeile implicate în trafic de droguri și furt, cele care au comis omor manifestă un nivel mai redus de extraversie.

Scala Agreabilitate. Grupurile de infracțiuni par să se diferențieze în ceea ce privește nivelul de agreabilitate (Anexa 3, Tabel 24). Femeile private de libertate care au fost implicate în infracțiuni economice prezintă cel mai ridicat nivel de agreabilitate ($M = 70,60$), ceea ce sugerează că aceste femei au o tendință mai mare de a fi cooperante, prietenoase și de a se integra social. Grupul femeilor private de libertate care au comis trafic de droguri ($M = 68,46$) se situează pe locul doi în ceea ce privește nivelul de agreabilitate, indicând și ele o predispoziție către comportamente sociale pozitive. Urmează grupul femeilor private de libertate care au înfăptuit omor și care au obținut o medie, $M = 63,86$. Cel mai scăzut nivel de agreabilitate a fost obținut de grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de furt ($M = 60,82$), sugerând posibile dificultăți în adaptarea la contextul social și interacțiunile cu ceilalți.

Rezultatele testului Kruskal-Wallis arată că există diferențe semnificative ale nivelului de agreabilitate între diferitele categorii de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 30). Prin valoarea de $p < 0,001$, ipoteza nulă este respinsă, ceea ce înseamnă că nu putem considera că distribuția nivelului de agreabilitate este aceeași pentru toate categoriile de infracțiuni. Cu alte cuvinte, caracteristica agreabilitate variază în mod semnificativ în funcție de tipul infracțiunii comise.

Analiza comparativă pairwise ne oferă informații detaliate despre diferențele semnificative dintre grupurile de infracțiuni în ceea ce privește variabila agreabilitate (Anexa 3, Tabel 31). Au fost obținute următoarele rezultate:

1. Au fost identificate diferențe semnificative în ceea ce privește scala analizată între următoarele grupuri: *Furt vs. Infracțiune economică* ($p = 0,001$), *Furt vs. Trafic de droguri* ($p = 0,019$) și *Omor vs. Infracțiune economică* ($p = 0,035$).

2. Celelalte comparații între grupuri, respectiv: *Furt vs. Omor* ($p=1,000$), *Omor vs. Trafic de droguri* ($p=0,401$) și *Trafic de droguri vs. Infrațiune economică* ($p=1,000$) au depășit nivelul de semnificație, ceea ce sugerează că nu există diferențe semnificative între aceste grupuri în ceea ce privește scala analizată.

Bazându-ne pe rezultatele prezentate anterior, putem concluziona că femeile implicate în infrațiunea de omor prezintă un nivel moderat de agreabilitate, prezentând diferențe semnificative cu grupul femeilor private de libertate implicate în infrațiuni economice.

Scala Conștiinciozitate. Analiza datelor prezentate în *Figura 2.2* arată că scorurile medii de conștiinciozitate diferă într-o anumită măsură între grupurile de infrațiuni, iar femeile private de libertate implicate în infrațiuni economice prezintă cel mai înalt nivel de conștiinciozitate ($M=60,96$), fiind caracterizate de o atitudine responsabilă, organizată și fiind orientate către respectarea regulilor și normelor sociale. Urmează grupurile de femei private de libertate care au comis infrațiunile de trafic de droguri ($M=60,00$) și furt ($M=56,16$), indicând că femeile care au săvârșit aceste categorii de infrațiuni sunt asociate cu niveluri moderate de conștiinciozitate. Cel mai scăzut nivel pentru această scală a fost obținut de femeile private de libertate care au înfăptuit infrațiunea de omor ($M=48,74$), sugestiv pentru o mai redusă preocupare față de reguli și responsabilitate socială (Anexa 3, Tabel 25).

Pentru a determina dacă diferențele dintre grupurile de infrațiuni în ceea ce privește nivelul de conștiinciozitate sunt semnificative din punct de vedere statistic, am aplicat testul Kruskal-Wallis (Anexa 3, Tabel 32). Rezultatele arată că valoarea lui p este $p<0,001$. Prin urmare, p este mai mic decât nivelul de semnificație obișnuit și există suficiente dovezi statistice pentru a respinge ipoteza nulă. Putem concluziona că există diferențe semnificative în distribuția scorurilor pentru variabila conștiinciozitate între diferitele tipuri de infrațiuni.

În cazul comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 33) au fost identificate diferențe semnificative între grupurile: *Omor vs. Trafic de droguri* ($p=0,002$) și *Omor vs. Infrațiune economică* ($p=0,001$). Rezultatele testelor de comparații arată că nu există diferențe semnificative între grupurile: *Omor vs. Furt* ($p=0,175$), *Furt vs. Trafic de droguri* ($p=0,832$), *Furt vs. Infrațiune economică* ($p=0,520$), și *Trafic de droguri vs. Infrațiune economică* ($p=1,000$).

În concluzie, femeile implicate în infrațiunea de omor prezintă un nivel mai redus de conștiinciozitate, iar această diferență este semnificativă în comparație cu grupurile de femei private de libertate implicate în infrațiuni economice și trafic de droguri.

Scala Nevrotism. Pe baza rezultatelor obținute (Anexa 3, Tabel 26) și prezentate în *Figura 2.2* se constată faptul că nivelul de nevrotism prezintă variații între grupurile de infracțiuni. Cea mai mare medie de nevrotism a înregistrat-o grupul femeilor private de libertate care au săvârșit trafic de droguri ($M=45,30$), sugestivă pentru un nivel mai ridicat de instabilitate emoțională și reactivitate la stres în rândul femeilor implicate în aceste infracțiuni. Urmează grupul femeilor private de libertate care au comis furt ($M=43,16$) și infracțiuni economice ($M=43,00$), indicând că aceste două tipuri de infracțiuni sunt asociate cu niveluri moderate de instabilitate emoțională. Cel mai scăzut nivel de nevrotism a fost obținut de grupul femeilor private de libertate care a înfăptuit infracțiunea de omor ($M=40,30$), ceea ce poate sugera o mai redusă tendință către reacții emoționale intense și o mai mare stabilitate emoțională în comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni.

Datele prezintă o primă perspectivă asupra diferențelor de nevrotism între grupurile de infracțiuni, însă pentru o înțelegere mai cuprinzătoare și semnificații mai specifice, am realizat analize suplimentare. În acest caz, rezultatul testului Kruskal-Wallis este $p=0,273$ (Anexa 3, Tabel 34), iar rezultatele comparațiilor pairwise au fost $p=0,291$ pentru grupurile *Omor vs. Trafic de droguri* și $p=1,000$ pentru toate celelalte (Anexa 3, Tabel 35). Aceste rezultate arată că nu avem suficiente dovezi pentru a susține că există diferențe semnificative ale nivelului de nevrotism între diferitele categorii de infracțiuni, iar concluzia este că distribuția valorilor pentru această scală este similară sau aproape similară în toate grupurile de infracțiuni.

Scala Deschidere către experiență. Existența unor diferențe între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește nivelul de deschidere către experiență este sugerată de rezultate (Anexa 3, Tabel 27):

1. Grupul „Trafic de droguri” înregistrează cea mai mare medie de deschidere către experiență ($M=61,56$), indicând o tendință mai mare către explorarea și acceptarea experiențelor noi și diverse în rândul femeilor private de libertate implicate în acest tip de infracțiune.

2. Urmează grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice ($M=61,26$) și furt ($M=53,80$), ceea ce sugerează că aceste grupuri prezintă, o oarecare deschidere către experiențe variate.

3. Cel mai scăzut nivel de deschidere către experiență a fost observat la femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor ($M=49,50$), indicând o mai mică tendință de a căuta și a se implica în experiențe noi și diverse, în comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni.

Pentru a confirma dacă diferențele observate între grupurile de infracțiuni la nivelul de deschidere către experiență sunt semnificative din punct de vedere statistic, am efectuat testul Kruskal-

Wallis (Anexa 3, Tabel 36) inclusiv teste post-hoc pentru comparații multiple între grupuri (Anexa 3, Tabel 37). Rezultatul obținut este $p < 0,001$ și putem respinge ipoteza nulă, ceea ce înseamnă că există diferențe semnificative în distribuția variabilei Deschidere către experiență între cel puțin două grupuri de infracțiuni. Rezultatele analizei comparative pairwise comparisons sunt următoarele:

1. S-a identificat o diferență semnificativă între următoarele grupuri de infracțiuni: *Furt vs. Trafic de droguri* ($p=0,003$), *Omor vs. Infracțiune economică* ($p=0,001$), *Furt vs. Infracțiune economică* ($p=0,018$) și *Omor vs. Trafic de droguri* ($p=0,003$).

2. Grupurile care au niveluri relativ asemănătoare de deschidere către experiență, nefiind identificate diferențe semnificative, sunt următoarele: *Omor vs. Furt* ($p=1,000$) și *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=1,000$).

Rezultatele arată un nivel scăzut al deschiderii către experiență în rândul femeilor private de libertate care au comis omor și, în același timp, subliniază distincții semnificative în privința deschiderii către experiență între acest grup și grupurile implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri.

Concluzii și interpretări referitoare la rezultatele obținute la aplicarea FFNPQ de către femeile criminale private de libertate

Din rezultatele analizei comparative a profilurilor de personalitate dintre grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor și celelalte grupuri de infracțiuni, putem sublinia următoarele aspecte:

1. Grupul femeilor private de libertate care au comis omor se remarcă prin cel mai redus nivel de extraversie în comparație cu celelalte grupuri și se diferențiază semnificativ de femeile implicate în trafic de droguri și furt.

Putem concluziona că femeile care comit omor tind să fie mai puțin sociabile și energice în interacțiunile sociale, posibil din cauza unei tendințe către izolare socială și dificultăți în a forma și menține relații. Ele pot acumula tensiuni emoționale și frustrări pe care nu le exprimă în mod vizibil într-un cadru social obișnuit sau prin interacțiuni regulate. Este posibil ca din cauza lipsei interacțiunilor sociale frecvente, semnele de disconfort sau tensiune emoțională să nu fie vizibile sau cunoscute celor din cercul lor social, ceea ce face ca problemele lor să fie mai greu de identificat. Tensiunile emoționale acumulate și lipsa exprimării acestora prin canale sociale sau emoționale sănătoase pot duce la o escaladare bruscă și dramatică în situații de violență extremă, cum este omorul.

Astfel, în loc să exprime treptat emoțiile prin interacțiuni și comunicare, aceste femei pot ajunge la un punct de ruptură, în care tensiunile lor se descarcă sub formă de violență extremă.

În contrast, femeile implicate în traficul de droguri și furt sunt, în general, mai sociabile și extravertite, ceea ce le ajută să construiască rețele sociale și să interacționeze eficient cu alții, abilități esențiale în desfășurarea acestor activități infracționale. Extraversia facilitează, în special în cazul traficului de droguri, crearea de conexiuni și colaborări în cadrul rețelelor de trafic.

2. Grupul femeilor private de libertate care au comis omor se află pe locul al treilea în ceea ce privește Agreabilitatea. Ele prezintă un nivel semnificativ mai scăzut al agreabilității comparativ cu grupul „Infracțiuni economice”, sugerând dificultăți în adaptarea la contextul social și în menținerea relațiilor interpersonale armonioase. Omorul este, prin definiție, un act violent și extrem de distructiv pentru relațiile interumane, ceea ce sugerează o ruptură puternică în capacitatea de a empatiza sau de a interacționa pozitiv cu ceilalți.

Scorurile pentru scala agreabilitate sugerează că persoanele care comit infracțiuni economice și trafic de droguri sunt mai integrate social și au o tendință de a menține relații mai armonioase. În cazul infracțiunilor economice, acest lucru poate fi avantajos, deoarece astfel de infracțiuni, implică adesea câștigarea încrederii celorlalți pentru a exploata anumite oportunități financiare. Agreabilitatea crescută poate face ca aceste femei să pară de încredere, să fie capabile să coopereze și să convingă victimele sau partenerii să participe la activități ilegale, fără a provoca suspiciuni. În cazul traficului de droguri, o agreabilitate crescută poate facilita cooperarea și colaborarea în cadrul rețelei infracționale. Traficul de droguri necesită o rețea de persoane care să colaboreze eficient, să fie loiale și să poată menține încrederea reciprocă. Persoanele agreabile sunt mai capabile să dezvolte și să mențină astfel de relații, ceea ce le permite să se integreze mai bine în aceste structuri ilegale.

Femeile implicate în furt au cele mai scăzute scoruri de agreabilitate, ceea ce sugerează tendința de a se izola sau de a adopta comportamente mai puțin colaborative și mai puțin empatică față de ceilalți. Furtul ca infracțiune nu necesită violență, ci o atitudine mai calculată și egoistă, care poate indica o mai mare dificultate în a se adapta la normele sociale.

3. În comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni, nivelul de Conștiinciozitate al femeilor private de libertate care au comis omor este relativ scăzut, ceea ce poate sugera că au o atitudine mai puțin responsabilă, organizată și orientată către respectarea regulilor sociale. Rezultatele statistice obținute permit concluzia că între acest grup și grupurile de infracțiuni economice și trafic de droguri există diferențe semnificative ale nivelului de conștiinciozitate.

Infracțiunile economice necesită un grad mai ridicat de planificare, organizare și atenție la detalii. Aceste infracțiuni implică adesea înțelegerea și respectarea formală a anumitor norme și proceduri, chiar dacă scopul final este ilegal. Femeile implicate în astfel de infracțiuni au nevoie de disciplină și control pentru a evita erori care le-ar putea expune. De asemenea, perseverența și atenția la detalii sunt esențiale pentru a menține activități ilegale într-un mod discret pe perioade lungi de timp, fără a atrage suspiciuni.

În cazul traficului de droguri, un anumit nivel de conștiinciozitate este necesar pentru coordonarea activităților de transport, distribuție și logistică implicate în această infracțiune. Totuși, în comparație cu infracțiunile economice, traficul de droguri poate implica o doză mai mare de risc personal și violență, ceea ce poate explica de ce conștiinciozitatea nu este la fel de ridicată în acest grup. Comportamentele impulsive sau luarea rapidă a deciziilor în situații de risc pot explica, de asemenea, nivelul mai scăzut de conștiinciozitate.

Furtul, în special furturile oportuniste sau comise sub impulsul momentului, necesită mai puțină planificare și organizare decât infracțiunile economice sau traficul de droguri. Femeile implicate în furturi sunt adesea mai puțin preocupate de detalii și de responsabilitate pe termen lung, bazându-se mai degrabă pe improvizație și oportunități de moment.

În contrast, omorurile sunt adesea comise în contexte de emoții intense, cum ar fi furia sau frustrarea, fără o planificare prealabilă. Faptul că aceste infracțiuni sunt adesea rezultatul unor situații impulsive sau escaladate emoțional sugerează o lipsă de autocontrol și autodisciplină, caracteristici asociate cu un nivel scăzut de conștiinciozitate. De asemenea, femeile implicate în omoruri pot prezenta o mai redusă responsabilitate socială și o tendință de a ignora normele și valorile morale.

4. În ceea ce privește Nevrotismul, deși la nivel descriptiv observăm variații între grupuri în ceea ce privește scorurile medii, aceste diferențe nu sunt suficient de mari pentru a fi statistic semnificative. Nevrotismul este o trăsătură de personalitate care poate fi influențată de numeroși factori contextuali, cum ar fi condițiile sociale, experiențele personale sau tipul de stres la care sunt expus persoanele. În contextul în care toate grupurile analizate sunt compuse din femei private de libertate, este posibil ca nivelul general de stres și tensiune emoțională să fie ridicat în mod similar în toate grupurile, indiferent de infracțiunea comisă. Această condiție comună, privarea de libertate, ar putea dilua diferențele între grupuri în ceea ce privește nevrotismul.

5. Grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor se diferențiază de celelalte grupuri de infracțiuni prin nivelul de Deschidere către experiență care este cel mai scăzut.

Aceasta înseamnă că femeile implicate în infracțiunea de omor pot fi mai reticente sau mai rezervate în a explora și accepta experiențe variate și neobișnuite în comparație cu celelalte grupuri analizate. Comparațiile realizate cu celelalte grupuri de infracțiuni au atins nivel de semnificație, indicând că există diferențe semnificative cu grupurile de infracțiuni economice și trafic de droguri în ceea ce privește deschiderea către experiență.

Traficul de droguri este asociat cu cel mai ridicat nivel de deschidere către experiență. Femeile implicate în acest tip de infracțiune par să manifeste o tendință mai mare de a explora situații noi și necunoscute, fiind atrase de risc, noutate și experimentare. Traficul de droguri poate implica interacțiuni cu persoane din medii și culturi diferite, explorarea unor piețe ilegale și găsirea de modalități inovatoare de a ocoli legea. Curiozitatea, nonconformismul și dorința de a înfrunta limitele convențiilor sociale ar putea juca un rol în implicarea în astfel de activități ilegale.

Femeile implicate în infracțiuni economice au un nivel similar de deschidere către experiență cu cele implicate în traficul de droguri. Infracțiunile economice necesită creativitate și gândire strategică, în special pentru a găsi modalități de a exploata sistemele legale și economice. Aceste femei sunt capabile să identifice noi oportunități și se adopte abordări neobișnuite sau inovatoare pentru a comite astfel de acte.

Nivelul moderat de deschidere către experiență al femeilor implicate în furt sugerează că acestea comit infracțiunea sub influența unor circumstanțe specifice, precum nevoia imediată de resurse, dar nu prezintă o mare dorință de a explora activități noi și diverse.

Femeile care comit omoruri prezintă cel mai scăzut nivel de deschidere către experiență, fiind mai rigide și mai puțin dispuse să exploreze situații noi. Ele pot fi mai orientate către tradiționalism, gândire conservatoare și mai puțin interesate de schimbare sau de experiențe noi. Această trăsătură poate reflecta o rezistență la schimbare și o dificultate în adaptarea la noi perspective sau circumstanțe. Femeile care comit omoruri ar putea fi mai puțin influențate de curiozitate și mai mult de factori emoționali intensi sau conflicte personale care declanșează actul violent.

În concluzie, femeile private de libertate care au înfăptuit infracțiunea de omor prezintă trăsături specifice de personalitate, cum ar fi niveluri scăzute de extraversie, conștiinciozitate și deschidere către experiență, dar și un nivel mediu al agreabilității în comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni.

Rezultatele aplicării Inventarului de personalitate Freiburg forma G (FPI-G)

Figurile 2.3, 2.4 și 2.5 oferă o imagine a distribuției și variabilității scorurilor pentru variabilele inventarului de personalitate FPI-G în cadrul fiecărui grup de infracțiuni.

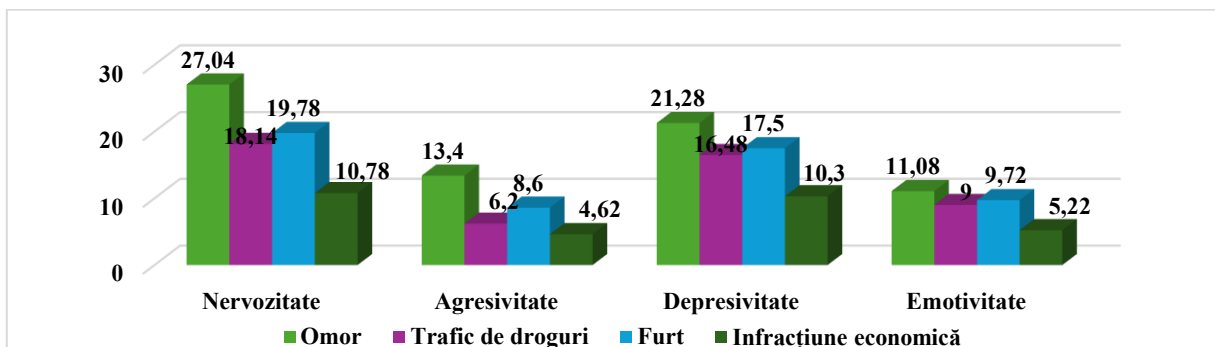

Fig. 2.3 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G

Scala Nervozitate. Figura 2.3 furnizează informații statistice despre nivelul de nervozitate din fiecare grup de infracțiuni. Cel mai mare scor mediu de nervozitate este observat în rândul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor ($M=27,04$), urmat de grupul celor care au săvârșit infracțiunile de furt ($M=19,78$), trafic de droguri ($M=18,14$) și grupul celor implicate în infracțiuni economice, cu cea mai mică medie ($M=10,78$) (Anexa 3, Tabel 38). Aceste rezultate indică faptul că femeile implicate în infracțiunea de omor pot experimenta tulburări somatice și afective intense, însoțite de fenomene vegetative și musculare. Stările de iritație afectivă ar putea fi resimțite intens și somatizate puternic în corp.

Dat fiind faptul că valoarea asociată testului Kruskal-Wallis este mai mică decât nivelul de semnificație ($p<0,001$), putem respinge ipoteza nulă și putem concluziona că există diferențe semnificative între cel puțin două grupuri de infracțiuni în ceea ce privește distribuția scorurilor de nervozitate (Anexa 3, Tabel 50).

Rezultatele comparațiilor pairwise sunt următoarele (Anexa 3, Tabel 51):

1. Au fost identificate diferențe semnificative ale nivelului de nervozitate între următoarele grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,005$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,002$).

2. Rezultatele indică absența diferențelor semnificative ale nivelului de nervozitate în cazul grupurilor de infracțiuni *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$).

Analiza comparativă arată că există diferențe semnificative ale nivelului de nervozitate între grupul femeilor care au comis omor și celelalte categorii de infracțiuni. Mai precis, nivelul de nervozitate al femeilor implicate în omor este semnificativ mai ridicat decât în cazul celor implicate în infracțiuni economice, furt și trafic de droguri.

Scala Agresivitate. Conform datelor obținute nivelul de agresivitate pare să difere între grupurile de infracțiuni analizate (Anexa 3, Tabel 39). Grupul femeilor implicate în infracțiuni economice are cea mai scăzută medie de agresivitate ($M=4,62$), urmează grupurile de femei care au comis infracțiunile trafic de droguri ($M=6,20$) și furt ($M=8,60$). Cel mai înalt nivel de agresivitate a fost observat în grupul femeilor private de libertate care au înfăptuit omor ($M=13,40$). Ele pot comite acte imprevizibile de agresiune, exprimându-și emoțiile puternice și îndreptându-le spre obiecte sau animale. Comportamentul lor poate fi impulsiv, uneori având tendințe sadice și bucurându-se de răul altora.

Rezultatele testului Kruskal-Wallis ($p<0,001$) indică faptul că există diferențe semnificative în distribuția scorurilor pentru variabila agresivitate (Anexa 3, Tabel 52).

Analiza comparativă pairwise a nivelurilor de agresivitate (Anexa 3, Tabel 53) dintre diferitele categorii de infracțiuni indică faptul că există diferențe semnificative în unele cazuri, respectiv: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,045$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,007$), în timp ce în următorul caz nu există diferențe semnificative, respectiv: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,671$).

Bazându-ne pe rezultatele prezentate, putem concluziona că femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă un nivel semnificativ mai ridicat de agresivitate în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice, trafic de droguri și furt.

Scala Depresivitate. Rezultatele obținute indică faptul că tipul infracțiunii săvârșite de femei este asociat cu niveluri diferite de depresivitate (Anexa 3, Tabel 40). Grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiuni economice prezintă cel mai mic nivel de depresivitate ($M=10,30$), în timp ce grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor exprimă cel mai înalt nivel de depresivitate ($M=21,28$) și pare să prezinte o dispoziție predominant negativă și tensionată, lipsită de vitalitate și optimism. Pot avea probleme frecvente și pot resimți epuizare emoțională. Grupurile de femei private de libertate care au comis infracțiunile de furt ($M=17,50$) și trafic de droguri ($M=16,48$) manifestă niveluri moderate de depresivitate.

Rezultatele testului Kruskal-Wallis indică faptul că distribuția scorurilor de depresivitate este diferită între categoriile de infracțiuni, obținându-se $p < 0,001$ (Anexa 3, Tabel 54).

Pentru a înțelege mai bine aceste diferențe, a fost utilizată analiza comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 55). Concluziile pe care le putem formula sunt următoarele:

1. Rezultatele arată că există diferențe semnificative ale nivelului de depresivitate între grupurile: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p < 0,001$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p < 0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Furt vs. Omor* ($p = 0,044$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p = 0,005$).

2. Nu au fost identificate diferențe semnificative ale nivelului de depresivitate între grupurile: *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$).

Se constată că grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de omor prezintă cel mai înalt nivel de depresivitate iar analiza comparativă pairwise indică diferențe semnificative comparativ cu celelalte grupuri (infracțiuni economice, furt, trafic de droguri).

Scala Emotivitate. În urma analizei datelor s-a constatat că grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiuni economice are cea mai mică medie de emotivitate ($M = 5,22$), ceea ce sugerează că aceste femei prezintă cel mai scăzut nivel de reactivitate emoțională (Anexa 3, Tabel 41). Urmează grupurile de femei private de libertate care au comis infracțiunile trafic de droguri ($M = 9,00$) și furt ($M = 9,72$), indicând că aceste două grupuri au niveluri moderate de emotivitate. Cel mai ridicat de nivel de emotivitate a fost observat în rândul femeilor private de libertate care au înfăptuit omor ($M = 11,68$), sugestiv pentru exprimarea liberă și necontrolată a emoțiilor, inclusiv a afectelor negative sau distructive, cum ar fi furia, agresivitatea verbală sau fizică, amenințări și comportamente violente. Aceasta poate implica manifestarea unor emoții de o intensitate foarte mare, cu potențial distructiv asupra altor persoane sau a mediului înconjurător.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis ($p < 0,001$) a respins ipoteza nulă, indicând că distribuția scorurilor pentru scala emotivitate nu este egală între grupuri (Anexa 3, Tabel 56). Putem astfel să susținem ipoteza alternativă, respectiv: există diferențe semnificative ale nivelului de emotivitate între grupurile de femei private de libertate implicate în diverse tipuri de infracțiuni.

Analiza comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 57) indică următoarele diferențe semnificative statistic: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,001$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p < 0,001$) și *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$). Comparând grupurile *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p = 0,602$) nu au fost identificate diferențe semnificative (Anexa 3,

Tabel 57). În cazul grupurilor *Trafic de droguri* vs. *Omor* se constată o valoare $p=0,050$ care este egală cu nivelul de semnificație predefinit (0,05). Având în vedere că în contextul analizei statistice, o valoare p mai mică decât nivelul de semnificație ales indică o diferență semnificativă, acest rezultat indică o diferență marginal semnificativă, ceea ce semnalează o diferență aproape de a fi semnificativă, dar care nu atinge cu exactitate pragul stabilit.

Pe baza rezultatelor prezentate, putem concluziona că femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor se diferențiază semnificativ de cele implicate în infracțiuni economice, prezentând un nivel de emotivitate mai mare.

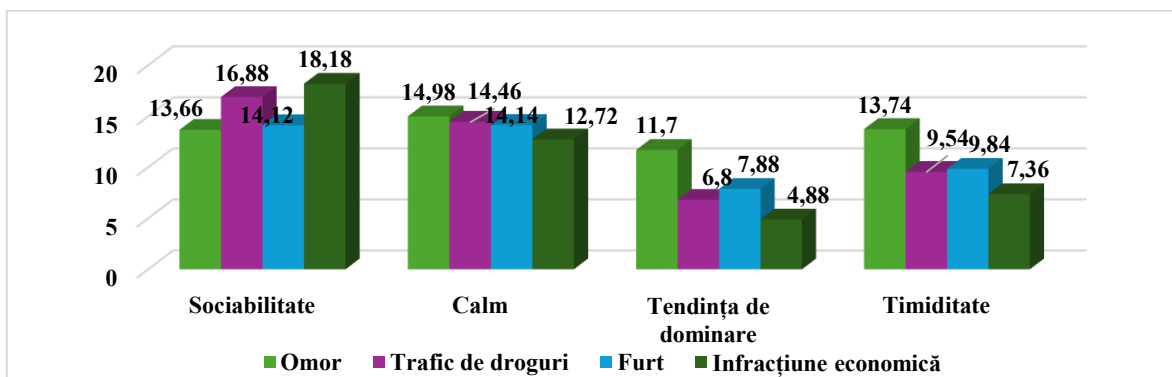

Fig. 2.4 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G

Scala Sociabilitate. Grupurile de infracțiuni prezintă diferențe în ceea ce privește nivelul de sociabilitate al femeilor implicate în fiecare tip de infracțiune (Anexa 3, Tabel 42). Femeile private de libertate implicate în infracțiuni economice prezintă cel mai ridicat nivel de sociabilitate ($M=18,18$), în timp ce femeile private de libertate care au comis trafic de droguri ($M=16,88$) și furt ($M=14,12$) prezintă niveluri moderate, iar cele care au săvârșit omor ($M=13,66$) au un nivel de sociabilitate mai scăzut. În general, grupul cu cel mai ridicat nivel de sociabilitate se caracterizează prin o deschidere socială și o predispoziție naturală de a fi activ în relație cu ceilalți și a forma legături sociale puternice.

Pe baza rezultatului obținut pentru testul Kruskal-Wallis ($p<0,001$) putem afirma că există diferențe semnificative ale nivelului de sociabilitate între categoriile de infracțiuni analizate (Anexa 3, Tabel 58).

Pentru a identifica în mod specific care grupuri de infracțiuni prezintă diferențe semnificative în ceea ce privește sociabilitatea am realizat comparații multiple (Anexa 3, Tabel 59). Concluziile pe care le putem formula pe baza rezultatelor analizei pairwise sunt următoarele:

1. Există diferențe semnificative în ceea ce privește sociabilitatea între următoarele grupuri de infracțiuni: *Omor vs. Trafic de droguri* ($p=0,004$), *Omor vs. Infracțiune economică* ($p<0,001$), *Furt vs. Trafic de droguri* ($p=0,027$) și *Furt vs. Infracțiune economică* ($p<0,001$).

2. Nu există diferențe semnificative în scorurile obținute la această scală între grupurile: *Omor vs. Furt* ($p=1,000$) și *Trafic de droguri vs. Infracțiune economică* ($p=0,587$). Aceste grupuri de infracțiuni au scoruri similare de sociabilitate.

Diferențele constatate indică faptul că grupul de femei care au comis infracțiunea de omor se distinge printr-un nivel mai scăzut de sociabilitate în comparație cu grupurile femeilor implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri.

Scala Calm. Valorile medii obținute sunt relativ asemănătoare între grupurile de infracțiuni, obținându-se următoarele rezultate: omor ($M=14,98$), trafic de droguri ($M=14,46$), furt ($M=14,14$) și infracțiuni economice ($M=12,72$) (Anexa 3, Tabel 43). În ansamblu, grupul cu cel mai ridicat nivel pentru scala calm poate fi caracterizat ca fiind echilibrat emoțional, încrezător și capabil să facă față provocărilor cu o atitudine constructivă și optimistă.

Pentru testul Kruskal-Wallis s-a obținut $p=0,014$ (Anexa 3, Tabel 60). Astfel, putem concluziona că nu există o distribuție uniformă a scorurilor pentru variabila calm în cadrul celor patru grupuri de infracțiuni analizate.

Atunci când s-a efectuat analiza comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 61) s-a observat o diferență semnificativă între grupurile *Infracțiune economică vs. Omor* ($p=0,009$).

S-au obținut valori care depășesc nivelul de semnificație prestabilit, ceea ce înseamnă că nu există diferențe semnificative în ceea ce privește scala analizată între următoarele perechi de grupuri analizate: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,309$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,159$), *Furt vs. Trafic de droguri* ($p=1,000$), *Furt vs. Omor* ($p=1,000$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=1,000$).

Scala Tendința de dominare. Analiza rezultatelor pentru scala Tendința de dominare indică diferențe ale nivelului între grupurile de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 44). Cel mai scăzut nivel pentru tendința de dominare a fost observat în grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiuni economice ($M=4,88$), sugestiv pentru o dorință mai mică de a domina sau controla în această categorie de infracțiuni. Urmează grupurile trafic de droguri ($M=6,80$) și furt ($M=7,88$), indicând un nivel moderat al tendinței de dominare pentru femeile private de libertate care au săvârșit aceste tipuri de infracțiuni. Cel mai ridicat nivel pentru această scală a fost observat în grupul femeilor private de

libertate care au înfăptuit omor ($M=11,70$) sugestiv pentru egocentrism, agresiune reactivă, suspiciune față de alții și gândire autoritaristă, exprimându-și agresivitatea într-un mod social acceptat.

Rezultatul obținut în cazul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$, indică faptul că grupurile de infracțiuni analizate diferă în ceea ce privește această caracteristică măsurată prin scala FPI-G FPI (Anexa 3, Tabel 62).

Având în vedere rezultatele testului de comparare pairwise pentru tipul de infracțiune și scala FPI-G Tendința de dominare putem formula următoarele concluzii (Anexa 3, Tabel 63):

1. Există diferențe semnificative în ceea ce privește tendința de dominare între următoarele grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,006$).

2. Pentru comparațiile: *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,724$) și *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,077$), rezultatele indică faptul că nu există diferențe semnificative între aceste grupuri în ceea ce privește nivelul tendinței de dominare.

Putem spune că femeile care au comis omor prezintă cel mai ridicat nivel al tendinței de dominare și comparativ cu celelalte grupuri de infracțiuni acestea se diferențiază în mod semnificativ.

Scala Timiditate. Bazându-ne pe rezultatele obținute, putem face următoarele observații despre media fiecărui grup: Grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor a înregistrat cea mai mare medie ($M=13,74$) asociată cu dificultăți în inițierea și menținerea contactelor cu alte persoane, reticența de a se implica în activități sociale și în general, o serie de trăsături și comportamente asociate cu timiditatea excesivă și anxietatea socială. Au înregistrat niveluri medii pentru această scală grupurile de femei private de libertate care au comis infracțiunile de furt ($M=9,84$) și trafic de droguri ($M=9,54$). Cel mai scăzut nivel de timiditate a fost observat în cazul femeilor private de libertate care au fost implicate în infracțiuni economice ($M=7,36$) (Anexa 3, Tabel 45).

Rezultatul testului Kruskal-Wallis arată că există diferențe semnificative în distribuția dimensiunii FPI-G Timiditate în funcție de tipul infracțiunii (Anexa 3, Tabel 64). Valoarea asociată testului, $p<0,001$; conduce la respingerea ipotezei nule.

Pentru comparațiile pairwise (Anexa 3, Tabel 65) se constată următoarele diferențe semnificative în ceea ce privește timiditatea între perechile de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,001$). Putem reține ipoteza nulă și concluziona că nu există diferențe semnificative în ceea ce privește timiditatea la

nivelul de semnificație între grupurile: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,153$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,067$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$).

Bazându-ne pe rezultatele obținute în ceea ce privește dimensiunea FPI-G Timiditate, putem concluziona că femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor au, în medie, scoruri semnificativ mai mari decât cele implicate în infracțiuni economice, trafic de droguri și furt.

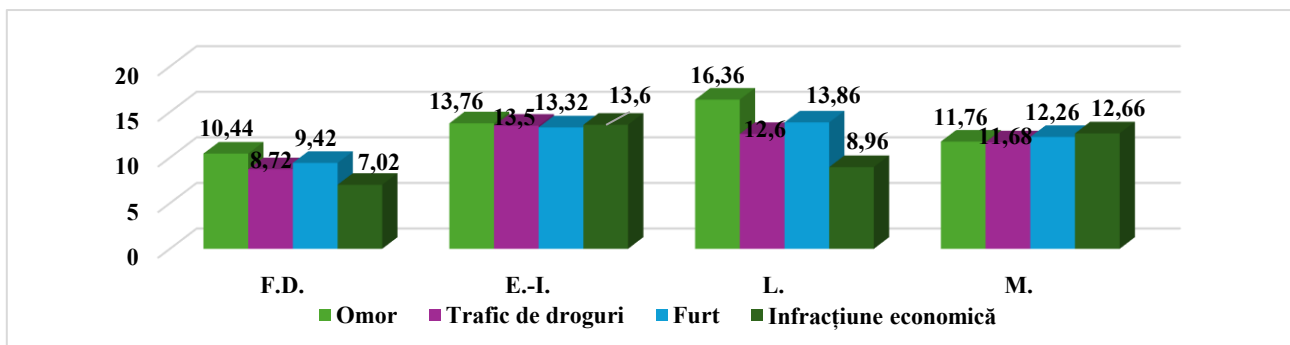

Fig. 2.5 Valori medii ale trăsăturilor de personalitate, FPI-G

Scala Fire deschisă (F.D.). Din datele prezentate în *Figura 2.5* observăm că femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor prezintă cea mai mare medie a scorului pentru această scală ($M=10,44$) valoare asociată cu tendința de a fi conștiente de propriile greșeli și imperfecțiuni și de a admite mai deschis slăbiciunile și defectele personale decât participantele la cercetare din celelalte grupuri de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 46). Urmează grupurile femeilor private de libertate care au comis furt ($M=9,42$), trafic de droguri ($M=8,72$) și infracțiuni economice ($M=7,02$).

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$, ne permite să respingem ipoteza nulă și să susținem ipoteza alternativă care indică existența unei diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește scorurile la scala FPI-G Fire deschisă (Anexa 3, Tabel 66).

Rezultatele comparațiilor pairwise sugerează că există diferențe semnificative ale scorurilor FPI-G Fire deschisă între următoarele perechi de grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,002$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p=0,001$). În celelalte cazuri, respectiv: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,096$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p=1,000$), nu au fost identificate diferențe semnificative între grupurile comparate (Anexa 3, Tabel 67).

Pornind de la aceste rezultate, concluzia specifică grupului Omor este că femeile implicate în această infracțiune au, în medie scoruri mai mari la scala FPI-G Fire deschisă decât cele implicate în infracțiuni economice.

Scala Extraversiune-Introversiune (E-I). Analizând rezultatele obținute, constatăm că media scorurilor pentru această scală este relativ constant în toate grupurile de infracțiuni, în general infracțiunile nepărând a fi asociate cu niveluri semnificativ diferite de extraversiune-introversiune. S-au obținut următoarele rezultate: omor ($M=13,76$), infracțiune economică ($M=13,60$), trafic de droguri ($M=13,50$) și furt ($M=13,32$) (Anexa 3, Tabel 47). În general, tendințele mai accentuate de extraversiune indică persoane sociabile, energice, dornice de interacțiune socială și care se simt confortabil în situații sociale diverse, cu o nevoie crescută de stimulare socială și experiențe variate.

Valoarea p rezultată în urma aplicării testului Kruskal-Wallis este de $p=0,972$ (Anexa 3, Tabel 68), iar pentru toate comparațiile pairwise s-a obținut $p=1,000$ (Anexa 3, Tabel 69). Pe baza acestui rezultat, putem concluziona că nu există diferențe semnificative în ceea ce privește distribuția scorurilor FPI-G Extraversiune-Introversiune între grupurile de infracțiuni, distribuția scorurilor fiind similară în toate cele patru categorii de infracțiuni.

Scala Labilitate (L). Din datele prezentate în *Figura 2.5.*, putem trage următoarele concluzii despre mediile grupurilor și diferențele dintre ele în ceea ce privește scala FPI-G Labilitate:

1. Media grupului femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor este $M=16,36$. Acest grup are cel mai mare scor la variabila labilitate în comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni. Aceasta sugerează că femeile private de libertate din acest grup pot avea emoții fluctuante, reacții emoționale intense și pot fi susceptibile la schimbări bruște de dispoziție.

2. Niveluri medii au fost înregistrate de grupurile femeilor private de libertate care au fost implicate în infracțiuni de furt ($M=13,86$) și trafic de droguri ($M=12,60$).

3. Media grupului femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice este de $M=8,96$. Acest grup are cea mai mică medie pentru scala labilitate, indicând faptul că aceste femei pot avea reacții emoționale mai stabile și mai puțin fluctuante (Anexa 3, Tabel 48).

Rezultatul aplicării testului Kruskal-Wallis este $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 70). Acest rezultat indică faptul că există diferențe semnificative în distribuția scorurilor obținute la scala FPI-G Labilitate între grupurile de infracțiuni.

Din rezultatele testelor de comparații pairwise (Anexa 3, Tabel 71) putem concluziona că există diferențe semnificative ale nivelului de labilitate între următoarele grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,013$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=0,006$). Nu există

diferențe semnificative în ceea ce privește scorurile la scala FPI-G Labilitate între grupurile: *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,183$).

În concluzie, femeile implicate în infracțiunea de omor se disting printr-un nivel semnificativ mai ridicat de labilitate emoțională în comparație cu cele care au comis infracțiuni economice și trafic de droguri, și în același timp, nu prezintă diferențe semnificative față de cele din grupul furt.

Scala Masculinitate (M). Valorile medii obținute pentru scala masculinitate sunt relativ asemănătoare între grupurile de infracțiuni (Anexa 3, Tabel 49), obținându-se următoarele rezultate: infracțiuni economice ($M=12,66$), furt ($M=12,26$), omor ($M=11,76$) și trafic de droguri ($M=11,68$). Putem considera că grupul cu media cea mai mare pentru această scală prezintă o tendință mai pronunțată spre iritabilitate, susceptibilitate și ruminatii, se poate simți adesea greșit înțeles și nedreptățit.

Rezultatele testului Kruskal-Wallis, $p=0,362$ (Anexa 3, Tabel 72) și al comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 73): *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=1,000$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,785$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=1,000$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p=0,693$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p=1,000$), ne permit să reținem ipoteza nulă, ceea ce înseamnă că nu există suficiente dovezi statistice pentru a susține că există o diferență semnificativă între tipul de infracțiune și nivelul de masculinitate al femeilor implicate în aceste infracțiuni.

Concluzii și interpretări referitoare la rezultatele obținute la aplicarea FPI-G de către femeile criminale private de libertate

Conform rezultatelor obținute în urma aplicării FPI-G de către femeile private de libertate care au săvârșit omor, putem formula următoarele concluzii și observații:

1. Grupul femeilor private de libertate care au înfăptuit omor prezintă cel mai mare nivel de Nervozitate în comparație cu celelalte grupuri analizate. De asemenea, există diferențe semnificative între grupul omor și grupurile de infracțiuni săvârșite fără violență (furt, trafic de droguri, infracțiuni economice).

Femeile care comit omoruri sunt adesea caracterizate de tensiuni emoționale intense, cum ar fi furia reprimată, anxietatea și stresul acumulat pe termen lung. Aceste femei pot experimenta simptome fizice puternice, precum tulburări de somn, iritație afectivă și neliniște constantă, care favorizează reacțiile impulsive și violente, în special în momente de criză emoțională. Instabilitatea

emoțională și somatizarea intensă a stresului pot duce la acte de violență extremă, transformând conflictele într-un act de omor.

Femeile care comit furturi pot să simtă neliniște și disconfort, dar fără a experimenta la fel de multe simptome fizice intense sau tensiuni emoționale explozive, sau care nu sunt la fel de grave, ca în cazul celor care comit omor.

Traficul de droguri implică o dinamică diferită, el necesită adesea calcule și planificare, ceea ce sugerează că femeile implicate în acest tip de infracțiune sunt mai puțin afectate de reacțiile emoționale și somatice intense, având un control mai mare asupra stresului resimțit.

De asemenea, femeile implicate în infracțiuni economice sunt mai capabile să mențină un control emoțional ridicat, gestionând mai eficient stresul, deoarece aceste infracțiuni necesită o planificare atentă și un raționament strategic. Aceste femei prezintă o reacție emoțională mai scăzută și nu se confruntă cu aceleași tulburări somatice intense ca cele implicate în infracțiunea de omor.

2. Cele mai ridicate scoruri medii la scala Agresivitate, scoruri care descriu un tablou al imaturității emoționale, manifestându-se prin comportamente impulsiv-agresive, au fost observate în grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor, iar acest grup prezintă diferențe semnificative comparativ cu celelalte grupuri de infracțiuni. Omorul implică acțiuni imprevizibile și explozive unde agresivitatea este direcționată spre alte persoane. Femeile care comit omoruri tind să își descarce afectele prin acte de agresiune, fără o capacitate adecvată de a-și controla furia sau frustrările, ceea ce duce la comportamente impulsive și, în unele cazuri, chiar la tendințe sadice. Agresivitatea ridicată observată la aceste femei poate fi rezultatul unor conflicte emoționale puternice sau al incapacității de a gestiona în mod rațional emoțiile intense, ceea ce le împinge să recurgă la violență extremă ca soluție. Imaturitatea emoțională, împreună cu lipsa de autocontrol, face ca agresivitatea să fie manifestată prin acte de violență fatală.

Femeile care comit furturi au un nivel moderat de agresivitate. Furtul implică mai degrabă un comportament antisocial decât unul violent, iar femeile din acest grup pot manifesta agresivitate doar ocazional, în momente de tensiune sau stres.

Femeile implicate în traficul de droguri au un nivel scăzut de agresivitate, ceea ce sugerează o mai bună gestionare a stresului și o capacitate de planificare și control în fața situațiilor dificile. Agresivitatea nu este o trăsătură caracteristică comportamentului lor.

Agresivitatea scăzută a grupului de femei implicate în infracțiuni economice poate reflecta faptul că acestea își direcționează eforturile spre obținerea de avantaje financiare prin mijloace strategice și raționale, ceea ce poate explica absența unor tendințe agresive evidente.

3. Femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor au cel mai ridicat nivel de Depresivitate, având tendința de a trăi într-o stare continuă de disconfort emoțional. Analiza comparativă a grupurilor de infracțiuni a arătat că există o diferență semnificativă între grupul Omor și grupurile Infracțiuni economice, Furt și Trafic de droguri în ceea ce privește nivelul de depresivitate.

Femeile implicate în furt și trafic de droguri prezintă un nivel moderat de depresivitate, ceea ce sugerează că, deși aceste infracțiuni aduc riscuri și stres constant, ele au o capacitate de adaptare și gestionare a stresului. Aceste femei au o anumită capacitate de adaptare la situațiile stresante și de gestionare a vieții lor în contextul activităților infracționale.

De asemenea, se remarcă depresivitatea scăzută a femeilor implicate în infracțiuni economice, care probabil datorită naturii mai strategice a acestor infracțiuni prezintă un nivel mai ridicat de autocontrol emoțional și reziliență psihică.

În contrast, femeile care au comis omor au un nivel ridicat de depresivitate care poate fi rezultatul conștientizării gravității faptei. Este posibil ca aceste femei să fie afectate de gânduri obsesive, meditație excesivă asupra infracțiunii comise și un sentiment puternic de culpabilitate, ceea ce poate alimenta un sentiment profund de eșec și autodeprecieri.

4. Grupul Omor prezintă cel mai înalt nivel de Emotivitate, iar femeile din acest grup pot manifesta o reactivitate emoțională crescută, incluzând exprimarea liberă și necontrolată a emoțiilor, inclusiv a celor negative sau distructive. Acest grup se diferențiază în mod semnificativ de grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice.

În cazul femeilor criminale, tendințele violente, pot fi o manifestare a emoțiilor extreme la care nu au reușit să facă față în mod adecvat. Ele pot avea o toleranță foarte scăzută la frustrare, devenind iritabile și explozive chiar și în fața provocărilor minore. Nivelul crescut de emotivitate poate face ca femeile din acest grup să fie mai vulnerabile la răspunsuri violente atunci când se confruntă cu situații de stres sau conflict.

În schimb, femeile implicate în infracțiuni economice au un nivel scăzut de emotivitate, fiind mai raționale și calculate. Acestea au o toleranță mai mare la frustrare și pot să-și controleze impulsurile emoționale, ceea ce le ajută să ia decizii mai strategice și mai raționale.

Traficul de droguri și furtul sunt infracțiuni care implică uneori reactivitate emoțională, dar care nu necesită explozivitate emoțională, prin urmare femeile care comit astfel de fapte prezintă un nivel moderat de emotivitate.

5. Grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă cel mai scăzut nivel de Sociabilitate și se diferențiază semnificativ de grupurile: Trafic de droguri și Infracțiuni economice.

Femeile implicate în infracțiuni economice au un nivel ridicat de sociabilitate, ceea ce le permite să formeze rețele extinse și să colaboreze eficient cu alții. Aceste femei sunt capabile să manipuleze relații complexe și să construiască alianțe, abilități esențiale pentru succesul în activitățile economice ilegale.

Nivelul moderat de sociabilitate din cadrul grupului Trafic de droguri, indică faptul că aceste femei au abilități sociale dezvoltate, dar sunt mai precaute și prudente în formarea relațiilor din cauza riscurilor implicate. Ele pot colabora cu diverse persoane, dar tind să fie rezervate și selectează cu atenție rețelele cu care interacționează.

Femeile care comit furturi au un nivel moderat spre scăzut de sociabilitate. Ele pot avea capacități de socializare, dar preferă să opereze într-un cerc restrâns sau chiar să acționeze individual în unele cazuri. Deși pot interacționa cu alții în anumite contexte, preferă relații limitate și evită expunerea la cercuri sociale mari.

Pe de altă parte, femeile care comit omoruri, sunt mai izolate și mai puțin capabile să se angajeze în relații sănătoase, ceea ce poate contribui la manifestări violente. Lipsa abilităților sociale sau a dorinței de a se angaja în relații sociale poate contribui la escaladarea tensiunilor și la manifestări violente. Aceste femei nu au abilitatea sau dispoziția de a rezolva conflictele în mod pașnic prin comunicare, ceea ce poate duce la comportamente extreme, cum este omorul. Această izolare socială poate reflecta tulburări psihologice sau experiențe de viață care le-au condus la alienare socială.

6. Valorile medii obținute pentru scala Calm sunt relativ asemănătoare între grupurile de infracțiuni. Se remarcă faptul că femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă un nivel de calm semnificativ mai mare decât cele care au comis infracțiuni economice. Totuși, acest calm aparent poate fi și un mecanism de apărare, prin care persoanele își maschează tensiunea emoțională sau își reglează comportamentul pentru a face față situației extreme. Astfel, acest calm aparent poate fi, de fapt, o formă de disociere sau detașare emoțională.

7. Femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor prezintă cel mai înalt nivel al Tendinței de dominare și se diferențiază semnificativ de grupurile: Trafic de droguri, Infracțiuni economice și Furt. Având această tendință ridicată de dominare pot reacționa violent atunci când simt că sunt amenințate sau că pierd controlul asupra circumstanțelor. Această dorință de a impune voința proprie și de a-și proteja interesele personale, uneori în mod extrem, poate duce la acțiuni distructive, cum este uciderea. Femeile care au comis omor ar putea manifesta suspiciune și neîncredere față de ceilalți, ceea ce le poate face mai puțin deschise la compromisuri sau soluționări pașnice ale conflictelor. Agresiunea devine astfel o formă de autoprotecție și un mod de a controla circumstanțele, iar suspiciunea și neîncrederea față de ceilalți contribuie la refuzul compromisurilor.

Femeile implicate în furt manifestă o tendință de dominare mai subtilă, prin manipularea vulnerabilităților altora pentru a obține beneficii, dar fără a recurge la violență, iar femeile implicate trebuie să fie capabile să influențeze și să coordoneze grupuri fără a manifesta o dominare excesivă.

În cazul femeilor implicate în infracțiuni economice, tendința de dominare este scăzută, deoarece aceste femei se bazează pe manipularea sistemelor financiare și a proceselor legale mai degrabă decât pe controlul direct al oamenilor. Aceste femei sunt mai puțin agresive și preferă să profite de lacunele sistemelor pentru a obține profituri ilegale, având o abordare mai cooperantă și subtilă.

8. Timiditatea a înregistrat cea mai mare medie în cadrul grupului Omor. Acest grup se diferențiază semnificativ de toate celelalte grupuri în ceea ce privește scala Timiditate. Timiditatea și anxietatea socială pot face ca femeile private de libertate din grupul Omor să evite conflictele deschise și să-și reprime emoțiile sau frustrările. În unele cazuri, această reprimare poate duce la explozii de furie sau violență extremă. De asemenea, ele ar putea manifesta o incapacitate de a rezolva conflictele într-un mod sănătos, ceea ce poate contribui la recurgerea la omor ca răspuns la frustrări sau traume nerezolvate.

Femeile implicate în furt și trafic de droguri prezintă un nivel moderat de timiditate. În cazul furtului, această timiditate poate reflecta frustrări emoționale sau o tendință de retragere, dar și capacitatea de a se descurca în situații sociale. În traficul de droguri, interacțiunile constante cu ceilalți necesită o reziliență socială moderată, dar și o rezervă față de implicarea în relații interpersonale.

În schimb, femeile care comit infracțiuni economice au un nivel scăzut de timiditate, fiind mai încrezătoare și abile în manipularea și interacțiunea cu ceilalți. Aceste infracțiuni presupun o

comunicare eficientă și o navigare prin relații sociale complexe, ceea ce necesită un control al emoțiilor și o abilitate de a gestiona interacțiuni sociale fără inhibiție sau anxietate excesivă.

9. Grupul Omor prezintă scoruri mai ridicate la scala Fire deschisă și se diferențiază semnificativ de grupul Infrațiuni economice în ceea ce privește această scală. Femeile care au comis omor sunt adesea forțate să se confrunte direct cu consecințele acțiunilor lor, ceea ce le poate face pe aceste femei să devină mai conștiente de greșelile și defectele lor. Expunerea la procese judiciare și la sancțiuni severe poate forța aceste femei să reflecteze mai profund asupra propriilor acțiuni, să recunoască slăbiciuni și defecte personale într-un mod mai deschis.

Femeile implicate în furt sau trafic de droguri manifestă o tendință moderată de autocritică, dar nu la același nivel ca cele care au comis omor. Furtul și traficul de droguri sunt deseori asociate cu o anumită justificare personală, fie că este vorba despre nevoia de supraviețuire, fie despre obținerea de câștiguri materiale rapide, ceea ce le poate limita înfractoarelor tendința de a reflecta profund asupra propriilor greșeli.

Femeile care au săvârșit infrațiuni economice au obținut cel mai scăzut scor la fire deschisă, sugerând o tendință mai mare de a disimula slăbiciunile și de a evita autocritica. Acestea sunt mai puțin dispuse să recunoască greșelile, preferând să își mențină o imagine pozitivă și să raționalizeze comportamentele lor. Tendința de a disimula slăbiciunile reflectă natura calculată și manipulatorie a infracțiunilor economice.

10. Scorul mediu obținut pentru scala Labilitate de grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de omor este cel mai mare, indicând reacții emoționale fluctuante și intense. Acest grup se diferențiază semnificativ de grupurile Infrațiuni economice și Trafic de droguri în ceea ce privește labilitatea.

Actul omorului poate fi comis în contextul unei situații critice, în care individul se confruntă cu tensiuni extreme. Această situație poate reflecta o incapacitate de a menține un control stabil asupra emoțiilor, ceea ce duce la reacții extreme și impulsive.

Furtul și traficul de droguri nu implică, în general, același grad de intensitate emoțională ca omorul. Femeile implicate în aceste infracțiuni pot experimenta o labilitate emoțională moderată, în special în contextul presiunilor sociale sau financiare, dar fără a atinge nivelurile extreme ale celor care comit omoruri.

Femeile implicate în infracțiuni economice au scoruri scăzute la Labilitate, reflectând o stabilitate emoțională mai mare. Aceste femei sunt capabile să-și controleze emoțiile și reacțiile,

datorită naturii raționale și planificate a infracțiunilor economice, care nu depind de reacții emoționale spontane. Aceste femei au o mai bună capacitate de autocontrol și gestionare a stresului, ceea ce explică scorurile mici la labilitate.

11. În general, rezultatele sugerează că pentru scalele Extraversiune-Introversiune și Masculinitate, nu există diferențe semnificative cu celelalte grupuri de infracțiuni. Aceste observații ar putea indica faptul că, în acest eșantion, tipul de infracțiune comis nu este influențat de aceste trăsături.

Scorurile relativ similare pentru scala Extraversiune-Introversiune pot fi explicate prin faptul că multe infracțiuni implică factori situaționali și motive complexe. În plus, infracțiunile pot fi comise atât de persoane cu tendințe introvertite, cât și de persoane extravertite, în funcție de contextul lor social și de alte variabile, cum ar fi motivele economice, presiunile sociale, sau impulsivitatea în anumite situații. De asemenea, faptul că masculinitatea nu diferențiază semnificativ între tipurile de infracțiuni poate sugera că fiecare tip de infracțiune poate fi comis de persoane cu nivele asemănătoare de masculinitate.

În urma acestei analize, putem concluziona că femeile criminale private de libertate prezintă un profil de personalitate distinct comparativ cu femeile care au comis infracțiuni fără violență. Această concluzie se bazează pe diferențele semnificative identificate pentru anumite trăsături de personalitate între grupul femeilor criminale private de libertate și celelalte grupuri analizate.

Constatări referitoare la profilul de personalitate al femeilor criminale private de libertate

La prima vedere, rezultatele pe care le-am obținut prezintă unele aparente contradicții pe care le vom analiza în cele ce urmează:

1. Femeile private de libertate care au comis omor au obținut cele mai mari scoruri la scalele Neuroticism-Anxietate (ZKPQ) și Nervozitate (FPI-G), dar și cel mai scăzut nivel de Nevrotism (FFNPQ). Analiza detaliată a fiecărui instrument și a specificităților acestuia ne arată că:

- scala Neuroticism-Anxietate (ZKPQ) măsoară următoarele aspecte: tensiuni emoționale, îngrijorări, dificultăți în luarea deciziilor, lipsa încrederii în sine, sensibilitatea la critici
- scala Nevrotism (FFNPQ) măsoară următoarele aspecte: tendința de a experimenta emoții negative, cum ar fi anxietatea și tristețea, și dificultăți în gestionarea stresului și relațiilor sociale
- scala Nervozitate (FPI-G) măsoară disconfortul psiho-somatic (tulburări de somn, dureri, fatigabilitate, neliniște, stări de epuizare, somatizarea afectelor).

Așadar, testele folosite măsoară diferite fațete ale personalității chiar dacă toate abordează aspecte legate de neuroticism și anxietate.

2. Grupul Omor a obținut cea mai mică medie la scala Extraversie (FFNPQ) și o medie asemănătoare cu celelalte grupuri la scala Extraversiune-Introversiune (FPI-G). Descrierile celor două scale, deși par să aibă o temă comună legată de comportamentul social și interacțiunile cu ceilalți, nu măsoară exact același construct, ci variații diferite ale acestuia.

Scala Extraversie (FFNPQ) este mai generală în abordarea sa, măsurând atitudinea generală față de viața socială și energia în grupurile sociale, pe când scala FPI-G pare să fie mai specifică, evaluând nevoia de contact social și tendința de a căuta divertisment.

În cazul inventarului FPI-G, apare și componenta de dominare și impulsivitate, care este o nuanță diferită de scala Extraversie (FFNPQ).

3. Pentru scala Sociabilitate (ZKPQ) grupul femeilor private de libertate care au comis omor au obținut scoruri relativ similare cu celelalte grupuri, iar pentru scala Sociabilitate (FPI-G) scorul obținut este semnificativ mai scăzut. Aceste rezultate reflectă dimensiuni ușor diferite ale sociabilității. Scala Sociabilitate (ZKPQ) captează mai mult dorința și toleranța față de interacțiuni sociale, în timp ce scala Sociabilitate (FPI-G) măsoară mai în detaliu calitatea și profunzimea interacțiunilor sociale. Femeile din grupul Omor pot avea o dorință generală de contact social (măsurată prin ZKPQ), dar în același timp pot fi mai retrase și mai introvertite în realitatea comportamentului lor social (așa cum este indicat de scorul mic la FPI-G).

4. Grupul femeilor private de libertate care au comis omor a obținut scoruri mari pentru următoarele scale: Calm, Agresivitate, Tendința de dominare, Timiditate, Labilitate și Emotivitate.

La prima vedere, un scor mare la Agresivitate (impulsivitate, acte de agresiune) pare să fie în contradicție cu un scor mare la Calm (răbdare, încredere în sine, eficiență). Calmul, așa cum este definit de această scală, nu exclude reacții agresive spontane, ci se referă mai degrabă la o încredere în sine și o capacitate de a acționa eficient. Femeile din grupul omor ar putea manifesta o agresivitate impulsivă în anumite situații, dar în același timp să fie capabile de autocontrol și eficiență în alte contexte. Acest comportament poate fi un indicator al unei personalități marcate de instabilitate emoțională sau de dificultatea de a menține o stare emoțională coerentă și unitară, în care individul poate oscila între calm aparent și agresivitate explozivă.

Un scor mare la Timiditate sugerează nesiguranță și dificultăți de contact, ceea ce pare în opoziție cu impulsivitatea și comportamentul agresiv descris de scorul mare la Agresivitate. Acest

contrast poate fi explicat printr-o dualitate între comportamentul social și reacțiile afective. Femeile din grupul Omor pot fi timide și inhibate în contactele sociale, dar să manifeste agresivitate impulsivă în momente de tensiune emoțională extremă. De exemplu, o persoană inhibată și nesigură poate acumula frustrare și să răbufnească agresiv atunci când se simte amenințată sau depășită emoțional. Astfel, inhibiția socială și agresivitatea impulsivă nu sunt neapărat contradictorii, ci pot coexista în același individ.

Emotivitatea ridicată indică iritabilitate, tensiune, susceptibilitate, în timp ce Calmul ridicat sugerează răbdare și stăpânire de sine. Persoanele pot experimenta calm în anumite situații și emoții intense în altele. De exemplu, un individ poate părea calm în situații de zi cu zi, dar poate deveni foarte emotiv și irascibil în contexte stresante sau care implică frustrări majore. Acest contrast între exteriorul calm și interiorul emoțional poate fi un mecanism de adaptare, prin care individul controlează exteriorul, dar este mult mai vulnerabil pe plan afectiv.

O Tendință de dominare ridicată presupune comportamente autoritare și agresive, în timp ce Timiditatea ridicată sugerează nesiguranță în situațiile de contact social. Femeile cu o tendință de dominare ridicată pot avea dorința de a controla și domina, dar inhibiția le poate face să fie nesigure și stângace în anumite contexte sociale. Această dorință de putere combinată cu nesiguranță socială poate duce la comportamente imprevizibile, în care individul pendulează între a încerca să controleze situațiile și a se simți inhibat și nesigur în același timp.

Deși rezultatele pot părea contradictorii la prima vedere, ele reflectă o personalitate complexă care combină agresivitatea și impulsivitatea cu momente de calm, o tendință de dominare cu inhibiție socială și o emotivitate ridicată cu capacitatea de a-și masca tensiunile emoționale în anumite contexte. Acest profil poate indica o personalitate marcată de instabilitate emoțională, conflicte interne și dificultăți de gestionare a impulsurilor și emoțiilor.

Din analizele profilului de personalitate al femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor, se poate concluziona că există o necesitate evidentă de a implementa un program de intervenție psihologică orientat spre optimizarea trăsăturilor de personalitate a acestei categorii de deținute, având în vedere că aceste particularități pot influența comportamentele lor și pot juca un rol în săvârșirea infracțiunilor. Optimizarea trăsăturilor de personalitate ale femeilor criminale private de libertate poate avea un impact semnificativ asupra comportamentului lor și asupra modului în care interacționează cu ceilalți. Aceste îmbunătățiri pot contribui la reducerea riscului de recidivă și la facilitarea reintegrării lor în societate.

În ansamblu, prin dezvoltarea unor trăsături mai pozitive și mai echilibrate, femeile criminale pot experimenta o schimbare semnificativă în modul în care se raportează la ele însele și la ceilalți, ceea ce le poate oferi o șansă mai bună de a se reintegra în societate și de a evita comportamentele infracționale în viitor.

2.2.2. Profilul clinic al femeii criminale private de libertate

Ipoteza 2: Presupunem că femeile criminale private de libertate prezintă un profil clinic mai accentuat în ceea ce privește tulburările de personalitate comparativ cu femeile private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență.

Pentru a verifica această ipoteză am aplicat Chestionarul de personalitate pentru tulburări de personalitate SCID-II.

Figurile 2.6, 2.7 și 2.8 prezintă modul în care scorurile pentru tulburările de personalitate din chestionarul SCID-II sunt distribuite și variază în grupurile de infracțiuni analizate.

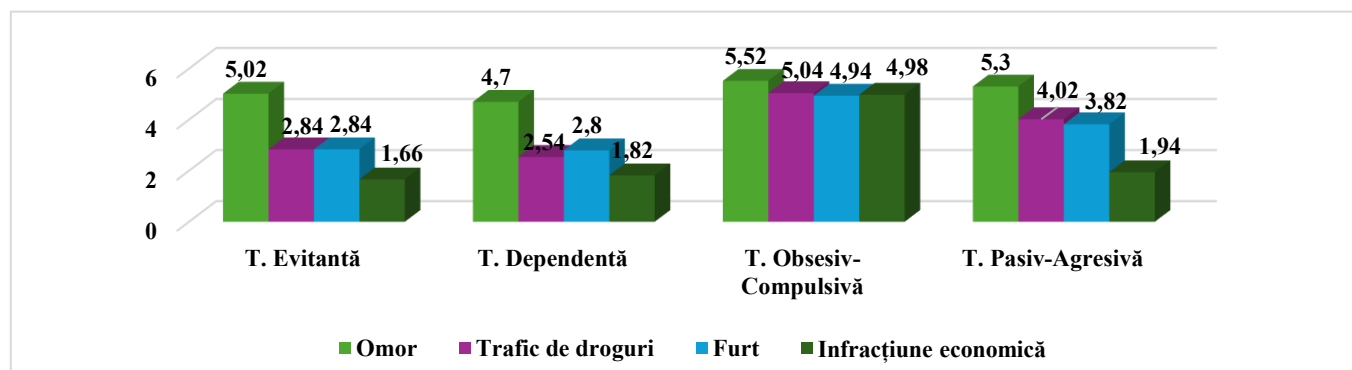

Fig. 2.6 Valori medii ale scalelor SCID-II

Scala T. Evitantă (T.E.). Rezultatele obținute pentru fiecare grup de infracțiuni analizate în funcție de scorurile obținute pentru tulburarea de personalitate evitantă sunt prezentate în Figura 2.6. Se observă o diferență a scorurilor medii obținute de grupurile de infracțiuni analizate, după cum urmează: media scorurilor pentru scala evitant în grupul omor este $M=5,02$ indicând faptul că participantele din acest grup au obținut scoruri destul de ridicate; grupurile de infracțiuni trafic de droguri și furt au obținut o medie similară ($M=2,84$) și grupul femeilor private de libertate care au fost implicate în infracțiuni economice ($M=1,66$) care a obținut cele mai mici scoruri comparativ cu celelalte grupuri (Anexa 3, Tabel 74). T.E. este caracterizată de modele de comportament persistent și generalizat caracterizate de evitarea situațiilor sociale, sentimentul de insecuritate și

hipersensibilitate la critică sau respingere. Persoanele cu T.E. pot avea dificultăți în construirea relațiilor sociale și încrederea în ceilalți.

Pentru a verifica dacă distribuția scorurilor pentru T.E. este aceeași în cadrul diferitelor tipuri de infracțiuni am aplicat testul Kruskal-Wallis obținând $p < 0,001$ (Anexa 3, Tabel 86). Aceasta înseamnă că există diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește această scală. Cu alte cuvinte, există indicii că femeile arestate pentru diferite tipuri de infracțiuni pot prezenta niveluri diferite ale acestei tulburări de personalitate.

Rezultatele comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 87) între diferitele grupuri de infracțiuni arată diferențe semnificative între grupurile: *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p < 0,001$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,009$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p = 0,008$) și *Furt vs. Omor* ($p < 0,001$). Diferențele dintre grupurile *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$), în ceea ce privește variabila analizată nu sunt semnificative statistic, depășind nivelul de semnificație.

Grupul femeilor private de libertate care au fost implicate în infracțiunea de omor se evidențiază prin scoruri semnificativ mai ridicate pentru T.E. în comparație cu celelalte grupuri. Această concluzie este susținută și de rezultatele detaliate ale comparațiilor pairwise care indică diferențe semnificative între grupul Omor și fiecare dintre celelalte grupuri analizate.

Scala T. Dependentă (T.D.). Analizând dimensiunea „dependent” pentru fiecare dintre cele patru grupuri de infracțiuni se constată faptul că media scorului pentru T.D. este în cazul grupului de femei private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor $M = 4,70$. Acesta este cel mai ridicat scor, sugerând că aceste femei infractoare au nevoia excesivă de aprobare, teama intensă de separare și abandon, precum și dificultate în luarea deciziilor și exprimarea opiniilor personale, manifestând, în general, un comportament dependent de ceilalți. Urmează grupurile femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de furt ($M = 2,80$) și trafic de droguri ($M = 2,54$). Grupul de femei condamnate pentru infracțiuni economice prezintă cel mai scăzut scor pentru trăsăturile dependente ($M = 1,82$) (Anexa 3, Tabel 75).

Rezultatul obținut pentru testul Kruskal-Wallis, $p < 0,001$ (Anexa 3, Tabel 88), ne permite respingerea ipotezei nule care susține că frecvența T.D. este aceeași pentru toate categoriile de infracțiuni și susținerea concluziei că există o diferență semnificativă între tipul infracțiunii comise și prezența T.D. în rândul femeilor private de libertate analizate.

Pe baza rezultatelor analizei pairwise și a rezultatelor analizate la nivel de semnificație, observăm că există diferențe semnificative între grupurile: *Infrațiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p < 0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p < 0,001$). Restul comparațiilor nu prezintă diferențe semnificative, obținându-se rezultatele: *Infrațiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,347$), *Infrațiune economică vs. Furt* ($p = 0,124$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$) (Anexa 3, Tabel 89).

Femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor se disting de cele care au comis infracțiuni fără violență respectiv, furt, trafic de droguri și infracțiuni economice, printr-un nivel mai crescut al trăsăturilor specifice T.D..

Scala T. Obsesiv-Compulsivă (T.O.C.). Din rezultatele obținute, constatăm că media scorurilor pentru T.O.C. pare să fie relativ constantă în cazul tuturor tipurilor de infracțiuni, cu valori situate în jurul cifrei 5: omor ($M = 5,52$), trafic de droguri ($M = 5,04$), infracțiuni economice ($M = 4,98$) și furt ($M = 4,94$) (Anexa 3, Tabel 76). Aceste diferențe între medii par să fie relativ mici, grupurile de infracțiuni par să aibă niveluri similare de asociere cu T.O.C..

Din rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p = 0,353$ (Anexa 3, Tabel 90), și al analizei pairwise comparisons: *Infrațiune economică vs. Furt* ($p = 1,000$) *Infrațiune economică vs. Omor* ($p = 0,568$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p = 1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p = 0,941$), *Infrațiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 1,000$), *Infrațiune economică vs. Furt* ($p = 0,124$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$), putem concluziona că nu există o diferență semnificativă între tipurile de infracțiuni în ceea ce privește scorurile pentru T.O.C. (Anexa 3, Tabel 91).

Scala T. Pasiv-Agresivă (T.P.A.). Rezultatele referitoare la scorurile medii pentru T.P.A. (Anexa 3, Tabel 77) în funcție de tipul infracțiunii comise indică următoarele:

1. Grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor prezintă scoruri medii mai mari ($M = 5,30$), comparativ cu celelalte grupuri. Acest rezultat sugerează că aceste femei se caracterizează printr-un comportament care poate reflecta o tendință de a evita conflictele deschise și de a-și exprima indirect furia sau frustrările. În schimb, pot utiliza comportamente subtile, cum ar fi rezistența pasivă, ignorarea, glumele sarcastice sau expresiile faciale pentru a-și manifesta nemulțumirile. Aceasta poate crea dificultăți în relaționarea cu ceilalți și poate duce la conflicte sau situații tensionate.

2. Scoruri medii au fost obținute de grupurile de femei private de libertate implicate în infracțiuni de trafic de droguri ($M = 4,02$) și furt ($M = 3,82$).

3. Cel mai scăzut scor mediu pentru T.P.A. îl prezintă grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice ($M=1,94$).

Analiza realizată cu ajutorul testului Kruskal-Wallis sugerează că există diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește T.P.A.. Această concluzie este susținută de valoarea p obținută, respectiv $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 92).

Aplicând pairwise comparisons, între grupurile de infracțiuni se constată diferențe semnificative între: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=0,015$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,004$). Pentru comparația între celelalte tipuri de infracțiuni: *Furt vs. Trafic de droguri* ($p=1,000$) valoarea p este mai mare decât nivelul de semnificație ceea ce sugerează că nu există diferențe semnificative între aceste grupuri în ceea ce privește T.P.A. (Anexa 3, Tabel 93).

Aceste rezultate susțin ideea că femeile implicate în infracțiunea de omor se disting prin manifestarea mai pronunțată a comportamentului pasiv-agresiv în comparație cu celelalte grupuri.

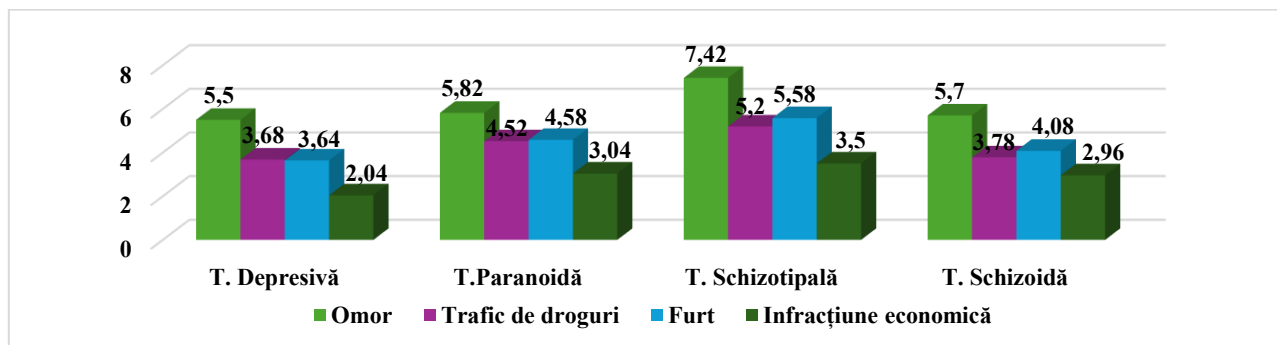

Fig. 2.7 Valori medii ale scalelor SCID-II

Scala T. Depresivă (T. Dprv.). Mediile obținute de grupurile de infracțiuni referitor la T. Dprv. sunt următoarele: omor ($M=5,50$), trafic de droguri ($M=3,68$), furt ($M=3,64$) și infracțiuni economice ($M=2,04$) (Anexa 3, Tabel 78). Observăm că grupul femeilor private de libertate care a obținut cea mai mare medie, sugerând prezența la acesta a unui spectru larg de simptome emoționale, cognitive și fizice, care pot include tristețe profundă, pierderea interesului sau plăcerii pentru activități obișnuite, scăderea nivelului de energie și agitație sau letargie, dificultăți de concentrare și luare a deciziilor, sentimente de inutilitate sau vinovăție exagerată. Toate aceste simptome pot afecta funcționarea zilnică și calitatea vieții individului.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p < 0,001$, indică faptul că distribuția simptomelor de tulburare depresivă variază semnificativ între diferitele categorii de infracțiuni analizate (Anexa 3, Tabel 94).

Din rezultatele testelor de comparații pairwise (Anexa 3, Tabel 95) putem concluziona că există diferențe semnificative în distribuția simptomelor de tulburare depresivă între grupurile: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,001$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p < 0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p < 0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p = 0,001$). Între infracțiunile *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$) nu se observă diferențe semnificative statistic.

Rezultatele prezentate conduc la concluzia că femeile criminale private de libertate se disting de cele care au comis infracțiuni economice, furt și trafic de droguri printr-o prezență mai pronunțată a simptomelor de tulburare depresivă.

Scala T. Paranoidă (T.P.). Bazându-ne pe rezultatele obținute, putem spune că există oarecare diferențe între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește mediile obținute pentru scala Tulburare Paranoidă, după cum urmează: omor ($M = 5,82$), furt ($M = 4,58$), trafic de droguri ($M = 4,52$) și infracțiuni economice ($M = 3,04$) (Anexa 3, Tabel 79). Aceste rezultate sugerează că femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor pot prezenta suspiciozitate crescută, gândire rigidă și o tendință de a interpreta acțiunile celorlalți ca fiind o amenințare sau ostile, ceea ce poate afecta modul lor de a interacționa cu cei din jur.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis indică faptul că există diferențe semnificative în distribuția scorurilor pentru T.P. în funcție de tipul infracțiunii comise (Anexa 3, Tabel 96). Valoarea obținută, $p < 0,001$, ne permite să respingem ipoteza nulă conform căreia distribuția scorurilor pentru T.P. este aceeași în toate cele patru grupuri de infracțiuni.

Analiza comparativă a scorurilor pentru T.P. între diferitele tipuri de infracțiuni, utilizând analiza pairwise comparisons (Anexa 3, Tabel 97), arată diferențe semnificative între grupurile: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,004$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p = 0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Furt vs. Omor* ($p = 0,010$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p = 0,003$). Nu au fost identificate diferențe semnificative între grupurile *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 1,000$).

Bazându-ne pe rezultatele obținute, putem concluziona că femeile implicate în infracțiunea de omor prezintă caracteristici ale tulburării paranoide într-o măsură mai pronunțată decât celelalte grupuri analizate (furt, trafic de droguri, infracțiuni economice).

Scala T. Schizotipală (T. Schztp.). Conform rezultatelor obținute constatăm că există variații în scorurile pentru tulburarea schizotipală între grupurile analizate (Anexa 3, Tabel 80). Grupul femeilor care au săvârșit infracțiunea de omor are cea mai mare medie a scorurilor, $M=7,42$. Aceste rezultate indică faptul că femeile implicate în infracțiunea de omor pot manifesta caracteristici cum sunt: gândirea excentrică, derutantă și greu de înțeles pentru alții, dificultăți în relaționarea cu ceilalți și chiar evitarea contactului social, anxietate socială, credințe neobișnuite, asemănătoare cu superstițiile, interese neobișnuite, distorsionarea realității, dificultăți în exprimarea emoțiilor sau manifestarea adecvată a reacțiilor emoționale. Urmează grupurile de femei private de libertate implicate în infracțiunea de furt ($M=5,58$) și trafic de droguri ($M=5,20$). Cel mai scăzut scor a fost observat în grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice ($M=3,50$).

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$, indică faptul că există diferențe semnificative ale distribuției scorurilor pentru tulburarea schizotipală în funcție de tipul infracțiunii comise (Anexa 3, Tabel 98).

Analiza comparativă pairwise a nivelurilor înregistrate pentru tulburarea schizotipală de diferitele categorii de infracțiuni sugerează că există variații semnificative în funcție de tipul infracțiunii comise (Anexa 3, Tabel 99). Au fost identificate următoarele diferențe semnificative: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,022$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,003$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,005$). Cealaltă comparație pairwise, *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$), nu prezintă diferențe semnificative în ceea ce privește scorurile pentru tulburarea schizotipală.

Putem astfel concluziona că, femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă medii semnificativ mai ridicate pentru scala Tulburarea Schizotipală în comparație cu celelalte grupuri de infracțiuni analizate.

Scala T. Schizoidă (T. Schzd.). Analizând rezultatele prezentate în *Figura 2.7.* observăm variații în nivelurile tulburării de personalitate schizoidă în funcție de tipul de infracțiune. Infracțiunea de omor ($M=5,70$) pare să fie asociată cu un nivel mai ridicat al acestei tulburări, indicând următoarele caracteristici pentru femeile private de libertate care au săvârșit acest tip de infracțiune: izolare socială, emoționalitate redusă cu o gamă limitată de emoții care duce la impresia de lipsă de răspuns emoțional,

interese limitate, plăcere diminuată sau chiar retragere din activitățile sociale, lipsa dorinței de relații intime. Cel mai scăzut nivel este înregistrat de grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiuni economice ($M=2,96$) iar niveluri medii au fost înregistrate de grupurile care au comis infracțiunile de furt ($M=4,08$) și trafic de droguri ($M=3,78$) (Anexa 3, Tabel 81).

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 100) indică faptul că distribuția scorurilor pentru tulburarea de personalitate schizoidă nu este aceeași în cazul tuturor tipurilor de infracțiuni. Prin respingerea ipotezei nule, putem susține că există diferențe semnificative între cel puțin două grupuri de infracțiuni în ceea ce privește scorurile pentru tulburarea de personalitate schizoidă.

Pentru a înțelege mai bine aceste diferențe a fost utilizată analiza comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 101). Constatăm diferențe semnificative între următoarele grupuri de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,011$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p<0,001$). Nu au fost identificate diferențe semnificative în ceea ce privește scorurile pentru tulburarea de personalitate schizoidă între grupurile de infracțiuni: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,226$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$).

Pornind de la aceste rezultate putem concluziona că femeile private de libertate care au comis omor prezintă trăsături specifice tulburării de personalitate schizoidă într-o măsură mai pronunțată decât celelalte grupuri (furt, trafic de droguri, infracțiuni economice).

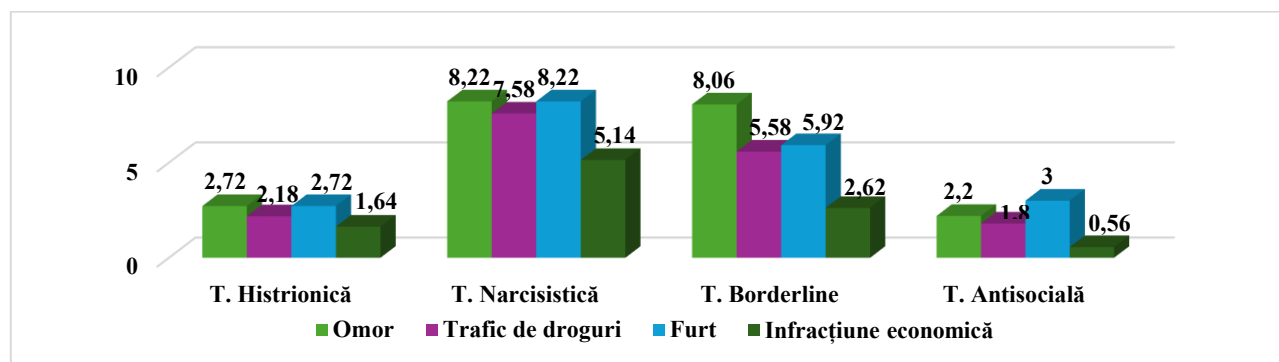

Fig. 2.8 Valori medii ale scalelor SCID-II

Scala T. Histrionică (T.H.). În ceea ce privește T.H. și mediile grupurilor, putem face următoarele observații: cea mai mare medie a fost observată în grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de furt ($M=2,72$), urmează grupurile de infracțiuni omor ($M=2,26$) și trafic de droguri ($M=2,18$), iar cea mai mică medie a fost observată în grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice ($M=1,64$) (Anexa 3, Tabel 82). Scorurile ridicate pentru T.H.

sunt asociate cu un model persistent de nevoi exagerate de a atrage atenția, comportamente dramatice și excesive, emotivitate instabilă și sensibilitate exagerată la critici sau respingeri.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis indică faptul că există o diferență semnificativă între distribuțiile variabilei SCID-II Tulburare Histrionică în ceea ce privește diferitele categorii ale variabilei Tipul infracțiunii (Anexa 3, Tabel 102). Dată fiind valoarea p obținută, $p=0,006$; respingem ipoteza nulă conform căreia distribuțiile sunt egale.

Comparațiile pairwise (Anexa 3, Tabel 103) arată existența unei diferențe semnificative între grupurile *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,003$) și absența diferențelor semnificative între celelalte grupuri de infracțiuni, obținându-se: : *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,310$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p=0,129$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=1,000$), *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,734$) și *Omor vs. Furt* ($p=1,000$).

Aceste rezultate relevă faptul că femeile implicate în infracțiuni economice prezintă niveluri semnificativ mai scăzute ale T.H. decât cele implicate în infracțiunea de furt. Celelalte comparații pairwise nu au atins nivelul de semnificație, indicând absența diferențelor semnificative între celelalte grupuri de infracțiuni în ceea ce privește T.H..

Scala T. Narcisistică (T.N.). În eșantionul analizat, s-au înregistrat medii diferite pentru T.N. în cadrul fiecărui grup asociat cu tipurile de infracțiuni: furt ($M=8,22$), trafic de droguri ($M=7,58$), omor ($M=7,50$) și infracțiuni economice ($M=5,14$) (Anexa 3, Tabel 83). Observăm că grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de furt prezintă cea mai ridicată medie, sugerând faptul că aceste femei se caracterizează prin grandiozitate, nevoie exagerată de admirație, lipsa de empatie față de ceilalți, invidie și resentiment, atitudine arogantă și superioară.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 104) ne sugerează că există variații semnificative în mediile scorurilor pentru tulburarea narcisistică în funcție de tipul de infracțiune comis.

Analiza comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 105) indică următoarele diferențe semnificative statistic: *Infracțiune economică vs. Omor* ($p=0,004$), *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,003$) și *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$). Pentru celelalte comparații, respectiv *Omor vs. Trafic de droguri*, *Omor vs. Furt* și *Trafic de droguri vs. Furt*, nu au fost identificate diferențe semnificative, obținându-se pentru ambele comparații $p=1,000$.

Referitor la grupul femeilor care au comis omor, putem concluziona faptul că acestea prezintă un nivel moderat al T.N. și se diferențiază în mod semnificativ de cele care au săvârșit infracțiuni

economice. Totuși nivelul nu este semnificativ diferit de cele observate în grupurile infracțiunilor de furt și trafic de droguri.

Scala T. Borderline (T.B.). Pornind de la mediile pentru T.B. din cadrul fiecărui grup de infracțiuni constatăm că cel mai mare scor dintre toate grupurile este înregistrat de cel al femeilor private de libertate care au săvârșit omor ($M=8,06$), sugerând o prezență mai mare a trăsăturilor borderline în cazul acestor femei infractor, respectiv instabilitate în relațiile interpersonale, impulsivitate pronunțată, experimentarea unei game largi de emoții intense și volatilitate emoțională, dificultăți în a-și controla reacțiile emoționale (Anexa 3, Tabel 84). Grupul femeilor implicate în infracțiuni economice au obținut cea mai mică medie ($M=2,62$). Între cele două extreme se situează grupurile de infracțiuni furt ($M=5,92$) și trafic de droguri ($M=5,58$).

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 106), permite respingerea ipotezei nule care afirmă că distribuția tulburării de personalitate borderline este aceeași în toate categoriile de infracțiuni și susținerea ipotezei alternative.

Din rezultatele comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 107) putem formula următoarele concluzii :

1. Există diferențe semnificative în prevalența T.B. între grupurile: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p<0,001$), *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=0,002$), *Furt vs. Omor* ($p=0,026$) și *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$).

2. Nu au fost identificate diferențe semnificative în ceea ce privește prevalența T.B. în cazul celorlalte două grupuri, *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=1,000$), valoarea obținută în cazul acestei comparații fiind mai mari decât nivelul de semnificație.

Aceste rezultate indică faptul că femeile implicate în infracțiunea de omor au niveluri semnificativ mai mari ale acestei tulburări în comparație cu celelalte categorii de infracțiuni.

Scala T. Antisocială (T.A.). Conform datelor obținute, mediile pentru T.A. sunt diferite între grupurile de infracțiuni analizate (Anexa 3, Tabel 85). Grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de furt are cea mai ridicată medie pentru T.A. ($M=3,00$), indicând că aceste femei prezintă trăsături antisociale mai pronunțate comparativ cu celelalte grupuri, incluzând comportamentul repetat și persistent de nerespectare a drepturilor altora, manipularea, impulsivitatea, lipsa de remușcări sau vinovăție, tendința de a minți și lipsa empatiei față de ceilalți. Urmează grupurile femeilor care au săvârșit omor ($M=2,20$) și trafic de droguri ($M=1,80$). Grupul femeilor

implicate în infracțiuni economice are o medie scăzută, aproape de zero ($M=0,56$), indicând că aceste femei au trăsături antisociale mai puțin pronunțate.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 108), indică faptul că există diferențe semnificative în distribuția T.A. între grupurile diverselor tipuri de infracțiuni.

Analiza comparațiilor pairwise indică următoarele diferențe semnificative statistic: *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=0,001$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$) și *Infracțiune economică vs. Furt* ($p<0,001$). Comparând grupurile *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,722$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p=1,000$) și *Furt vs. Omor* ($p=1,000$) nu au fost identificate diferențe semnificative statistic (Anexa 3, Tabel 109).

În concluzie, femeile implicate în infracțiunea de omor prezintă niveluri moderate ale tulburării de personalitate antisocială, fiind depășite în acest aspect de femeile implicate în infracțiuni de furt. În același timp, se diferențiază semnificativ de femeile care au comis infracțiuni economice și care prezintă cea mai scăzută medie pentru T.A..

Rezultatele prezentate ne permit să susținem că femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor prezintă un profil clinic de personalitate mai accentuat în ceea ce privește tulburările de personalitate comparativ cu femeile private de libertate care au săvârșit infracțiuni fără violență respectiv, furt, trafic de droguri și infracțiuni economice.

2.3. Abuzul în istoricul de viață al femeii criminale private de libertate

Ipoteza 3: Presupunem că femeile criminale private de libertate prezintă un istoric de abuz mai accentuat comparativ cu femeile private de libertate care au comis infracțiuni fără violență.

Pentru a verifica această ipoteză a fost utilizată Scala pentru depistarea abuzului și traumei. Din *Figura 2.9* se observă că, în general, grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor are cele mai mari medii la toate cele trei tipuri de abuz (fizic, sexual, neglijare), urmat de grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunile de furt și trafic de droguri.

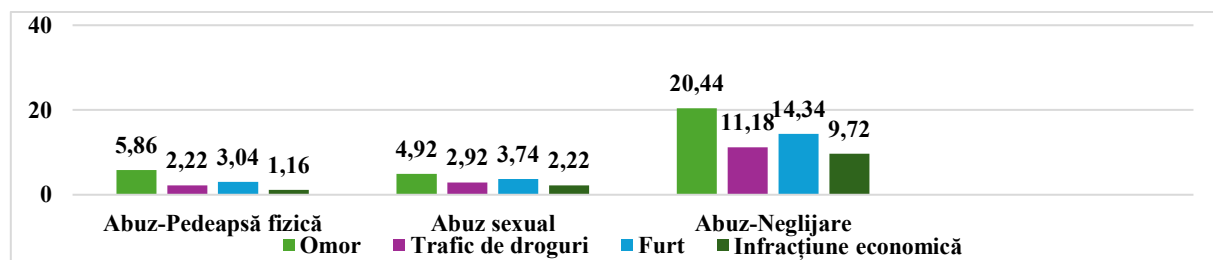

Fig. 2.9 Valori medii ale Scalei pentru depistarea abuzului și traumei

Aceste rezultate sugerează că femeile implicate în infracțiunea de omor, pot avea o tendință mai mare de a prezenta în istoricul de viață abuzul fizic, sexual sau prin neglijare, comparativ cu cele implicate în alte tipuri de infracțiuni, și anume trafic de droguri, furt și infracțiuni economice.

Scala Abuz – Pedepsă fizică. Valorile medii ale scalei abuz-pedepsă fizică diferă între cele patru grupuri de infracțiuni analizate, obținându-se următoarele rezultate: Omor ($M=5,86$), Furt ($M=3,04$), Trafic de droguri ($M=2,22$) și Infracțiune economică ($M=1,16$) (Anexa 3, Tabelul 110). Aceste rezultate sugerează că femeile private de libertate implicate în infracțiunea de omor par să aibă o prezență mai mare în istoricul de viață a experiențelor de abuz-pedepsă fizică în comparație cu celelalte tipuri de infracțiuni.

Rezultatul testului Kruskal-Wallis, $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 113), ne permite să respingem ipoteza nulă care afirmă că nu există diferențe semnificative între grupurile analizate în ceea ce privește abuzul fizic și să susținem ipoteza alternativă.

Analiza comparațiilor pairwise indică diferențe semnificative referitoare la abuzul fizic între următoarele grupuri de infracțiuni analizate: *Infracțiune economică vs. Furt* ($p=0,003$), *Infracțiune economică vs. Omor* ($p<0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p<0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p=0,001$). Diferențele dintre celelalte grupuri, respectiv *Infracțiune economică vs. Trafic de droguri* ($p=1,000$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p=0,102$), nu sunt semnificative statistic (Anexa 3, Tabel 114).

Rezultatele comparațiilor pairwise arată faptul că femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor au experimentat un nivel semnificativ mai mare de abuz fizic în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice, furt și trafic de droguri.

Scala Abuz Sexual. Rezultatele obținute la scala Abuz Sexual indică faptul că media variază semnificativ între diferitele tipuri de infracțiuni. Valorile medii ale acestei scale sunt mai mari pentru grupul femeile private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor ($M=4,92$), urmate de grupul celor implicate în infracțiuni de furt ($M=3,74$), trafic de droguri ($M=2,92$) și infracțiuni economice ($M=2,22$) (Anexa 3, Tabelul 111). Această constatare indică faptul că femeile private de libertate care au înfăptuit omor par să prezinte o frecvență mai mare a experiențelor de abuz sexual în trecutul lor în comparație cu femeile private de libertate care au comis celelalte tipuri de infracțiuni analizate.

Testul Kruskal-Wallis ne arată un nivel de semnificație mai mic decât nivelul de referință, obținându-se $p<0,001$ (Anexa 3, Tabel 115), ceea ce ne indică faptul că există diferențe semnificative între diferitele categorii de infracțiuni analizate în ceea ce privește experiențele de abuz sexual.

Rezultatele comparațiilor pairwise (Anexa 3, Tabel 116) indică existența unor diferențe semnificative în ceea ce privește experiențele de abuz sexual între grupurile *Infrațiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Furt vs. Omor* ($p = 0,033$), *Infrațiune economică vs. Furt* ($p = 0,016$) și *Trafic de droguri vs. Omor* ($p < 0,001$). Restul valorilor obținute sunt mai mari decât nivelul de semnificație, ceea ce înseamnă că nu avem dovezi suficiente pentru a considera semnificative diferențele obținute între grupurile *Infrațiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 0,785$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 0,822$).

Pe baza rezultatelor prezentate, se poate concluziona că femeile implicate în infracțiunea de omor prezintă o frecvență semnificativ mai mare a experiențelor de abuz sexual în trecutul lor în comparație cu cele care au săvârșit infracțiuni economice, furt și trafic de droguri.

Scala Abuz – Neglijare. Analizând *Figura 2.9* care oferă informații referitoare la mediile obținute de cele patru categorii de infracțiuni, constatăm că cea mai mare medie a fost obținută de grupul femeilor private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor ($M = 20,44$), urmat de grupurile femeilor private de libertate implicate în infracțiuni de furt ($M = 14,34$) și trafic de droguri ($M = 11,18$). Cea mai mică medie se regăsește în grupul femeilor private de libertate care au comis infracțiuni economice ($M = 9,72$) (Anexa 3, Tabelul 112).

Rezultatul aplicării testului Kruskal-Wallis sugerează faptul că există diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni analizate în ceea ce privește abuzul manifestat prin neglijare, obținându-se $p < 0,001$ (Anexa 3, Tabel 117).

Analiza comparativă pairwise (Anexa 3, Tabel 118) ne oferă informații detaliate despre diferențele semnificative dintre grupurile de infracțiuni în ceea ce privește variabila abuz-neglijare. Au fost obținute următoarele rezultate:

1. Au fost obținute diferențe semnificative în ceea ce privește scala Abuz-Neglijare între grupurile: *Infrațiune economică vs. Furt* ($p = 0,006$), *Infrațiune economică vs. Omor* ($p < 0,001$), *Trafic de droguri vs. Omor* ($p < 0,001$) și *Furt vs. Omor* ($p = 0,003$).

2. Celelalte comparații între grupuri, respectiv: *Infrațiune economică vs. Trafic de droguri* ($p = 1,000$) și *Trafic de droguri vs. Furt* ($p = 0,064$) nu au atins nivelul de semnificație, ceea ce sugerează că nu există diferențe semnificative între aceste grupuri în ceea ce privește scala analizată.

Diferențele semnificative identificate între grupul Omor și celelalte grupuri, pun în evidență faptul că femeile criminale private de libertate au raportat niveluri mai mari de abuz prin neglijare comparativ cu celelalte tipuri de infracțiuni analizate.

Prin analiza datelor, putem concluziona că grupul femeilor private de libertate implicate în infracțiunea de omor, par să fi fost mai mult supuse abuzului fizic, sexual și prin neglijare în trecutul lor comparativ cu cele care au comis infracțiuni fără violență. Această concluzie susține ipoteza că femeile criminale private de libertate au o istorie de viață marcată de experiențe abuzive. Aceste constatări pot avea implicații importante în înțelegerea legăturilor dintre trecutul traumatic și comportamentele criminale ulterioare pentru femeile private de libertate care au fost expuse la abuz, precum și pentru a ghida intervențiile și programele de reintegrare și reabilitare în sistemul judiciar.

Constatări referitoare la istoricul de abuz și profilul de personalitate al femeilor criminale private de libertate

Studiile asupra efectelor traumei, în special a abuzului fizic, emoțional și sexual, sugerează că aceste experiențe au un impact profund și complex asupra dezvoltării personalității și comportamentului indivizilor. A. C. Veith *et al.*, B. Wanner *et al.*, V. E. Whiffen *et al.*, P. E. Jenkins *et al.* și B. Bach *et al.* au subliniat trăsături de personalitate care sunt influențate de experiențele de abuz din copilărie. Printre acestea sunt menționate: *afectivitatea negativă* – legată de emoții negative intense, cum ar fi anxietatea și depresivitatea; *detașarea* – implică tendința de a se retrage din relațiile sociale și de a evita implicarea emoțională; *psihoticismul* – include elemente de dereglare perceptuală, cum ar fi predispoziția la disociere (depersonalizare și derealizare); *depresivitatea* – care implică o predispoziție persistentă spre stări depresive; *anxietatea* – care reflectă o tendință spre neliniște și frică intensă; *distorsiuni perceptuale* – asociate cu simptome de disociere, cum ar fi dificultatea de a distinge realitatea în mod clar; apar ca o trăsătură influențată de traume; *suspiciunea* – tendința de a fi neîncrezător față de ceilalți; *distractibilitatea* – legată de deficite cognitive persistente și dificultăți de concentrare rezultate din traumele din copilărie [20].

În cazul femeilor criminale private de libertate, putem analiza trăsăturile de personalitate identificate prin prisma efectelor pe care abuzul le poate avea asupra acestora.

Nivelul crescut al scalei Căutare impulsivă de senzații poate reprezenta un mecanism de coping sau de evitare a durerii emoționale. Aceasta poate reprezenta o „scăpare” din traumele trecutului, permițând acestor femei să se detașeze de suferință și să se concentreze pe experiențe intense.

Istoricul de abuz poate duce la acumularea de furie, resentimente și ostilitate, în special dacă agresorii sunt percepuți ca persoane cu poziții de putere (precum părinții sau alți adulți). Această furie reprimată poate ieși la suprafață sub formă de agresivitate și ostilitate față de ceilalți, fie prin comportamente violente, fie prin ostilitate emoțională. Femeile private de libertate din grupul Omor

prezintă un nivel ridicat de agresivitate și ostilitate, comparativ cu alte grupuri infracționale, ceea ce poate fi văzut ca o consecință a traumelor și abuzurilor pe care le-au experimentat.

Nivelul ridicat de neuroticism și anxietate al femeilor care au comis omor poate fi explicat prin faptul că experiențele traumatice afectează profund sentimentul de siguranță și control asupra propriei vieți, conducând la o stare de hiperactivare emoțională, tensiune constantă și sensibilitate la stres.

Femeile private de libertate din grupul Omor, au un nivel mai scăzut de extraversie și sociabilitate comparativ cu alte grupuri infracționale, ceea ce poate fi explicat prin traumele și lipsa de încredere în oameni, cauzate de istoricul de abuz. Victimele abuzului, în special abuz sexual, pot dezvolta o tendință de retragere socială și un nivel scăzut de încredere în alții. Ele se pot simți vulnerabile în prezența altor oameni și pot avea dificultăți în a forma relații apropiate, în special dacă abuzul a implicat o trădare a încrederii. Astfel, nivelul redus de extraversie și sociabilitate poate reflecta o protecție emoțională și o teamă de a se conecta cu alții.

Tendința de dominare și timiditatea crescută par a fi contradictorii, însă pot fi explicate în contextul traumelor. Femeile care au suferit abuzuri pot dezvolta o nevoie de control asupra mediului lor și asupra altor persoane ca o modalitate de a compensa lipsa de control și vulnerabilitatea trăite în trecut. Aceasta poate explica tendința de dominare ridicată. În același timp, traumele și abuzurile suferite pot crea timiditate și inhibiție socială, deoarece aceste femei au fost învățate să se teamă de interacțiunile sociale sau să se simtă vulnerabile în prezența altor persoane, ceea ce explică scorul ridicat la timiditate. Așadar, tendința de dominare și timiditatea nu sunt neapărat contradictorii, ci reprezintă două moduri diferite prin care individul încearcă să gestioneze anxietatea și frica de a deveni vulnerabil.

Experiențele de abuz duc adesea la instabilitate emoțională și la episoade de depresie, deoarece victimele au dificultăți în a gestiona emoțiile negative asociate cu traumele suferite. Labilitatea emoțională poate reflecta schimbări bruște ale dispoziției și tendința de a experimenta atât stări de depresie, cât și episoade de furie intensă. Femeile criminale private de libertate prezintă niveluri ridicate de labilitate emoțională și depresivitate, ceea ce poate fi explicat prin acumularea de suferință emoțională nerezolvată cauzată de abuzurile din trecut.

Abuzul poate crea un conflict intern între dorința de control (dominare) și vulnerabilitatea emoțională (timiditate, anxietate). De asemenea, istoricul de abuz poate duce la dezvoltarea unui profil complex și variabil, în care persoana poate oscila între stări extreme de calm și agresivitate, de extraversie și retragere, sau de autocontrol și impulsivitate.

În concluzie, istoricul de abuz fizic, sexual și prin neglijare poate fi o explicație centrală pentru caracteristicile observate în profilul femeilor criminale private de libertate. Aceste traume lasă urme adânci asupra personalității, generând comportamente și trăsături care reflectă atât răspunsuri la traumă, cât și mecanisme de adaptare pentru a face față suferinței.

2.3. Concluzii la Capitolul 2

În urma analizei rezultatelor obținute putem să formulăm următoarele concluzii:

1. Femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă un profil de personalitate distinct față de cel al femeilor private de libertate care au comis infracțiuni fără violență (furt, trafic de droguri, infracțiuni economice).

2. Rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului de personalitate ZKPQ arată că femeile criminale private de libertate se evidențiază prin prezentarea unui nivel semnificativ mai ridicat de căutare impulsivă de senzații în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice. Ele au un nivel mai ridicat de neuroticism-anxietate în comparație cu alte grupuri de femei care au comis infracțiuni fără violență, și anume infracțiuni economice, trafic de droguri și furt. Totodată, deținutele care au comis omor se disting prin niveluri mai ridicate de agresivitate-ostilitate decât cele implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri. Analiza statistică nu a evidențiat diferențe semnificative între grupurile de infracțiuni în ceea ce privește nivelul de activitate și sociabilitate, indicând o relativă constanță a acestor trăsături de personalitate în rândul femeilor private de libertate.

3. Aplicarea chestionarului FFNPQ a dus la identificarea unui nivel moderat de agreabilitate al femeilor criminale private de libertate, cu diferențe semnificative în comparație cu cele implicate în infracțiuni economice. De asemenea, aceste femei manifestă un nivel semnificativ mai redus de conștiinciozitate și deschidere către experiență decât femeile implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri. În ceea ce privește nevrotismul, s-a constatat un nivel similar în toate cele patru grupuri de infracțiuni. Totuși, se remarcă un nivel semnificativ mai scăzut al extraversiei femeilor criminale comparativ cu cele care au săvârșit furt și trafic de droguri.

4. Analiza detaliată a rezultatelor obținute în urma aplicării inventarului FPI-G relevă faptul că femeile criminale private de libertate se diferențiază prin niveluri semnificativ mai mari decât cele implicate în infracțiuni economice, furt și trafic de droguri în ceea ce privește nervozitatea, agresivitatea, depresivitatea, tendința de dominare și timiditatea. Pe baza rezultatelor prezentate, putem concluziona că femeile private de libertate care au comis infracțiunea de omor se diferențiază

semnificativ de cele implicate în infracțiuni economice, prezentând un nivel mai mare de calm, emotivitate și fire deschisă. Grupul de femei care a comis infracțiunea de omor se distinge printr-un nivel mai scăzut de sociabilitate în comparație cu grupurile de femei implicate în infracțiuni economice și trafic de droguri. Comparativ cu aceleași grupuri (infracțiuni economice și trafic de droguri) femeile care au comis omor prezintă un nivel semnificativ mai ridicat de labilitate. Nu se observă diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de extraversiune-introversiune și masculinitate între cele patru grupuri de infracțiuni.

5. Datele obținute din aplicarea chestionarului SCID-II evidențiază un profil clinic mai accentuat al femeilor criminale private de libertate comparativ cu cele care au săvârșit infracțiuni economice, furt și trafic de droguri. Ele prezintă, într-o măsură semnificativ mai mare decât toate celelalte grupuri de infracțiuni, trăsături specifice tulburărilor de personalitate evitantă, dependentă, pasiv-agresivă, depresivă, paranoidă, schizotipală, schizoidă și borderline. Astfel, rezultatele indică o complexitate și severitate mai accentuată a problemelor în această sferă a personalității pentru femeile care au comis infracțiunea de omor.

6. Prin folosirea Scalei pentru depistarea abuzului și traumei am constatat că femeile criminale private de libertate prezintă o incidență semnificativ mai mare a experiențelor de abuz fizic, sexual și prin neglijare în istoria lor de viață. Aceste constatări au consecințe semnificative pentru dezvoltarea programelor de asistență psihologică specifică în sistemul penitenciar, precum și pentru înțelegerea legăturilor dintre traumele din trecut și infracțiunile violente ale femeilor private de libertate.

3. OPTIMIZAREA TRĂSĂTURILOR DE PERSONALITATE LA FEMEILE CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE

3.1. Aspecte fundamentale ale intervenției psihologice

Programul de intervenție specifică adresat femeilor criminale private de libertate se constituie ca un suport al activităților desfășurate de specialiștii din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor și orientează demersurile recuperative adresate acestei categorii de persoane private de libertate. I Crow subliniază că scopul acestor programe este acela de a „modifica modul în care infractorii gândesc, simt sau se comportă” [69, p. 5]. Pentru a avea eficiența scontată aceste programe trebuie orientate spre problematica specifică categoriei de persoane căreia i se adresează, reprezentând un pas esențial în procesul de reintegrare și recuperare a acestor persoane. După cum sublinia și J. Petersilia, „aceste programe funcționează cel mai bine atunci când reflectă o înțelegere precisă a nevoilor, riscurilor, preocupărilor și punctelor forte ale persoanei” [278, p. 240]. D. A. Andrews și J. Bonta precizează, la rândul lor, că în mod crucial, acestea ar trebui să se „concentreze pe caracteristicile infractorilor care sunt asociate cu activitățile criminale și care pot fi schimbate” [247, p. 5]. Iar R. Cooke *et al.* atrăgeau atenția că intervenția terapeutică, pentru a-și „atinge eficacitatea maximă, trebuie să fie potrivită pentru persoanele implicate” [35, p. 159] și prin urmare, „programul ar trebui să fie specific pentru tipul de infractori cărora le este destinat, luând în considerare factori precum tipul infracțiunii și riscul de recidivă” [35, p. 155]. Datele experimentului constatat, prezentate în capitolul anterior, au dus la identificarea unui profil de personalitate al femeii criminale private de libertate marcat de o serie de aspecte complexe care include o educație deficitară, abuzuri, un profil clinic mai accentuat în ceea ce privește tulburările de personalitate, toate acestea sugerând o constelație distinctivă de trăsături de personalitate la acest grup. Diferențele identificate în anumite trăsături de personalitate subliniază unicitatea acestui grup de femei private de libertate în raport cu celelalte.

După cum am subliniat în Capitolul 1, în literatura de specialitate se constată o schimbare de perspectivă în ceea ce privește trăsăturile de personalitate. Dacă în trecut acestea erau considerate relativ stabile și în mare parte determinate genetic sau biologic, studii recente sugerează că acestea sunt mult mai flexibile și maleabile decât s-a crezut inițial. Aceasta înseamnă că, prin intervenții specializate, se pot obține modificări semnificative în structura personalității. Prin urmare, este

important să se continue dezvoltarea și aplicarea intervențiilor terapeutice chiar și la adulți, cu scopul de a îmbunătăți funcționarea psihosocială a acestora.

În acest sens, J.J. Jackson *et al.* au realizat, în anul 2017, o meta-analiză care a inclus 207 studii referitoare la schimbarea trăsăturilor de personalitate prin intervenții terapeutice. Rezultatele acestei meta-analize menționează că:

- în urma unor intervenții terapeutice, participanții au înregistrat o îmbunătățire a trăsăturilor de personalitate pozitive (precum extraversia, agreabilitatea, conștiinciozitatea sau stabilitatea emoțională) într-o perioadă relativ scurtă

- absența schimbărilor semnificative în trăsăturile de personalitate pentru grupurile de control indică faptul că intervenția terapeutică în sine este responsabilă pentru îmbunătățirea trăsăturilor de personalitate, confirmând rolul activ al terapiei în acest proces

- intervențiile terapeutice produc efecte rapide și de durată, ceea ce face ca modificările în trăsăturile de personalitate să fie de natură mai permanentă, nu doar reactive pe termen scurt

- abordările terapeutice care implică interacțiune și suport psihologic direct par a avea efecte mai puternice și mai consistente [129].

Acest nou mod de a vedea personalitatea deschide calea pentru intervenții psihoterapeutice și programe de dezvoltare personală care au ca scop modificarea trăsăturilor de personalitate chiar și la vârste adulte. Noua direcție pune accent pe capacitatea individului de a-și transforma personalitatea în mod pozitiv prin intervenții specializate, cu beneficii directe asupra funcționării psihosociale. Ea sugerează că personalitatea poate fi modelată nu doar de experiențele de viață, ci și prin intervenții terapeutice active, oferind o viziune mai optimistă asupra dezvoltării personale și a schimbării comportamentului uman.

Prin experimentul constatat, s-a observat că o proporție semnificativă a femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor prezintă un tablou complex de trăsături comune, înrădăcinate într-o biografie plină de abuzuri, traume și violență domestică.

B. Bloom și S. Covington punctau în anul 2002 că „doar în ultimul deceniu cercetătorii și factorii de decizie au cerut programe specifice de gen” [278, p. xix] pornind de la factorii care influențează infracționalitatea feminină și care sunt reprezentați după cum menționează C. Kruttschnitt și R. Garner (2003) de „marginalizarea economică, istorii personale și de familie de abuz sexual, emoțional și fizic și neglijare; și violență interpersonală” [278, p. xix].

De-a lungul timpului, au fost realizate numeroase studii și cercetări privind problematica abuzului și consecințele sale asupra dezvoltării copilului și a comportamentului său de adult, în ansamblul regulilor de conviețuire socială. Conform lui L. Terr, abuzul poate favoriza dezvoltarea unui mecanism de autohipnoză care îl ajută pe copil să supraviețuiască în condițiile expunerii la factori de stres pe timp îndelungat [164]. Acest mecanism poate duce la instalarea unei tulburări disociative sau a unei tulburări de personalitate multiplă. De asemenea, furia și răbufnirile violente pot însoți deseori situațiile traumatice îndelungate, culminând uneori cu transformarea victimei în agresor. H. Killen subliniază faptul că una dintre strategiile de acomodare la situația de abuz poate determina o evoluție în spirală care, adeseori, determină victima să devină agresor. În același sens, A. A. Fagan analizând relația dintre experiențele de abuz și conduitele infracționale, vorbește despre „teoria ciclului violenței care presupune că, copiii abuzați sunt expuși la un risc crescut de a se implica în infracțiuni violente” [278, p. 131]. B. A. Miller spunea, la rândul ei, că este important să se recunoască faptul că actele de violență comise de femei sunt „modelate de o istorie de abuz” [175, p. 45].

J. D. Moses, B. G. Reed, R. Mazelis și B. D’Ambrosio recomandă pentru femeile private de libertate supuse abuzului utilizarea unor „tehnici și programe care sunt noncoercitive, neamenințătoare și nu vor retraumatiza clienții” [277, p. 107] iar D. Henderson, J. Schaeffer și L. C. Brown atrag atenția că „majoritatea programelor au fost concepute pentru bărbați și nu abordează experiențele de victimizare sau problemele specifice femeilor” [278, p. 151]. La rândul lor, E. Salholz și L. Wright subliniază necesitatea implementării unor programe care să abordeze problemele specifice ale femeilor, opțiunile disponibile pentru acestea fiind foarte puține [64]. F. J. Porporino și E. Fabiano au punctat că programele pe care femeile le parcurg în penitenciare au fost concepute pentru bărbați fiind „ajustate” în loc să fie „redesenate având în vedere înțelegerea comportamentului lor infracțional” [92, p. 31]. După J. T. Davidson, această politică a avut „consecințe negative și neintenționate” [72, p. 4] asupra femeilor private de libertate. S. S. Covington, în urma cercetărilor realizate, recomandă dezvoltarea unor programe care să ajute femeile private de libertate să își reconstruiască încrederea în sine și să recâștige o identitate pozitivă care să depășească statutul lor de infractoare, să le sprijine pentru creșterea personală și dezvoltarea unor abilități esențiale pentru reintegrarea lor în societate după liberare. Implementarea unor programe mai bine adaptate nevoilor femeilor private de libertate nu are scopul „de a oferi infractoarelor un tratament preferențial, ci de a realiza egalitate de tratament și acces la servicii”, se arată în raportul întocmit de Home Office, în Anglia în anul 2004 [276, p. 225].

Din perspectiva noastră, aceste constatări relevante subliniază necesitatea unei abordări bine planificate pentru sprijinirea femeilor criminale private de libertate în procesul lor de recuperare și reintegrare. De aceea, propunem o strategie comprehensivă, care abordează multiple aspecte ale dezvoltării personale și psihologice a participantelor, fiind eficientă din perspectiva de a ajuta aceste femei să-și depășească trecutul dificil și să dezvolte abilități și resurse pentru o viață mai pozitivă și mai echilibrată. Având în vedere recomandările lui A. Motz, care subliniază importanța implementării unor intervenții axate pe terapii creative în unitățile care custodiază femei – intervenții care includ forme de exprimare artistică precum muzica, dansul, arta vizuală și cuvintele, canale prin care oamenii pot comunica sentimente și concepte profunde, greu de exprimat doar prin limbajul obișnuit – propunem un program de intervenție de factură experiențial-umanistă.

I. Mitrofan consideră că „terapiile experiențiale deschid o poartă către un mod mai sănătos de a fi și de a acționa al ființei umane aflate în dificultate, supuse bulversărilor sociale, economice, psihologice, existențiale, ale sfârșitului de mileniu, peste tot în lume și la noi, deopotrivă” [210, p. 9]. Ea cuprinde elemente din mai multe orientări terapeutice, printre care se numără abordarea centrată pe persoană, terapia gestalt, psihodrama, psihoterapia existențială. Aceste orientări terapeutice se intersectează în mai multe moduri, împărtășind o serie de principii și pot fi văzute ca parte a unei tradiții terapeutice mai mari, cunoscută sub numele de „abordare experiențial-umanistă”. Pentru a înțelege în profunzime sensul, modalitatea de intervenție și atitudinea asociată acestei abordări complexe, este necesar să oferim o prezentare succintă a orientărilor terapeutice incluse în modelul de intervenție de factură experiențial-umanist.

a) Abordarea nondirectivă centrată pe persoană este o abordare psihoterapeutică dezvoltată de Carl Rogers. Această metodă se concentrează pe crearea unui spațiu sigur și tolerant pentru client, unde acesta se simte liber să exploreze și să-și exprime gândurile, sentimentele și experiențele. Terapeutul adoptă o atitudine empatică, autentică și lipsită de judecată, oferind clientului sprijinul necesar pentru a-și dezvolta încrederea în propria capacitate de a-și înțelege și soluționa problemele. Clientul este considerat expertul propriei experiențe, iar terapeutul îl ajută să-și descopere resursele și să-și găsească propriile răspunsuri. Abordarea se bazează pe încrederea în procesul natural de dezvoltare a individului. Terapeutul ascultă activ, reflectând apoi clientului ceea ce a spus, fără a îndruma sau influența direcția discuției. Prin non-directivitate, C. Rogers încurajează terapeuții să evite evaluările subiective și etichetările în timpul interacțiunii cu clientul acestea putând distorsiona

sau influența percepția clientului asupra propriei experiențe sau probleme și să se concentreze pe înțelegerea faptică și obiectivă a situațiilor prezentate în cadrul terapiei.

Această terapie se concentrează pe conceptele cheie ale empatiei, congruenței și acceptării necondiționate. H. Kirschenbaum și V. Henderson consideră că empatia „înseamnă că terapeutul simte cu acuratețe sentimentele și sensurile personale pe care clientul le experimentează și transmite această înțelegere acceptată clientului” [16, p. 251]. Congruența implică autenticitatea și transparența terapeutului în relație. Acceptarea necondiționată presupune acceptarea și aprecierea clientului fără a-i judeca sau critica experiențele.

Efectele terapiei respectiv, schimbările și evoluțiile pozitive pe care individul le experimentează în urma procesului terapeutic bazat pe principiile terapiei centrate pe persoană, așa cum sunt ele descrise de C. Rogers, sunt:

- *deschiderea către experiență*: individul devine mai deschis la experiențele sale, renunțând la apărare și rigiditate, el devine mai conștient atât de propriile sentimente și atitudini, cât și de realitatea din jur, fără a o mai percepe pe baza prejudecăților. În acest fel, „această abilitate crescută de a fi deschis la experiență îl face mult mai realist în relaționarea cu oameni noi, situații noi, probleme noi. Asta înseamnă că credințele sale nu sunt rigide, că poate tolera ambiguitatea” [218, p. 119]

- *încrederea în propriul organism*: se referă la capacitatea individului de a avea încredere în propriile senzații, emoții și impulsuri în procesul de luare a deciziilor. „Simte mai puțină teamă față de reacțiile sale emoționale. Există o creștere treptată a încrederii și chiar a afecțiunii față de repertoriul complex, bogat și variat de sentimente și tendințe care există la el la nivel organic” [218, p. 122]

- *evaluarea internă*: se referă la faptul că individul începe să creadă că puterea de a face alegeri și evaluări se află la el însuși și că singura întrebare importantă este dacă trăiește într-un mod care îi aduce satisfacție profundă și care îl reprezintă cu adevărat. „Din ce în ce mai puțin caută aprobare sau dezaprobare din partea celorlalți pentru felul în care își trăiește viața, pentru decizii și alegeri. Recunoaște că stă în puterea lui să aleagă...” [218, p. 122]

- *disponibilitatea de a fi un „proces”* în curs de desfășurare în loc să se considere un produs finit; își acceptă natura în continuă schimbare și evoluție. „Asta înseamnă că o persoană este un proces fluid, nu o entitate fixă sau statică; un râu curgător de schimbare, nu un bloc de material solid; o constelație în continuă schimbare de potențialități, nu o cantitate fixă de trăsături” ” [218, p. 12].

În opinia lui C. Rogers, terapia de grup poate fi la fel de eficientă în generarea schimbărilor pozitive în comportament, emoții și gândire ca și terapia individuală, participanții la ședințele de

terapie de grup putând beneficia de aceleași niveluri de îmbunătățire a bunăstării lor psihice și a abilităților de adaptare. Prin intermediul grupurilor de terapie pe care le numea „grupuri de întâlnire”, C. Rogers încerca să creeze un spațiu în care oamenii să se simtă liberi să exploreze și să își exprime autenticitatea, facilitând astfel dezvoltarea personală și relaționarea sănătoasă cu ceilalți membri ai grupului. În cadrul grupului, participanții evoluează de la evitarea introspecției și externalizarea problemelor spre o conștientizare crescută a propriilor sentimente și o exprimare liberă a acestora. Punctul culminant al evoluției este reprezentat de trăirea autentică și deschisă a prezentului, reprezentând o evoluție spre o relaționare profundă și autentică cu sine și cu ceilalți din cadrul grupului terapeutic.

b) Abordarea gestaltistă. Frederick Perls a avut un rol esențial în nașterea și definirea terapiei gestaltiste, iar contribuția sa a influențat în mod semnificativ practica terapeutică în această direcție. F. Perls era cunoscut pentru stilul său nonconformist și direct în terapie, folosind adesea tehnici provocatoare pentru a ajuta clienții să aducă la suprafață emoțiile și să-și confrunte problemele. El a contribuit la dezvoltarea conceptului de „aici și acum” în terapie considerând că „doar în prezent ești conectat cu ceea ce se întâmplă” [199, p. 56] și subliniind importanța conștientizării experiențelor imediate în opoziție cu concentrarea excesivă pe trecut sau preocuparea exagerată pentru viitor.

Un concept central al acestei terapii este „gestaltul”, care înseamnă „formă” sau „configurație” și se referă la tendința naturală a oamenilor de a percepe obiectele sau experiențele ca pe un întreg și de a organiza elementele într-o formă sau structură coerentă. Acest aspect al percepției este central în teoria gestalt și influențează modul în care privim și interacționăm cu lumea din jurul nostru. El se aplică atât la structurile externe, cum ar obiectele și scenele din mediul înconjurător, cât și la structura noastră psihică, inclusiv la modul în care percepem, gândim și simțim. În ambele cazuri, conceptul de „gestalt” se referă la modul în care vedem și experimentăm întregul, în loc să ne focalizăm pe părțile componente separate. „Concepția „câmpului” se opune în mod direct celei a științei tradiționale, pentru care realitatea a fost dintotdeauna un conglomerat de elemente izolate – un fel de lume parcelară” [198, p. 30].

Terapia gestalt este o abordare holistică a percepției și înțelegerii lumii, o formă de terapie umanistă care pune accent deosebit pe conștientizarea prezentului, pe integrarea aspectelor diferite ale sinelui și pe explorarea modului în care indivizii interacționează cu mediul lor. Ea promovează responsabilitatea personală, explorarea emoțiilor și a experiențelor imediate, precum și dezvoltarea unei înțelegeri mai profunde a modului în care indivizii interacționează, reacționează și se adaptează

la lumea înconjurătoare. Prin urmare, accentul trebuie pus pe cultivarea unei conștientizări continue a modului în care individul acționează în prezent fără a acorda prea multă atenție motivelor trecute ale comportamentului. Aceasta integrează tehnicile de conștientizare corporală, emoțională și relațională pentru a ajuta persoanele să-și atingă potențialul de creștere și dezvoltare personală. „Fără conștientizare n-ar fi nimic, nici măcar conștientizarea că nu este nimic” [163, p. 55].

Având în vedere toate aceste aspecte, putem afirma că terapia experiențial-umanistă se bazează pe implicarea activă și directă a persoanei în procesul terapeutic, că facilitează conștientizarea și exprimarea emoțiilor și trăirilor interioare prin experiențe concrete. În plus, această terapie promovează colaborarea dinamică între terapeut și client, stimulând astfel schimbarea și creșterea personală. Prin urmare, putem concluziona că abordarea experiențial-umanistă presupune o interacțiune intensă și un suport psihologic constant și profund. Astfel, ea se aliniază concluziilor formulate de J. J. Jackson *et al.* în meta-analiza lor, care subliniază faptul că astfel de intervenții au efecte mai puternice și mai consistente în modificarea trăsăturilor de personalitate.

3.2. Metodologia programului de intervenție psihologică

Date fiind rezultatele experimentului constatat, precum și reperele teoretice referitoare la efectele abuzului asupra dezvoltării, am ajuns la concluzia că un program de intervenție psihologică destinat femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor poate contribui la optimizarea trăsăturilor de personalitate identificate la această categorie de deținuți. Printr-o abordare atentă și adaptată nevoilor lor specifice, acest program nu doar că facilitează dezvoltarea unor trăsături de personalitate mai echilibrate, dar sprijină și îmbunătățirea funcționării psihosociale a acestora, asigurându-le astfel o mai mare capacitate de a face față provocărilor sociale și interpersonale. În final, prin susținerea procesului de reconstrucție psihologică și socială, programul ar putea facilita o reintegrare cu succes în comunitate.

Ipoteza experimentului formativ este aceea că parcurgerea programului de intervenție psihologică va avea un impact pozitiv asupra trăsăturilor de personalitate ale femeii criminale private de libertate.

Scopul programului de intervenție psihologică constă în optimizarea trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate, prin reducerea impulsivității și agresivității, gestionarea anxietății, îmbunătățirea stabilității emoționale și creșterea sociabilității, promovarea relațiilor interpersonale sănătoase, precum și activarea unor resurse psihice interioare.

Obiectivele experimentului formativ constau în elaborarea și implementarea programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate, evaluarea rezultatelor în urma parcurgerii acestui program și formularea unor concluzii și recomandări pentru specialiștii care lucrează cu femei private de libertate care au săvârșit infracțiunea de omor.

Obiectivele specifice ale intervenției terapeutice au constat în:

1. *optimizarea conexiunii cu sine* prin creșterea autoacceptării și înțelegerii nevoilor, dorințelor și limitelor personale, favorizând reducerea tendințelor depresive și echilibrarea emoțională, aspecte esențiale pentru îmbunătățirea stabilității emoționale și a stării psihologice generale

2. *optimizarea capacităților relaționale* prin interacțiunea deschisă și eficientă, crescând nivelul general de activitate și angajament în viața de zi cu zi; aceasta este o manifestare directă a dezvoltării empatiei, un aspect fundamental al optimizării trăsăturilor de personalitate care contribuie la îmbunătățirea funcționării psihosociale

3. *îmbunătățirea conștientizării emoționale* prin dezvoltarea capacității de a recunoaște, identifica și exprima emoțiile stărilor afective – autoconștientizarea propriilor trăiri fiind un proces esențial în dezvoltarea flexibilității psihologice și a autocontrolului

4. *dezvoltarea autocontrolului și a autoreglării emoționale* prin învățarea unor modalități sănătoase și constructive de a gestiona emoțiile puternice, evitând reacțiile impulsive sau necontrolate care ar putea avea consecințe negative

5. *diminuarea labilității emoționale și a tendințelor nevrotice* ca urmare a dezvoltării abilităților de reglare emoțională, precum și a normalizării emoțiilor (inclusiv a celor negative)

6. *activarea și consolidarea resurselor personale* prin dezvoltarea unei imagini de sine mai pozitive, însoțită de conștientizarea și deblocarea propriilor resurse, contribuind la dezvoltarea unei stime de sine sănătoase; acest obiectiv este legat atât de încrederea în sine, cât și de reducerea tendințelor depresive.

Fiecare dintre aceste obiective se aliniază cu optimizarea trăsăturilor de personalitate, deoarece vizează dezvoltarea unor trăsături pozitive precum autocontrolul, empatia și flexibilitatea psihologică, în timp ce reduce trăsăturile negative precum anxietatea și impulsivitatea. Astfel, efectele acestui tip de intervenție vor contribui la îmbunătățirea funcționării psihosociale globale, favorizând integrarea și adaptarea participantelor la viața de zi cu zi.

Eșantionul a fost compus din 24 de femei private de libertate, condamnate definitiv pentru infracțiunea de omor. Participantele au fost împărțite în două grupuri: grupul experimental și grupul de control. Selecția și distribuirea subiecților în aceste grupuri s-a realizat pe baza unei analize atente a rezultatelor obținute în cadrul experimentului constatat, pentru a asigura un echilibru și o distribuție sistematică a variabilelor relevante (factorii de personalitate). Omogenitatea grupurilor a fost validată ulterior prin utilizarea testului Mann-Whitney (Anexa 4, Tabelele 119-122), confirmând astfel că nu există diferențe semnificative statistic între grupuri în ceea ce privește variabilele critice. Această abordare a asigurat că orice diferență observată între grupul experimental și cel de control poate fi atribuită intervenției, și nu altor factori.

Grupul experimental, format din 12 femei criminale private de libertate au participat la programul de intervenție psihologică.

Grupul de control a fost format din 12 femei criminale private de libertate care nu au participat la programul de intervenție psihologică.

Pe parcursul experimentului formativ, deținutele din ambele grupuri, atât cel experimental cât și cel de control, nu au fost implicate în alte demersuri de asistență, fie educațională, socială sau religioasă, care ar fi putut influența rezultatele obținute.

Structura programului de intervenție psihologică. Intervenția terapeutică s-a desfășurat pe parcursul a 21 de ședințe, cu o frecvență bisăptămânală, cu o durată medie de 90-120 minute/ședință iar finalizarea programului a fost creditată conform *Deciziei nr. 562/2020* privind modificarea și completarea *Deciziei directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 443/2016 privind aprobarea Procedurii de lucru pentru acordarea recompenselor pe baza Sistemului de creditare a participării la activități și programe educative, de asistență psihologică și socială, activități lucrative, precum și la prevenirea situațiilor de risc*. Ea a fost planificată într-o serie de etape pentru a permite participantelor să se familiarizeze cu procesul terapeutic, să dezvolte încredere în psiholog și în grup, și să-și creeze o bază solidă pentru explorarea și lucrul cu aspecte personale mai sensibile. Prin planificarea conținutului și exercițiilor în fiecare etapă, participantele vor fi pregătite să abordeze teme mai profunde și să facă progrese semnificative în ceea ce privește dezvoltarea personală și îmbunătățirea funcționării lor.

Structura programului de intervenție psihologică este următoarea:

Etapa 1: Stabilirea alianței terapeutice și crearea coeziunii grupului (ședințele 1-4). În prima etapă a programului de intervenție psihologică, accentul a fost pus pe stabilirea alianței terapeutice și

pe crearea coeziunii de grup. Construirea alianței terapeutice este un proces esențial în terapie și reprezintă o relație de colaborare, încredere și respect între psiholog și client [257]. O alianță terapeutică puternică este un factor cheie în succesul intervenției terapeutice și în obținerea rezultatelor dorite, psihologul și clientul lucrând împreună pentru a obține schimbări pozitive în viața acestuia din urmă. C. Goodheart, A. Kazdin și R. Sternberg au indicat „în mod clar că indiferent de abordarea terapeutică folosită, factorii centrali care influențează dacă o modalitate este eficientă sau nu, par să fie legați de caracteristicile alianței terapeutice” [278, p. 171]. Ascultarea atentă, înțelegerea și empatia față de experiențele participantelor, încurajarea de a-și exprima nevoile, obiectivele dar și de a se implica activ în procesul terapeutic, respectul și încurajarea necondiționată, feedbackul constructiv, flexibilitatea, toate acestea reprezintă elemente care duc la crearea unei relații bazate pe încredere și colaborare și care pot avea un impact semnificativ asupra rezultatelor intervenției terapeutice. Printre efectele pozitive ale unei alianțe terapeutice puternice se numără: încrederea și siguranța care le fac pe participante să se simtă mai confortabil să împărtășească gândurile, sentimentele, experiențele personale; facilitarea unei colaborări eficiente; rezistență redusă, participantele fiind mai puțin predispuse să se simtă defensive sau rezistente față de intervenție ceea ce le va permite să abordeze și să exploreze mai deschis anumite subiecte; comunicarea deschisă și empatică; creșterea aderării la terapie. În esență, toate acestea creează un mediu propice explorării și transformării personale.

Crearea unui mediu terapeutic sigur și stimulat în care participantele să se simtă în siguranță și confortabil în grup, astfel încât să poată împărtăși experiențele lor și să se deschidă în fața colegelor lor a reprezentat un fundament pentru celelalte faze ale intervenției terapeutice. Pentru a dezvolta acest sentiment de siguranță au fost stabilite reguli și limite clare, a fost subliniată importanța confidențialității pentru menținerea acestui mediu sigur.

„Formarea unui „grup ca întreg” ca unitate funcțională sănătoasă apare atunci când se generează îngrijire, considerație, apreciere reciprocă, provocare și acceptare” [169, p. 53]. Astfel, „grupurile încurajează dezvoltarea unui sentiment de apartenență și conexiune cu ceilalți, ceea ce ajută la motivarea femeilor să rămână implicate în proces” [278, p. 172]. De aceea, exercițiile desfășurate în această etapă au inclus activități de grup și discuții deschise pentru a încuraja comunicarea și pentru a facilita interacțiunile inițiale, urmărind să construim un grup în care participantele să se simtă conectate între ele, să lucreze împreună și să se sprijine reciproc. Prin intermediul exercițiilor de grup care au pus accent pe colaborare în vederea realizării unor sarcini comune, am vizat consolidarea

relațiilor dintre participante și promovarea unui sentiment de unitate, încurajând deschiderea și receptivitatea față de contribuțiile și sugestiile colegelor. Pe lângă încurajarea conectării autentice cu colegele lor, participantele au fost ghidate spre un proces de centrare pe sine prin conștientizarea senzațiilor corporale și prin comunicarea nonverbală, oferind o modalitate distinctă de interacțiune și cunoaștere.

Etapa 2: Îmbunătățirea înțelegerii sinelui și a limitelor personale (ședințele 5-8). Această etapă a programului de intervenție psihologică s-a concentrat pe dezvoltarea unei înțelegeri mai profunde a sinelui și a relațiilor interpersonale sănătoase, precum și pe dezvoltarea abilităților de comunicare și stabilire a limitelor personale. Exercițiile au oferit participantelor oportunitatea de a identifica resurse personale, de a recunoaște experiențe pozitive din trecutul lor și de a contura un obiectiv personal pentru viitor. Focalizarea pe aceste aspecte poate consolida percepția pozitivă despre sine, iar aceasta, la rândul său, poate ajuta la dezvoltarea unei mentalități pozitive, îmbunătățirea stimei de sine, stimularea sentimentelor pozitive, reducerea nivelului de stres. În plus, astfel, s-a facilitat practica autodezvăluirii în cadrul grupului și s-a promovat legătura și conectarea între participante. Prin exercițiile de focalizare asupra prezentului, participantelor li s-a oferit șansa de a deveni mai conștiente de propria experiență și de a-și îmbunătăți capacitatea de autoreglare emoțională prin dezvoltarea abilității de a se concentra asupra propriei respirații. Concentrarea asupra realității prezente și exersarea stării de prezentă „aici și acum” implică conștientizarea și acceptarea momentului fără judecată. Astfel, participantele au devenit mai conștiente de propriile gânduri, emoții și senzații, ceea ce le-a ajutat să înțeleagă mai profund cum reacționează la diferiți stimuli sau situații. Iar această înțelegere a sinelui este fundamentală pentru dezvoltarea personală și îmbunătățirea relațiilor interpersonale, deoarece le-a permis să își recunoască mai bine nevoile și dorințele. Concentrarea asupra prezentului și exersarea stării de prezență pot duce la experimentarea unor stări afective pozitive, cum ar fi liniștea și calmul interior. Aceste stări afective pot contribui la îmbunătățirea stimei de sine și a bunăstării generale, ceea ce poate influența pozitiv relațiile personale. O persoană care se simte bine în legătură cu ea însăși are mai multe șanse să intre în relații sănătoase și constructive cu ceilalți.

Prin explorarea conceptului de limite personale și nevoi în cadrul relațiilor interpersonale, am favorizat o mai bună înțelegere a propriei persoane. Scopul a fost acela de a permite participantelor să se confrunte cu barierele pe care le folosesc în interacțiunile cu ceilalți. Am subliniat importanța unei delimitări clare între sine și cei din jur în vederea stabilirii unei interacțiuni sănătoase. Cunoașterea

acestor limite devine crucială, deoarece, atunci când cineva devine prea închis în propriul spațiu, există riscul izolării, pe când o deschidere excesivă poate duce la vulnerabilități sau intruziuni nedorite din partea celorlalți. Astfel, înțelegerea și gestionarea limitelor pe care le punem în relațiile cu ceilalți influențează în mod semnificativ tiparele noastre de relaționare. Prin dezvoltarea și conștientizarea rolului de protecție a acestor limite, participantele au învățat să-și afirme dreptul la propriul spațiu personal și la intimitate. Stabilind limite clare și comunicând mai eficient nevoile lor, participantele au dezvoltat abilități mai sănătoase de relaționare cu ceilalți, au dezvoltat sentimentul încredere în sine și de siguranță în interacțiunile sociale. Capacitatea de a proteja spațiul personal poate duce la scăderea nivelului de stres și anxietate, deoarece participantele pot evita situațiile în care se simt invadate sau presate.

Etapă 3: Dezvoltarea conștientizării emoționale și gestionarea emoțiilor (ședințele 9-14). Cea de-a treia etapă a programului de intervenție psihologică s-a concentrat pe dezvoltarea conștientizării de sine și a capacităților de identificare și gestionare a emoțiilor. Accentul a fost pus pe distingerea și înțelegerea diferențelor dintre senzații și emoții, precum și explorarea și exprimarea adecvată a acestora. Prin această clarificare a diferențelor dintre senzații și emoții, participantele au câștigat o înțelegere mai profundă a reacțiilor lor, a fost facilitată dezvoltarea capacității de a recunoaște și verbaliza senzațiile fizice, de a identifica și explora emoțiile proprii. Prin intermediul tematicilor abordate, s-a urmărit nu doar delimitarea celor două concepte, ci și surprinderea legăturilor care există între ele, contribuind astfel la o înțelegere mai profundă a modului în care corpul și stările emoționale sunt interconectate. Prin explorarea acestei legături, participantele au obținut o perspectivă mai cuprinzătoare asupra propriilor trăiri și au dezvoltat abilități mai fine de conștientizare corporală și afectivă, contribuind la gestionarea și reglarea mai eficientă a stărilor interioare.

În această etapă, un moment important a fost acela dedicat îmbunătățirii cunoștințelor participantelor cu privire la cuvintele care denumesc diferite emoții, dezvoltarea vocabularului emoțional și capacității de a descrie și comunica mai eficient propriile trăiri emoționale. Cunoașterea emoțiilor de bază reprezintă componenta esențială a dezvoltării lor emoționale și a capacității de a interacționa cu lumea înconjurătoare. R. J. Muller sublinia că „persoanele care nu pot exprima verbal emoțiile vor avea dificultăți în descărcarea și neutralizarea emoțiilor lor atât fiziologic, cât și psihic” [136, p. 27]. Iar C. Suveg *et al.* „au constatat că identificarea emoțiilor este principalul precursor al reglării emoționale” [102, p. 92]. În același sens, P. Ekman preciza că „extinderea graduală a vocabularului emoțional ajută la dezvoltarea procesului de clarificare și înțelegere a ceea ce simte o

altă persoană” [136, p. 26] și reprezintă „unul dintre pilonii de bază ai inteligenței emoționale” [136, p. 26], în viziunea lui P. Sharp. Astfel, participantele au devenit mai conștiente de propriile stări emoționale, au înțeles mai bine ce simt și de ce, ceea ce a contribuit la dezvoltarea unei conexiuni mai autentice cu sine. Prin intermediul jocului de rol, participantele au experimentat ce înseamnă să trăiești și să comunici diverse emoții, având oportunitatea de a-și dezvolta abilitățile de recunoaștere și exprimare a emoțiilor într-un mod interactiv și realist.

Am urmărit, de asemenea, conștientizarea faptului că toate emoțiile pe care le experimentează, inclusiv cele negative, sunt firești, naturale, și că acestea pot fi înțelese și gestionate într-un mod sănătos, normalizând astfel, experiența și exprimarea atât a emoțiilor pozitive, cât și a celor negative. Prin exercițiile propuse și prin discuții, participantele au dobândit o înțelegere mai profundă a diversității emoțiilor și a rolului lor în viața de zi cu zi, au învățat să nu judece sau să își reprime emoțiile, ci să le accepte și să le exploreze cu curiozitate și înțelepciune, realizând că abordarea deschisă a emoțiilor negative poate genera efecte pozitive semnificative pentru viața lor.

Această abordare bazată pe înțelegerea propriilor emoții a facilitat introducerea unor exerciții orientate spre dezvoltarea abilității de gestionare a emoțiilor, cu accent pe conștientizarea și exprimarea adecvată a emoțiilor, cunoscând faptul că „furia stă la baza comportamentului agresiv”, după cum au arătat C. Anderson și B. Bushman, dar și că „o exprimare a agresiunii poate reduce furia și ulterioara agresiune” [255, p. 4]. Au fost explorate instrumente pentru reglarea și schimbarea emoțiilor, cu scopul de a le ajuta pe participante să evite reacțiile impulsive sau distructive în situații emoționale intense.

Astfel, a fost facilitată dezvoltarea abilităților de autoconștientizare, empatie față de propria persoană și față de ceilalți, precum și creșterea stimei de sine prin acceptarea și gestionarea sănătoasă a emoțiilor.

Etapă 4: Explorarea introspectivă a sinelui și conștientizarea resurselor personale (ședințele 15-18). Această etapă a fost centrată pe auto-reflecție și explorarea introspectivă a sinelui, cu scopul de a obține o înțelegere mai profundă a identității personale și a resurselor interne. Dezvoltarea unei imagini mai complete și autentice despre sine, explorarea și reconcilierea cu diverse aspecte ale propriei personalități care pot fi neglijate, negate sau respinse în mod conștient sau inconștient, conștientizarea resurselor personale și reînțărirea conștientizărilor referitoare la resursele personale reprezintă un proces psihologic complex de autocunoaștere și dezvoltare personală profundă. Exercițiile din această etapă au încurajat participantele să exploreze în profunzime propriile gânduri,

emoții, valori, experiențe personale, ajungând astfel, să dezvolte o înțelegere mai clară asupra lor, cine sunt cu adevărat, și ce le motivează. Acest proces de explorare presupune acceptarea și abordarea cu compasiune a aspectelor proprii neglijate sau respinse, a trășăturilor sau experiențelor considerate neconforme cu idealuri personale sau sociale. Reconcilierea presupune depășirea autocriticii și autoblămării, astfel încât să se poată accepta aceste aspecte ca parte integrantă a propriei identități.

Conștientizarea resurselor personale este un aspect cheie al acestei etape. Exercițiile și tehnicile propuse au permis conștientizarea abilităților, talentelor, cunoștințelor, sprijinului social de care dispun, iar această conștientizare a contribuit la creșterea încrederii în propriile abilități și la dezvoltarea stimei de sine crescute. Reîntărirea acestor conștientizări referitoare la resursele personale implică consolidarea acestora prin repetiție și reflectare. Acest proces a ajutat la menținerea unei atitudini pozitive față de sine și la creșterea capacității individuale de a face față provocărilor vieții cu încredere și reziliență.

În ansamblu, această etapă a reprezentat un moment fundamental al dezvoltării personale și psihologice, având potențialul de a contribui semnificativ la îmbunătățirea stării de bine mentală și emoțională și la dezvoltarea unei identități mai autentice și mai congruente.

Etapa 5: Integrarea și menținerea schimbărilor (ședințele 19-20). Această etapă finală de intervenție a fost concepută pentru a facilita integrarea experiențelor individuale, pentru a asigura o tranziție lină și pentru a pregăti participantele pentru încheierea programului de intervenție psihologică. Ea a constatat într-o serie de activități care au promovat importanța dobândirii și punerii în practică a unor obiceiuri și comportamente sănătoase necesare pentru menținerea și dezvoltarea stării de bine și a echilibrului personal. Acest proces implică un angajament pe termen lung de a menține practicile de autoîngrijire și de a le integra în viața de zi cu zi. Pe lângă dezvoltarea obiceiurilor sănătoase, participantele au fost îndrumate să reflecteze asupra experiențelor, transformărilor și învățămintelor dobândite pe parcursul întregului program pentru a obține o înțelegere mai profundă a progresului și schimbărilor personale. Aceasta a inclus explorarea și evidențierea trecerii de la temeri și blocaje către stadiul de conștientizare a resurselor personale precum și a beneficiilor obținute în cadrul intervenției.

În esență, această etapă a reprezentat o oportunitate de a consolida și celebra parcursul fiecărei participante evidențiind transformările și dezvoltarea personală realizată în cadrul intervenției. Aceasta a fost, de asemenea, o etapă importantă pentru a pregăti participantele pentru continuarea

procesului lor de dezvoltare și pentru a le încuraja să continue să investească în bunăstarea și echilibrul lor personal.

Etapa 6: Evaluarea progresului și impactului intervenției (ședința 21). Evaluarea progreselor înregistrate de fiecare participantă ca urmare a parcurgerii programului de intervenție psihologică reprezintă momentul final al întregului proces. Scopul evaluării a fost acela de a oferi o perspectivă clară și obiectivă asupra modului în care participantele au beneficiat de intervenție și ce schimbări semnificative au experimentat în viața lor ca urmare a acestui proces terapeutic. Prin intermediul acestui proces de evaluare, s-a putut măsura progresul individual dar s-a putut observa, în mod concret și științific, și impactul pe care implementarea programului de intervenție psihologică l-a avut asupra optimizării trăsăturilor de personalitate ale participantelor.

Descrierea metodelor și tehnicilor utilizate în cadrul programului de intervenție psihologică:

a) Desenul este o formă de exprimare profund personală iar ca metodă terapeutică este o modalitate eficientă de a explora și de a comunica sentimente și experiențe care pot fi dificil de exprimat verbal și de a aduce la suprafață emoții, gânduri și trăiri din subconștient permițând astfel, o mai mare înțelegere a propriilor procese interioare. În acest sens, S. I. Buchalter argumenta că „desenul oferă clientului oportunitatea de a comunica gânduri, sentimente, preocupări, probleme, dorințe, speranțe, vise și aspirații într-un mod relativ neînfricoșător” [34, p. 31]. Margaret Naumburg a fost o pionieră în utilizarea artei în terapie, recunoscută pentru contribuțiile semnificative aduse în domeniul artterapiei [82, 211, 220]. Ea a fost una dintre primele persoane care a recunoscut potențialul terapeutic al artei și a dezvoltat un cadru teoretic și practic pentru folosirea acesteia în terapie pentru a explora și exprima trăirile și conflictele interioare ale clienților. În viziunea ei, produsele artistice ale acestora reprezintă o formă de „comunicare simbolică a materialului inconștient într-o formă directă, necenzurată și concretă” [158, p. 28]. S. Riley considera desenul ca fiind o „formă de externalizare, o proiecție vizibilă a sinelui, a gândurilor și a sentimentelor” [158, p. 230]. J. Zinker consideră că valoarea terapeutică a desenului este dată de faptul că „permite artistului să se cunoască pe sine ca o persoană întreagă într-un timp relativ scurt” [16, p. 236]. G. Oster și P. Gould subliniază aportul adus de J. Rhyne în utilizarea desenului ca instrument terapeutic de prim rang. Acesta „a introdus activitățile artistice în cadrul grupurilor de dezvoltare personală experiențiale, ceea ce a permis extinderea autoexprimării, autopercepției și interacțiunilor de grup” [192, p. 7]. I. Mitrofan și E. Vladislav consideră că valoarea terapeutică a desenului este dată de „valoarea simbolică a desenelor

a „VEHICOLE” și „ACTIVATORI” de informație psihologică inconștientă” [210, p. 170], prin proiecție fiind aduse la suprafață „conflicte inconștiente nerezolvate, probleme incomunicabile, atitudini și sentimente față de persoanele importante din viața sa, frustrații și anxietăți, blocaje și suferințe reprimare” [210, p. 170].

b) Colajul în terapie este o metodă creativă care implică crearea de compoziții vizuale folosind „practic orice materiale pot fi lipite pe o suprafață (hârtie, carton, pânză sau alt suport) și pot fi bidimensionale sau tridimensionale” [159, p. 53]. Prin selectarea, aranjarea și combinarea de imagini și elemente vizuale, participanții își dezvoltă capacitatea de a comunica și de a se exprima în mod vizual, pot să facă asocieri libere și să exploreze conexiuni și semnificații inedite și, în același timp, reduce presiunea și anxietatea asociată cu exprimarea artistică. „Colajul ajută la eliberarea imaginației și poate fi utilizat ca exprimare senzorială și emoțională” [210, p. 177]. Pentru S. I. Buchalter, „colajele sunt modalități neînfricoșătoare de a reprezenta gânduri, preocupări, atitudini și sentimente” [34, p. 107].

Este important să subliniem că în terapia experiențială desenul și colajul nu necesită abilități artistice remarcabile, talent sau pregătire specială în domeniul artelor. Ceea ce contează în primul rând, este procesul de exprimare și explorare a propriilor gânduri și sentimente prin intermediul desenului, nu rezultatul final sau nivelul de aptitudine artistică. N. Rogers și J. Sommers-Flanagan, consideră că aceste tehnici terapeutice sunt „utile pentru clienții blocați în moduri de gândire și experiență liniare, rigide și analitice ale lumii” [140, p. 330]. Iar W. Steele și M. Raider subliniază că „desenul și alte activități artistice mobilizează expresia amintirilor senzoriale într-un mod în care interviurile verbale și intervențiile nu îl pot realiza” [159, p. 45]. C. Malchiodi menționează că „terapia prin artă a fost folosită cu diverse populații adulte” [159, p. 358] pentru o varietate de probleme și tulburări, „inclusiv tulburări de dispoziție și de personalitate, boli medicale, handicapuri, crize familiale și violență domestică, pierdere și doliu, și traumă emoțională” [159, p. 358]. Utilitatea tehnicilor artterapeutice în lucrul cu adulții a fost susținută și de S. I. Buchalter și R. C. Magniant. Referitor la beneficiile și eficiența grupurilor în care se utilizează tehnici de artterapie, C. Malchiodi susține că acestea „prezintă unele capacități speciale care au potențial vindecător pentru participanții săi” [159, p. 470]. „Factorii terapeutici” pe care I. D. Yalom i-a identificat în cadrul grupurilor [258], respectiv, inocularea speranței, universalitatea, transmiterea informațiilor, altruismul, recapitularea corectivă a grupului familial primar, dezvoltarea tehnicilor de socializare, comportamentul imitativ,

învățarea interpersonală, coeziunea grupului, catharsisul, factorii existențiali, se regăsesc, în opinia lui C. Malchiodi, și în grupurile care utilizează tehnici de artterapie.

Recunoașterea eficienței acestor tehnici terapeutice în închisori a fost recunoscută odată cu studiile realizate de C. Riches (1994), J. Ackerman (1992), M. Liebman (1998), D. Gussack (2004) [106].

Astfel, aceste tehnici specifice artterapiei reprezintă mijloace accesibile și eficiente pentru autocunoaștere și exprimare creativă în cadrul terapiei.

c) *Imageria dirijată* este o tehnică terapeutică în care psihologul ghidează sau instruește individul să creeze imagini mentale specifice sau să se concentreze pe anumite scene sau experiențe imaginare. Ea se desfășoară într-un mediu relaxat și calm, iar psihologul oferă indicații și sugestii pentru a ghida procesul de imaginație a individului. Imageria dirijată se bazează pe ideea că imaginația poate influența starea emoțională și mentală a individului și poate facilita procesul de vindecare și transformare. Utilizarea imaginilor mentale în cadrul intervenției terapeutice a fost abordată de psihologi din toate abordările terapeutice, printre ei aflându-se și G. Beck, F. Shapiro, A. T. Beck, M. J. Junge, D. Grove.

d) *Metafora terapeutică* „facilitează incursiunea în lumea interioară a clientului, alături de autoexplorarea și clarificarea unor situații, conflicte, experiențe, tensiuni, amintiri sau traume din viața clientului” [164, p. 208]. D. Mann precizează că „utilizarea metaforei ne extinde capacitatea de a transmite verbal sinele emoțional” [163, p. 191]. L. B. Moschini argumenta că „limbajul metaforic explorează mecanismele inconștiente care conduc relațiile noastre interpersonale, dă formă și contur identității noastre personale și integrează modelele naturale de limbaj ale clientului” [178, p. 3]. Pentru C. Conte, metafora terapeutică reprezintă „o modalitate de a re-trăi anumite experiențe, de a le re-crea, re-experimenta sau re-organiza, în funcție de nevoile unui individ” [60, p. 22]. J. A. Arlow menționează că „metafora constituie o apariție în exprimarea conștientă a unui fragment al unei fantezii inconștiente” [178, p. 25]. În terapiile experiențial-umaniste, ea reprezintă modalitatea prin care „o persoană își poate integra anumite polarități și poate deveni mai conștientă de prezența și de individualitatea sa” [60, p. 28]. Astfel, metafora reprezintă un instrument puternic în cadrul procesului terapeutic, având un impact semnificativ în mai multe moduri:

- *acces la inconștientul profund*: metafora oferă o modalitate sigură și indirectă de a explora aspecte ale psihicului care ar putea fi dificil de atins în mod direct; C. Coupland *et al.* și L. E. Crawford

menționează că aceasta permite abordarea subiectelor dureroase și sensibile într-un mod mai sigur și mai puțin amenințător [136]

- *reducerea mecanismelor de apărare*: prin intermediul metaforelor se pot ocoli anumite bariere psihologice pe care individul le-ar putea avea în a explora sau a face față unor aspecte emoționale dificile [16]

- *creșterea conștientizării și a individualității*: metafora poate ajuta individul să devină mai conștient de sine, să-și descopere trăirile și să-și înțeleagă mai profund propria individualitate; acest proces de introspecție și autocunoaștere poate contribui la dezvoltarea personală [17]

- *facilitarea transformării și vindecării*: prin intermediul, metaforelor, se pot crea imagini și povestiri care susțin procesul de transformare și vindecare; acestea pot oferi un cadru prin care individul poate începe să-și restructureze gândurile, emoțiile și comportamentele într-un mod mai sănătos și mai adaptativ [17]

- *creșterea creativității și flexibilității mentale*: lucrul cu metaforele poate stimula imaginația și creativitatea, oferind noi perspective și modalități de abordare a problemelor și dificultăților; acest lucru poate contribui la dezvoltarea unui set mai amplu de resurse și strategii pentru a face față provocărilor vieții [16]

- *îmbunătățirea comunicării terapeutice*: metafora poate facilita înțelegerea profundă și empatia între client și terapeut, ajutând la crearea unei relații terapeutice solide și înțelegătoare

- *creșterea eficienței terapiei*: prin concentrarea pe imagini și simboluri, metafora poate fi o modalitate eficientă de a ajunge la rădăcina anumitor probleme și de a obține schimbări semnificative într-un interval de timp relativ scurt.

e) Tehnicile de focalizare sunt tehnici din terapia gestalt utilizate pentru a ajuta individul să-și concentreze atenția asupra experiențelor, emoțiilor și gândurilor din prezent, contribuind astfel la creșterea conștientizării și la integrarea diferitelor aspecte ale sinelui. Ele „se bazează pe interogații-ghid și pe exerciții (situații propuse spre experimentare, pacientului, cel mai frecvent bazate pe analogie și metaforă, dar și pe focalizarea perceptuală, aici și acum)” [210, p. 46]. I. Mitrofan menționează următoarele tipuri de exerciții folosite de către terapeuții gestalt în cadrul terapiei:

- *exerciții de conștientizare corporală*: care vizează dezvoltarea unei conexiuni mai profunde între individ și propriul corp. Ele pot implica scanarea atentă a senzațiilor fizice, focalizarea pe respirație sau explorarea mișcărilor corpului sporind astfel, starea de conștientizare și aducând în prim-plan trăirile somatice.

- *exerciții de conștientizare afectivă și relațională*: care se concentrează pe identificarea și explorarea emoțiilor, precum și pe modul în care acestea se manifestă în relaționarea cu ceilalți. Pot implica discuții și reflecții asupra experiențelor emoționale din interacțiunile sociale și pot contribui la dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare.

- *exerciții de conștientizare cu suport imaginativ*: care folosesc puterea imaginației pentru a explora și a lucra cu trăirile și gândurile individului. Pot implica vizualizări ghidate sau scenarii imaginare care au ca scop adâncirea conștientizării și facilitarea proceselor terapeutice.

- *exerciții de restructurare cognitivă*: aceste exerciții au ca scop transformarea și reevaluarea gândurilor și credințelor negative sau disfuncționale. Prin intermediul lor, individul poate învăța să identifice și să schimbe tiparele de gândire care îl pot limita sau afecta negativ.

f) Ascultarea reflexivă (activă) reprezintă pentru C. Rogers o modalitate esențială prin care terapeutul poate crea un mediu terapeutic sigur și susținător pentru client [211]. Ea presupune să acorzi atenție vorbitorului, să fii prezent în momentul conversației și să depui efort pentru a înțelege cu adevărat perspectiva, sentimentele și experiențele acestuia. Acest proces implică repetarea sau reformularea cuvintelor, expresiilor sau a ceea ce a spus clientul, cu scopul de a valida și clarifica experiențele acestuia într-un mod empatic și respectuos. Un aspect esențial al ascultării reflexive este faptul că terapeutul devine partener activ în dialog, dar fără a prelua centrul atenției. Principalele caracteristici ale acestei tehnici includ: empatie profundă, validarea experiențelor, clarificare și explorare, evitarea evaluării și judecății, încurajarea reflecției personale. Astfel, această tehnică contribuie la crearea unei legături terapeutice puternice și la promovarea schimbării și înțelegerii profunde în terapie.

3.3. Evaluarea eficienței programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate

Pentru a evalua eficiența și beneficiile parcurgerii programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate ale femeilor criminale am administrat aceleași instrumente psihologice utilizate și în etapa experimentului constatat, respectiv: *ZKPQ* – Chestionarul de personalitate Zuckerman-Kuhlman, *FFNPQ* – Chestionarul nonverbal de personalitate în cinci factori, *FPI-G* – Inventarul de personalitate Freiburg și *SCID-II* – Chestionarul de personalitate pentru tulburările de personalitate.

Pentru a proba dacă există diferențe semnificative între grupul experimental și grupul de control în faza de testare a fost aplicat testul U-Mann Whitney pentru a examina rezultatele obținute de femeile private de libertate la instrumentele de evaluare folosite (Anexa 4, Tabelele 119-122). Acesta a indicat că nu există diferențe semnificative statistic între cele două grupuri motiv pentru care putem concluziona că distribuția scorurilor pentru variabilele investigate este similară în cele două grupuri analizate. Rezultatele care arată omogenitatea performanțelor între grupul experimental și grupul de control se regăsesc în cadrul descrierii rezultatelor obținute pentru fiecare instrument de evaluare.

De asemenea, am utilizat testul U-Mann Whitney pentru a compara cele două grupuri independente – grupul experimental (GE) și grupul de control (GC) – în etapa de retestare, cu scopul de a evalua eficiența programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate aplicat în GE, în comparație cu GC, care nu a beneficiat de intervenție. În acest caz, testul U-Mann Whitney a fost utilizat pentru a vedea dacă există o diferență semnificativă în rezultatele celor două grupuri.

Pentru a evalua optimizarea trăsăturilor de personalitate identificate, rezultatele test-retest obținute de femeile criminale din GE au fost comparate prin intermediul testului Wilcoxon. Proba Wilcoxon este utilizată pentru compararea eșantioanelor pereche și evaluează dacă există diferențe semnificative între măsurătorile inițiale și cele finale. Astfel, el sugerează eficiența programului de intervenție asupra persoanelor analizate.

Având în vedere recomandările formulate de American Psychological Association referitoare la interpretarea și raportarea rezultatelor cercetărilor psihologice, care subliniază că, pentru a oferi o imagine completă asupra rezultatelor obținute, cercetătorii ar trebui să publice atât p-valorile (care arată semnificația statistică), cât și mărimea efectului (care indică magnitudinea schimbărilor observate), am inclus în analiza statistică a rezultatelor obținute indicele de mărime a efectului Cohen-d [204].

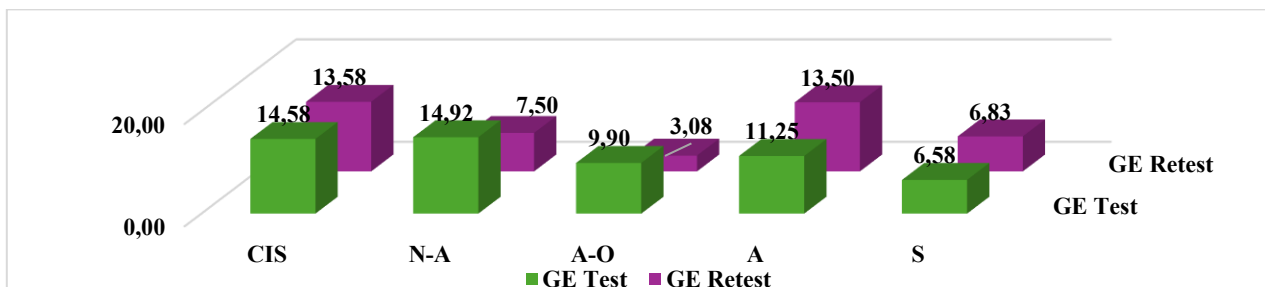
Rezultatele aplicării Chestionarului de personalitate Zuckerman-Kuhlman (ZKPQ)

În tabelul de mai jos sunt prezentate rezultatele aplicării testului U-Mann Whitney, utilizat pentru a demonstra că nu există diferențe semnificative între GE și GC, în faza de testare.

Tabelul 3.1 Valorile testului U-Mann Whitney GE/GC, Test, ZKPQ

	Căutare impulsivă de senzații	Neuroticism-Anxietate	Agresivitate-Ostilitate	Activitate	Sociabilitate
Mann-Whitney U	58,500	50,500	43,000	78,500	69,000
Exact Sig. (2-sided test)	0,443	0,219	0,101	0,713	0,887

Pe baza datelor prezentate, putem concluziona că rezultatele obținute la aplicarea ZKPQ în faza de testare arată o omogenitate a rezultatelor între GE și GC (Anexa 4, Tabelul 119).

Fig. 3.1 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GE, Test/Retest

În *Figura 3.1* sunt prezentate valorile medii ale rezultatelor obținute de GE la aplicarea ZKPQ în cadrul testului și retestului pentru fiecare dimensiune evaluată. Aceste diferențe de scoruri medii sugerează o posibilă schimbare între momentul inițial și cel final al evaluării. Pentru a verifica dacă aceste schimbări sunt semnificative din punct de vedere statistic, am aplicat testul Wilcoxon pe datele corespunzătoare fiecărei dimensiuni.

Tabel 3.2 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, ZKPQ

	Căutare impulsivă de senzații Test/Retest	Neuroticism-Anxietate Test/Retest	Agresivitate-Ostilitate Test/Retest	Activitate Test/Retest	Sociabilitate Test/Retest
Z	-1,188 ^b	-3,088 ^b	-2,986 ^b	-2,613 ^c	-0,905 ^c
Asymp. Sig.(2-tailed)	0,235	0,002	0,003	0,009	0,366

Analiza statistică a datelor test-retest obținute de GE pentru chestionarul de personalitate ZKPQ, prezentate mai sus, arată o modificare la nivelul trăsăturilor de personalitate investigate (Anexa 4, Tabelul 124), după cum urmează:

Căutare impulsivă de senzații (CIS). Testul Wilcoxon indică o scădere a scorurilor față de etapa inițială la femeile criminale private de libertate care au participat la programul de intervenție psihologică, obținându-se: M1=14,58; M2=13,58 (Anexa 4, Tabelul 123); Z= -1,188^b; p=0,235 (Anexa 4, Tabelul 124). Interpretarea acestor date sugerează că, în medie, scorurile înregistrate la

retestarea acestei scale sunt cu o valoare de -1,188 mai mici decât scorurile obținute la testarea inițială. Cu toate acestea, valoarea $p=0,235$ indică faptul că diferența observată nu este semnificativă statistic.

În ceea ce privește mărimea efectului, valoarea Cohen's $d=-0,242$ indică un efect mic (Anexa 4, Tabelul 125). Aceasta înseamnă că intervenția terapeutică a avut o influență modestă asupra acestei trăsături. Deși această schimbare nu este semnificativă statistic, mărimea efectului sugerează o influență practică a intervenției asupra diminuării acestei tendințe.

Neuroticism-Anxietate (N-A). Analiza datelor s-a făcut cu ajutorul testului Wilcoxon. Comparând rezultatele obținute de către femeile criminale private de libertate din GE putem observa o diferență între rezultatele la testarea inițială și cele la retestare. Media rezultatelor la testarea inițială este de $M1=14,92$; în timp ce la retestare este $M2=7,5$ (Anexa 4, Tabelul 123), iar valoarea $Z=-3,088^b$ și $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 124). Aceste diferențe sugerează o reducere semnificativă a nivelului de N-A raportat de către subiecții din GE între cele două măsurători.

În același timp, mărimea efectului Cohen's d este de -0,630; ceea ce arată că intervenția a avut un impact moderat, dar destul de semnificativ asupra diminuării N-A (Anexa 4, Tabelul 125). Chiar dacă nu atinge pragul unui efect mare, diferența dintre rezultatele obținute de GE înainte și după intervenția terapeutică este suficient de mare pentru a fi considerată relevantă din punct de vedere practic și pentru a justifica eficiența intervenției. Prin această diminuare, participantele experimentează o mai mare stabilitate emoțională, o capacitate crescută de gestionare a stresului și a dificultăților, sporind reziliența și adaptabilitatea în fața provocărilor. De asemenea, aceste modificări au un impact pozitiv asupra relațiilor interpersonale, îmbunătățind comunicarea și interacțiunea socială.

Agresivitate-Ostilitate (A-O). Analizând statistic scala A-O, observăm diferențe între etapa test și cea de retest pentru GE. Astfel, la test $M1=9,5$; $SD=3,78$ iar la retest $M2=3,08$; $SD=1,89$ (Anexa 4, Tabelul 123). Rezultatele indicate oferă o perspectivă descriptivă a diferențelor observate la scorurile pentru această scală la test-retest, iar pentru determinarea semnificației statistice a acestora testul Wilcoxon oferă următoarele valori: $Z=-2,986^b$ iar $p=0,003$ (Anexa 4, Tabelul 124). În baza acestor rezultate, putem concluziona că există o reducere a scorurilor pentru A-O între momentul testării și momentul retestării, iar această diferență este semnificativă statistic, neputând fi atribuită variabilității aleatoare.

Analizând mărimea efectului, valoarea Cohen's $d=-0,609$ sugerează un efect moderat, ceea ce indică o schimbare semnificativă și practică a comportamentului, chiar dacă aceasta nu este extrem

de mare (Anexa 4, Tabelul 125). Această valoare reflectă faptul că intervenția a avut un impact semnificativ asupra reducerii A-O, iar schimbarea observată nu este doar semnificativă statistic, dar și relevantă din punct de vedere practic. Modificarea valorii factorului agresivitate, în sensul diminuării nivelului său de manifestare, indică o scădere a reactivității agresive și a tendințelor ostile, conducând la o atitudine mai calmă în interacțiunile interpersonale, aducând beneficii în dezvoltarea unui comportament mai constructiv și în promovarea relațiilor sănătoase cu ceilalți. În general, persoanele care prezintă un nivel scăzut al acestei trăsături de personalitate au o abordare mai cooperantă și pozitivă în interacțiunile cu ceilalți.

Activitate (A). Pentru datele referitoare la ZKPQ-A/test și ZKPQ-A/retest, prin aplicarea testului Wilcoxon, am obținut următoarele informații despre GE: $M1=11,25$; $M2=13,5$ (Anexa 4, Tabelul 123); $Z=-2.613^c$; $p=0,009$ (Anexa 4, Tabelul 124). Aceste rezultate indică faptul că există o diferență semnificativă statistic între scorurile de A înainte și după parcurgerea programului de intervenție psihologică. Diferența dintre cele două momente semnalează o creștere a scorului pentru acest factor între cele două momente de măsurare. Prin urmare, putem concluziona că programul de intervenție psihologică a avut un impact semnificativ în creșterea scorurilor pentru A. În ceea ce privește relevanța practică, coeficientul Cohen's $d=-0,533$ sugerează un efect moderat (Anexa 4, Tabelul 125). Aceasta înseamnă că intervenția terapeutică a avut un impact asupra creșterii nivelului de activitate, confirmând relevanța schimbării observate. Nivelul crescut de A indică faptul că participantele au prezentat o creștere a energiei și implicării în activități, a funcționării fizice, a entuziasmului și interesului în viață și facilitează angajarea mai mare în contextul social și integrarea într-un mod mai constructiv și sănătos.

Sociabilitate (S). Testul Wilcoxon ne arată că nivelul de manifestare a acestei trăsături la femeile criminale private de libertate din GE, prezintă o consistență moderată: $M1=6,58$; $M2=6,83$ (Anexa 4, Tabelul 123); $Z=-0,905^c$; $p=0,366$ (Anexa 4, Tabelul 124). În general, rezultatele obținute indică o stabilitate moderată a trăsăturii S în timp și absența unei schimbări semnificative în scorurile de S între cele două momente de măsurare.

Analizând mărimea efectului, coeficientul Cohen's $d=-0,184$ sugerează un efect mic, ceea ce confirmă faptul că intervenția nu a avut un impact semnificativ asupra nivelului de S (Anexa 4, Tabelul 125). Aceasta indică o schimbare relativ modestă a acestei trăsături, fără diferențe substanțiale între cele două măsurători.

În *Figura 3.2* sunt prezentate valorile medii obținute de GC în cele două etape de testare la chestionarul ZKPQ. Majoritatea diferențelor între mediile obținute în cele două etape de testare sunt minore, cu excepția unei creșteri ușoare în Neuroticism-Anxietate și o mică variație în Agresivitate-Ostilitate, ceea ce sugerează că GC a rămas relativ constant între cele două momente, cu modificări foarte mici ale scalelor măsurate.

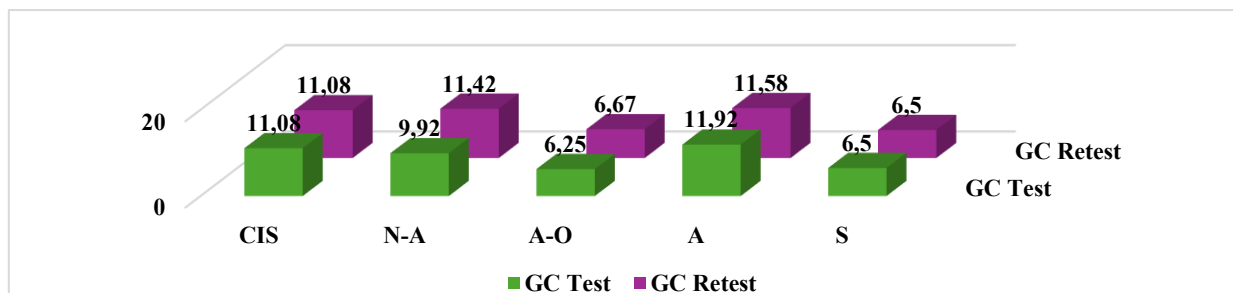

Fig. 3.2 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GC, Test/Retest

Comparând rezultatele obținute în cele două etape, test/retest, prin aplicarea testului Wilcoxon (Anexa 4, Tabelul 127), nu au fost identificate schimbări semnificative statistic, ceea ce conduce la concluzia că aceste trăsături de personalitate ale femeilor criminale din GC nu au înregistrat modificări.

Tabel 3.3 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, ZKPQ

	Căutare impulsivă de senzații Test/Retest	Neuroticism-Anxietate Test/Retest	Agresivitate-Ostilitate Test/Retest	Activitate Test/Retest	Sociabilitate Test/Retest
Z	-0,045 ^b	-0,356 ^b	-0,355 ^b	-0,924 ^c	-0,045 ^c
Asymp. Sig.(2-tailed)	0,964	0,722	0,723	0,356	0,964

Aceste constatări sugerează că lipsa implicării în programul de intervenție psihologică a dus la menținerea constantă a trăsăturilor evaluate. În același timp, valorile Cohen's d pentru toate cele cinci dimensiuni indică efecte foarte mici, aproape nesemnificative (CIS $d=-0,009$; N-A $d=-0,073$; A-O $d=-0,072$; A $d=-0,189$; S $d=-0,009$), ceea ce sugerează că în lipsa implicării în programul de intervenție psihologică, nu a avut loc nicio schimbare relevantă în trăsăturile evaluate (Anexa 4, Tabelul 128). Efectele extrem de mici subliniază importanța participării la intervenții terapeutice pentru a produce schimbări semnificative în trăsăturile de personalitate și funcționarea psihosocială.

În *Figura 3.3* sunt prezentate valorile medii obținute pentru fiecare dimensiune ZKPQ, comparând GE și GC la etapa de retestare, evidențiind diferențele între scorurile medii ale celor două grupuri.

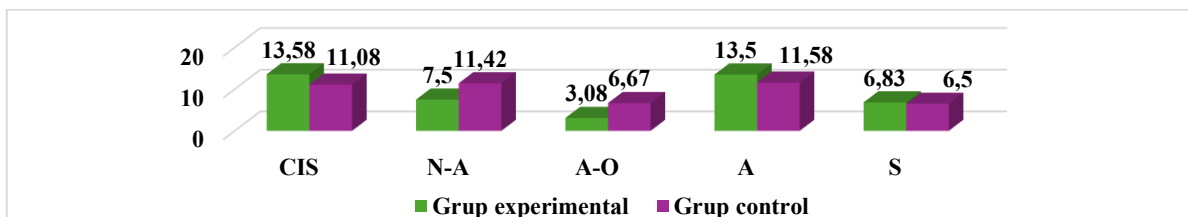

Fig. 3.3 Valori medii ale rezultatelor ZKPQ, GE/GC, Retest

Se observă diferențe semnificative în ceea ce privește profilul femeii criminale private de libertate atunci când se aplică testul U-Mann Whitney (Anexa 4, Tabelul 147), la rezultatele obținute de GE și GC în etapa de retestare, pentru factorii: *Neuroticism-Anxietate* ($U=123,000$; $p=0,002$), *Agresivitate-Ostilitate* ($U=108,500$; $p=0,033$) și *Activitate* ($U=33,000$, $p=0,024$).

Tabel 3.4 Valorile testului U-Mann Whitney GE/GC, Retest, ZKPQ

	Căutare impulsivă de senzații	Neuroticism-Anxietate	Agresivitate-Ostilitate	Activitate	Sociabilitate
Mann-Whitney U	40,000	123,000	108,500	33,000	63,000
Exact Sig. (2-sided test)	0,068	0,002	0,033	0,024	0,630

Rezultatele analizei indică diferențe semnificative între grupurile studiate, evidențiind eficiența programului de intervenție psihologică în reducerea nivelului de Neuroticism-Anxietate, Agresivitate-Ostilitate, precum și în creșterea nivelului de Activitate. Aceste rezultate demonstrează că intervenția terapeutică a avut un impact pozitiv asupra aspectelor psihologice evaluate, contribuind la optimizarea trăsăturilor de personalitate și îmbunătățirea funcționării psihologice a participantelor. Programul a îndeplinit obiectivele stabilite legate de dezvoltarea autocontrolului, autoreglării emoționale și optimizarea capacităților relaționale. Astfel, rezultatele subliniază că programul a contribuit la dezvoltarea unor trăsături de personalitate pozitive, facilitând adaptarea pozitivă la mediul social a participantelor.

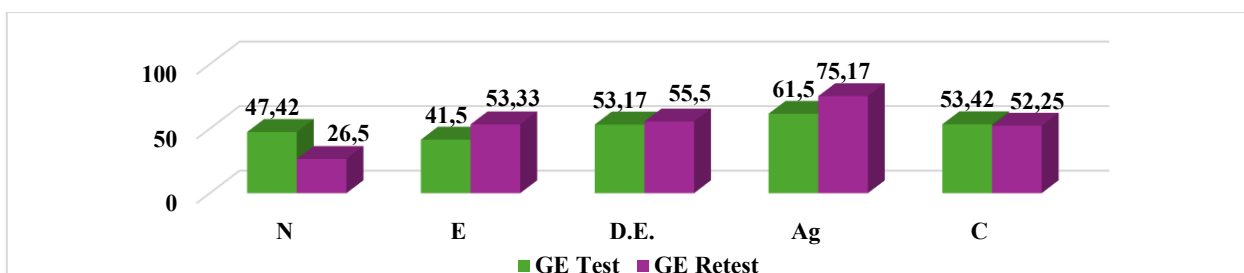
Rezultatele aplicării Chestionarului nonverbal de personalitate în cinci factori (FFNPQ)

În urma aplicării testului U-Mann Whitney (Anexa 4, Tabelul 120) s-a constatat absența unei diferențe semnificative statistic între GC și GE în faza test. Valorile obținute sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabel 3.5 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, FFNPQ

	Nevrotism	Extraversie	Deschidere către experiență	Agreabilitate	Conștiinciozitate
Mann-Whitney U	50,500	69,500	86,000	96,500	70,500
Exact Sig. (2-sided test)	0,219	0,887	0,443	0,160	0,932

Figura 3.4 prezintă valorile medii ale rezultatelor obținute la aplicarea FFNPQ în fazele testare și retestare de către GE, oferind o perspectivă descriptivă asupra evoluției grupului.

Fig. 3.4 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GE, Test/Retest

Analizând datele prezentate mai jos, referitoare la aplicarea testului Wilcoxon, s-a constatat că există diferențe semnificative între scorurile obținute de femeile criminale private de libertate la scalele FFNPQ, înainte și după participarea la programul de intervenție psihologică (Anexa 4, Tabelul 130).

Tabel 3.6 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, FFNPQ

	Nevrotism Test/Retest	Extraversie Test/Retest	Deschidere către experiență Test/Retest	Agreabilitate Test/Retest	Conștiinciozitate Test/Retest
Z	-3,061 ^c	-3,063 ^b	-1,497 ^b	-3,061 ^b	-0,938 ^c
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,002	0,002	0,134	0,002	0,348

Aceste rezultate arată că există modificări semnificative la nivelul următoarelor scale:

Nevrotism (N) - rezultatele testului Wilcoxon fiind: M1=47,42; M2=26,50 (Anexa 4, Tabelul 129); Z=-3,061^c; p=0,002 (Anexa 4, Tabelul 130). Z este negativ, ceea ce sugerează că scorurile au scăzut între cele două măsurători, adică nivelul de N a scăzut semnificativ după intervenția terapeutică. Iar valoarea p=0,002 confirmă că scăderea scorurilor de N nu este întâmplătoare și că există o diferență reală și semnificativă între cele două măsurători (înainte și după intervenție), iar această schimbare nu poate fi atribuită întâmplării sau variabilității aleatoare.

În acest caz, mărimea efectului, Cohen's $d=-0,625$; semnaleză că intervenția terapeutică a avut un impact semnificativ asupra participantelor, reducând în mod moderat trăsăturile de nevrotism, cum ar fi anxietatea și instabilitatea emoțională (Anexa 4, Tabelul 131). Această schimbare, deși moderată, este totuși importantă din punct de vedere practic, deoarece subliniază faptul că programul de intervenție a contribuit substanțial la îmbunătățirea stabilității emoționale a participantelor. Nevrotismul este asociat cu tendințe de anxietate, instabilitate emoțională, stres și reactivitate excesivă la stimuli negativi. Prin urmare, o scădere a scorurilor la această scală indică o reducere a acestor manifestări și o mai mare stabilitate emoțională. Aceasta înseamnă că programul de intervenție psihologică a abordat cu succes aspecte legate de anxietate și reactivitate emoțională, oferind participantelor strategii și resurse pentru a face față mai eficient situațiilor stresante și pentru a-și regla emoțiile într-un mod mai adaptativ.

Diferența semnificativă între scorurile test și retest pentru scala **Extraversie (E)**: ($M1=41,50$; $M2=53,33$ (Anexa 4, Tabelul 129); $Z=-3,063^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 130), indică faptul că participantele au înregistrat o schimbare semnificativă a nivelului de extraversie în urma intervenției terapeutice. Aceste rezultate arată că schimbările observate, respectiv creșterea scorurilor pentru scala E, nu sunt întâmplătoare și că intervenția terapeutică a avut un impact semnificativ asupra comportamentelor și tendințelor sociale ale participantelor.

Cu un indice Cohen's $d=-0,625$, mărimea efectului este considerată moderată (Anexa 4, Tabelul 131). Aceasta subliniază o creștere a deschiderii și implicării sociale, tendința de a fi mai extravertite, sociabile și interesate de interacțiunea cu ceilalți. Modificarea nivelului de E are implicații semnificative în viața socială a femeilor criminale private de libertate incluse în programul de intervenție psihologică. Aceasta înseamnă o creștere a încrederii în sine, a abilităților sociale și a capacității de a forma și menține relații sănătoase. De asemenea, duce la o mai mare adaptabilitate în interacțiunea cu ceilalți și la o deschidere către oportunități.

Creșterea semnificativă statistic a scorului la scala **Agreabilitate (Ag.)**: $M1=61,50$; $M2=75,17$ (Anexa 4, Tabelul 129); $Z=-3,061^b$ (Anexa 4, Tabelul 130), semnaleză că participantele și-au dezvoltat și îmbunătățit abilitățile de a fi mai prietenoase, mai receptive la nevoile și emoțiile celorlalte, și mai dispuse să coopereze și să se implice în relații sănătoase și armonioase. Valoarea p ($p=0,002$) arată că modificările observate nu sunt întâmplătoare și că intervenția a avut un impact real asupra nivelului de Ag. al participantelor.

Mărimea efectului, exprimată prin Cohen's $d=-0,625$; este moderată și sugerează că intervenția terapeutică a avut un impact semnificativ asupra schimbării nivelului de A (Anexa 4, Tabelul 131). Schimbarea observată are doar o magnitudine suficient de mare pentru a avea relevanță practică, dar nu este extremă. Astfel, programul a avut un efect vizibil, dar nu maxim, asupra dezvoltării trăsăturilor de agreabilitate ale participantelor. Aceasta implică o creștere a capacității de a înțelege și de a se conecta emoțional cu ceilalți, de a-și exprima în mod adecvat afecțiunea și de a rezolva conflictele într-un mod constructiv. Această modificare a nivelului de A, în sensul creșterii ei, are un impact pozitiv asupra calității relațiilor interpersonale și a funcționării sociale a participantelor.

Pentru scalele **Deschidere către experiență (D.E.)**: $M1=53,17$; $M2=55,50$ (Anexa 4, Tabelul 129); $Z=-1,497^b$; $p=0,134$ (Anexa 4, Tabelul 130) și **Conștiinciozitate (C)**: $M1=53,42$; $M2=52,25$ (Anexa 4, Tabelul 129); $Z=-0,938^c$, $p=0,348$ (Anexa 4, Tabelul 130) nu s-au înregistrat diferențe semnificative statistic. Indicele de mărime a efectului în cazul C, Cohen's $d=-0,191$; arată o schimbare mică ce poate fi considerată puțin relevantă din punct de vedere practic (Anexa 4, Tabelul 131). Pentru scala D.E. însă, deși nu există o diferență semnificativă din punct de vedere statistic ($p>0,05$), Cohen's d subliniază un efect moderat ($-0,305$), ceea ce înseamnă că programul de intervenție psihologică a avut un impact pozitiv asupra creșterii deschiderii participantelor către experiențe noi (Anexa 4, Tabelul 131). Aceasta este o schimbare pozitivă, chiar dacă nu semnificativă statistic.

În *Figura 3.5* sunt prezentate valorile medii ale rezultatelor obținute de GC la chestionarul FFNPQ în cele două etape de măsurare (test/retest). Rezultatele arată o stabilitate generală a scorurilor între cele două măsurători pentru fiecare scală în parte, cu mici fluctuații.

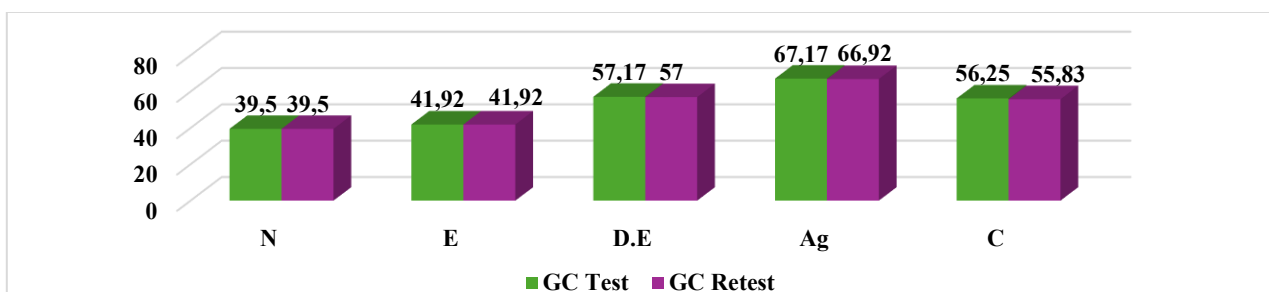

Fig. 3.5 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GC, Test/Retest

Rezultatele testului Wilcoxon pentru GC sunt prezentate în tabelul de mai jos. Acestea evidențiază faptul că în GC nu au fost identificate diferențe semnificative între faza de test și cea de retest în ceea ce privește scorurile obținute la aplicarea FFNPQ (Anexa 4, Tabelul 133).

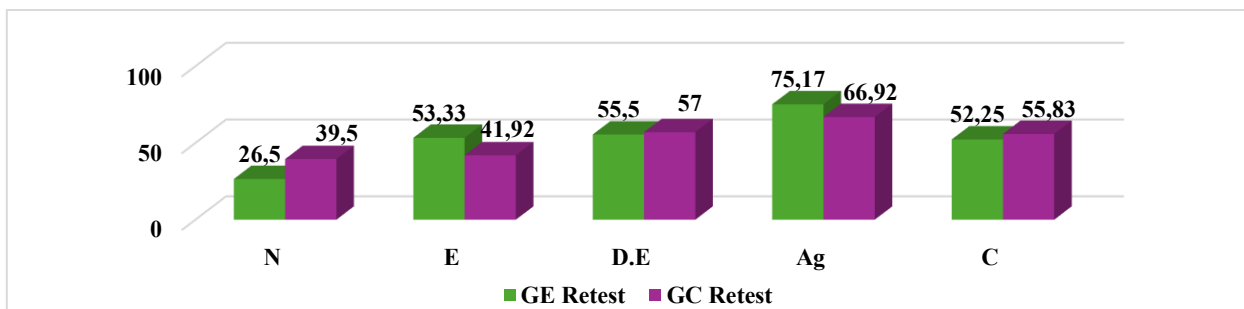
Tabel 3.7 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, FFNPQ

	Nevrotism Test/Retest	Extraversie Test/Retest	Deschidere către experiență Test/Retest	Agreabilitate Test/Retest	Conștiinciozitate Test/Retest
Z	-0,089 ^b	-0,089 ^b	-0,316 ^b	-0,559 ^b	-0,819 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,929	0,929	0,752	0,576	0,413

Astfel, putem concluziona că scalele evaluate nu au suferit modificări semnificative statistice. Această situație poate fi înțeleasă ca o consecință a lipsei de implicare în programul de intervenție psihologică.

De asemenea, mărimea efectului, măsurată prin Cohen's d, a fost calculată pentru fiecare scală a FFNPQ și pentru GC (Anexa 4, Tabelul 134). Rezultatele obținute, respectiv: N. d=-0,018; E. d=-0,018; D.E. d=-0,064; Ag. d=-0,114; C. d=-0,167; sugerează o mărime mică a efectului, ceea ce indică faptul că absența intervenției terapeutice în GC nu a generat schimbări ale scorurilor pentru scalele FFNPQ.

Figura 3.6 ilustrează valorile medii obținute de GE și de GC pentru fiecare dimensiune a chestionarului FFNPQ în etapa de retestare.

Fig. 3.6 Valori medii ale rezultatelor FFNPQ, GE/GC, Retest

După cum se observă în *Tabelul 3.8*, folosind testul U-Mann Whitney au fost identificate diferențe semnificative statistice între rezultatele obținute în etapa de retestare a GE și a GC la testul FFNPQ (Anexa 4, Tabelul 148).

Tabel 3.8 Valorile testului U-Mann Whitney GE/GC, Retest, FFNPQ

	Nevrotism Test/Retest	Extraversie Test/Retest	Deschidere către experiență Test/Retest	Agreabilitate Test/Retest	Conștiinciozitate Test/Retest
Mann-Whitney U	106,500	37,500	83,000	32,500	78,000
Exact Sig. (2-sided test)	0,045	0,045	0,551	0,020	0,755

Scalele pentru care au fost identificate diferențe semnificative între cele două grupuri sunt: *Nevrotism* ($U=106,500$; $p=0,045$), *Extraversie* ($U=37,500$; $p=0,045$) și *Agreabilitate* ($U=32,500$; $p=0,020$). Nu au fost identificate diferențe semnificative pentru scalele: *Deschidere către experiență* ($U=83,000$; $p=0,551$) și *Conștiinciozitate* ($U=78,000$; $p=0,755$).

Pe baza rezultatelor prezentate, putem concluziona că s-a observat o diferență semnificativă statistic în distribuția scorurilor obținute în etapa test pentru GE și GC, sugerând că participantele din cele două grupuri au înregistrat niveluri diferite de Nevrotism, Extraversie și Agreabilitate. În ansamblu, aceste constatări demonstrează faptul că programul de intervenție psihologică aplicat în GE a avut un efect pozitiv asupra nivelului acestor scale, în timp ce GC, care nu a beneficiat de intervenție, nu a înregistrat schimbări semnificative în aceste aspecte. Scăderea nivelului de nevrotism și creșterea extraversiiei și agreabilității reflectă succesul intervenției în reducerea stărilor emoționale negative, îmbunătățirea autocontrolului și dezvoltarea abilităților relaționale. Pornind de la aceste diferențe, putem concluziona că intervenția terapeutică a contribuit la optimizarea trăsăturilor de personalitate și la îmbunătățirea funcționării psihosociale globale, facilitând integrarea și adaptarea eficientă a participantelor în viața de zi cu zi.

Rezultatele aplicării Inventarului de personalitate Freiburg forma G (FPI-G)

În prima etapă, s-au analizat rezultatele obținute de femeile criminale private de libertate din GE în comparație cu cele din GC, înainte de intervenție. Acest lucru a fost realizat prin utilizarea testului U-Mann Whitney (Anexa 4, Tabelul 121). S-au obținut următoarele rezultate:

Tabel 3.9 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, FPI-G

FPI	U-Mann Whitney	Exact Sig. (2-sided test)
Nervozitate	47,500	0,160
Agresivitate	43,000	0,101
Depresivitate	39,000	0,060
Emotivitate	38,500	0,052
Sociabilitate	97,000	0,160
Calm	60,500	0,514
Tendință de dominare	38,500	0,052
Timiditate	39,500	0,060
Fire deschisă	40,500	0,068
Extroversiune-introversiune	66,000	0,755
Labilitate emoțională	38,000	0,052
Masculinitate	71,500	0,977

Concluzia este că nu au fost găsite diferențe semnificative între cele două grupuri, indicând o omogenitate a acestora înainte de intervenția terapeutică, ceea ce asigură o bază solidă pentru

evaluarea efectelor programului destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate.

Prin utilizarea testului Wilcoxon (Anexa 4, Tabelul 136), am observat diferențe semnificative între scorurile obținute de femeile criminale private de libertate la scalele inventarului FPI-G înainte și după participarea la programul de intervenție psihologică.

Tabel 3.10 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, FPI-G

FPI	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Nervozitate	-3,095 ^b	0,002
Agresivitate	-3,066 ^b	0,002
Depresivitate	-3,070 ^b	0,002
Emotivitate	-3,068 ^b	0,002
Sociabilitate	-1,667 ^c	0,096
Calm	-2,859 ^c	0,004
Tendință de dominare	-3,065 ^b	0,002
Timiditate	-3,077 ^b	0,002
Fire deschisă	-0,868 ^b	0,385
Extroversiune-introversiune	-2,401 ^c	0,016
Labilitate emoțională	-3,075 ^b	0,002
Masculinitate	-1,734 ^b	0,083

Tabelul 3.10 prezintă comparația rezultatelor obținute de GE în etapele test/retest iar în Figura 3.7 sunt prezentate valorile medii obținute de GE în cele două etape de testare.

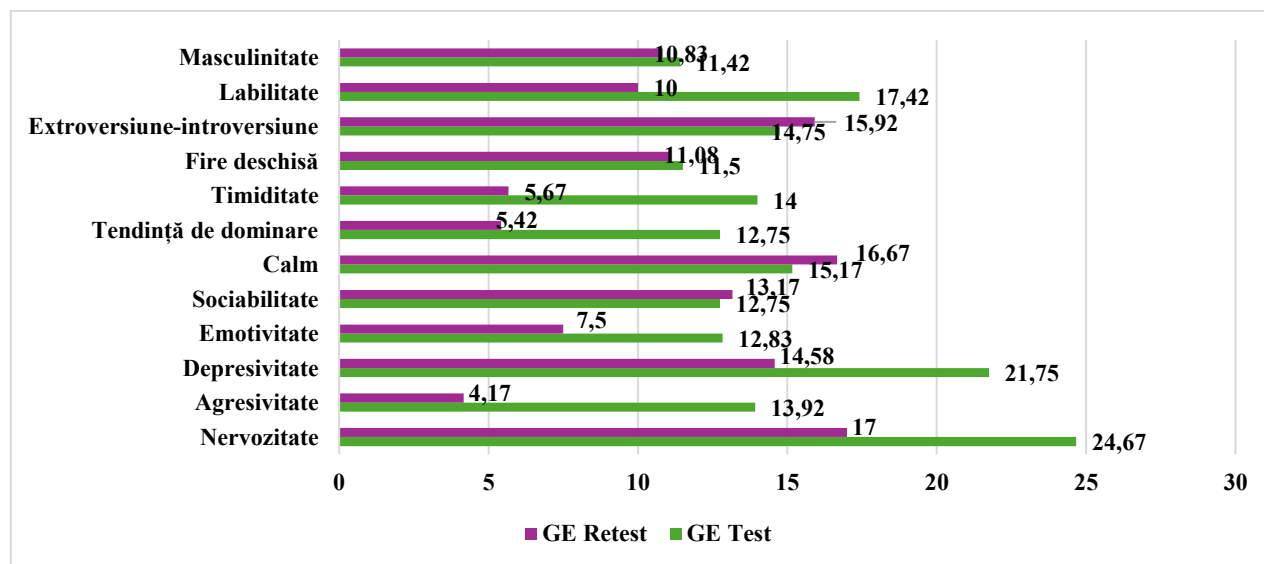

Fig. 3.7 Valori medii ale rezultatelor FPI-G, GE, Test/Retest

Rezultatele obținute evidențiază modificări semnificative la nivelul următoarelor dimensiuni:

Scăderea semnificativă a scorurilor la scala **Nervozitate**: M1=24,67; M2=17,00 (Anexa 4, Tabelul 135); Z=-3,095^b; p=0,002 (Anexa 4, Tabelul 136) în GE indică o reducere a nivelului de

reactivitate emoțională și anxietate la participantele implicate în programul de intervenție psihologică. Mărimea efectului, Cohen's $d=-0,632$; subliniază un efect moderat, ceea ce sugerează că femeile criminale private de libertate din GE prezintă o ameliorare a stării lor emoționale, prezentând reacții mai puțin intense în fața situațiilor provocatoare sau stresante (Anexa 4, Tabelul 137). Această modificare pozitivă contribuie la îmbunătățirea relațiilor interpersonale, diminuarea conflictelor și promovarea unui comportament mai adaptativ și constructiv.

Femeile criminale private de libertate din GE au înregistrat o reducere semnificativă a nivelului de **Agresivitate**: $M1=13,91$; $M2=4,16$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-3,066^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136). Indicele Cohen's $d=-0,626$ indică un efect moderat, sugerând că schimbarea nivelului de agresivitate a fost nu doar semnificativă din punct de vedere statistic, dar și relevantă din punct de vedere practic (Anexa 4, Tabelul 137). Din perspectivă aplicativă, această reducere a agresivității reflectă o îmbunătățire a controlului impulsurilor, contribuind la diminuarea conflictelor interpersonale, promovarea unui comportament mai adaptativ și constructiv, și optimizarea relațiilor sociale.

Femeile criminale private de libertate din GE au înregistrat o reducere semnificativă a nivelului de **Depresivitate**, cu scorurile medii scăzând de la $M1=21,75$ la $M2=14,58$ (Anexa 4, Tabelul 135) iar $Z=-3,070^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136). Această scădere indică o ameliorare a simptomelor depresive, ceea ce sugerează că programul de intervenție psihologică a avut un efect benefic în reducerea stării de tristețe, apatie și demotivare. Indicele Cohen's $d=-0,627$ indică un efect moderat, sugerând că schimbarea nivelului de depresivitate a fost nu doar semnificativă din punct de vedere statistic, dar și destul de pronunțată din punct de vedere practic (Anexa 4, Tabelul 137). Dintr-o perspectivă aplicativă, această reducere a depresivității reflectă o îmbunătățire a stării emoționale generale a participantelor, scorurile mai mici la scala depresivitate indică o îmbunătățire semnificativă a dispoziției, o diminuare a simptomelor depresive, o creștere a bunăstării psihologice generale și optimizarea sănătății emoționale.

GE a înregistrat diferențe semnificative statistic a scorurilor pentru scala **Emotivitate**: $M1=12,83$; $M2=7,50$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-3,068^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136), sugerând o scădere semnificativă a reactivității emoționale în rândul femeilor criminale private de libertate din acest grup și a intensității resimțirii emoțiilor. Indicele Cohen's $d=-0,626$ subliniază un efect moderat, dar considerabil din punct de vedere practic (Anexa 4, Tabelul 137). Această reducere reflectă o îmbunătățire a rezilienței emoționale, ajutând participantele să gestioneze mai eficient provocările și

să mențină o mai mare stabilitate emoțională în interacțiunile cotidiene și în mediul carceral. Programul de intervenție psihologică a avut, astfel, un impact benefic asupra capacității lor de a controla emoțiile intense și de a reacționa mai puțin exagerat la situațiile stresante.

Creșterea semnificativă a nivelului de *Calm* în urma intervenției terapeutice: $M1=15,17$; $M2=16,67$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-2,859^c$; $p=0,004$ (Anexa 4, Tabelul 136), poate fi asociată cu o mai mare capacitate de relaxare, reducere a stresului și îmbunătățirea abilităților de reglare emoțională. Participantele sunt mai predispuse să manifeste o atitudine pașnică și controlată în fața provocărilor, reflectând o evoluție pozitivă în gestionarea emoțiilor. Indicele Cohen's $d=-0,583$; arată un efect moderat, ceea ce sugerează că schimbarea observată în nivelul de calm este considerabilă și are relevanță practică (Anexa 4, Tabelul 137). Astfel, îmbunătățirea capacităților de reglare emoțională și autocontrol, permit participantelor să reacționeze într-un mod mai echilibrat și liniștit în fața provocărilor cotidiene.

Nivelul scăzut al *Tendinței de dominare*: $M1=12,75$; $M2=5,42$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-3,065^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136), constatat în urma intervenției terapeutice reflectă o reducere a comportamentelor dominatoare și o mai bună gestionare a nevoilor și dorințelor personale în contextul interacțiunilor sociale. Scăderea scorurilor la această scală nu doar că este semnificativă din punct de vedere statistic, dar se dovedește a fi și importantă din punct de vedere practic, indicele Cohen's $d=-0,626$ subliniind un efect moderat (Anexa 4, Tabelul 137). Aceste femei au dezvoltat o atitudine mai echilibrată și cooperantă, fiind mai deschise la colaborare și la împărțirea puterii cu ceilalți. Această modificare contribuie la îmbunătățirea relațiilor interpersonale și la dezvoltarea abilităților de comunicare și negociere.

Participantele la programul de intervenție psihologică au experimentat o reducere semnificativă statistic a scalei *Timiditate*: $M1=14,00$; $M2=5,67$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-3,077^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136). Indicele Cohen's $d=-0,628$ subliniază un efect moderat și relevant din punct de vedere practic, ceea ce sugerează că programul de intervenție psihologică a fost eficient în ajutarea participantelor să devină mai încrezătoare și mai deschise în interacțiunile sociale (Anexa 4, Tabelul 137). Această schimbare duce la o mai bună adaptabilitate socială, la îmbunătățirea relațiilor interpersonale și la o mai mare capacitate de a se exprima liber în diverse contexte sociale.

Creșterea semnificativă a scorurilor obținute de GE la scala *Extraversiune-Introversiune*: $M1=14,75$; $M2=15,92$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-2,401^c$; $p=0,016$ (Anexa 4, Tabelul 136) sugerează că intervenția terapeutică a avut un impact pozitiv asupra trăsăturilor de personalitate legate de

preferințele și comportamentele sociale. Indicele Cohen's $d=-0,490$ arată un efect moderat din punct de vedere practic, ceea ce subliniază faptul că intervenția terapeutică a avut un impact semnificativ asupra nivelului de extraversiune al participantelor (Anexa 4, Tabelul 137). Practic, această schimbare arată că participantele au devenit mai sociabile, mai deschise în fața provocărilor sociale și mai confortabile în a interacționa cu ceilalți, fapt care contribuie la o adaptare mai ușoară în mediile sociale și în relațiile interpersonale.

Femeile criminale private de libertate din GE au înregistrat o scădere semnificativă a nivelului de **Labilitate emoțională**: $M1=17,42$; $M2=10,00$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-3,075^b$; $p=0,002$ (Anexa 4, Tabelul 136). Indicele de mărime a efectului Cohen's $d=-0,628$ subliniază un efect moderat, semnificativ din punct de vedere practic, ceea ce sugerează că schimbarea observată în nivelul de labilitate emoțională este considerabilă și are implicații importante în viața participantelor (Anexa 4, Tabelul 137). Prin reducerea acestei dimensiuni participantele manifestă o stabilitate emoțională crescută și o capacitate mai mare de a-și regla emoțiile în comparație cu momentul de începere al intervenției terapeutice. Scăderea labilității emoționale este asociată cu o mai bună gestionare a stresului, o capacitate îmbunătățită de a face față situațiilor dificile și o mai mare reziliență psihologică. Această schimbare poate contribui la o bună funcționare emoțională, la relații interpersonale mai sănătoase și la o calitate mai bună a vieții în general.

Pentru scalele **Fire deschisă**: $M1=11,50$; $M2=11,08$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-0,868^b$; $p=0,385$ (Anexa 4, Tabelul 136) și **Masculinitate**: $M1=11,42$; $M2=10,83$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-1,734^b$; $p=0,083$ (Anexa 4, Tabelul 136), scorurile medii nu indică o diferență semnificativă statistic. În plus, indicii de mărime a efectului Cohen's $d=-0,177$, respectiv Cohen's $d=-0,354$; susțin această absență a semnificației statistice, arătând un efect foarte mic (Anexa 4, Tabelul 137). Aceste rezultate subliniază faptul că schimbările observate sunt minore și nu au relevanță practică, consolidând concluzia că intervenția nu a produs o modificare semnificativă în ceea ce privește dimensiunile fire deschisă și Masculinitate.

Scorurile pentru scala **Sociabilitate**: $M1=12,75$; $M2=13,17$ (Anexa 4, Tabelul 135); $Z=-1,667^c$; $p=0,096$ (Anexa 4, Tabelul 136) indică o creștere ușoară a nivelului de sociabilitate în rândul femeilor criminale din GE, însă diferența nu este semnificativă din punct de vedere statistic. Deși valoarea p nu semnalează un efect semnificativ, indicele Cohen's $d=-0,340$ reflectă un efect mic, care sugerează că, deși nu a fost identificată o schimbare semnificativă statistic, există totuși o tendință pozitivă de

creștere a sociabilității, care reflectă o îmbunătățire a capacității participantelor de a interacționa cu ceilalți (Anexa 4, Tabelul 137).

Tabelul de mai jos prezintă în detaliu rezultatele obținute de participantele incluse în GC pentru fiecare variabilă analizată prin utilizarea testului Wilcoxon:

Tabel 3.11 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, FPI-G

FPI	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Nervozitate	-0,042 ^b	0,967
Agresivitate	-0,042 ^c	0,967
Depresivitate	-0,118 ^b	0,906
Emotivitate	-0,207 ^c	0,836
Sociabilitate	0,000 ^d	1,000
Calm	-0,716 ^b	0,474
Tendință de dominare	-0,314 ^b	0,754
Timiditate	-0,122 ^b	0,903
Fire deschisă	-0,458 ^b	0,647
Extroversiune-introversiune	-1,186 ^b	0,235
Labilitate emoțională	-0,795 ^c	0,427
Masculinitate	-1,412 ^b	0,158

Rezultatele prezentate în *Figura 3.8* reflectă evoluția scorurilor participantelor din GC pentru fiecare dimensiune de personalitate evaluată prin intermediul inventarului FPI-G.

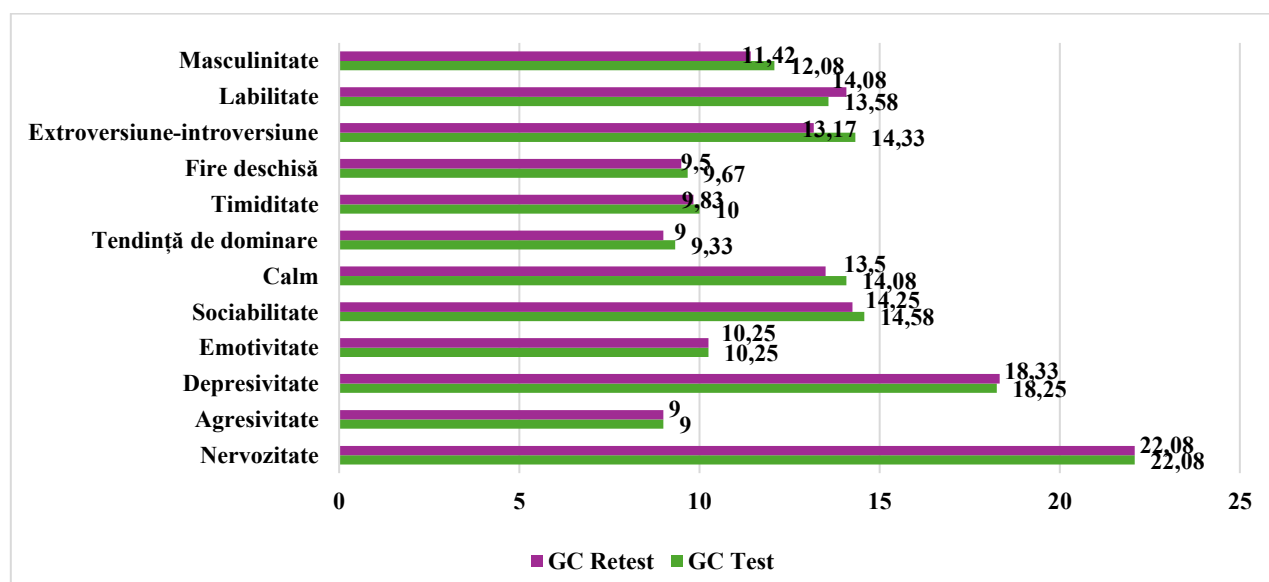

Fig. 3.8 Valori medii ale rezultatelor FPI-G, GC, Test/Retest

Analizând rezultatele utilizând testul Wilcoxon (Anexa 4, Tabelul 139), am constatat că în GC al femeilor criminale private de libertate, nu s-au evidențiat diferențe semnificative între faza test și cea de retest, participantele din GC înregistrând scoruri relativ similare în ambele etape de testare. În plus, indicii Cohen's d calculați pentru fiecare variabilă au indicat efecte foarte mici, toate valorile

fiind sub 0,3; ceea ce confirmă că variațiile în scorurile obținute sunt nesemnificative din punct de vedere statistic și practic (Anexa 4, Tabelul 140).

Faptul că nu s-au observat modificări semnificative pentru acest grup subliniază faptul că absența participării la programul de intervenție psihologică duce la menținerea neschimbată a acestor trăsături de personalitate, evidențiind, în același timp, importanța intervenției terapeutice în generarea schimbărilor semnificative a aspectelor analizate a personalității.

Pentru analizarea diferențelor între rezultatele obținute în faza de retest de către GE și GC la scalele FPI-G, am utilizat testul U-Mann Whitney Whitney (Anexa 4, Tabelul 149). Rezultatele obținute se regăsesc în *Tabelul 3.12*.

Tabel 3.12 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, FPI-G

FPI	U-Mann Whitney	Exact Sig. (2-sided test)
Nervozitate	107,500	0,039
Agresivitate	107,500	0,039
Depresivitate	106,500	0,045
Emotivitate	107,000	0,045
Sociabilitate	85,500	0,443
Calm	33,000	0,024
Tendință de dominare	107,000	0,045
Timiditate	108,000	0,039
Fire deschisă	46,000	0,143
Extroversiune-introversiune	34,500	0,028
Labilitate emoțională	108,500	0,033
Masculinitate	71,000	0,977

Analiza datelor a evidențiat diferențe semnificative și consistente la multiple dimensiuni psihologice, oferind o perspectivă mai profundă asupra efectului programului de intervenție psihologică asupra participantelor.

În mod specific, am observat diferențe semnificative statistic în ceea ce privește nivelul de *Nervozitate* ($U=107,500$; $p=0,039$), *Agresivitate* ($U=107,500$; $p=0,039$), *Depresivitate* ($U=106,500$; $p=0,045$), *Emotivitate* ($U=107,000$; $p=0,045$), *Calm* ($U=33,000$; $p=0,024$), *Tendință de dominare* ($U=107,000$; $p=0,045$), *Timiditate* ($U=108,000$; $p=0,039$), *Extroversiune-Introversiune* ($U=34,500$; $p=0,028$) și *Labilitate* ($U=108,500$; $p=0,033$) între GE și GC în faza de retest. Aceste rezultate indică faptul că programul de intervenție psihologică a avut un impact semnificativ în reducerea nivelului de anxietate, manifestări agresive, simptome depresive, reactivitate emoțională, creștere a încrederii și confortului social, reactivitate emoțională și în promovarea unei stări de calm și stabilitate emoțională.

Nu au fost identificate diferențe semnificative statistic la scalele *Sociabilitate* ($U=85,500$; $p=0,443$), *Fire deschisă* ($U=46,000$; $p=0,143$) și *Masculinitate* ($U=71,000$; $p=0,977$). Aceste rezultate sugerează că programul de intervenție psihologică nu a avut un impact semnificativ în aceste domenii specifice ale personalității.

Pe baza analizei realizate, putem concluziona că participarea la programul de intervenție psihologică a contribuit semnificativ la optimizarea trăsăturilor de personalitate și la îmbunătățirea funcționării psihosociale a participantelor. Aceasta s-a realizat prin dezvoltarea autocontrolului emoțional și comportamental, o mai bună înțelegere și gestionare a propriilor emoții și comportamente, precum și prin creșterea capacității de adaptare la mediul social.

Aceste rezultate sunt susținute de literatura de specialitate, care evidențiază faptul că, deși trăsăturile de personalitate au fost considerate mult timp stabile, cercetările recente au demonstrat că ele pot suferi modificări semnificative și durabile pe parcursul vieții. Intervențiile terapeutice, cum ar fi cele incluse în studiile citate (J.J. Jackson *et al.*, 2012; R. L. Piedmont, 2001; B. W. Roberts *et al.*, 2017), au fost asociate cu modificări pozitive ale trăsăturilor de personalitate precum stabilitatea emoțională, agreabilitatea și conștiinciozitatea. Astfel, rezultatele se alătură studiilor care susțin ideea că trăsăturile de personalitate sunt mai flexibile decât se credea anterior, iar intervențiile psihoterapeutice pot genera schimbări semnificative și sustenabile, chiar și în etapele adulte ale vieții. Aceste constatări subliniază importanța programelor de intervenție psihologică în optimizarea trăsăturilor de personalitate și în îmbunătățirea funcționării psihosociale a indivizilor, în special în cazul femeilor private de libertate.

Rezultatele aplicării Chestionarului de personalitate pentru tulburări de personalitate SCID-II

Rezultatele testului neparametric U-Mann Whitney indică faptul că nu există nicio diferență semnificativă statistic între cele două distribuții (GE/test și GC/test) înregistrate la tulburările de personalitate investigate cu ajutorul instrumentului SCID-II (Anexa 4, Tabelul 122). În tabelul de mai jos sunt prezentate rezultatele obținute.

Tabel 3.13 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, SCID-II

SCID-II	U-Mann Whitney	Exact Sig. (2-sided test)
T.P. Evitantă	46,000	0,143
T.P. Dependentă	38,500	0,052
T.P. Obsesiv-compulsivă	43,500	0,101
T.P. Pasiv-agresivă	47,000	0,160

Tabel 3.13 (continuare) Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Test, SCID-II

SCID-II	U-Mann Whitney	Exact Sig. (2-sided test)
T.P. Depresivă	40,000	0,068
T.P. Paranoică	40,500	0,068
T.P. Schizotipală	39,000	0,060
T.P. Schizoidă	58,000	0,443
T.P. Histrionică	50,000	0,219
T.P. Narcisistică	41,500	0,078
T.P. Borderline	39,000	0,060
T.P. Antisocială	50,500	0,219

Aceste rezultate sugerează că nu există nicio diferență semnificativă între GE și GC în ceea ce privește nivelul tulburărilor de personalitate.

Analizând, cu ajutorul testului Wilcoxon, datele obținute în urma programului de intervenție psihologică nu au fost identificate diferențe semnificative între cele două etape în ceea ce privește scorurile pentru variabilele SCID-II (Anexa 4, Tabelele 142, 145). Comparăția între rezultatele obținute de GE în etapele test și retest se regăsesc în tabelul de mai jos:

Tabel 3.14 Valorile testului Wilcoxon, GE, Test/Retest, SCID-II

SCID-II	Z	Asymptotic Sig. (2-tailed)
T.P. Evitantă	-1,414 ^b	0,157
T.P. Dependentă	-1,823 ^b	0,068
T.P. Obsesiv-compulsivă	-0,423 ^b	0,672
T.P. Pasiv-agresivă	-1,589 ^b	0,112
T.P. Depresivă	-1,561 ^b	0,119
T.P. Paranoică	-0,241 ^b	0,809
T.P. Schizotipală	-0,060 ^c	0,952
T.P. Schizoidă	-0,213 ^b	0,832
T.P. Histrionică	-0,812 ^b	0,417
T.P. Narcisistică	-0,310 ^b	0,757
T.P. Borderline	-0,549 ^b	0,583
T.P. Antisocială	0,000 ^d	1,000

Mediile prezentate în *Figura 3.9* indică faptul că intervenția a avut un impact modest asupra majorității tulburărilor de personalitate, cu scăderi ușoare în unele trăsături, precum cele asociate cu tulburările Depresivă, Pasiv-Agresivă și Obsesiv-Compulsivă. Cu toate acestea, tulburările Narcisistică și Borderline, care rămân cele mai pronunțate, au suferit modificări minore.

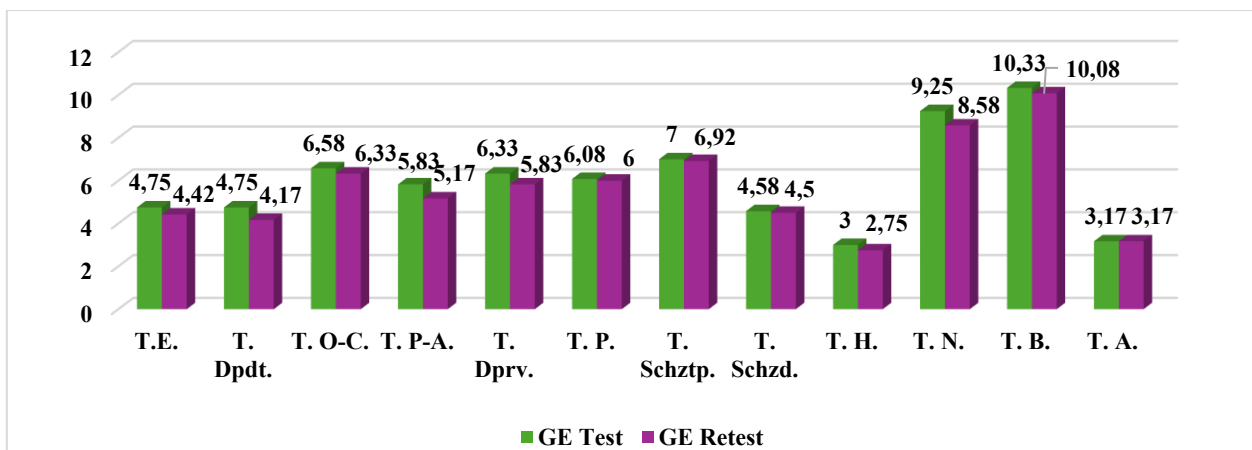

Fig. 3.9 Valori medii ale rezultatelor SCID-II, GE, Test/Retest

Analizând datele prezentate mai sus, putem formula următoarele concluzii:

Pentru ***T.P. Evitantă (T.E.)*** s-a obținut pentru etapa test $M1=4,75$; cu o deviație standard de $SD=1,14$; iar pentru etapa retest media obținută este $M2=4,42$ cu o deviație standard $SD=1,31$ (Anexa 4, Tabelul 141). Diferența dintre rezultatele obținute în cele două etape, test/retest, este de $Z=-1,414^b$, iar $p=0,157$ (Anexa 4, Tabelul 142). Putem concluziona că această variabilă nu prezintă modificări semnificative statistic între cele două măsurători.

În ceea ce privește ***T.P. Dependentă (T. Dpdt.)*** s-au obținut următoarele rezultate: $M1=4,75$; $M2=4,17$ (Anexa 4, Tabelul 141); $Z=-1,823^b$, iar $p=0,068$ (Anexa 4, Tabelul 142). Se constată o ușoară diminuare a scorului mediu între test și retest, sugerând posibilitatea unei modificări în măsurătorile realizate între cele două momente, însă diferența nu este semnificativă statistic ($p=0,068$).

Rezultatele pentru ***T.P. Obsesiv-Compulsivă (T. O-C.)***, test/retest, sunt următoarele: $M1=6,58$; $M2=6,33$ (Anexa 4, Tabelul 141). Diferența dintre cele două medii indică o ușoară scădere a scorului mediu între cele două etape de testare, sugerând o posibilă fluctuație sau variație a măsurătorilor de la un moment la altul. Valorile $Z=-0,423^b$ și $p=0,672$ indică faptul că diferența nu este semnificativă statistic (Anexa 4, Tabelul 142).

Pe baza datelor obținute referitor la ***T.P. Pasiv-Agresivă (T. P-A.)*** s-au constatat următoarele: $M1=5,83$; $M2=5,17$ (Anexa 4, Tabelul 141); $Z=-1,589^b$, $p=0,112$ (Anexa 4, Tabelul 142). Diferența dintre media test și media retest indică o ușoară reducere a scorului mediu între test și retest, existând o posibilitate de modificare a scorurilor de la un moment la altul, rezultatele obținute neindicând însă o diferență semnificativă statistic.

În legătură cu **T.P. Depresivă (T. Dprv.)** am identificat o disparitate ușoară între media test și media retest obținută de GE, $M1=6,33$; $M2=5,83$ (Anexa 4, Tabelul 141). S-au obținut, de asemenea, $Z=-1,561^b$ și $p=0,119$ (Anexa 4, Tabelul 142). Rezultatele prezentate sugerează că nu există o diferență semnificativă statistic între măsurătorile de retest și cele inițiale pentru această variabilă.

În cazul **T. Paranoide (T. P.)**, test/retest, s-au obținut: $M1=6,08$; $M2=6,00$ (Anexa 4, Tabelul 141); $Z=-0,241^b$, iar $p=0,809$ (Anexa 4, Tabelul 142). Se remarcă lipsa unei diferențe semnificative statistic între rezultatele pre și post-intervenție la femeile criminale private de libertate din GE.

Concluzii referitoare la absența unor modificări semnificative statistic la nivelul GE în fazele test și retest pot fi formulate și în cazul următoarelor tulburări de personalitate: *Schizotipală (T. Schztp.)* ($M1=7,00$; $M2=6,91$; $Z=-0,060^c$; $p=0,952$), *Schizoidă (Schzd.)* ($M1=4,58$; $M2=4,5$; $Z=-0,213^b$; $p=0,832$), *Histrionică (T. H.)* ($M1=3,00$; $M2=2,75$; $Z=-0,812^b$; $p=0,417$), *Narcisistică (T.N.)* ($M1=9,25$; $M2=8,58$, $Z=-0,310^b$; $p=0,757$), *Borderline (T. B.)* ($M1=10,33$; $M2=10,08$; $Z=-0,549^b$; $p=0,583$) și *Antisocială (T. A.)* ($M1=3,17$; $M2=3,17$; $Z=-0,000^d$; $p=1,000$) (Anexa 4, Tabelele 141-142).

Utilizând coeficientul Cohen's d, am identificat diferite niveluri ale efectului intervenției: *efect mic* pentru tulburările de personalitate: evitantă ($d=-0,289$), dependentă ($d=-0,372$), pasiv-agresivă ($d=-0,324$) și depresivă ($d=-0,319$); aceste tulburări au prezentat o modificare vizibilă, pozitivă chiar dacă diferențele nu au fost semnificative din punct de vedere statistic; *efect foarte mic* pentru tulburările de personalitate: obsesiv-compulsivă ($d=-0,086$), paranoică ($d=-0,049$), schizoidă ($d=-0,043$), histrionică ($d=-0,166$), narcisistică ($d=-0,063$) și borderline ($d=-0,112$); aceste tulburări au prezentat modificări foarte mici, ceea ce sugerează că intervenția a avut un impact minimal asupra acestora; *efect neglijabil* pentru tulburările de personalitate: schizotipală ($d=-0,012$) și antisocială ($d=0$), rezultatele indicând un impact aproape inexistent al intervenției asupra acestor tulburări de personalitate (Anexa 4, Tabelul 143).

Analizând datele obținute, prin utilizarea testului Wilcoxon, putem observa că participarea la programul de intervenție psihologică nu a dus la o scădere semnificativă a simptomelor asociate tulburărilor de personalitate. Deși unele tulburări prezintă o diferență ușoară între faza test și cea de retest, aceste diferențe nu au atins un nivel de semnificație statistică sau practică.

Prin utilizarea testului Wilcoxon (Anexa 4, Tabelul 145) s-a constatat că etapa de retest nu a adus diferențe semnificative comparativ cu cea de test pentru femeile criminale private de libertate

din GC. Rezultatele obținute de către GC în cele două etape de testare se regăsesc în tabelul de mai jos:

Tabel 3.15 Valorile testului Wilcoxon, GC, Test/Retest, SCID-II

SCID-II	Z	Asymptotic Sig. (2-tailed)
T.P. Evitantă	-0,250 ^b	0,803
T.P. Dependentă	-0,741 ^c	0,458
T.P. Obsesiv-compulsivă	-0,241 ^b	0,809
T.P. Pasiv-agresivă	-0,543 ^c	0,587
T.P. Depresivă	-0,214 ^c	0,831
T.P. Paranoidă	-0,586 ^c	0,558
T.P. Schizotipală	-1,354 ^c	0,176
T.P. Schizoidă	-0,144 ^c	0,886
T.P. Histrionică	-0,122 ^c	0,903
T.P. Narcisistică	-1,308 ^c	0,191
T.P. Borderline	-0,052 ^c	0,958
T.P. Antisocială	0,000 ^d	1,000

Comparând mediile obținute de participante în cele două etape de testare (test/retest), se observă că, în general, scorurile nu prezintă fluctuații semnificative între cele două faze. *Figura 3.10* prezintă rezultatele obținute de GC.

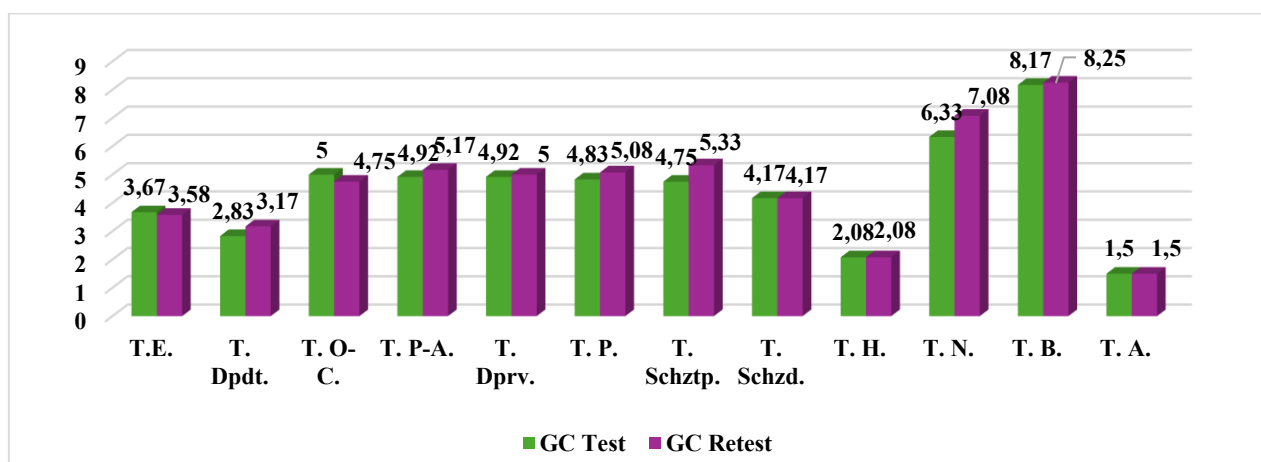

Fig. 3.10 Valori medii ale rezultatelor SCID-II, GC, Test/Retest

Având în vedere rezultatele prezentate anterior, din care rezultă faptul că în GC nu au fost identificate diferențe semnificative între faza test și cea de retest la aplicarea SCID-II, putem concluziona că trăsăturile și criteriile specifice tulburărilor de personalitate nu au suferit modificări semnificative statistic în timpul perioadei de evaluare. Această concluzie este susținută și de valorile coeficientului Cohen's d (Anexa 4, Tabelul 146).

Testul U-Mann Whitney, nu a evidențiat diferențe semnificative statistic între rezultatele obținute în faza de retest a GE și a GC la aplicarea SCID-II (Anexa 4, Tabelul 150).

Tabel 3.16 Valorile testului U-Mann Whitney, GE/GC, Retest, SCID-II

SCID-II	U-Mann Whitney	Exact Sig. (2-sided test)
T.P. Evitantă	49,500	0,198
T.P. Dependentă	52,000	0,266
T.P. Obsesiv-compulsivă	40,500	0,068
T.P. Pasiv-agresivă	76,000	0,843
T.P. Depresivă	56,500	0,378
T.P. Paranoidă	54,000	0,319
T.P. Schizotipală	38,000	0,052
T.P. Schizoidă	64,500	0,671
T.P. Histrionică	63,000	0,630
T.P. Narcisistică	50,000	0,219
T.P. Borderline	41,500	0,078
T.P. Antisocială	50,500	0,219

Rezultatele obținute în urma prelucrării statistice sugerează că programul de intervenție psihologică implementat nu a avut un impact considerabil în reducerea simptomelor sau în ameliorarea tulburărilor de personalitate evaluate. Este important să menționăm că absența unor modificări semnificative în acest caz, este în concordanță cu obiectivele și orientarea programului de intervenție psihologică. Acesta nu a fost conceput și implementat cu scopul specific de a trata sau ameliora simptomele tulburărilor de personalitate, ci a avut ca principală direcție de acțiune optimizarea trăsăturilor de personalitate a femeilor criminale private de libertate în strânsă legătură cu îmbunătățirea funcționării emoționale și psihosociale a acestora. Prin urmare, absența unor modificări semnificative în simptomele asociate tulburărilor de personalitate nu contravine obiectivelor propuse.

Deși intervenția psihologică a arătat rezultate pozitive în ceea ce privește optimizarea trăsăturilor de personalitate, cercetarea nu a inclus o evaluare post-intervenție pe termen lung. Astfel, este dificil de evaluat cât de durabile sunt aceste schimbări și dacă efectele pozitive se mențin în timp, în special după liberarea din penitenciar sau în alte medii sociale. Absența unui follow-up limitează înțelegerea impactului real și sustenabilității intervenției.

Dificultăți întâmpinate pe parcursul cercetării:

Mediul penitenciar și constrângerile organizatorice: Prima dificultate a fost dată de însăși mediul în care s-a desfășurat cercetarea și, ulterior, intervenția psihologică. Penitenciarul este un mediu care vine cu o serie de constrângeri legate de participarea deținuților la activități și programe. Astfel, procesul de selecție a fost complicat din cauza regimurilor diferite de detenție, precum și din cauza interdicțiilor impuse anumitor deținuți de a intra în contact cu alte deținuți. Mai mult,

necesitatea de a respecta toate regulile din cadrul penitenciarului, programul strict și destul de încărcat al deținuților, au generat dificultăți în organizarea sesiunilor. Acest context a presupus efort suplimentar considerabil și de durată.

Pe lângă constrângerile de ordin organizatoric, unele deținute s-au arătat reticente în a discuta despre viața lor din cauza fricii că informațiile furnizate ar putea fi folosite împotriva lor de către celelalte deținute. De asemenea, teama de a fi judecate a influențat inițial nivelul de implicare al acestora în discuții, ceea ce a necesitat un efort mai mare pentru stabilirea unei relații de încredere și a unui mediu în care deținutele să se simtă în siguranță.

Capacitatea redusă de introspecție. Majoritatea deținuților prezentau capacitate redusă de introspecție, fapt ce justifică utilizarea tehnicilor proiective pentru a facilita exprimarea și autodezvăluirea. Spre exemplu, în cadrul exercițiului „Floarea”, o deținută retrasă și cu dificultăți de comunicare a identificat asemănări între ea și floarea primită, afirmând că se simte „gârbovită” sub greutatea vieții. Acest moment a fost folosit pentru a o încuraja să identifice punctele sale forte și resursele care au ajutat-o să depășească momentele dificile.

Nivelul educațional scăzut. Un alt obstacol a fost reprezentat de nivelul educațional variabil și, în multe cazuri, scăzut al participantelor, ceea ce a îngreunat procesul de exprimare și de înțelegere a propriilor emoții și experiențe. Acest aspect a impus adaptarea limbajului și a tehnicilor terapeutice, astfel încât să corespundă nevoilor și abilităților fiecărei participante. De aceea, în cadrul programului au fost incluse activități suplimentare, cum ar fi dezvoltarea vocabularului emoțional și clarificarea unor concepte (de exemplu, diferențierea între senzații și emoții).

3.4. Concluzii la Capitolul 3

1. Intervenția terapeutică destinată femeilor criminale private de libertate, reprezintă un demers complex de recuperare și transformare psihologică, marcat de provocări specifice. Aceste provocări sunt determinate de gravitatea infracțiunii comise, de particularitățile psihologice și nivelul educațional variabil al participantelor, precum și de contextul instituțional în care se derulează intervenția. Mediul carceral, prin constrângerile și limitările impuse de acesta, adaugă un nivel suplimentar de complexitate, iar intervenția trebuie să fie adaptată nu doar la nevoile și particularitățile psihologice ale fiecărei participante, dar și la condițiile specifice ale închisorii.

2. Scopul experimentului formativ a fost acela de a evalua eficiența programului de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate la femeile criminale private de libertate,

prin dezvoltarea autocontrolului emoțional și comportamental, reducerea impulsivității și agresivității, și îmbunătățirea funcționării psihosociale globale.

3. Femeile criminale private de libertate din GC nu prezintă, în general modificări semnificative statistic pentru variabilele evaluate. Nu au fost identificate diferențe semnificative în urma prelucrării datelor obținute la aplicarea instrumentelor, ceea ce conduce la concluzia că trăsăturile și simptomele evaluate nu au suferit schimbări semnificative în rândul acestor femei.

4. Femeile criminale private de libertate din GE au prezentat rezultate care indică optimizarea semnificativă a trăsăturilor psihologice și funcționării lor mentale și comportamentale.

5. Analiza statistică a datelor test/retest obținute de femeile criminale private de libertate din GE la chestionarul de personalitate ZKPQ, a relevat diferențe semnificative statistic, dar și practic pentru scalele *Neuroticism-Anxietate*, *Agresivitate-Ostilitate* și *Activitate*. Aceste rezultate susțin eficiența și impactul pozitiv al programului de intervenție psihologică asupra aspectelor psihologice menționate. Astfel, s-a constatat o reducere semnificativă a nivelului de neuroticism-anxietate și agresivitate-ostilitate, în timp ce nivelul de activitate a înregistrat o creștere semnificativă. În concluzie, programul de intervenție psihologică a demonstrat eficacitatea sa în generarea schimbărilor pozitive în trăsăturile de personalitate și promovarea unei funcționări mentale sănătoase pentru femeile criminale private de libertate.

6. Rezultatele obținute la aplicarea chestionarului de personalitate FFNPQ arată eficiența programului de intervenție psihologică prin ameliorarea nivelului de *Nevrotism*, creșterea nivelului de *Extraversie* și îmbunătățirea nivelului de *Agreeabilitate*. Aceste date subliniază impactul benefic asupra trăsăturilor de personalitate ale participantelor, programul contribuind la îmbunătățirea funcționării lor sociale și emoționale.

7. Analiza comparativă a rezultatelor obținute de femeile private de libertate din GE înainte și după participarea la programul de intervenție psihologică, indică o schimbare semnificativă a profilului lor psihologic în urma intervenției terapeutice. Au fost înregistrate diferențe semnificative statistic și practic la majoritatea dimensiunilor investigate: *Nervozitate*, *Agresivitate*, *Depresivitate*, *Emotivitate*, *Calm*, *Tendința de dominare*, *Timiditate*, *Extroversiune-Introversiune* și *Labilitate*. Aceste rezultate sugerează că programul de intervenție psihologică s-a dovedit eficient în reducerea nivelului de anxietate, agresivitate și depresie, creșterea stării de calm și stabilitate emoțională, precum și îmbunătățirea abilităților sociale și de adaptare.

8. Rezultatele pentru chestionarul SCID-II, indică faptul că, în cadrul GE, programul de intervenție psihologică implementat nu a generat o reducere semnificativă a simptomelor asociate tulburărilor de personalitate evaluate. Interpretarea absenței unor modificări semnificative în acest caz poate fi înțeleasă ca rezultatul focalizării intervenției pe aspecte mai largi ale funcționării individuale și dezvoltării personale.

9. Prin utilizarea testului Mann-Whitney, s-au constatat diferențe semnificative statistic între rezultatele obținute în etapa de retest de GE și de GC, ceea ce evidențiază impactul pozitiv al programului de intervenție psihologică asupra trăsăturilor de personalitate măsurate. Scalele ZKPQ la care se observă diferențe semnificative sunt: *Neuroticism-Anxietate*, *Agresivitate-Ostilitate* și *Activitate*. La aplicarea FFNPQ s-au constatat diferențe semnificative pentru următoarele scale: *Nevrotism*, *Extraversie* și *Agreabilitate*. Pentru inventarul FPI-G au rezultat diferențe semnificative la scalele: *Nervozitate*, *Agresivitate*, *Depresivitate*, *Emotivitate*, *Calm*, *Tendința de dominare*, *Timiditate*, *Extroversiune-Introversiune* și *Labilitate*.

10. Programul de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate s-a dovedit eficient atât prin dezvoltarea unor trăsături pozitive esențiale pentru îmbunătățirea funcționării psihosociale a indivizilor, cât și prin reducerea trăsăturilor negative, cum ar fi anxietatea și impulsivitatea. Intervenția terapeutică a avut un impact semnificativ în optimizarea trăsăturilor de personalitate, contribuind totodată la creșterea flexibilității psihologice a participantelor. În plus, rezultatele statistice obținute demonstrează eficiența metodelor și tehnicilor terapiei experiențial-umaniste aplicate în cadrul programului de intervenție în vederea generării unor schimbări benefice la nivelul trăsăturilor de personalitate și funcționării mentale a femeilor criminale private de libertate.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prin rezultatele obținute, prezenta cercetare a soluționat problema științifică de importanță majoră în domeniu, și anume identificarea trăsăturilor de personalitate, a tulburărilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate, a experiențelor de abuz din istoricul de viață al acestui grup de deținuți. În plus, cercetarea contribuie prin elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică destinat optimizării trăsăturilor de personalitate ale acestora.

Analiza rezultatelor teoretice și experimentale ne permite să formulăm următoarele concluzii:

1. Infraționalitatea feminină este un fenomen complex, determinat de interacțiunea dintre trăsături de personalitate, factori de risc specifici genului și influențe socio-culturale. Un rol crucial în predispoziția spre comportamente infraționale revine personalității. Trăsături precum agresivitatea, impulsivitatea, indiferența afectivă și labilitatea emoțională sunt frecvent asociate cu comportamentele criminale. Profilul de personalitate al femeilor criminale private de libertate prezintă trăsături distincte și complexe, fiind marcat de incidența crescută a trăsăturilor specifice tulburărilor de personalitate dar și de nivelurile ridicate de abuz. Cercetările recente se opun viziunii tradiționale care consideră trăsăturile de personalitate ca fiind rigide și demonstrează maleabilitatea acestora prin intervenții psihologice țintite. Aceste constatări subliniază necesitatea de a dezvolta și implementa intervenții terapeutice sensibile la nevoile și specificul femeilor private de libertate care au comis infracțiunea de omor (Capitolul 1) [45, 46, 47, 48, 49, 50, 51].

2. Au fost identificate următoarele trăsături de personalitate marcante pentru grupul femeilor criminale private de libertate: Neuroticism-Anxietate, Agresivitate-Ostilitate, Labilitate, Timiditate, Tendința de dominare, Depresivitate. Trăsăturile de personalitate mai puțin pronunțate la femeile criminale private de libertate sunt: Extraversia, Agreabilitatea, Conștiinciozitatea și Deschiderea către experiență (Capitolul 2) [46, 48, 50].

3. În urma evaluării au fost evidențiate tulburările de personalitate prezente la femeile criminale private de libertate: Evitantă, Dependentă, Pasiv-Agresivă, Depresivă, Paranoidă, Schizotipală, Schizoidă și Borderline (Capitolul 2) [45, 46, 48, 49, 50].

4. A fost evidențiat trecutul marcat de experiențe de abuz sexual, fizic și prin neglijare. Astfel, femeile care au fost condamnate pentru omor au un istoric semnificativ mai accentuat de abuz, respectiv abuz fizic, sexual și neglijare, în comparație cu femeile care au comis infracțiuni non-violente, cum sunt infracțiunile economice, furtul și traficul de droguri (Capitolul 2) [45, 46, 47].

5. Rezultatele experimentului formativ și de control arată că intervenția psihologică de factură experiențial-umanistă duce la optimizarea trăsăturilor de personalitate specifice femeilor criminale private de libertate, cu efecte benefice asupra nivelului global de funcționare. Obiectivele intervenției constau în: optimizarea conexiunii cu sine, optimizarea capacităților relaționale, îmbunătățirea conștientizării emoționale, dezvoltarea autocontrolului și a autoreglării emoționale, diminuarea labilității emoționale și a tendințelor nevrotice, activarea și consolidarea resurselor personale, cu efecte directe asupra funcționării psihosociale globale. Datele obținute în urma aplicării programului de intervenție psihologică demonstrează eficiența sa în generarea unor schimbări pozitive în trăsăturile de personalitate ale femeilor criminale private de libertate (Capitolul 3).

Recomandări pentru implementare

1. Procedura de evaluare a femeii criminale private de libertate și programul de intervenție psihologică poate fi implementat în cadrul serviciilor de asistență psihosocială din cadrul unităților de detenție care custodiază femei din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor.

2. Informațiile teoretice și practice incluse în această lucrare pot constitui fundamentul unui ghid de bune practici pentru psihologii din sistemul administrației penitenciare care desfășoară activități cu femeile criminale private de libertate.

3. Materialele prezentate în lucrare pot fi utilizate în predarea cursurilor universitare, masterale sau de specializare și formare profesională continuă pentru psihologi, psihoterapeuți, asistenți sociali preocupați de domeniul studiat.

Sugestii privind cercetările viitoare:

Lucrarea de față își propune să deschidă calea unor noi cercetări în domeniul intervenției psihologice adresate femeilor private de libertate, cum ar fi:

- Investigarea aprofundată a femeilor criminale private de libertate, evaluarea și psihoterapia acestora
- Extinderea studiului asupra altor grupuri de femei private de libertate și elaborarea unor programe de intervenție adaptate specificului acestora
- Studiarea în profunzime a modului în care experiențele de abuz din trecutul femeilor private de libertate influențează comportamentul infracțional al acestora și manifestările tulburărilor de personalitate
- Investigarea aprofundată a consecințelor abuzului asupra profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate.

BIBLIOGRAFIE:

1. ACOCA, L. *Investing in girls: A 21st century strategy*. În: Journal of the office of juvenile justice and delinquency prevention, 1999, vol. VI, nr.1, p. 3-13 (Citat 16 martie 2024). ISSN: 1524-6647. Disponibil: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/178254.pdf>
2. ADLER, F., MUELLER, G.O.W., LAUFER, W.S. *Criminology. Seventh edition*. New York: McGraw-Hill Education, 2010, p. 21-78, ISBN 978-0-07-340158-4
3. ADLER, F., MUELLER, G.O.W., LAUFER, W.S. *Criminology. Ninth Edition*. New York: McGraw-Hill Education, 2016, p. 1-70, ISBN 978-0-07-814096-9
4. ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR. *Situație lunară deținuți*. (citată 27 februarie 2025). Disponibil: <https://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2025/01/SITUATIA-LUNARA-decembrie-2024.pdf>
5. *After crime and punishment. Pathways to offender reintegration*. Coord. S. MARUNA, R. IMMARIGEON. Oregon: Willan Publishing, 2004, p. 181-186, ISBN 1-84392-057-3
6. *Aggressive offenders' cognition. Theory, research, and practice*. Coord. T.A. GANNON, T. WARD, A.R. BEECH, D. FISHER. Chichester: John Wiley&Sons, Ltd., 2007, p. 11-16, ISBN 978-0-470-03402-6
7. AINSWORTH, P.B. *Offender profiling and crime*. Devon: Willan Publishing, 2001, p. 19-107, ISBN 1-903240-21-2
8. ALLEMAND, M., ZIMPRICH, D., HENDRIKS, A.J. *Age differences in five personality domains across the life span*. În: Developmental psychology, 2008, vol. 44, nr. 3, p. 758-770 (citată 06 februarie 2025) ISSN: 0012-1649. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18473642/>
9. ALLEN, B. *Personality Theories. Development, Growth, and Diversity. Fifth Edition*. Londra: Routledge, 2016, 576 p. ISBN 978-0-205-43912-6
10. ALLPORT, G. *Structura și dezvoltarea personalității*. București: Ed. Didactică și pedagogică, 1981, 578 p. ISBN 973-30-1151-7
11. AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION: *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition*. Washington: American Psychiatric Association, 1994, ISBN 0-89042-062-9
12. AMZA, T. *Criminologie teoretică*. București: Lumina Lex, 2000, p. 27-371, ISBN 973-9186-33-5

13. ANDREWS, D.A., BONTA, J. *The psychology of criminal conduct. Fifth edition.* New Providence: Anderson Publishing, 2010, 672 p. ISBN 978-1-4224-6329-1
14. *Antisocial behavior. Causes, correlations and treatment.* Coord. R.M. CLARKE. New York: Nova Science Publishers, Inc., 2011, p. 1-5, ISBN 978-1-61122-890-8
15. *Applying psychology to criminal justice.* Coord. D. CARSON, B. MILNE, F., PAKES, K. SHALEV, A. SAWYER. Chichester: John Wiley&Sons Ltd., 2007, p. 147-148, ISBN 978-0-470-01515-5
16. *Approaches to art therapy. Theory and technique. Third edition.* Coord. J. A. RUBIN. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016, p. 221-269, ISBN 978-1-138-88456-4
17. *Approaches to art therapy. Theory and technique. Second edition.* Coord. J. A., RUBIN. New York: Brunner-Routledge, Taylor & Francis Group, 2001, p. 149-163, ISBN 978-1-58391-070-2
18. *Art therapy and anger.* Coord. M. LIEBMANN. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2008, p. 87-101, ISBN 978-1-84310-425-4
19. ASHTON, M.C. *Individual differences and personality. Second edition.* Londra: Academic Press, 2013, p. 66-114, ISBN 978-0-12-416009-5
20. BACH, B., BO, S., SIMONSEN, E. *Maladaptive personality traits may link childhood trauma history to current internalizing symptoms.* În: Scandinavian Journal of Psychology, 2022, vol. 63, nr. 5, p. 468-475 (citată 18 februarie 2025). ISSN: 0036-5564. Disponibil: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9790355/>
21. BARBERET, R. *Women, crime, and criminal justice. A global enquiry.* New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2014, p. 15-28, ISBN 978-0-415-85635-5
22. BARLOW, H.D., DECKER, S.H. *Criminology and public policy. Putting theory to work,* Philadelphia: Temple University Press, 2010, 292 p. ISBN 978-1-4399-0007-9
23. BARLOW, H.D. et al. *The Nature, Diagnosis, and Treatment of Neuroticism: Back to the Future.* În: Clinical Psychological Science, 2014, vol.2, nr.3, p. 344–365 (citată 07 februarie 2025). ISSN: 2167-7034. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/259559147_The_Nature_Diagnosis_and_Treatment_of_Neuroticism_Back_to_the_Future
24. BARRA, S. et al. *Adverse childhood experiences, personality, and crime: distinct associations among a high-risk sample of institutionalized youth,* În: International journal of environmental

- research and public health, 2022, vol. 19, nr.3, p. 1227 (Citat 6 iunie 2024). ISSN 1660-4601. Disponibil: <https://www.mdpi.com/1660-4601/19/3/1227>
25. BECCARIA, C. *Despre infracțiuni și pedepse*. București: Humanitas, 2007, p. 67-71, ISBN 978-973-50-1703-3
26. *Bio-psycho-social perspective on interpersonal violence*. Coord. M. FRIAS-ARMENTA, V. CORRAL-VERDUGO. New York: Nova Science Publishers, Inc., 2010, p. 79-104, ISBN 978-1-61668-159-3
27. BLACK, D.W. *et.al. Borderline personality disorders in male and female offenders newly committed to prison*, În: *Comprehensive Psychiatry*, 2007, vol. 48, nr. 5, p. 400-405 (Citat 9 octombrie 2023). ISSN 0010-440X. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0010440X07000545>
28. BLANCHETTE, K., BROWN, S.L. *The assessment and treatment of women offenders. An integrative perspective*. Ontario: John Wiley&Sons, Ltd., 2006, p. 1- 40, ISBN 978-0-470-86462-3
29. BLEIDORN, W. *et al. Personality Trait Stability and Change*. În: *Personality Science*, 2021, Vol. 2, nr.1 (citat 31 ianuarie 2025). ISSN: 2700-0710. Disponibil: https://boris.unibe.ch/157414/1/Bleidorn_et_al_2021_PS.pdf#:~:text=In%20this%20paper%2C%20we%20review%20the%20current%20state,and%20processes%20of%20personality%20trait%20stability%20and%20change
30. BOGDAN, T. *Probleme de psihologie judiciară*. București: Ed. Științifică, 1973, p. 31-105
31. BROWN, S. *Understanding youth and crime. Listening to youth? Second edition*. Maidenhead: Open University Press, 2005, p. 130-137, ISBN 978-0335-216796
32. BROWN, S.E., ESBENSEN, F.A., GEIS, G. *Criminology: Explaining Crime and Its Context. Seventh Edition*. New Providence: LexisNexis Group, 2010, 528 p. ISBN 978-1-4224-6332-1
33. BROWN, S., SERIN, R., FORTH, A., NUNES, K., BENNEL, C., POZZULO, J. *Psychology of criminal behavior. A Canadian perspective. Second edition*. Toronto: Pearson, 2016, 512 p. ISBN 978-0-13-298005-0
34. BUCHALTER, S.I. *Art Therapy techniques and applications*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2009, p. 1-115, ISBN 978-1-84905-806-3
35. BULL, R. *et al. Criminal psychology. A beginner's guide*. Oxford: Oneworld Publications, 2006, p. 150-167, ISBN 978-1-85168-477-9

36. BURKE, R. H. *An introduction to criminological theory, Third edition*. Portland: Willan Publishing, 2009, 410 p. ISBN 978-1-84392-407-4
37. BUTOI, B. T. S. *Psihanaliza crimei- femeia asasin*. București: SC Știință & Tehnică SA, 1996, 160 p. ISBN 973-9236-03-0
38. BUTOI, T., BUTOI, I.T. *Psihologie judiciară. Tratat universitar I*. București: Ed. Fundației România de Măine, 2001, p. 9-137, ISBN 973-582-344-6
39. CANTER, D. *Criminal psychology. Topics in applied psychology*. Londra: Hodder Education, 2008, p. 1-53, ISBN 978 0 340 92892 9
40. CARAMAN, N. *Caracteristici tipologice ale personalității femeii criminale*. În: Revista Națională de Drept, 2016, nr. 2 (184), p. 57-60 (citată 20 noiembrie 2024). ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/43711
41. CARRINGTON, K., HOGG, R. *Critical criminology. Issues, debates, challenges*. New York: Routledge, 2011, p. 114 – 142, ISBN 978-1-903240-68-7
42. CASPI, A., ROBERTS, B.W., SHINER, R.L. *Personality development: stability and change*. În: Annual Review of Psychology. 2005, Vol. 56, p. 453-484 (citată 31 ianuarie 2025). ISSN: 0066-4308. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15709943/>
43. CERNOMOREȚ, S., FAIGHER, A. *Criminologie. Suport de curs*. Bălți, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat „Alecu Russo” Bălți, S.R.L. Tipografia din Bălți, 2022, p. 93 - 528, ISBN 978-9975-161-18-3
44. CHESNEY-LIND, M., PASKO, L. *The female offender. Girls, women and crims. Third edition*. Los Angeles: Sage Publications Inc., 2013, 224 p. ISBN 978-1-4129-9669-3
45. CHIȚOI, A.D. *Analiza relației dintre abuzul suferit în copilărie și tulburările de personalitate la femeile private de libertate*. În: Vector European, revista științifico-practică, 2024, nr. 1, p. 173-178. ISSN 2345-1106 / ISSN-e 2587-358X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/173-178_29.pdf
46. CHIȚOI, A.D. *Aspecte psihologice ale femeii private de libertate care a săvârșit infracțiuni contra vieții*. În: Probleme actuale ale științelor umanistice: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, Ed. 19, 2021, Vol.19, Partea 2, p. 154-164. ISBN 978-9975-46-296-9. ISSN 1857-0267. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/155920

47. CHIȚOI, A.D., (GROZA) VERDEȘ, A. *Impactul mediului insecurizant timpuriu asupra prevalenței tulburării antisociale la femeile private de libertate*. În: Competențe adaptative și dezadaptative, Ed. XVII, 2022, p. 150-159. ISBN 978-606-95470-0-7
48. CHIȚOI, A.D. *Personalitatea femeii infractor*. În: Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie: dedicată împlinirii a 25 de ani a învățământului criminologic și 30 de ani de dezvoltare a Psihologiei Aplicate, 2020, p. 283-293. ISBN 978-9975-3314-2-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/115400
49. CHIȚOI, A.D. *Prevalența și tipurile de tulburări de personalitate la femeile private de libertate*. În: Revista de Psihologie a Academiei Române, 2024, vol. 70, nr. 1, p. 17-26. ISSN: 0034-8759 eISSN: 2344-4665. Disponibil: https://revistadepsiologie.ipsihologie.ro/images/revista_de_psihologie/Revista-de-psiologie-1_2024.pdf
50. CHIȚOI, A.D. *Studiul profilului de personalitate al femeii agresor private de libertate*. În: Psihologie. Revista-științifico-practică, 2023, nr. 2 (43), p. 111-120. ISSN 1857-2502 /ISSNe 2537-6276. Disponibil: <https://key.upsc.md/wp-content/uploads/2023/12/PSPJ-V43-Iss2-2023-p111-120.pdf>
51. CHIȚOI, A.D. *The socio-demographic profile of incarcerated women in Romania*. În: International Journal of management and applied science (IJMAS), 2024, Vol.10, Nr. 10, p.46-50. ISSN (p): 2394-7926 ISSN (e): 2394-7926. Disponibil: https://ijmas.iraj.in/volume.php?volume_id=1041
52. CHOPIK, W.J., KITAYAMA, S. *Personality change across the life span: Insights from a cross-cultural, longitudinal study*. În: Journal of Personality, 2018, vol. 86, nr. 3, p. 508-521 (citată 06 februarie 2025). ISSN: 0022-3506. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28646503/>
53. CIOBANU, I. *Criminologie*. Chișinău - Universitatea de Stat din Chișinău, Catedra de Drept Penal și Criminologie, Ed. Ch. Cartdidact, 2007, Tipografia Reclama, p. 170 - 178, ISBN 978-9975-9912-1-6
54. CIOCLEI, V. *Criminologie. Suport de curs pentru învățământul la distanță*. București: Ed. Universității Titu Maiorescu, 62 p. ISBN 973-7963-63-6
55. CODUL PENAL AL ROMÂNIEI din 17 iulie 2009: Legea nr. 286/2009. În: Monitorul Oficial al României, din 24 iulie 2009, nr. 510 (citată în 04 martie 2024). Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185905>

56. COHEN, J. *Statistical power analysis for the behavioral sciences. Second edition.* New York: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers; 1988, p. 20-27, ISBN 0-8058-0283-5
57. COLEMAN, C., NORRIS, C. *Introducing criminology.* New York: Routledge, 2011, p. 1-116, ISBN 978-1-903240-09-3
58. COLLICA, K. *Female prisoners, AIDS, and peer programs. How female offenders transform their lives.* Woodland Park: Springer, 2013, p. 13-24, ISBN 978-1-4614-5109-9
59. CONKLIN, J.E. *Criminology. Eleventh Edition.* New Jersey: Pearson Education, 2012, 437 p. ISBN 978-0-13-276444-5
60. CONSTANTIN, V. *Poveste, Metaforă, dezvoltare personală. Improvizarea creatoare prin literatură.* București: SPER, 2016, p. 17-32, ISBN 978-606-8429-57-1
61. CONSTANTINESCU, S.S. *Psihologie judiciară.* București : Cermaprint, 2008, 161 p. ISBN 978-973-1887-46-3
62. COOPER, C. *Individual differences and personality. Third edition.* Londra: Hodder Education, 2010, p. 7-17, ISBN 978-1-444-10859-0
63. *Corp, trauma, vindecare. Diagnoză și intervenție psihoterapeutică.* Coord. S.D. DUMITRACHE. București: SPER, 2020, 412 p. ISBN 978-606-8429-84-7
64. COVINGTON, S.S. *Women in prison: Approaches in the treatment of our most invisible population.* În: Women&Therapy Journal, 1998, vol. 21, nr. 1, p. 141-155, ISSN 0270-3149 (citat 22 martie 2024). Disponibil:
<https://www.stephaniecovington.com/site/assets/files/1546/womeninprison.pdf>
65. CRICK, S.N. et al. *Adverse childhood experiences and co-occurring disorders: is there a relationship among ACEs, mental health issues, and substance use among inmates.* În: Journal of drug issues, 2024, vol. 54, nr.3, p. 476-497 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 0022-0426. Disponibil:
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00220426231176466>
66. *Criminal careers and career criminals. Vol.II.* Coord. A. BLUMSTEIN, J. COHEN, J.A. ROTH, C.A. VISHER. Washington: National Academy Press, 1986, p. 121-124, ISBN 0-309-03683-6
67. *Criminal psychology. Vol. 1 Theory and Research.* Coord. J.B. HELFGOTT, California: Praeger, 2013, 323 p. ISBN 978-0-313-39607-6
68. *Criminal psychology. Vol. 2 Typologies, Mental Disorders, and Profiles.* Coord. J.B. HELFGOTT California: Praeger, 2013, p. 1- 400, ISBN 978-0-313-39607-6

69. CROW, I. *The treatment and rehabilitation of offenders*. Londra: Sage Publications, 2001, p. 3-20, ISBN 0-76196039-2
70. DAFINOIU, I. *Personalitatea. Metode de abordare clinică. Observația și interviul*. Iași: Polirom, 2002. p. 31-33, ISBN: 973-683-885-4
71. DARROW, C. *Crime its cause and treatment*. New York: Thomas Y. Crowell Company Publishers, 1922, p. 56-57
72. DAVIDSON, J.T. *Female offenders and risk assessment. Hidden in plain sight*. El Paso: LFB Scholarly Publishing, 2009, p. 3-5, ISBN 978-1-59332-377-6
73. De ARCO, J. N. *Psicologia criminal y criminalistica*. La Paz: El Original San Jose, 2015, 568 p. ISBN 99905-0-689-2 (citat 20 noiembrie 2024). Disponibil: https://www.academia.edu/41654344/PSICOLOG%C3%8DA_CRIMINAL_y_CRIMINALISTICA
74. De GREEFF, E. *Introduction à la criminologie. Volume I*. Bruxelles: Joseph Vandenplas, 1946, p. 170-303 (citat 26 martie 2024). Disponibil: https://classiques.uqam.ca/classiques/de_greeff_etienne/intro_criminologie_t1/intro_criminologie_t1.html
75. Di GIACOMO, E. et al. *Child abuse and psychopathy: interplay, gender differences and biological correlates*. În: World journal of psychiatry, 2021, vol. 11, nr. 12, p. 1167-1176 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 2220-3206. Disponibil: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8717040/>
76. DOBBERT, D.L. *Understanding personality disorders. An introduction*. Westport: Praeger Publishers, 2007, p. 1-5, ISBN 978-0-275-98960-6
77. DRAPALSKI, A.L. et al. *Gender differences in jail inmates` symptoms of mental illness, treatment history, and treatment seeking*, În: Criminal Behavior and Mental Health, 2009, vol. 19, nr. 3, p. 193-206 (Citat 10 octombrie 2023). ISSN 0957-9664. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19533597/>
78. *Drugs, crime, and other deviant adaptations. Longitudinal studies*. Coord. H.B. KAPLAN. New York: Springer Science+Business Media, 1995, p. 11-146, ISBN 978-1-4899-0972-5
79. DUMITRACHE, S.D. *Către tine...13 exerciții de autocunoaștere, dezvoltare personală și well-being*. București: SPER, 2014, 115 p. ISBN 978-606-8429-37-3
80. DUMITRACHE, S.D., MITROFAN, N. *Din culisele psihoterapiei experiențiale unificatoare-studii de caz și cercetări aplicative*. București: SPER, 2012, 300 p. ISBN 978-606-8429-11-3

81. DURRANT, R. *An introduction to criminal psychology. Second edition.* New York: Routledge, 2018, 484 p. ISBN 978-1-138-65096-1
82. EDWARDS, D. *Art therapy. Creative therapies in practice.* Londra: Sage Publications, 2004, p. 1-124, ISBN 0 7619 4751 5
83. *Effective interventions in the lives of criminal offenders.* Coord. J.A., HUMPHREY, P. CORDELLA. New York: Springer Science+Business Media, 2014, p. 31-43, ISBN 978-1-4614-8929-0
84. ELLIS, A., ABRAMS, M., ABRAMS, L.D. *Personality theories. Critical perspectives.* Los Angeles: Sage Publications, Inc., 2009, p. 1 - 478, ISBN 978-1412970624
85. ENĂCHESCU, C. *Tratat de psihanaliză și psihoterapie ediția a III-a.* Iași: Ed. Polirom, 2007, 396 p. ISBN 978-973-46-0174-5
86. *Encyclopedia of crime&justice. Second edition. Vol. 3.* Coord. J. DRESSLER. New York: Macmillan Reference USA, 2002, p. 1195-1199, ISBN 0-02-865322-X
87. *Encyclopedia of criminology. Vol. I.* Coord. R.A.WRIGHT, J.M. MILLER. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2005, p. 160-543, ISBN 1-57958-465-9
88. *Encyclopedia of criminology. Vol. II.* Coord. R.A.WRIGHT, J.M. MILLER. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2005, p. 477-679, ISBN 1-57958-466-7
89. ENGLER, B. *Personality theories. Ninth edition.* SUA: Wadsworth Cengage Learning, 2014, p. 25-350, ISBN 978-1-285-08886-0
90. *Environmental criminology and crime analysis.* Coord. R. WORTLEY, L. MAZEROLLE. Devon: Willan Publishing, 2008, p. 1-6, ISBN 978-1-84392-281-0
91. EWEN, R.B. *An introduction to theories of personality. 7th Edition.* New York: Psychology Press, 2014, 451 p. ISBN 978-1-84169-746-8
92. FARROW, K., KELLY, G., WILKINSON, B. *Offenders in focus. Risk, responsitivity and diversity.* Bristol: The Policy Press, 2007, p. 31-52, ISBN 978-1-86134-787-9
93. FAZEL, S., DANESH, J. *Serious mental disorder in 23.000 prisoners: a systematic review of 62 surveys,* În: The Lancet, 2002, vol. 359, nr. 9306, p. 545-500 (Citat 9 octombrie 2023). ISSN 0140-6736. Disponibil: <https://sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0140673602077401>
94. FEIST, J., FEIST, G.J. *Theories of Personality. Sixth edition.* New York: McGraw-Hill, 2006, p. 16-38, ISBN 978-0-07-296980-1

95. FEIST, J., FEIST, G.J. *Theories of Personality. Seventh Edition.* United States of America: McGraw-Hill, 2009, 642 p. ISBN 978-0-39-043533-0
96. *Female sexual offenders. Theory, assessment, and treatment.* Coord. T.A. GANNON, F. CORTONI. Chichester: John Wiley&Sons Ltd., 2010, p. 9-12, ISBN 978-0-470-68343-9
97. FINKELHOR, D. *Childhood victimization. Violence, crime, and abuse in the life of young people.* Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 49-55, ISBN 978-0-19-534285-7
98. FIRST, M.B., GIBBON, M., SPITZER, R.L., WILLIAMS, J.B.W., BENJAMIN, L.S. *Entrevista clinica estructurada para los trastornos de la personalidad del eje II del DSM IV – SCID/II.* Barcelona: Masson S.A., 1999, p. 38, ISBN 84-458-0793-5
99. FLORIAN, G. *Psihologie penitenciară. Studii și cercetări. Ediția a II-a revăzută.* București: Oscar Print, 2001, p. 127-135, ISBN 973-8224-23-3
100. FREUD, S. *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene.* București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1990, p. 221-316, ISBN 973-30-1103-7
101. FREUD, S. *Opere esențiale vol.1. Introducere în psihanaliză.* București: Trei, 2017, p. 636-662, ISBN 978-606-40-0098-9
102. FRIEDBERG, R.D., McCLURE, J. M., GARCIA, J. H. *Tehnici de terapie cognitivă pentru copii și adolescenți: instrumente pentru optimizarea practicii clinice.* Cluj- Napoca: ASCR, 2013, p. 91-92, ISBN 978-606-8244-70-9
103. FULLER, J.R. *Think criminology.* New York: McGraw-Hill, 2011, 397 p. ISBN 978-0-07-337998-2
104. GADD, D., JEFFERSON, T. *Psychosocial criminology. An introduction.* Los Angeles: Sage Publications, 2007, p. 1-28, ISBN 978-1-4129-0079-9
105. *Gestalt therapy. History, theory, and practice.* Coord. A.L. WOLDT, S.M. TOMAN. Thousand Oaks: Sage Publication, 2005, p. 1-150, ISBN 0-7619-2791-3
106. GILROY, A. *Art therapy, research and evidence-based practice.* Londra: Sage Publications, 2006, p. 130- 131, ISBN 978-0-7619-4114-9
107. *Girls and aggression. Contributing factors and intervention principles.* Coord. M.M. MORETTI, C.L. ODGERS, M.A. JACKSON. New York: Springer-Science+Business Media, 2004, p. 7-44, ISBN 978-1-4613-4748-4
108. GLADDING, S.T. *Theories of counseling. Third edition.* Lanham: Rowman&Littlefield, 2021, p. 58 - 83, ISBN 9781538141083

109. GROVER, C. *Crime and inequality*. Abingdon: Routledge Taylor&Francis Group, 2008, p. 78-105, ISBN 978-1-84392-330-5
110. GUNDERSON, J.G., GABBARD, O.G. *Psychotherapy for personality disorders. Review of psychiatry*. vol. 19, nr. 3, Washington: American Psychiatric Press Inc., 2000, p 1-31, ISBN 0-88048-273-7
111. HAGAN, F.E., DAIGLE, L.E. *Introduction to criminology. Theories, methods, and criminal behavior. 10th edition*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc., 2020, p. 59-157, ISBN 978-1-5443-3902-3
112. HALSEY, M., DEEGAN, S. *Young offenders. Crime, prison and struggles for desistance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015, p. 21-177, ISBN 978-1-349-48921-3
113. HAMPSON, S.E. *The construction of personality. An introduction. Second edition*. Londra: Routledge, 1988, p. 249-263, ISBN 0-415-00256-7
114. *Handbook on crime and deviance*. Coord. M.D. KROHN, A.J. LIZOTTE, G.P. HALL. New York: Springer Science+Business Media, 2009, p. 88-494, ISBN 978-1-4419-0244-3
115. *Handbook of personality disorders. Theory, research, and treatment. Second edition*. Coord. W.J. LIVESLEY, R. LARSTONE. New York: The Guilford Press, 2018, p. 301-307, ISBN 978-1-4625-3311-4
116. *Handbook of psychological approaches with violent offenders. Contemporary strategies and issues*. Coord. V.B. Van HASSELT. New York: Springer Science+Business Media, 1999, p. 51-60, ISBN 978-1-4613-7197-7
117. HART, S. *Brain, attachment, personality. An introduction to neuroaffective development*. Londra: Karnac Books Ltd., 2008, p. 217-301, ISBN 978-1-85575-588-8
118. HÂRTIA MOTOTOLITĂ, autor anonim, (Citat 04 martie 2024). Disponibil: <https://www.scribd.com/document/766461608/Hirtie-mototolita>
119. HEIDENSOHN, F. *Crime and society*. Basingstoke: Macmillan Education Ltd., 1989, p. 7-102, ISBN 978-0-333-43528-1
120. HEIDENSOHN, F. *Women&crime. Second edition*. Hampshire: Macmillan Press Ltd., 1996, 241 p. ISBN 978-0-333-64209-6
121. HOLDEVICI, I., CRĂCIUN, B. *Psihoterapia tulburărilor emoționale*. București: Trei, 2015, 350 p. ISBN 978-606-719-195-0

122. HOLLIN, C.R. *Psychology and crime. An introduction to criminological psychology*. Londra: Routledge Taylor&Francis Group, 1989, p. 70-75, ISBN 0-415-01807-2
123. HOWITT, D. *Introduction to forensic and criminal psychology. Sixth edition*. Harlow: Pearson Education Ltd., 2018, p. 67-146, ISBN 978-1-292-18716-7
124. IAKOVLEV, D. I. *Infrațiunile împotriva vieții comise de femei și prevenirea acestora*. Teză doctor în științe. Rusia, 2016 (citată 20 noiembrie 2024). Disponibil:
<https://www.dissercat.com/content/prestupleniya-protiv-zhizni-sovershaemye-zhenshchinami-i-ikh-preduprezhdenie>
125. ILIE, G. *Art-terapia și dezvoltarea personală la adolescenți*. București: SPER, 2017, 163 p. ISBN 978-606-8429-64-9
126. ILIESCU, D., MINULESCU, M., NEDELCEA, C. *Chestionarele nonverbale de personalitate. NPQ: Nonverbal Personality Questionnaire, FF-NPQ: Five-Factor Nonverbal Personality Questionnaire*. Cluj-Napoca: SINAPSIS, 2016, 166 p. ISBN 978-606-8616-97-1
127. IOVAN, M. *Studii de psihologie judiciară*. Arad: Vasile Goldiș University Press, 2000, p. 43-154, ISBN 973-9328-52-0
128. IUDIN, G. D. *Caracteristica criminologică a criminalității feminine*. În: Dreptul belarus în timp și spațiu: culegere de teze ale conferinței științifico-teoretice republicane a studenților, masteranzilor, doctoranzilor. Minsk: BSEU, 2020, p. 169-171 (citată 20 noiembrie 2024). Disponibil:
http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/82839/1/Yudin_G.D..pdf
129. JACKSON, J.J. et al. *Can an old dog learn (and want to experience) new tricks? Cognitive training increases openness to experience in older adults*. În: Psychology and Aging. 2012, vol. 27, nr.2, p. 286–292 (citată 06 februarie 2025). ISSN: 0882-7974. Disponibil:
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3330146/>
130. JACOBY, J.E., SEVERANCE, T.A., BRUCE, A.S. *Classics of criminology. Fourth edition*. Illinois: Waveland Press Inc., 2012, 688 p. ISBN 978-1-57766-736-0
131. JAHIC, I. et al. *Adverse childhood experiences and forensic typologies: getting specific about trauma among institutionalized youth*. În: International journal of environmental research and public health, 2021, vol. 18, nr. 21, p. 11307 (Citat 6 iunie 2024). ISSN 1660-4601. Disponibil:
<https://www.mdpi.com/1660-4601/18/21/11307>
132. JOHN, O.P., ROBINS, R.W., PERVIN, L.A. *Handbook of personality. Theory and research. Third edition*. New York: Guilford Press, 2008, p. 114-159, ISBN 978-1-59385-836-0

133. KADUSON, H.G., SCHAEFER, C.E. *101 Tehnici favorite ale terapiei prin joc*. București : Trei, 2015, 564 p. ISBN 978-606-719-148-6
134. KANDLER, C., KORNADT, A.E., HAGEMEYER, B., NEYER, F.J. *Patterns and sources of personality development in old age*. În: *Journal of Personality and Social Psychology*, 2015, vol. 109, nr. 1, p. 175-191 (citată 06 februarie 2025). ISSN: 0022-3514. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25545842/>
135. KAPPELER, V.E., POTTER, G.W. *The mythology of crime and criminal justice. Fifth edition*. Illinois: Waveland Press, Inc., 2018, p. 253-268, ISBN 978-1-4786-0260-6
136. KNIGHT, C. *Emotional literacy in criminal justice. Professional practice with offenders*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014, p. 26-30, ISBN 978-1-137-27319-2
137. KOTTLER, J.A., MONTGOMERY, M.J. *Theories of counseling and therapy. An experiential approach. Second edition*. Los Angeles: SAGE Publication, Inc., 2011, p. 150 – 330, ISBN 978-1-4129-7926-9
138. KRAMER, E. *Art as Therapy. Collected Papers*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2000, 272 p. ISBN 1 85302 902 5
139. KRASNER, M.S. et al. *Association of an Educational Program in Mindful Communication With Burnout, Empathy, and Attitudes Among Primary Care Physicians*. În: *Journal of the American Medical Association*, 2009, vol. 302, nr. 12, p. 1284–1293 (citată 13 februarie 2025). ISSN: 0098-7484. Disponibil: <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/184621>
140. LANIER, M.M., HENRY, S., ANASTASIA, D.J.M. *Essential criminology, Fourth Edition*. Philadelphia: Westview Press, 2015, 418 p. ISBN 978-0-8133-4885-8
141. LAURINAITYTE, I., LAURINAVICIUS, A., USTINAVICIUTE, L. *Offenders's personality and risk of violence: Issues of psychological assessment*. Vilnius: Vilnius University Publishing House, 2017, p. 20-105, ISBN 978-609-459-907-1
142. LAWSON, T., HEATON, T. *Crime and deviance*. Londra: Macmillan Press Ltd., 1999, p. 197-202, ISBN 978-0-333-65816-1
143. LEGEA NR. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. În: *Monitorul Oficial al României*, din 14 august 2013, nr. 514 (citată 12 februarie 2024). Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/180258>

144. LEGEA NR. 143/2000, privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri (republicată). În: *Monitorul Oficial al României*, din 06 martie 2014, nr. 163 (citată 04 martie 2024). Disponibil: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/lege-nr-143-din-26-iulie-2000-republicat-privind-prevenirea-i-combaterea-traficului-i-consumului-ilicit-de-droguri-emitent-156116.html>
145. LEGEA NR. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale. În: *Monitorul Oficial al României*, din 27 iulie 2005, nr. 672 (citată în 04 martie 2024). Disponibil: <http://www.monitoruljuridic.ro/act/lege-nr-241-din-15-iulie-2005-pentru-prevenirea-si-combaterea-evaziunii-fiscale-emitent-parlamentul-publicat-n-63590.html>
146. LEHMANN, R. et al. *Age and gender differences in motivational manifestations of the Big Five from age 16 to 60*. În: *Developmental Psychology*, 2013, vol. 49, nr. 2, p. 365-383 (citată 06 februarie 2025). ISSN: 0012-1649. Disponibil: <https://psycnet.apa.org/record/2012-10804-001>
147. LEVINE, P. *Trauma, Tragedy, Therapy. The Arts and Human Suffering*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2009, 208 p. ISBN 978-1-84310-512-1
148. LEVINE, P., KLINE, M. *Cum îi ajutăm pe copii să facă față traumelor. Ghidul părinților pentru a le cultiva copiilor încrederea în sine, bucuria și reziliența*. București: For You, 2017, 315 p. ISBN 978-606-639-229-7
149. LIEBMANN, M. *Art Therapy and Anger*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2008, 268 p. ISBN 978-1-84310-425-4
150. LINDEN, R. *Criminology. A Canadian perspective. Eighth edition*. Toronto: Nelson Education, 2015, p. 119 - 279, ISBN 978-0-17-656206-9
151. LIU, H., LI, T.W., LIANG, L., HOU, W.K. *Trauma exposure and mental health of prisoners and ex-prisoners: A systematic review and meta-analysis*. În: *Clinical psychology review*, 2021, vol. 89, p. 102069 (Citat 6 iunie 2024), ISSN 0272-7358. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272735821001124>
152. LOMBROSO, C. *Criminal man*. New York: The Knickerbocker, 1911, p. 291-293
153. LOMBROSO, C. *Crime: its causes and remedies*. Londra: William Heinemann, 1911, p. vii-136
154. LOMBROSO, C., FERRERO, G. *La donna delinquente. La prostituta e la donna normale*. Torino: Fratelli Bocca Editori, 1903, p. 430-509
155. LUCA, M.R. *Curs de psihologia personalității. Partea I. Teoriile personalității. Ediția a II-a revizuită și adăugită*. Brașov: Universitatea „Transilvania”, 2015, 182 p. ISBN 978-606-19-0517-1

156. LUCAS, R. E., DONNELLAN, M.B. *Personality development across the life span: longitudinal analyses with a national sample from Germany*. În: Journal of Personality and Social Psychology, 2011, vol. 101, nr. 4, p. 847-861 (citat 06 februarie 2025). ISSN: 0022-3514. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21707197/>
157. LYKKEN, D.T. *The antisocial personalities*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1995, p. 3-12, ISBN 0-8058-1974-6
158. MADDI, S.R. *Personality theories. A comparative analysis. Sixth edition*. Long Grove: Waveland Press, Inc., 2001, p. 8-107, ISBN 978-1-57766-178-8
159. MALCHIODI, C.A. *Handbook of Art Therapy. Second edition*. New York: The Guilford Press, 2011, p. 1- 473, ISBN 978-1-60918-975-4
160. MALLICOAT, S.L. *Crime and criminal justice. Concepts and controversies*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 2017, p. 24-28, ISBN 9781483318738
161. MALLICOAT, S.L. *Women, gender, and crime. Core concepts*. Los Angeles: Sage Publications Inc., 2019, p. 170-281, ISBN 978-1-5063-9927-0
162. *Managing personality disordered offenders. A pathways approach*. Coord. C. CAMPBELL, J. CRAISSATI. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 1-3, ISBN 978-0-19-879187-4
163. MANN, D. *Terapia gestalt. 100 de teme și tehnici fundamentale*. București: Trei, 2013, p. 1-194, ISBN 978-973-707-690-8
164. MARC, G. *Abuzul la copii. Diagnoză și intervenție terapeutică*. București: SPER, 2015, 285 p. ISBN 978-606-8429-48-9
165. MARIȘ, A., MANEA, G., PRALĂ, R. *Adolescenți și terapeuți. 12 ședințe de dezvoltare personală*. București: SPER, 2016, 134 p. ISBN 978-606-8429-56-4
166. MASLOW, A. *Motivation and Personality. Third edition*. New York: Harper&Row Publishers, Inc., 1987, p. 15-26, ISBN 0-06-041987-3
167. MATTHEWS, G., DEARY, I.J., WHITEMAN, M.C. *Personality Traits. Third edition*. New York: Cambridge University Press, 2009, p. 1-150, ISBN 978-0-521-71622-2
168. McCAGHY, C.H., CAPRON, T.A., JAMIESON, J.D., CAREY, S.H. *Deviant behavior. Crime, conflict, and interest groups. Eighth edition*. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2008, p. 27-41, ISBN 978-0-205-57083-6
169. McNEILLY, G. *Group Analytic art therapy*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2006, p. 1- 53, ISBN 978-1-84310-301-1

170. McSHANE, M.D., HSIEH, M.L. *Women and criminal justice*. New York: Wolters Kluwer Law&Business, 2014, p. 1-114, eISBN 978-1-4548-4730-4 (citat 12 martie 2024). Disponibil: <https://zlib.pub/book/women-and-criminal-justice-1vq1i6mhtero>
171. MECU, C.M. *Drumuri de vindecare. Tehnici și „tipsuri” terapeutice*. București: SPER, 2016, 127 p. ISBN 978-606-8429-59-5
172. *Metaforă, Autotransformare și dezvoltare personală în grup – o abordare experiențial-unificatoare*. Coord. R.S. STAN, I. MITROFAN. București: SPER, 2012, 114 p. ISBN 978-606-8429-02-1
173. MILEY, L.N. et al. *Does childhood victimization predict specific adolescent offending? An analysis of generality versus specificity in the victim-offender overlap*. În: *Child abuse& neglect: the international journal*, 2020, vol. 101, (citat 6 iunie 2024). ISSN 0145-2134. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213419305046>
174. MILLER, J.M. *21st Century criminology. A reference handbook*. California: Sage Publications Inc., 2009, 915 p. ISBN 978-1-4129-6019-9
175. MILLER, S.L. *Victims as offenders. The paradox of women's violence in relationships*. New Jersey: Rutgers University Press, 2005, p. 44 - 45, ISBN 978-0-8135-3670-5
176. MINULESCU, M. *Chestionarele de personalitate în evaluarea psihologică*. București: Garell Publishing House, 1996, p. 348-351, ISBN 973-97471-2-4
177. MOREAU, A. *Psihoterapie. Metode și tehnici*. București: Trei, 2007, 159 p. ISBN 978-973-707-135-4
178. MOSCHINI, L., B. *Art, Play and Narrative Therapy. Using Metaphor to Enrich Your Clinical Practice*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019, 252 p. ISBN 978-0-8153-7127-4
179. *Motivating offenders to change. A guide to enhancing engagement in therapy*. Coord. M. McMURRAN. Chichester: John Wiley&Sons, Ltd., 2002, p. 75-85, ISBN 0-471-49755-X
180. MOTZ, A. *The psychology of female violence. Crimes against the body. Second edition*. New York: Routledge, p. 244-247, ISBN 978-0-415-40387-0
181. MUNCIE, J. *Youth&crime. Second edition.*, Londra: Sage Publications, 2004, p. 25-93, ISBN 0-7619-4464-8
182. NEAGOE, I., M. *Traumă și perturbări ale atașamentului la copilul instituționalizat*. București: SPER, 2017, 141 p. ISBN 978-606-8429-61-8

183. NECHIFOR, C. *Perspective de interpretare a conduitelor agresive II*. (citat 21 februarie 2025). Disponibil:
https://iamnotscared.pixel-online.org/data/database/publications/535_28%20perspective%20de%20interepretare%20a%20agresivitatii_2.pdf
184. NEOFYTOU, E. *Childhood trauma history of female sex offenders: A systematic review*, În: *Sexologies*, 2022, vol.31, nr. 2, p. 99-106 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 1158-1360. Disponibil:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1158136021000864>
185. NEWTON, M. *Criminal justice. Crime and criminals*. New York: Chelsea House Publishers, 2010, p. 24-28, ISBN 978-1-60413-628-9
186. *Noi tendințe în psihologia personalității. Modele teoretice. Volumul I*. Coord. A. OPRE. Cluj-Napoca: Asociația de Științe Cognitive din România, 2002, p. 1-17, ISBN 973-86357-4-8
187. OANCEA, I. *Probleme de criminologie*. București: All Educational S.A., 1998, 198 p. ISBN 973-9337-36-8
188. *Offenders on offending. Learning about crime from criminals*. Coord. W. BERNASCO. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2011, p. 23-24, ISBN 978-1-84392-777-8
189. OGIEN, A. *Sociologia devianței*. Iași: Polirom, 2002, 262 p. ISBN 973-683-946-X
190. OPRE, A., ALBU, M. *Proprietăți psihometrice ale Chestionarului de personalitate Zuckerman-Kuhlman (ZKPQ): Date preliminare*, În: *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, Vol. VIII, Seria Humanistica, Ed. Academiei Române, 2010, p. 85-100, ISSN 1584-4404, (citat 07.02.2024). Disponibil:
<https://www.humanistica.ro/engleza/anuare/2010/Continut/art07Opre.pdf>
191. *Orientarea experiențială în psihoterapie. Dezvoltare personală, interpersonală, transpersonală*. Coord. I. MITROFAN. București: SPER, 2000, p. 1-95, ISBN 973-99221-4-7
192. OSTER, G., D., GOULD, P. *Using Drawings in assessment and therapy. A guide for mental health professionals*. New York: Brunner/Mazel, 1987, 188 p. ISBN 0-87630-478-1
193. PAKES, F., WINSTONE, J. *Psychology and crime. Understanding and tackling offending behavior*. Devon: Willan Publishing, 2007, p. 1-94, ISBN 978-1-84392-259-9
194. PALMER, E. *Offending behaviour. Moral reasoning, criminal conduct and the rehabilitation of offenders*. Devon: Willan Publishing, 2003, p. 1-152, ISBN 1-84392-038-7

195. PALMER, S., HUMPHREY, J.A. *Deviant behavior. Patterns, sources, and control*. New York: Springer Science+Business Media, 1990, p. 10-44, ISBN 978-0-306-43285-9
196. PASMORE, J., DOREY, T.R. *Personality characteristics of dishonest property offenders. Implications for rehabilitation training*. Brisbane: Department of Welfare Services, 1985, p. 1-50, ISBN 0-7242-1423-2
197. PASSER, M.W., SMITH, R.E. *Psychology. The science of mind and behavior. Fifth edition*. New York: McGraw Hill Companies, Inc., 2011, p. 1-598, ISBN 978-0-07-353212-7
198. PERLS, F.S. *Eul, foamea și agresivitatea*. București: Trei, 2008, p. 1-119, ISBN 978-973-707-224-5
199. PERLS, F.S. *Gestalt therapy verbatim*. Moab: Real People Press, 1969, p. 44 – 58.
200. *Personality and individual differences. Current directions*. Coord. R.E. HICKS. Bowen Hills: Australian Academic Press, 2010, p. 13-15, ISBN 978-1-92151-366-4
201. *Personality disorder&serious offending. Hospital treatment models*. Coord. C. NEWRITH, C. MEUX, P.J. TAYLOR. Londra: Hodder Arnold, 2006, p. 13-231, ISBN 978-0-340-763-858
202. PIEDMONT, R. L. *Cracking the Plaster Cast: Big Five Personality Change during Intensive Outpatient Counseling*. În: *Journal of Research in Personality*, 2001, vol. 35, p. 500-520 (citat 13 februarie 2025). ISSN: 0092-6566. Disponibil:
https://centerforprofessionalstudies.com/wp-content/uploads/publications/2001_Cracking-the-plaster-cast.pdf
203. PITARO, M. *Female inmates: overlooked and often forgotten*, *Psychology today*, 10 august 2023 (Citat 7 iunie 2024). Disponibil: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-crime-and-justice-doctor/202308/female-inmates-overlooked-and-often-forgotten?msockid=2364a085a4386f961fccb20ca0386980>
204. POPA, M. *Statistică pentru psihologie. Teorie și aplicații SPSS (ediția a II- a revăzută și adăugită)*. Iași: Polirom, 2008, 368 p. ISBN 978-973-46-1045-7
205. POPESCU-NEVEANU, P. *Dicționar de psihologie*. București: Albatros. 1978, p. 532-536
206. *Preventing crime. What works for children, offenders, victims, and places*. Coord. B.C. WELSH, D.P. FARRINGTON. Dordrecht: Springer, 2006, p. 33-57, ISBN 978-1-4020-4243-0
207. PRINS, H. *Offenders, deviants or patients? Third edition*. Hove: Routledge Taylor&Francis Group, 2005, p. 145-151, ISBN 1-58391-824-8

208. *Prospective studies of crime and delinquency. An international series.* Coord. K.T. Van DUSEN, S.A. MEDNICK. Dordrecht: Kluwer-Nijhoff Publishing, 1983, p. 17-76, ISBN 978-94-009-6674-1
209. *Psihologie judiciară.* Coord. N. MITROFAN. București: Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., 1992, p. 1-68, ISBN 973-95793-6-1
210. *Psihoterapie experiențială. O paradigmă a autorestrurării și dezvoltării personale, Ed. a II-a.* Coord. I. Mitrofan. București: Infomedica, 1999, 360 p. ISBN 973-9394-20-5
211. RAPPAPORT, L. *Focusing-Oriented art therapy. Accessing the body's wisdom and creative intelligence.* Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2009, p. 23-66, ISBN 978-1-84310-760-6
212. RĂBAN-MOTOUNU, N. *Dincolo de depresie – abordare psihoterapeutică experiențială unificatoare.* București: SPER, 2014, 189 p. ISBN 978-606-8429-39-7
213. REBBAPRAGADA, N., FURTADO, V., HAWKER-BOND, G.W. *The prevalence of mental disorders in prisons in the UK: a systematic review and meta-analysis.* În: BJPsych open, 2021, vol. 7, Supl.1, p. S283-S284 (Citat 6 iunie 2024). ISSN 2056-4724. Disponibil: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8771364/>
214. REGULAMENT din 25 aprilie 2017 privind organizarea și desfășurarea activităților și programelor educative, de asistență psihologică și asistență social în locurile de deținere. În: *Monitorul Oficial al României*, din 12 iunie 2017, nr. 432 bis (citată în 04 martie 2024). Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/250692>
215. ROBU, V. *Psihologia personalității. Note de curs.* Iași: Lumen, 2017, 97 p. ISBN 978-973-166-460-6
216. ROBERTS, B.W. et al. *A Systematic Review of Personality Trait Change Through Intervention.* În: *Psychological Bulletin*, 2017, vol. 143, nr.2, p. 117-141 (citată 05 februarie 2025). ISSN: 0033-2909. Disponibil: <https://gwern.net/doc/psychology/personality/conscientiousness/2017-roberts.pdf>
217. ROBERTS, B.W., MROCZEK, D. *Personality Trait Change in Adulthood.* În: *Current Directions in Psychological Science*, 2008, vol. 17, nr. 1, p. 31-35 (citată 31 ianuarie 2025). ISSN: 0963-7214. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19756219/>
218. ROGERS, R.C. *On becoming a person. A therapist's view of psychotherapy.* Boston: Houghton Mifflin Company, 1995, p. 42-250, ISBN 978-0-395-75531-0
219. ROSENBAUM, J.L., SPIVACK, S. *Implementing a gender-based art program for juvenile offenders.* Waltham: Anderson Publishing, 2014, p. 5-7, ISBN 978-0-323-26502-7

220. RUBIN., J.A. *Art-Terapia: Teorie și tehnică*. București: Trei, 2009, 546 p. ISBN 978-973-707-281-8
221. RUBIN., J.A.. *Introduction to Art Therapy. Sources & Resources*. New York: Routledge, Taylor&Francis Group, 2010, p. 57- 101, ISBN 978-0-415-96093-9
222. RYGAARD, N.,P. *Tulburările severe de atașament în copilărie. Ghid de terapie practică*. Iași: Polirom, 2011, 283 p. ISBN 978-973-46-1870-5
223. SAMMONS, A., PUTWAIN, D. *Psychology and crime. Second edition*. New York: Routledge, Taylor&Francis Group, 2019, p. 1-159, ISBN 978-0-8153-6952-3
224. SANDERS., B., BECKER-LAUSEN, E. *The measurement of psychological maltreatment: early data on the Child Abuse and Trauma Scale*, În: Child abuse&neglect: The international journal, vol. 19, nr. 3, 1995, p. 315-323, ISSN 0145-2134 (citat 07.02.2024). Disponibil: <https://www.scribd.com/document/612525054/THE-MEASUREMENT-OF-PSYCHOLOGICAL-MALTREATMENT-EARLY-DATA-ON-THE-CHILD-ABUSE-AND-TRAUMA-SCALE>
225. SAVAGE, J. *The development of persistent criminality*. Oxford: Oxford University Press, 2009, 544 p. ISBN 978-0-19-531031-3
226. SCHMALLEGER, F. *Criminology. Second edition*. New Jersey: Pearson Education, 2012, p. 1-173, ISBN 978-0-13-296675-7
227. SCHMALLEGER, F. *Criminology today. An integrative introduction. Sixth edition*. Harlow: Pearson Education Limited, 2014, p. 107-205, ISBN 978-1-292-02270-3
228. SCHRAM, P.J., TIBBETTS, S.G. *Introduction to criminology. Why do they do it? Third edition*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc., 2021, p. 300- 322, ISBN 978-1-5443-7573-1
229. SCHRODER., D. *Little Windows into Art Therapy. Small Openings for Beginning Therapists*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2005, p. 1-29, ISBN 978-1-84310-778-1
230. SCHULTZ, D.P., SCHULTZ, S.E. *Theories of Personality. Ninth Edition*. Belmont: Wadsworth, Cengage Learning, 2009, 542 p. ISBN: 978-0-495-50625-6
231. SCRIPCARU, G., ASTĂRĂSTOAE, V. *Criminologie clinică*. Iași : Polirom, 2003, 245 p. ISBN 973-681-408-4
232. SEGEREN, M. *et al. The relationship between adverse childhood experiences and self-sufficiency problems in early adulthood among violent offenders*. În: Child abuse&neglect: the international journal, 2020, vol. 101, p. 104354 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 0145-2134. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213419305307>

233. SIEGEL, L.J. *Criminology. Ninth edition*. California: Thomson Wadsworth, 2006, p. 1- 487, ISBN 0-534-64577-1
234. SIEGEL, L.J. *Criminology. The core. Fourth edition*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2011, p. 1-133, ISBN 978-0-495-80983-8
235. SIEGEL, L.J., WELSH B.C. *Juvenile delinquency. Theory, practice, and law. Tenth edition*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2009, p. 48-221, ISBN 978-0-495-50364-4
236. SILVERSTONE., L. *Art Therapy Exercises Inspirational and Practical Ideas to Stimulate the Imagination*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2009, 112 p. ISBN 978-1-84310-695-1
237. SILVESTRI, M., CROWTHER-DOWEY, C., *Gender&crime*, Londra: Sage Publications Ltd., 2008, p. 82-83, ISBN 978-1-4129-1198-6
238. SIMON, R., M. *Self-Healing Through Visual and Verbal Art Therapy*. Londra: Jessica Kingsley Publishers, 2005, 78 p. ISBN 978-1-84310-344-8
239. STĂNOIU, R.M. *Criminologie*. București: Oscar Print, 2006, 239 p. ISBN 973-8338-69-7
240. TANG, T.Z. et al. *Personality change during depression treatment: a placebo-controlled trial*. În: Archives of General Psychiatry. 2009, vol. 66, nr.12, p. 1322-1330 (citat 06 februarie 2025). ISSN: 0003-990X. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19996037/>
241. TEIMURAZ, S., RUSUDAN, J. *Personality disorders and crime*. În: World science, 2023, vol. 2, nr. 80, (Citat 6 iunie 2024). ISSN 2414-6404. Disponibil: <https://rsglobal.pl/index.php/ws/article/view/2560>
242. THARSHINI, N.K. et al., *The link between individual personality traits and criminality: a systematic review*, În: International journal of environmental research and public health, 2021, vol. 18, nr. 16, p. 8663 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 1660-4601. Disponibil: <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/16/8663>
243. *The causes of crime. New biological approaches*. Coord. S.A. MEDNICK, T.E. MOFFITT, S.A. STACK. Cambridge: Cambridge University Press, 1978, p. 7-92, ISBN 978-0-521-30402-3
244. *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Coord. J. MORIZOT, L. KAZEMIAN. Cham: Springer, 2015, p. 142-144, ISBN 978-3-319-08719-1
245. *The handbook of criminological theory*. Coord. A. R. PIQUERO. Chichester: John Willey & Sons, 2016, 541 p. ISBN 978-1-119-11075-0

246. *The Routledge handbook of deviant behavior*. Coord. C.D. BRYANT. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2011, p. 8-118, ISBN 978-0-415-48274-5
247. *The Wiley handbook of what works for offenders with intellectual and developmental disabilities. An evidence-based approach to theory, assessment, and treatment*. Coord. W.R. LINDSAY, L.A. CRAIG, D. GRIFFITHS. Chichester: Wiley Blackwell, 2020, p. 3-108, ISBN 978-1-119-31625-1
248. *The Willey handbook of what works for offenders with intellectual and developmental disabilities. Research, training and practice*. Coord. W.R. LINDSAY, J.L. TAYLOR. Chichester: Willey Blackwell, 2018, p. 3-8, ISBN 978-1-118-75310-1
249. TREISMAN, K. *Instrumentar de tehnici terapeutice creative. Cum lucrăm cu adolescenții și copiii cu traumă de dezvoltare*. București: Trei, 2020, 502 p. ISBN 978-606-40-0725-4
250. TRESTMAN, R.L. *et.al. Current and lifetime psychiatric illness among inmates not identified as acutely mentally ill at intake in Connecticut's jails*. În: Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law, 2007, vol. 35, nr. 4, p. 490-500 (Citat 9 octombrie 2023). ISSN 1093-6793. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18086741/>
251. TUDOR, K., WORRALL, M. *Person-centred therapy. A clinical philosophy*. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2006, p. 229-231, ISBN 9-78-1-58391-123-5
252. TUDOSE, C. *Gen și personalitate*. București: Tritonic, 2005, 175 p. ISBN 973-733-022-6
253. TYRER, P., REED, G.M., CRAWFORD, M.J. *Classification, assessment, prevalence, and effect of personality disorder*. În: The Lancet, 2015, vol. 385, nr. 9969, p. 717-726 (Citat 20 noiembrie 2023). ISSN 0140-6736. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25706217/>
254. Van WORMER K. *Working with female offenders. A gender-sensitive approach*. New Jersey: John Wiley&Sons Inc., 2010, p. 6-15, ISBN 978-0-470-58153-7
255. *Violent offenders. Understanding and assessment*. Coord. C.A. PIETZ, C.A. MATTSON. Oxford: Oxford University Press, 2015, p. 3-165, ISBN 978-0-19-991729-7
256. VOINEA, M., DUMITRESCU, F. *Psiho-socologie judiciară*. București: Sylvi, 1999, 238 p. ISBN 973-9175-96-1
257. VOLD, G.B., BERNARD, Th., SNIPES, J.B. *Theoretical criminology. Fourth edition*. Oxford: Oxford University Press, 1998, 352 p. ISBN 0-19-507321-5
258. YALOM, I.D., LESZCZ, M. *Tratat de psihoterapie de grup. Teorie și practică, Ediția a cincea*. București: Trei, 2008, p. 1-137, ISBN 978-973-707-213-9

259. YOCHELSON, S., SAMENOW, S.E. *The criminal personality. Volume 1: A profile for change*. Lanham, Rowman&Littlefield Publishers, Inc., 2004, 538 p. ISBN 978-1-56821-105-3
260. YOUNG, J.E., KLOSKO, J.S., WEISHAAR, M.E. *Schema Therapy. A practitioner's guide*. New York, The Guilford Press, 2003, p. 1-15, ISBN 1-57230-838-9
261. YOUSEFI, F., TALIB, M.A. *Predictors of personality disorders in prisoners*, În: Journal of medicine and life, 2022, vol. 15, nr. 4, p. 454-461 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 1844-122X. Disponibil: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9126463/>
262. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Pro Humanitate, 2000, p. 234-239, ISBN 973-99024-0-5
263. WADESON, H. *Art Psychotherapy*. New York: John Wiley&Sons, 1980, 352 p. ISBN 0-471-06383-5
264. WALKER, S., GILL, K.A. *Women who kill: Examining female homicide through the lens of honour and shame*. În: Women's Studies International Forum, 2019, vol 75, art. nr. 102247 (citat 20 noiembrie 2024). ISSN: 0277-5395. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277539518302735?via%3Dihub>
265. WALKLATE, S. *Criminology. The basics*. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2005, p. 29-33, ISBN 0-415-33554-X
266. WALKLATE, S. *Gender, crime and criminal justice. Second edition*. Devon: Willan Publishing, 2004, p 1-32, ISBN 1-84392-068-9
267. WALKLATE, S. *Understanding criminology. Current theoretical debates. Third edition*. Maidenhead: Open Universitary Press, 2007, p. 49-89, ISBN 978-0-335-22123-3
268. WARREN, J.I. et al. *Personality disorders and violence among female prison inmates*. În: Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law, 2002, vol. 30, nr. 4, p. 502-509 (Citat 10 octombrie 2023). ISSN 1093-6793. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12539904/>
269. WEELER, G., AXELSSON, L. *Gestalt therapy*. Washington: American Psychological Association, 2015, p. 29-32, ISBN 978-1-4338-1859-2
270. *What works with women offenders*. Coord. R. SHEEHAN, G. McIVOR, C. TROTTER. Devon: Willan Publishing, 2013, 326 p. ISBN 978-1-84392-239-1
271. WILLIAMS, M., TEASDALE, J., SEGAL, Z., KABAT-ZINN, J. *Exerciții de meditație pentru depășirea depresiei. Eliberarea de nefericirea cronică*. București: Trei, 2013, p. 329, ISBN 978-973-707-688-5

272. WINTERS, R.C., GLOBOKAR, J.L., ROBERTSON, C. *An introduction to crime and crime causation*. Boca Raton: CRC Press Taylor&Francis Group, p. 115- 120, ISBN 978-1-4665-9710-5
273. WOJCIECHOWSKI, T.W. *The salience of antisocial personality disorder for predicting substance use and violent behavior: the moderating role of deviant peers*, În: *Journal of drug issues*, 2020, vol. 50, nr. 1, p. 35-50 (Citat 7 iunie 2024). ISSN 0022-0426. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0022042619877935>
274. *Women and children as victims and offenders: Background, prevention, reintegration. Suggestions for succeeding generations. Vol. II*. Coord. H. KURY, S. REDO, E. SHEA. Switzerland: Springer International Publishing, 2016, p. ix-43, ISBN 978-3-319-28423-1
275. *Women and crime. Vol. 2*. Coord. S.K., MUKHERJEE, J.A. SCUTT. Londra: Routledge, Taylor&Francis Group, 2016, p. 51-91, ISBN 978-1-138-18656-9
276. *Women and the criminal justice system. Failing victims and offenders?* Coord. E. MILNE, K. BRENNAN, N., SOUTH, J. TURTON. Cham: Palgrave Macmillan, 2018, p. 187- 229, ISBN 978-3-319-76773-4
277. *Women in the criminal justice system. Tracking the journey of females and the crime*. Coord. T.L. FREIBURGER, C.D. MARCUM. Boca Raton: CRC Press Taylor& Francis Group, 2016, p. 1-211, ISBN 978-1-4822-6049-6
278. *Women's mental health issues across the criminal justice system*. Coord. R.L. Gido, L. Dalley. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2009, 264 p. ISBN 978-0-13-243535-2
279. WORTMAN, J., LUCAS, R.E., DONNELLAN, M.B. *Stability and change in the Big Five personality domains: evidence from a longitudinal study of Australians*. În: *Psychology and Aging*. 2012, vol. 27, nr.4, p. 867-874 (citat 06 februarie 2025). ISSN: 0882-7974. Disponibil: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22775362/>
280. ZUCKERMAN, M., KUHLMAN, D. M., JOIREMAN, J., TETA, P., KRAFT, M.. *A Comparison of Three Structural Models for Personality: The Big Three, the Big Five, and the Alternative Five*. În: *Journal of Personality and Social Psychology*, 1993, vol. 65, nr. 4, p. 757-768. ISSN: 0022-3514 (citat 2 octombrie 2023). Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Jeff-Joireman/publication/232551902_A_Comparison_of_Three_Structural_Models_for_Personality_The_Big_Three_the_Big_Five_and_the_Alternative_Five/links/570298e708aea09bb1a2ff70/A-Comparison-of-Three-Structural-Models-for-Personality-The-Big-Three-the-Big-Five-and-the-

Alternative-

Five.pdf?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bmxvYWQiLCJwcmV2aW91c1BhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvbiJ9fQ&_cfchl_tk=iSCxIe2M2W.E7RVTjZLgGEfpwkTTtxhckqL64u2317c-1760369462-1.0.1.1-NO_tCVJ3u7am2ikNctKotpMOvxEIYgP_Xs9L1vTWqc0

ANEXE

ANEXA 1. Consimțământ informat. Formular de acceptare

CONSIMȚĂMÂNT INFORMAT al participantului la studiu/cercetare

Numărul de identificare al subiectului (din unitate) în studiu:

Pentru a participa la acest studiu, vă oferim toate informațiile de care aveți nevoie și veți putea pune întrebări. Vă rugăm, citiți cu atenție informațiile următoare.

- 1) **Studiul:** ***PROFILUL DE PERSONALITATE AL FEMEII CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE***
- 2) **Scopul studiului:** constă în conturarea profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate precum și în elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică cu scopul de optimizare a trăsăturilor de personalitate identificate.

Obiectivele:

- studierea și analiza literaturii de specialitate referitoare la personalitatea și factorii ce țin de personalitatea infractorului
- elaborarea și realizarea proiectului de cercetare prin utilizarea unor tehnici și metode variate de cercetare a personalității femeii delictive
- conturarea profilului de personalitate al femeii criminale private de libertate
- identificarea factorilor de personalitate comuni
- elaborarea și implementarea programului de intervenție psihologică cu scopul de ameliorare a trăsăturilor de personalitate identificate
- determinarea eficienței programului de intervenție psihologică elaborat și aplicat
- formularea unor recomandări pentru lucrul cu femeile private de libertate

3) Proceduri

a) **Subiecți:** 200 de femei private de libertate din toate regimurile de executare a pedepselor privative de libertate

b) **Cum veți participa la studiu**

Detalierea etapelor:

- ***etapa de constare:*** în această etapă va fi realizat experimentul de constatare

- **etapa de intervenție psihologică:** respectiv, implementarea programului privind reabilitarea psihologică a femeii criminale private de libertate
- **etapa de retestare** – realizarea experimentului de control pentru determinarea gradului de eficiență a intervenției psihologice.

În ce constă participarea subiecților: completarea testelor și chestionarelor; participarea la programul de intervenție psihologică

4) Informații despre proprietatea și folosirea datelor, utilizarea rezultatelor studiului la :

5) Posibile beneficii: implicarea într-un program de intervenție psihologică

6) Posibile riscuri: Participarea la acest studiu nu implică riscuri pentru persoanele private de libertate

7) Confidențialitatea datelor, anonimatul participanților

Accesul la informații de interes public și prelucrarea datelor cu caracter personal se va face cu respectarea strictă a dispozițiilor *Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, cu modificările și completările ulterioare, ale *Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2003 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, aprobat prin *H.G. 157/2016*, cu modificările și completările ulterioare, *Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei – cadru 2008/977/JAI a Consiliului, Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*, *Legea nr. 46/2003 – Legea drepturilor pacientului*, cu modificările și completările ulterioare și *Legea nr.190/2018 din 18 iulie 2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*.

8) Autorizarea: *Am citit sau mi-a fost citit (în cazul persoanelor analfabete) și am înțeles acest formular de **Consimțământ informat**.*

Semnătura:

Data

Numărul de identificare al subiectului (din unitate) în studiu:

Formular de acceptare

Titlul studiului: „*Profilul de personalitate al femeii criminale private de libertate*”

Numele lucrătorului care asigură derularea studiului: psiholog ANCA-DANIELA CHIȚOI

Participantul la studiu/cercetare

Am citit și înțeles descrierea acestui studiu, scopul pe care îl are, procedurile descrise, informațiile despre proprietatea și folosirea datelor, posibilele beneficii, confidențialitatea datelor mele personale și autorizarea.

Iau parte la acest studiu, care implică utilizarea unora dintre datele mele privind situația juridică și medicală, informațiile din aplicația informatică PMSweb și din dosarul de educație și asistență socială, precum și completarea testelor și chestionarelor.

Semnătura mea arată faptul că am citit (sau mi-au fost citite) informațiile din *Consimțământul informat*, că întrebările mele au primit răspuns satisfăcător de fiecare dată, când voi avea întrebări voi putea discuta cu lucrătorul care va prelua datele și al cărui nume este menționat mai sus.

Sunt de acord să permit utilizarea informațiilor din aplicația informatică PMSweb și din dosarul de educație și asistență socială precum și datele referitoare la situația juridică și medicală (implicate în studiu/cercetare).

Semnătura participantului

Data – Ora

Numele și semnătura martorului

Data - Ora

Angajat al unității

Am explicat acest studiu participantului. Consider că participantul își exprimă consimțământul în mod liber și, fiind bine informat, are capacitatea legală de a accepta participarea la acest studiu.

Numele

Semnătura

Data – Ora

Investigatorului/ operatorului
de cercetare

Investigatorului/ operatorului
de cercetare

ANEXA 2. Instrumente utilizate în cercetare

CHESTIONARUL DE PERSONALITATE ZKPQ – este un instrument psihologic utilizat pentru evaluarea personalității, bazat pe o abordare integrată care combină perspective biologice, comparative și experimentale, extinzându-se dincolo de modelul Big Five [193]. Dezvoltat de M. Zuckerman și colaboratorii săi, chestionarul identifică cinci dimensiuni fundamentale ale personalității prin analize factoriale: *Căutare impulsivă de senzații*, *Sociabilitate*, *Neuroticism-Anxietate*, *Agresivitate-Ostilitate* și *Activitate*. Acesta conține 99 de itemi care descriu trăsături de personalitate, subiecții fiind rugați să decidă dacă afirmațiile îi caracterizează sau nu. Răspunsurile sunt marcate pe o foaie de răspuns, alegând între variantele Adevărat sau Fals pentru fiecare item.

INVENTARUL DE PERSONALITATE FREIBURG FORMA G – elaborat de J. Fahrenberg, H. Selg și R. Hempel, este un instrument multifazic de evaluare a personalității, utilizat în cercetări psihologice și practica clinică. Conține 212 întrebări organizate în nouă scale principale și trei scale suplimentare, care evidențiază comportamentele obișnuite, opiniile, valorile, stările fizice și simptomele experimentate de individ, oferind un profil psihologic detaliat.

Chestionarul de personalitate pentru tulburările de personalitate SCID-II este un instrument clinic utilizat pentru evaluarea tulburărilor de personalitate conform criteriilor DSM-IV a cărui validitate a fost confirmată de studii. Este administrat individual sau în grup, completarea durând aproximativ 20 de minute.

Scala pentru depistarea abuzului și traumei elaborată de B. Sanders și E. Becker-Laussen în 1995, este un instrument psihologic utilizat pentru evaluarea prezenței pedepselor fizice din copilărie, precum și pentru identificarea experiențelor de abuz sexual și explorarea neglijării, a unui mediu tensionat. Răspunsurile sunt înregistrate pe o scală Likert cu cinci opțiuni (de la „niciodată” până la „întotdeauna”), iar completarea durează aproximativ 10-15 minute.

CHESTIONAR NONVERBAL DE PERSONALITATE ÎN CINCI FACTORI - FFPNQ

INSTRUCTAJ

Acest caiet de test conține o serie de ilustrații cu un personaj central (personajul cu păr), care se comportă specific în anumite situații.

Priviți pe rând fiecare ilustrație din caietul de test și evaluați probabilitatea ca dumneavoastră să manifestați comportamentul descris (să faceți așa cum face personajul cu păr).

Evaluați fiecare ilustrație cu ajutorul scalei următoare, alegând numărul potrivit:

- 7 = extrem de probabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 6 = foarte probabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 5 = destul de probabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 4 = nici probabil, nici improbabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 3 = destul de improbabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 2 = foarte improbabil că aș manifesta acest tip de comportament,
- 1 = extrem de improbabil că aș manifesta acest tip de comportament.

Evaluați fiecare ilustrație din caietul de test și estimați probabilitatea ca dumneavoastră să faceți ceea ce face personajul principal.

EXEMPLU

Răspuns: 6

În acest exemplu, persoana evaluată a dat răspunsul care arată cât de mult i-ar plăcea ei / lui să facă ceea ce face personajul cu păr. Răspunsul dumneavoastră poate fi diferit.

**NU SCRIEȚI NIMIC PE CAIETUL DE TEST!
NOTAȚI RĂSPUNSURILE PE FOAIA DE RĂSPUNS!**

FFNPQ

Five Factor Nonverbal Personality Questionnaire

FOAIE DE RĂSPUNS

Nume
Prenume
Profesie
Data aplicării

DATA NAȘTERII					
ZI		LUNA		AN	
0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9

GEN	
☐ M	Masculin
☐ F	Feminin

PENTRU SCANARE	
MARCAJ INCORECT	MARCAJ CORECT
☐ ☒ ☐ ☐	☐ ☐ ☒ ☐

1	1	2	3	4	5	6	7
2	1	2	3	4	5	6	7
3	1	2	3	4	5	6	7
4	1	2	3	4	5	6	7
5	1	2	3	4	5	6	7

21	1	2	3	4	5	6	7
22	1	2	3	4	5	6	7
23	1	2	3	4	5	6	7
24	1	2	3	4	5	6	7
25	1	2	3	4	5	6	7

41	1	2	3	4	5	6	7
42	1	2	3	4	5	6	7
43	1	2	3	4	5	6	7
44	1	2	3	4	5	6	7
45	1	2	3	4	5	6	7

6	1	2	3	4	5	6	7
7	1	2	3	4	5	6	7
8	1	2	3	4	5	6	7
9	1	2	3	4	5	6	7
10	1	2	3	4	5	6	7

26	1	2	3	4	5	6	7
27	1	2	3	4	5	6	7
28	1	2	3	4	5	6	7
29	1	2	3	4	5	6	7
30	1	2	3	4	5	6	7

46	1	2	3	4	5	6	7
47	1	2	3	4	5	6	7
48	1	2	3	4	5	6	7
49	1	2	3	4	5	6	7
50	1	2	3	4	5	6	7

11	1	2	3	4	5	6	7
12	1	2	3	4	5	6	7
13	1	2	3	4	5	6	7
14	1	2	3	4	5	6	7
15	1	2	3	4	5	6	7

31	1	2	3	4	5	6	7
32	1	2	3	4	5	6	7
33	1	2	3	4	5	6	7
34	1	2	3	4	5	6	7
35	1	2	3	4	5	6	7

51	1	2	3	4	5	6	7
52	1	2	3	4	5	6	7
53	1	2	3	4	5	6	7
54	1	2	3	4	5	6	7
55	1	2	3	4	5	6	7

16	1	2	3	4	5	6	7
17	1	2	3	4	5	6	7
18	1	2	3	4	5	6	7
19	1	2	3	4	5	6	7
20	1	2	3	4	5	6	7

36	1	2	3	4	5	6	7
37	1	2	3	4	5	6	7
38	1	2	3	4	5	6	7
39	1	2	3	4	5	6	7
40	1	2	3	4	5	6	7

56	1	2	3	4	5	6	7
57	1	2	3	4	5	6	7
58	1	2	3	4	5	6	7
59	1	2	3	4	5	6	7
60	1	2	3	4	5	6	7

© Sigma Assessment Systems, Inc. / D&D Consultants Grup SRL. Toate drepturile sunt rezervate asupra acestui test.

D&D Consultants Grup
Str. Icoanei nr.29A, Sector 2, cod poștal 020452, București
Tel: (+40)21 230 45 99, Fax: (+40)21 242 89 60
www.testcentral.ro

ANEXA 3. DATE STATISTICE EXPERIMENT CONSTATATOR

Tabel 1. Dimensiuni socio – demografice ale lotului studiat

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Vârsta	200	19	81	41,26	12,383
Clase absolvite	200	0	18	8,63	4,642
Stare civilă	200	1	5	2,65	1,332
Mediu de proveniență	200	1	2	1,34	,475
Număr copii	200	0	8	1,75	1,640
Recidivă	200	2	4	2,74	,862
Tipul infracțiunii	200	1	4	2,50	1,121
Valid N (listwise)	200				

Tabel 2. Tabel frecvențe Clase absolvite

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	gimnaziu	67	33.5	33.5	33.5
	liceu (12 cls)	36	18.0	18.0	51.5
	superior	32	16.0	16.0	67.5
	primar	28	14.0	14.0	81.5
	liceu (10 cls)	22	11.0	11.0	92.5
	analfabet	15	7.5	7.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tabel 3. Tabel frecvențe Calificare profesională

Calificare profesională					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	AGRICULTOR	1	.5	.5	.5
	AGRONOM	1	.5	.5	1.0
	ASIST. MED.	2	1.0	1.0	2.0
	BARMAN	1	.5	.5	2.5
	BIOLOG	1	.5	.5	3.0
	CONFECTIONER	8	4.0	4.0	7.0
	CONS. JURIDIC	1	.5	.5	7.5
	CONTABIL	1	.5	.5	8.0
	CROITOR	4	2.0	2.0	10.0
	ECONOMIST	5	2.5	2.5	12.5
	EDUCATOR	1	.5	.5	13.0
	INGINER	3	1.5	1.5	14.5
	INGINER MECANIC	1	.5	.5	15.0
	INSPECTOR	1	.5	.5	15.5
	ÎNVĂȚĂTOR	1	.5	.5	16.0
	JURISCONSULT	3	1.5	1.5	17.5
	LĂCĂTUS MECANIC	1	.5	.5	18.0
	LUCRATOR COM.	2	1.0	1.0	19.0
	MECANIC	1	.5	.5	19.5
	MEDIC VETER.	1	.5	.5	20.0
	METROLOG	1	.5	.5	20.5
	NU	148	74.0	74.0	94.5
	OSPĂTAR	1	.5	.5	95.0
	PROFESOR	1	.5	.5	95.5
	PSIHOLOG	2	1.0	1.0	96.5
	REFERENT	1	.5	.5	97.0
	STATISTICIAN	1	.5	.5	97.5
	TÂAMPLAR	1	.5	.5	98.0
	TEHN. VETERINAR	1	.5	.5	98.5
	TEHNICIAN AGRICOL	1	.5	.5	99.0
	VÂNZĂTOR	1	.5	.5	99.5
	ZOOTEHNIST	1	.5	.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tabel 4. Tabel frecvențe Ocupație la momentul arestării

Ocupație la arestare					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	AGENT COMERCIAL	1	.5	.5	.5
	ASIST. MED.	2	1.0	1.0	1.5
	CASIER	1	.5	.5	2.0
	CROITOR	2	1.0	1.0	3.0
	DIRECTOR	2	1.0	1.0	4.0
	EDUCATOR	1	.5	.5	4.5
	FRIZER	1	.5	.5	5.0
	FUNȚIONAR	1	.5	.5	5.5
	GESTIONAR	1	.5	.5	6.0
	INSPECTOR	3	1.5	1.5	7.5
	INVĂȚĂTOR	1	.5	.5	8.0
	LUCRATOR COM.	1	.5	.5	8.5
	MANICHIURISTĂ	1	.5	.5	9.0
	MANIPULANT	1	.5	.5	9.5
	MUNTITOR NECAL.	1	.5	.5	10.0
	NU	165	82.5	82.5	92.5
	OSPĂȚAR	3	1.5	1.5	94.0
	PENSIONAR	6	3.0	3.0	97.0
	PRIMAR	1	.5	.5	97.5
	PROFESOR	1	.5	.5	98.0
	PSIHOLOG	1	.5	.5	98.5
	ȘEF SERVICIU	1	.5	.5	99.0
	VÂNZĂTOR	2	1.0	1.0	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tabel 5. Tabel frecvențe Număr de copii

Număr copii					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	52	26.0	26.0	26.0
	1	48	24.0	24.0	50.0
	2	49	24.5	24.5	74.5
	3	25	12.5	12.5	87.0
	4	14	7.0	7.0	94.0
	5	4	2.0	2.0	96.0
	6	4	2.0	2.0	98.0
	7	3	1.5	1.5	99.5
	8	1	.5	.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tabel 6. Tabel frecvențe Stare civilă

Stare civilă					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	necăsătorită	42	21.0	21.0	21.0
	căsătorită	76	38.0	38.0	59.0
	văduvă	12	6.0	6.0	65.0
	concubinaj	49	24.5	24.5	89.5
	divorțată	21	10.5	10.5	100.0
	Total	200	100.0	100.0	

Tabel 7. Tabel frecvențe Mediu de proveniență

Mediu de proveniență					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	urban	132	66,0	66,0	66,0
	rural	68	34,0	34,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Tabel 8. Statistici descriptive ZKPQ – Căutare impulsivă de senzații

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
ZKPQ- Căutare impulsivă de senzații	Omor	50	12.22	3.699	.523	11.17	13.27	3	19	
	Trafic de droguri	50	10.94	3.787	.536	9.86	12.02	4	18	
	Furt	50	12.38	3.350	.474	11.43	13.33	5	18	
	Infracțiune economică	50	8.90	3.334	.471	7.95	9.85	1	16	
	Total	200	11.11	3.788	.268	10.58	11.64	1	19	
	Model									
	Fixed Effects			3.548	.251	10.62	11.60			
	Random Effects				.804	8.55	13.67			2.334

Tabel 9. Statistici descriptive ZKPQ – Neuroticism-Anxietate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
ZKPQ - Neuroticism Anxietate	Omor	50	13.64	2.678	.379	12.88	14.40	8	18	
	Trafic de droguri	50	9.50	4.921	.696	8.10	10.90	1	18	
	Furt	50	10.42	4.348	.615	9.18	11.66	0	17	
	Infracțiune economică	50	6.20	4.798	.679	4.84	7.56	0	17	
	Total	200	9.94	5.011	.354	9.24	10.64	0	18	
	Model									
	Fixed Effects			4.281	.303	9.34	10.54			
	Random Effects				1.530	5.07	14.81			9.001

Tabel 10. Statistici descriptive ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
ZKPQ - Agresivitate Ostilitate	Omor		50	8.50	2.922	.413	7.67	9.33	2	16	
	Trafic de droguri		50	6.34	3.268	.462	5.41	7.27	0	12	
	Furt		50	7.24	3.027	.428	6.38	8.10	2	13	
	Infrațiune economică		50	4.86	2.286	.323	4.21	5.51	1	11	
	Total		200	6.74	3.169	.224	6.29	7.18	0	16	
	Model	Fixed Effects			2.899	.205	6.33	7.14			
		Random Effects				.766	4.30	9.17			2.179

Tabel 11. Statistici descriptive ZKPQ – Activitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between- Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
ZKPQ - Activitate	Omor		50	11.44	2.168	.307	10.82	12.06	6	16	
	Trafic de droguri		50	11.38	2.372	.336	10.71	12.05	5	15	
	Furt		50	11.18	2.647	.374	10.43	11.93	1	15	
	Infrațiune economică		50	11.50	2.332	.330	10.84	12.16	6	16	
	Total		200	11.38	2.371	.168	11.04	11.71	1	16	
	Model	Fixed Effects			2.386	.169	11.04	11.71			
		Random Effects				.169 ^a	10.84 ^a	11.91 ^a			-.095
a. Warning: Between-component variance is negative. It was replaced by 0.0 in computing this random effects measure.											

Tabel 12. Statistici descriptive ZKPQ – Sociabilitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
ZKPQ - Sociabilitate	Omor	50	6.62	3.142	.444	5.73	7.51	1	14	
	Trafic de droguri	50	7.54	3.059	.433	6.67	8.41	1	13	
	Furt	50	7.26	3.367	.476	6.30	8.22	1	15	
	Infracțiune economică	50	7.14	3.441	.487	6.16	8.12	1	14	
	Total	200	7.14	3.249	.230	6.69	7.59	1	15	
	Model			3.256	.230	6.69	7.59			
	Fixed Effects									
	Random Effects				.230 ^a	6.41 ^a	7.87 ^a			-.064
a. Warning: Between-component variance is negative. It was replaced by 0.0 in computing this random effects measure.										

Tabel 13. Testul Kruskal-Wallis, ZKPQ-Căutare impulsivă de senzații/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	26.907 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 14. Analiza Pairwise Comparisons ZKPQ-Căutare impulsivă de senzații/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică-Trafic de droguri	31.490	11.536	2.730	.006	.038
Infracțiune economică-Omor	51.090	11.536	4.429	<.001	.000
Infracțiune economică-Furt	52.340	11.536	4.537	<.001	.000
Trafic de droguri-Omor	19.600	11.536	1.699	.089	.536
Trafic de droguri-Furt	-20.850	11.536	-1.807	.071	.424
Omor-Furt	-1.250	11.536	-.108	.914	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 15. Testul Kruskal-Wallis, ZKPQ - Neuroticism Anxietate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	53.031 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 16. Analiza Pairwise Comparisons ZKPQ-Neuroticism Anxietate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică-Trafic de droguri	35.530	11.551	3.076	.002	.013
Infracțiune economică-Furt	44.690	11.551	3.869	<.001	.001
Infracțiune economică-Omor	83.580	11.551	7.236	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-9.160	11.551	-.793	.428	1.000
Trafic de droguri-Omor	48.050	11.551	4.160	<.001	.000
Furt-Omor	38.890	11.551	3.367	<.001	.005
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 17. Testul Kruskal-Wallis, ZKPQ – Agresivitate Ostilitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	35.391 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 18. Analiza Pairwise Comparisons ZKPQ-Agresivitate Ostilitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică-Trafic de droguri	27.930	11.510	2.426	.015	.091
Infracțiune economică-Furt	44.720	11.510	3.885	<.001	.001
Infracțiune economică-Omor	66.230	11.510	5.754	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-16.790	11.510	-1.459	.145	.868
Trafic de droguri-Omor	38.300	11.510	3.327	<.001	.005
Furt-Omor	21.510	11.510	1.869	.062	.370
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 19. Testul Kruskal-Wallis, ZKPQ – Activitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	.317 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.957
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 20. Analiza Pairwise Comparisons ZKPQ-Activitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Furt-Omor	.410	11.449	.036	.971	1.000
Furt-Trafic de droguri	4.670	11.449	.408	.683	1.000
Furt- Infracțiune economică	-4.840	11.449	-.423	.672	1.000
Omor-Trafic de droguri	-4.260	11.449	-.372	.710	1.000
Omor- Infracțiune economică	-4.430	11.449	-.387	.699	1.000
Trafic de droguri-Infracțiune economică	-.170	11.449	-.015	.988	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 21. Testul Kruskal-Wallis, ZKPQ – Sociabilitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	2.038 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.565
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 22. Analiza Pairwise Comparisons ZKPQ-Sociabilitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor- Infracțiune economică	-6.240	11.528	-.541	.588	1.000
Omor-Furt	-11.070	11.528	-.960	.337	1.000
Omor-Trafic de droguri	-15.690	11.528	-1.361	.174	1.000
Infracțiune economică-Furt	4.830	11.528	.419	.675	1.000
Infracțiune economică-Trafic de droguri	9.450	11.528	.820	.412	1.000
Furt-Trafic de droguri	4.620	11.528	.401	.689	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 23. Statistici descriptive FFNPQ – Extraversie

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
Extraversie	Omor	50	36.98	12.245	1.732	33.50	40.46	12	69	
	Trafic de droguri	50	48.94	11.438	1.618	45.69	52.19	23	70	
	Furt	50	46.02	12.969	1.834	42.33	49.71	19	73	
	Infrațiune economică	50	43.28	10.595	1.498	40.27	46.29	21	66	
	Total	200	43.81	12.562	.888	42.05	45.56	12	73	
	Model	Fixed Effects		11.845	.838	42.15	45.46			
		Random Effects			2.552	35.68	51.93			23.238

Tabel 24. Statistici descriptive FFNPQ – Agreabilitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
Agreabilitate	Omor	50	63.86	13.138	1.858	60.13	67.59	20	84	
	Trafic de droguri	50	68.46	11.639	1.646	65.15	71.77	36	84	
	Furt	50	60.82	13.770	1.947	56.91	64.73	22	78	
	Infrațiune economică	50	70.60	10.264	1.452	67.68	73.52	43	84	
	Total	200	65.94	12.776	.903	64.15	67.72	20	84	
	Model	Fixed Effects		12.279	.868	64.22	67.65			
		Random Effects			2.210	58.90	72.97			16.520

Tabel 25. Statistici descriptive FFNPQ – Conștiinciozitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
Conștiinciozitate	Omor	50	48.74	16.399	2.319	44.08	53.40	14	80	
	Trafic de droguri	50	60.00	10.055	1.422	57.14	62.86	32	78	
	Furt	50	56.16	12.730	1.800	52.54	59.78	26	77	
	Infrațiune economică	50	60.96	9.476	1.340	58.27	63.65	43	78	
	Total	200	56.47	13.280	.939	54.61	58.32	14	80	
	Model	Fixed Effects		12.469	.882	54.73	58.20			
		Random Effects			2.776	47.63	65.30			27.714

Tabel 26. Statistici descriptive FFNPQ – Nevrotism

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
Nevrotism	Omor	50	40.30	15.073	2.132	36.02	44.58	11	69	
	Trafic de droguri	50	45.30	10.893	1.541	42.20	48.40	24	66	
	Furt	50	43.16	12.341	1.745	39.65	46.67	22	67	
	Infrațiune economică	50	43.00	11.082	1.567	39.85	46.15	18	65	
	Total	200	42.94	12.493	.883	41.20	44.68	11	69	
	Model	Fixed Effects		12.460	.881	41.20	44.68			
		Random Effects			1.024	39.68	46.20			1.092

Tabel 27. Statistici descriptive FFNPQ – Deschidere către experiență

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between- Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
Deschidere către experiență	Omor	50	49.50	16.342	2.311	44.86	54.14	6	78	
	Trafic de droguri	50	61.56	10.379	1.468	58.61	64.51	21	75	
	Furt	50	53.80	11.799	1.669	50.45	57.15	18	71	
	Infracțiune economică	50	61.26	8.976	1.269	58.71	63.81	40	79	
	Total	200	56.53	13.140	.929	54.70	58.36	6	79	
	Model	Fixed Effects		12.192	.862	54.83	58.23			
		Random Effects			2.952	47.14	65.92			31.876

Tabel 28. Testul Kruskal-Wallis, FFNPQ – Extraversie/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	23.590 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 29. Analiza Pairwise Comparisons FFNPQ – Extraversie/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Infracțiune economică	-28.130	11.570	-2.431	.015	.090
Omor-Furt	-40.030	11.570	-3.460	<.001	.003
Omor-Trafic de droguri	-54.000	11.570	-4.667	<.001	.000
Infracțiune economică -Furt	11.900	11.570	1.029	.304	1.000
Infracțiune economică - Trafic de droguri	25.870	11.570	2.236	.025	.152
Furt-Trafic de droguri	13.970	11.570	1.207	.227	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 30. Testul Kruskal-Wallis, FFNPQ – Agreabilitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	18.345 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 31. Analiza Pairwise Comparisons FFNPQ – Agreabilitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Furt-Omor	12.880	11.569	1.113	.266	1.000
Furt-Trafic de droguri	34.080	11.569	2.946	.003	.019
Furt- Infracțiune economică	-44.760	11.569	-3.869	<.001	.001
Omor-Trafic de droguri	-21.200	11.569	-1.832	.067	.401
Omor- Infracțiune economică	-31.880	11.569	-2.756	.006	.035
Trafic de droguri-Infracțiune economică	-10.680	11.569	-.923	.356	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 32. Testul Kruskal-Wallis, FFNPQ – Conștiinciozitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	19.249 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 33. Analiza Pairwise Comparisons FFNPQ – Conștiinciozitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Furt	-25.230	11.570	-2.181	.029	.175
Omor-Trafic de droguri	-42.360	11.570	-3.661	<.001	.002
Omor- Infracțiune economică	-45.050	11.570	-3.894	<.001	.001
Furt-Trafic de droguri	17.130	11.570	1.480	.139	.832
Furt- Infracțiune economică	-19.820	11.570	-1.713	.087	.520
Trafic de droguri- Infracțiune economică	-2.690	11.570	-.232	.816	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 34. Testul Kruskal-Wallis, FFNPQ – Nevrotism/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	3.898 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.273
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 35. Analiza Pairwise Comparisons FFNPQ – Nevrotism/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Furt	-11.200	11.570	-.968	.333	1.000
Omor- Infracțiune economică	-12.140	11.570	-1.049	.294	1.000
Omor-Trafic de droguri	-22.820	11.570	-1.972	.049	.291
Furt- Infracțiune economică	-.940	11.570	-.081	.935	1.000
Furt-Trafic de droguri	11.620	11.570	1.004	.315	1.000
Infracțiune economică Trafic de droguri	10.680	11.570	.923	.356	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 36. Testul Kruskal-Wallis, FFNPQ – Deschidere către experiență/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	28.734 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 37. Analiza Pairwise Comparisons FFNPQ – Deschidere către experiență/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Furt	-10.920	11.568	-.944	.345	1.000
Omor- Infracțiune economică	-45.310	11.568	-3.917	<.001	.001
Omor-Trafic de droguri	-51.490	11.568	-4.451	<.001	.000
Furt- Infracțiune economică	-34.390	11.568	-2.973	.003	.018
Furt-Trafic de droguri	40.570	11.568	3.507	<.001	.003
Infracțiune economică - Trafic de droguri	6.180	11.568	.534	.593	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 38. Statistici descriptive FPI- Nervozitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
FPI - Nervozitate	Omor		50	27.04	5.245	.742	25.55	28.53	14	42	
	Trafic de droguri		50	18.14	8.276	1.170	15.79	20.49	2	32	
	Furt		50	19.78	10.167	1.438	16.89	22.67	0	33	
	Infrațiune economică		50	10.78	8.825	1.248	8.27	13.29	0	30	
	Total		200	18.94	10.091	.714	17.53	20.34	0	42	
	Model	Fixed Effects			8.325	.589	17.77	20.10			
		Random Effects				3.336	8.32	29.55			43.127

Tabel 39. Statistici descriptive FPI- Agresivitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
FPI - Agresivitate	Omor		50	13.40	6.266	.886	11.62	15.18	1	28	
	Trafic de droguri		50	6.20	4.338	.613	4.97	7.43	1	21	
	Furt		50	8.60	4.603	.651	7.29	9.91	3	21	
	Infrațiune economică		50	4.62	3.136	.443	3.73	5.51	0	14	
	Total		200	8.21	5.744	.406	7.40	9.01	0	28	
	Model	Fixed Effects			4.720	.334	7.55	8.86			
		Random Effects				1.915	2.11	14.30			14.227

Tabel 40. Statistici descriptive FPI- Depresivitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Depresivitate	Omor	50	21.28	5.500	.778	19.72	22.84	10	32	
	Trafic de droguri	50	16.48	6.686	.946	14.58	18.38	2	27	
	Furt	50	17.50	6.434	.910	15.67	19.33	2	26	
	Infracțiune economică	50	10.30	6.529	.923	8.44	12.16	0	26	
	Total	200	16.39	7.401	.523	15.36	17.42	0	32	
	Model			6.304	.446	15.51	17.27			
	Fixed Effects				2.277	9.14	23.64			19.952
	Random Effects									

Tabel 41. Statistici descriptive FPI - Emotivitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Emotivitate	Omor	50	11.68	4.963	.702	10.27	13.09	1	19	
	Trafic de droguri	50	9.00	5.233	.740	7.51	10.49	0	20	
	Furt	50	9.72	3.791	.536	8.64	10.80	1	19	
	Infracțiune economică	50	5.22	3.661	.518	4.18	6.26	0	16	
	Total	200	8.91	5.016	.355	8.21	9.60	0	20	
	Model			4.466	.316	8.28	9.53			
	Fixed Effects				1.353	4.60	13.21			6.919
	Random Effects									

Tabel 42. Statistici descriptive FPI - Sociabilitate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Sociabilitate	Omor	50	13.66	4.217	.596	12.46	14.86	4	24	
	Trafic de droguri	50	16.88	4.049	.573	15.73	18.03	8	27	
	Furt	50	14.12	3.916	.554	13.01	15.23	4	24	
	Infracțiune economică	50	18.18	4.939	.699	16.78	19.58	2	26	
	Total	200	15.71	4.665	.330	15.06	16.36	2	27	
	Model			4.298	.304	15.11	16.31			
	Fixed Effects				1.088	12.25	19.17			4.364
	Random Effects									

Tabel 43. Statistici descriptive FPI - Calm

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Calm	Omor	50	14.98	3.113	.440	14.10	15.86	6	20	
	Trafic de droguri	50	14.46	3.005	.425	13.61	15.31	9	20	
	Furt	50	14.14	2.956	.418	13.30	14.98	6	18	
	Infracțiune economică	50	12.72	3.569	.505	11.71	13.73	2	19	
	Total	200	14.08	3.256	.230	13.62	14.53	2	20	
	Model			3.170	.224	13.63	14.52			
	Fixed Effects				.484	12.54	15.61			.735
	Random Effects									

Tabel 44. Statistici descriptive FPI – Tendința de dominare

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Tendința de dominare	Omor	50	11.70	5.027	.711	10.27	13.13	4	26	
	Trafic de droguri	50	6.80	4.536	.641	5.51	8.09	0	17	
	Furt	50	7.88	3.942	.557	6.76	9.00	0	16	
	Infracțiune economică	50	4.48	3.019	.427	3.62	5.34	0	15	
	Total	200	7.72	4.919	.348	7.03	8.40	0	26	
	Model									
	Fixed Effects			4.198	.297	7.13	8.30			
	Random Effects				1.506	2.92	12.51			8.717

Tabel 45. Statistici descriptive FPI – Timiditate

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Timiditate	Omor	50	13.74	4.100	.580	12.57	14.91	6	27	
	Trafic de droguri	50	9.54	3.919	.554	8.43	10.65	1	16	
	Furt	50	9.84	4.186	.592	8.65	11.03	3	17	
	Infracțiune economică	50	7.36	4.525	.640	6.07	8.65	1	17	
	Total	200	10.12	4.753	.336	9.46	10.78	1	27	
	Model									
	Fixed Effects			4.188	.296	9.54	10.70			
	Random Effects				1.327	5.90	14.34			6.695

Tabel 46. Statistici descriptive FPI – Fire deschisă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Fire deschisă	Omor	50	10.44	5.905	.835	8.76	12.12	2	28	
	Trafic de droguri	50	8.72	3.239	.458	7.80	9.64	1	14	
	Furt	50	9.42	2.459	.348	8.72	10.12	3	13	
	Infracțiune economică	50	7.02	3.204	.453	6.11	7.93	0	14	
	Total	200	8.90	4.092	.289	8.33	9.47	0	28	
	Model			3.926	.278	8.35	9.45			
	Fixed Effects				.719	6.61	11.19			1.761
	Random Effects									

Tabel 47. Statistici descriptive FPI Extroversiune-Introversiune

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
FPI - Extroversiune-Introversiune	Omor	50	13.76	3.217	.455	12.85	14.67	4	19	
	Trafic de droguri	50	13.50	2.978	.421	12.65	14.35	8	18	
	Furt	50	13.32	3.254	.460	12.40	14.24	6	18	
	Infracțiune economică	50	13.60	2.703	.382	12.83	14.37	7	19	
	Total	200	13.55	3.027	.214	13.12	13.97	4	19	
	Model			3.046	.215	13.12	13.97			
	Fixed Effects				.215 ^a	12.86 ^a	14.23 ^a			-0.152
	Random Effects									

a. Warning: Between-component variance is negative. It was replaced by 0.0 in computing this random effects measure.

Tabel 48. Statistici descriptive FPI - Labilitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
FPI - Labilitate	Omor		50	16.36	5.025	.711	14.93	17.79	5	27	
	Trafic de droguri		50	12.60	5.518	.780	11.03	14.17	2	23	
	Furt		50	13.86	4.760	.673	12.51	15.21	3	21	
	Infrațiune economică		50	8.96	5.341	.755	7.44	10.48	0	22	
	Total		200	12.95	5.786	.409	12.14	13.75	0	27	
	Model	Fixed Effects			5.169	.366	12.22	13.67			
		Random Effects				1.541	8.04	17.85			8.965

Tabel 49. Statistici descriptive FPI - Masculinitate

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
FPI - Masculinitate	Omor		50	11.76	3.438	.486	10.78	12.74	6	20	
	Trafic de droguri		50	11.68	3.139	.444	10.79	12.57	5	18	
	Furt		50	12.26	3.652	.517	11.22	13.30	5	20	
	Infracțiune economică		50	12.66	3.957	.560	11.54	13.78	0	20	
	Total		200	12.09	3.555	.251	11.59	12.59	0	20	
	Model	Fixed Effects			3.559	.252	11.59	12.59			
		Random Effects				.252 ^a	11.29 ^a	12.89 ^a			-.043
a. Warning: Between-component variance is negative. It was replaced by 0.0 in computing this random effects measure.											

Tabel 50. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Nervozitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	65.061 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 51. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Nervozitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infractiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică-Trafic de droguri	38.770	11.566	3.352	<.001	.005
Infracțiune economică -Furt	51.050	11.566	4.414	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	92.460	11.566	7.994	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-12.280	11.566	-1.062	.288	1.000
Trafic de droguri-Omor	53.690	11.566	4.642	<.001	.000
Furt-Omor	41.410	11.566	3.580	<.001	.002
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 52. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Agresivitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	65.151 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 53. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Agresivitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	18.340	11.534	1.590	.112	.671
Infracțiune economică -Furt	49.150	11.534	4.261	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	86.790	11.534	7.524	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-30.810	11.534	-2.671	.008	.045
Trafic de droguri-Omor	68.450	11.534	5.934	<.001	.000
Furt-Omor	37.640	11.534	3.263	.001	.007
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 54. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Depresivitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	55.421 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 55. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Depresivitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	46.460	11.563	4.018	<.001	.000
Infracțiune economică -Furt	54.010	11.563	4.671	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	85.050	11.563	7.356	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-7.550	11.563	-.653	.514	1.000
Trafic de droguri-Omor	38.590	11.563	3.337	<.001	.005
Furt-Omor	31.040	11.563	2.685	.007	.044
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 56. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Emotivitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	45.412 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 57. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Emotivitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	44.390	11.554	3.842	<.001	.001
Infracțiune economică -Furt	55.890	11.554	4.837	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	74.880	11.554	6.481	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-11.500	11.554	-.995	.320	1.000
Trafic de droguri-Omor	30.490	11.554	2.639	.008	.050
Furt-Omor	18.990	11.554	1.644	.100	.602
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 58. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Sociabilitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	34.520 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 59. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Sociabilitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Furt	-6.870	11.546	-.595	.552	1.000
Omor-Trafic de droguri	-39.650	11.546	-3.434	<.001	.004
Omor- Infracțiune economică	-58.760	11.546	-5.089	<.001	.000
Furt-Trafic de droguri	32.780	11.546	2.839	.005	.027
Furt- Infracțiune economică	-51.890	11.546	-4.494	<.001	.000
Trafic de droguri- Infracțiune economică	-19.110	11.546	-1.655	.098	.587
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 60. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Calm/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	10.606 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.014
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 61. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Calm/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică -Furt	22.430	11.518	1.947	.051	.309
Infracțiune economică - Trafic de droguri	25.570	11.518	2.220	.026	.159
Infracțiune economică - Omor	36.480	11.518	3.167	.002	.009
Furt-Trafic de droguri	3.140	11.518	.273	.785	1.000
Furt-Omor	14.050	11.518	1.220	.223	1.000
Trafic de droguri-Omor	10.910	11.518	.947	.344	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 62. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Tendință dominare/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	56.445 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 63. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Tendință dominare/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	28.740	11.548	2.489	.013	.077
Infracțiune economică -Furt	46.660	11.548	4.040	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	84.640	11.548	7.329	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-17.920	11.548	-1.552	.121	.724
Trafic de droguri-Omor	55.900	11.548	4.841	<.001	.000
Furt-Omor	37.980	11.548	3.289	.001	.006
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 64. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Timiditate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	42.975 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 65. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Timiditate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	25.780	11.545	2.233	.026	.153
Infracțiune economică - Furt	29.300	11.545	2.538	.011	.067
Infracțiune economică - Omor	74.360	11.545	6.441	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-3.520	11.545	-.305	.760	1.000
Trafic de droguri-Omor	48.580	11.545	4.208	<.001	.000
Furt-Omor	45.060	11.545	3.903	<.001	.001
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 66. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Fire deschisă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	17.465 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 67. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Fire deschisă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	27.780	11.529	2.410	.016	.096
Infracțiune economică -Furt	41.070	11.529	3.562	<.001	.002
Infracțiune economică - Omor	42.350	11.529	3.673	<.001	.001
Trafic de droguri-Furt	-13.290	11.529	-1.153	.249	1.000
Trafic de droguri-Omor	14.570	11.529	1.264	.206	1.000
Furt-Omor	1.280	11.529	.111	.912	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 68. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Extroversiune Introversiune/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	.235 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.972
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 69. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Extroversiune Introversiune/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Trafic de droguri-Furt	-.340	11.515	-.030	.976	1.000
Trafic de droguri-Infracțiune economică	-2.490	11.515	-.216	.829	1.000
Trafic de droguri-Omor	4.930	11.515	.428	.669	1.000
Furt- Infracțiune economică	-2.150	11.515	-.187	.852	1.000
Furt-Omor	4.590	11.515	.399	.690	1.000
Infracțiune economică - Omor	2.440	11.515	.212	.832	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 70. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Labilitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	42.228 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 71. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Labilitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economică - Trafic de droguri	35.370	11.559	3.060	.002	.013
Infracțiune economică -Furt	48.570	11.559	4.202	<.001	.000
Infracțiune economică - Omor	73.580	11.559	6.366	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-13.200	11.559	-1.142	.253	1.000
Trafic de droguri-Omor	38.210	11.559	3.306	<.001	.006
Furt-Omor	25.010	11.559	2.164	.030	.183
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 72. Testul Kruskal-Wallis, FPI – Masculinitate/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	3.199 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.362
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 73. Analiza Pairwise Comparisons FPI – Masculinitate/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Omor-Trafic de droguri	-.730	11.531	-.063	.950	1.000
Omor-Furt	-7.720	11.531	-.669	.503	1.000
Omor- Infracțiune economică	-18.150	11.531	-1.574	.115	.693
Trafic de droguri-Furt	-6.990	11.531	-.606	.544	1.000
Trafic de droguri-Infracțiune economică	-17.420	11.531	-1.511	.131	.785
Furt- Infracțiune economică	-10.430	11.531	-.905	.366	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 74. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate evitantă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Evitantă	Omor	50	5.02	1.943	.275	4.47	5.57	1	9	
	Trafic de droguri	50	2.84	1.888	.267	2.30	3.38	0	7	
	Furt	50	2.84	1.811	.256	2.33	3.35	0	7	
	Infracțiune economică	50	1.66	1.768	.250	1.16	2.16	0	10	
	Total	200	3.09	2.206	.156	2.78	3.40	0	10	
	Model									
	Fixed Effects			1.854	.131	2.83	3.35			
	Random Effects				.701	.86	5.32			1.896

Tabel 75. Statistici descriptive SCID-II/ Tulburare de personalitate dependentă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Dependentă	Omor	50	4.70	1.249	.177	4.34	5.06	2	8	
	Trafic de droguri	50	2.54	1.961	.277	1.98	3.10	0	8	
	Furt	50	2.80	2.321	.328	2.14	3.46	0	8	
	Infracțiune economică	50	1.82	1.966	.278	1.26	2.38	0	10	
	Total	200	2.97	2.179	.154	2.66	3.27	0	10	
	Model									
	Fixed Effects			1.914	.135	2.70	3.23			
	Random Effects				.614	1.01	4.92			1.436

Tabel 76. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate obsesiv-compulsivă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Obsesiv compulsivă	Omor	50	5.52	1.681	.238	5.04	6.00	1	9	
	Trafic de droguri	50	5.04	1.749	.247	4.54	5.54	0	9	
	Furt	50	4.94	2.034	.288	4.36	5.52	0	9	
	Infrațiune economică	50	4.98	1.943	.275	4.43	5.53	1	12	
	Total	200	5.12	1.858	.131	4.86	5.38	0	12	
	Model			1.857	.131	4.86	5.38			
	Fixed Effects				.135	4.69	5.55			.004
	Random Effects									

Tabel 77. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate pasiv-agresivă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Pasiv-agresivă	Omor	50	5.30	1.529	.216	4.87	5.73	2	8	
	Trafic de droguri	50	4.02	2.035	.288	3.44	4.60	1	8	
	Furt	50	3.82	2.219	.314	3.19	4.45	0	8	
	Infrațiune economică	50	1.94	1.621	.229	1.48	2.40	0	8	
	Total	200	3.77	2.214	.157	3.46	4.08	0	8	
	Model			1.873	.132	3.51	4.03			
	Fixed Effects				.693	1.57	5.97			1.848
	Random Effects									

Tabel 78. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate depresivă

Descriptives											
			N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
							Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Depresivă	Omor		50	5.50	1.632	.231	5.04	5.96	3	9	
	Trafic de droguri		50	3.68	2.503	.354	2.97	4.39	0	9	
	Furt		50	3.64	2.117	.299	3.04	4.24	1	9	
	Infracțiune economică		50	2.04	3.181	.450	1.14	2.94	0	21	
	Total		200	3.72	2.702	.191	3.34	4.09	0	21	
	Model	Fixed Effects			2.425	.171	3.38	4.05			
		Random Effects				.707	1.46	5.97			1.882

Tabel 79. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate paranoidă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Paranoidă	Omor	50	5.82	1.438	.203	5.41	6.23	3	8	
	Trafic de droguri	50	4.52	1.693	.239	4.04	5.00	1	8	
	Furt	50	4.58	1.774	.251	4.08	5.08	0	8	
	Infrațiune economică	50	3.04	2.457	.348	2.34	3.74	0	13	
	Total	200	4.49	2.110	.149	4.20	4.78	0	13	
	Model			1.879	.133	4.23	4.75			
	Fixed Effects				.569	2.68	6.30			1.223
	Random Effects									

Tabel 80. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate schizotipală

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Schizotipală	Omor	50	7.42	1.739	.246	6.93	7.91	4	11	
	Trafic de droguri	50	5.20	2.907	.411	4.37	6.03	1	10	
	Furt	50	5.58	2.749	.389	4.80	6.36	1	11	
	Infrațiune economică	50	3.50	2.525	.357	2.78	4.22	0	10	
	Total	200	5.43	2.865	.203	5.03	5.82	0	11	
	Model			2.520	.178	5.07	5.78			
	Fixed Effects				.804	2.87	7.98			2.460
	Random Effects									

Tabel 81. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate schizoidă

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Schizoidă	Omor	50	5.70	1.389	.196	5.31	6.09	3	9	
	Trafic de droguri	50	3.78	1.329	.188	3.40	4.16	1	6	
	Furt	50	4.08	1.496	.212	3.65	4.51	0	6	
	Infracțiune economică	50	2.96	1.714	.242	2.47	3.45	0	6	
	Total	200	4.13	1.783	.126	3.88	4.38	0	9	
	Model			1.489	.105	3.92	4.34			
	Fixed Effects				.574	2.30	5.96			1.275
	Random Effects									

Tabel 82. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate histrionică

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Histrionică	Omor	50	2.26	1.639	.232	1.79	2.73	0	6	
	Trafic de droguri	50	2.18	1.815	.257	1.66	2.70	0	6	
	Furt	50	2.72	1.807	.256	2.21	3.23	0	6	
	Infracțiune economică	50	1.64	2.008	.284	1.07	2.21	0	11	
	Total	200	2.20	1.849	.131	1.94	2.46	0	11	
	Model			1.822	.129	1.95	2.45			
	Fixed Effects				.221	1.50	2.90			.130
	Random Effects									

Tabel 83. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate narcisistică

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
SCID II - Narcisistică	Omor		50	7.50	3.770	.533	6.43	8.57	1	17	
	Trafic de droguri		50	7.58	3.393	.480	6.62	8.54	1	16	
	Furt		50	8.22	3.177	.449	7.32	9.12	1	15	
	Infrațiune economică		50	5.14	3.452	.488	4.16	6.12	0	16	
	Total		200	7.11	3.624	.256	6.60	7.62	0	17	
	Model	Fixed Effects			3.455	.244	6.63	7.59			
		Random Effects				.676	4.96	9.26			1.590

Tabel 84. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate borderline

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
SCID II - Borderline	Omor		50	8.06	2.874	.406	7.24	8.88	4	15	
	Trafic de droguri		50	5.58	3.758	.532	4.51	6.65	0	14	
	Furt		50	5.92	3.556	.503	4.91	6.93	0	14	
	Infrațiune economică		50	2.62	2.695	.381	1.85	3.39	0	11	
	Total		200	5.55	3.767	.266	5.02	6.07	0	15	
	Model	Fixed Effects			3.252	.230	5.09	6.00			
		Random Effects				1.119	1.98	9.11			4.796

Tabel 85. Statistici descriptive SCID-II/Tulburare de personalitate antisocială

Descriptives										
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between- Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
SCID II - Antisocială	Omor	50	2.20	2.976	.421	1.35	3.05	0	13	
	Trafic de droguri	50	1.80	2.571	.364	1.07	2.53	0	12	
	Furt	50	3.00	3.464	.490	2.02	3.98	0	14	
	Infrațiune economică	50	.56	2.177	.308	-.06	1.18	0	14	
	Total	200	1.89	2.952	.209	1.48	2.30	0	14	
	Model									
	Fixed Effects			2.838	.201	1.49	2.29			
	Random Effects				.509	.27	3.51			.874

Tabel 86. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Evitantă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	63.020 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 87. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Evitantă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	36.240	11.459	3.163	.002	.009
Infracțiune economica-Furt	36.840	11.459	3.215	.001	.008
Infracțiune economica-Omor	90.160	11.459	7.868	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-.600	11.459	-.052	.958	1.000
Trafic de droguri-Omor	53.920	11.459	4.705	<.001	.000
Furt-Omor	53.320	11.459	4.653	<.001	.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 88. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Dependentă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	55.530 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 89. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Dependentă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	21.740	11.461	1.897	.058	.347
Infracțiune economica-Furt	26.530	11.461	2.315	.021	.124
Infracțiune economica-Omor	81.890	11.461	7.145	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-4.790	11.461	-.418	.676	1.000
Trafic de droguri-Omor	60.150	11.461	5.248	<.001	.000
Furt-Omor	55.360	11.461	4.830	<.001	.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 90. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Obsesiv-compulsivă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	3.260 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.353
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 91. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Obsesiv-compulsivă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Furt	2.910	11.385	.256	.798	1.000
Infracțiune economica-Trafic de droguri	6.100	11.385	.536	.592	1.000
Infracțiune economica-Omor	19.030	11.385	1.672	.095	.568
Furt-Trafic de droguri	3.190	11.385	.280	.779	1.000
Furt-Omor	16.120	11.385	1.416	.157	.941
Trafic de droguri-Omor	12.930	11.385	1.136	.256	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 92. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Pasiv-agresivă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	60.608 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 93. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Pasiv-agresivă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Furt	49.650	11.481	4.325	<.001	.000
Infracțiune economica-Trafic de droguri	53.990	11.481	4.703	<.001	.000
Infracțiune economica-Omor	88.640	11.481	7.721	<.001	.000
Furt-Trafic de droguri	4.340	11.481	.378	.705	1.000
Furt-Omor	38.990	11.481	3.396	<.001	.004
Trafic de droguri-Omor	34.650	11.481	3.018	.003	.015
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 94. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Depresivă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	62.310 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 95. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Depresivă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	45.020	11.486	3.919	<.001	.001
Infracțiune economica-Furt	46.280	11.486	4.029	<.001	.000
Infracțiune economica-Omor	90.660	11.486	7.893	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-1.260	11.486	-.110	.913	1.000
Trafic de droguri-Omor	45.640	11.486	3.973	<.001	.000
Furt-Omor	44.380	11.486	3.864	<.001	.001
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 96. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Paranoidă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	47.009 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 97. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Paranoidă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	38.610	11.449	3.372	<.001	.004
Infracțiune economica-Furt	42.450	11.449	3.708	<.001	.001
Infracțiune economica-Omor	78.380	11.449	6.846	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-3.840	11.449	-.335	.737	1.000
Trafic de droguri-Omor	39.770	11.449	3.474	<.001	.003
Furt-Omor	35.930	11.449	3.138	.002	.010
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 98. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Schizotipală/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	47.391 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 99. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Schizotipală/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	33.460	11.500	2.910	.004	.022
Infracțiune economica-Furt	40.140	11.500	3.490	<.001	.003
Infracțiune economica-Omor	78.800	11.500	6.852	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-6.680	11.500	-.581	.561	1.000
Trafic de droguri-Omor	45.340	11.500	3.943	<.001	.000
Furt-Omor	38.660	11.500	3.362	<.001	.005
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 100. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Schizoidă/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	60.213 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 101. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Schizoidă/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	23.710	11.409	2.078	.038	.226
Infracțiune economica-Furt	35.610	11.409	3.121	.002	.011
Infracțiune economica-Omor	85.720	11.409	7.513	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-11.900	11.409	-1.043	.297	1.000
Trafic de droguri-Omor	62.010	11.409	5.435	<.001	.000
Furt-Omor	50.110	11.409	4.392	<.001	.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 102. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Histrionică/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	12.595 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.006
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 103. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Histrionică/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	22.150	11.385	1.946	.052	.310
Infracțiune economica-Omor	26.190	11.385	2.300	.021	.129
Infracțiune economica-Furt	39.740	11.385	3.491	<.001	.003
Trafic de droguri-Omor	4.040	11.385	.355	.723	1.000
Trafic de droguri-Furt	-17.590	11.385	-1.545	.122	.734
Omor-Furt	-13.550	11.385	-1.190	.234	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 104. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Narcisistică/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	23.219 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 105. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Narcisistică/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Omor	39.060	11.535	3.386	<.001	.004
Infracțiune economica-Trafic de droguri	39.720	11.535	3.443	<.001	.003
Infracțiune economica-Furt	52.340	11.535	4.537	<.001	.000
Omor-Trafic de droguri	-.660	11.535	-.057	.954	1.000
Omor-Furt	-13.280	11.535	-1.151	.250	1.000
Trafic de droguri-Furt	-12.620	11.535	-1.094	.274	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 106. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Borderline/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	58.850 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 107. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Borderline/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	45.450	11.533	3.941	<.001	.000
Infracțiune economica-Furt	54.690	11.533	4.742	<.001	.000
Infracțiune economica-Omor	87.540	11.533	7.590	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-9.240	11.533	-.801	.423	1.000
Trafic de droguri-Omor	42.090	11.533	3.649	<.001	.002
Furt-Omor	32.850	11.533	2.848	.004	.026
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 108. Testul Kruskal-Wallis, SCID II – Antisocială/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	33.308 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 109. Analiza Pairwise Comparisons SCID II – Antisocială/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	41.730	10.798	3.865	<.001	.001
Infracțiune economica-Omor	46.410	10.798	4.298	<.001	.000
Infracțiune economica-Furt	58.500	10.798	5.418	<.001	.000
Trafic de droguri-Omor	4.680	10.798	.433	.665	1.000
Trafic de droguri-Furt	-16.770	10.798	-1.553	.120	.722
Omor-Furt	-12.090	10.798	-1.120	.263	1.000
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 110. Statistici descriptive Scala pentru depistarea abuzului și traumei/Abuz- Pedeapsă fizică

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between- Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
Abuz - pedeapsă fizică	Omor		50	5.86	4.046	.572	4.71	7.01	1	20	
	Trafic de droguri		50	2.22	4.102	.580	1.05	3.39	0	16	
	Furt		50	3.04	3.037	.429	2.18	3.90	0	10	
	Infrațiune economică		50	1.16	2.216	.313	.53	1.79	0	12	
	Total		200	3.07	3.835	.271	2.54	3.60	0	20	
	Model	Fixed Effects			3.440	.243	2.59	3.55			
		Random Effects				1.006	-.13	6.27			3.815

Tabel 111. Statistici descriptive Scala pentru depistarea abuzului și traumei/Abuz sexual

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
Abuz - sexual	Omor		50	4.92	2.633	.372	4.17	5.67	1	14	
	Trafic de droguri		50	2.92	2.448	.346	2.22	3.62	0	11	
	Furt		50	3.74	2.877	.407	2.92	4.56	0	12	
	Infrațiune economică		50	2.22	2.053	.290	1.64	2.80	0	12	
	Total		200	3.45	2.697	.191	3.07	3.83	0	14	
	Model	Fixed Effects			2.521	.178	3.10	3.80			
		Random Effects				.580	1.60	5.30			1.219

Tabel 112. Statistici descriptive Scala pentru depistarea abuzului și traumei/Abuz- Neglijare

Descriptives											
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between-Component Variance	
						Lower Bound	Upper Bound				
Abuz - neglijare	Omor		50	20.44	8.355	1.182	18.07	22.81	10	43	
	Trafic de droguri		50	11.18	8.017	1.134	8.90	13.46	0	43	
	Furt		50	14.34	7.818	1.106	12.12	16.56	0	40	
	Infrațiune economică		50	9.72	5.376	.760	8.19	11.25	0	28	
	Total		200	13.92	8.499	.601	12.73	15.11	0	43	
	Model	Fixed Effects			7.485	.529	12.88	14.96			
		Random Effects				2.378	6.35	21.49			21.491

Tabel 113. Testul Kruskal-Wallis, Scala pentru depistarea abuzului și traumei– Pedepsă fizică/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	62.697 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 114. Analiza Pairwise Comparisons Scala pentru depistarea abuzului și traumei– Pedepsă fizică/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	12.130	11.279	1.075	.282	1.000
Infracțiune economica-Furt	39.040	11.279	3.461	<.001	.003
Infracțiune economica-Omor	82.270	11.279	7.294	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-26.910	11.279	-2.386	.017	.102
Trafic de droguri-Omor	70.140	11.279	6.219	<.001	.000
Furt-Omor	43.230	11.279	3.833	<.001	.001
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 115. Testul Kruskal-Wallis, Scala pentru depistarea abuzului și traumei– Abuz sexual/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	36.294 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 116. Analiza Pairwise Comparisons Scala pentru depistarea abuzului și traumei– Abuz sexual/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infracțiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infracțiune economica-Trafic de droguri	17.250	11.419	1.511	.131	.785
Infracțiune economica-Furt	34.230	11.419	2.998	.003	.016
Infracțiune economica-Omor	65.880	11.419	5.770	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-16.980	11.419	-1.487	.137	.822
Trafic de droguri-Omor	48.630	11.419	4.259	<.001	.000
Furt-Omor	31.650	11.419	2.772	.006	.033
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

Tabel 117. Testul Kruskal-Wallis, Scala pentru depistarea abuzului și traumei– Neglijare/Tipul infracțiunii

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary	
Total N	200
Test Statistic	55.715 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<.001
a. The test statistic is adjusted for ties.	

Tabel 118. Analiza Pairwise Comparisons Scala pentru depistarea abuzului și traumei–
Neglijare/Tipul infracțiunii

Pairwise Comparisons of Tipul infractiunii					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Infractiune economica- Trafic de droguri	8.410	11.562	.727	.467	1.000
Infractiune economica-Furt	37.960	11.562	3.283	.001	.006
Infractiune economica- Omor	77.950	11.562	6.742	<.001	.000
Trafic de droguri-Furt	-29.550	11.562	-2.556	.011	.064
Trafic de droguri-Omor	69.540	11.562	6.015	<.001	.000
Furt-Omor	39.990	11.562	3.459	<.001	.003
Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is .050.					
a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.					

ANEXA 4. DATE STATISTICE EXPERIMENT FORMATIV

Tabel 119. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza test, ZKPQ

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
ZKPQ	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Căutare impulsivă de senzații	24	58,500	136,500	58,500	17,184	-,786	,432	,443
Neuroticism-Anxietate	24	50,500	128,500	50,500	17,215	-1,249	,212	,219
Agresivitate-Ostilitate	24	43,000	121,000	43,000	17,169	-1,689	,091	,101
Activitate	24	78,500	156,500	78,500	17,063	,381	,703	,713
Sociabilitate	24	69,000	147,000	69,000	17,192	-,174	,861	,887

Tabel 120. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza test, FFNPQ

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
FFNPQ	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Extraversie	24	69,500	147,500	69,500	17,294	-,145	,885	,887
Agreabilitate	24	96,500	174,500	96,500	17,309	1,415	,157	,160
Conștiinciozitate	24	70,500	148,500	70,500	17,290	-,087	,931	,932
Nevrotism	24	50,500	128,500	50,500	17,298	-1,243	,214	,219
Deschidere către experiență	24	86,000	164,000	86,000	17,279	,810	,418	,443

Tabel 121. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza test, FPI

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
FPI	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Nervozitate	24	47,500	125,500	47,500	17,226	-1,422	,155	,160
Agresivitate	24	43,000	121,000	43,000	17,275	-1,679	,093	,101
Depresivitate	24	39,000	117,000	39,000	17,211	-1,917	,055	,060
Emotivitate	24	38,500	116,500	38,500	17,192	-1,949	,051	,052
Sociabilitate	24	97,000	175,000	97,000	17,177	1,455	,146	,160
Calm	24	60,500	138,500	60,500	17,237	-,667	,505	,514
Tendința de dominare	24	38,500	116,500	38,500	17,222	-1,945	,052	,052
Timiditate	24	39,500	117,500	39,500	17,097	-1,901	,057	,060
Fire deschisă	24	40,500	118,500	40,500	17,032	-1,849	,064	,068
Extraversiune-Introversiune	24	66,000	144,000	66,000	17,203	-,349	,727	,755
Labilitate	24	38,000	116,000	38,000	17,222	-1,974	,048	,052
Masculinitate	24	71,500	149,500	71,500	17,173	-,029	,977	,977

Tabel 122. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza test, SCID-II

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
SCID-II	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
T. Evitantă	24	46,000	124,000	46,000	16,951	-1,534	,125	,143
T. Dependentă	24	38,500	116,500	38,500	16,947	-1,977	,048	,052
T. Obsesiv-Compulsivă	24	43,500	121,500	43,500	16,917	-1,685	,092	,101
T. Pasiv-Agresivă	24	47,000	125,000	47,000	17,001	-1,470	,141	,160
T. Depresivă	24	40,000	118,000	40,000	17,066	-1,875	,061	,068
T. Paranoidă	24	40,500	118,500	40,500	17,028	-1,850	,064	,068
T. Schizotipală	24	39,000	117,000	39,000	17,024	-1,938	,053	,060
T. Schizoidă	24	58,000	136,000	58,000	16,727	-,837	,403	,443
T. Histrionică	24	50,000	128,000	50,000	16,913	-1,301	,193	,219
T. Narcisistică	24	41,500	119,500	41,500	17,211	-1,772	,076	,078
T. Borderline	24	39,000	117,000	39,000	17,112	-1,928	,054	,060
T. Antisocială	24	50,500	128,500	50,500	16,793	-1,280	,200	,219

Tabel 123. Statistici descriptive ZKPQ, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații - test	12	14,5833	3,72847	6,00	19,00	12,2500	16,0000	17,0000
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate - test	12	14,9167	3,11764	6,00	17,00	14,2500	15,5000	17,0000
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate - test	12	9,5000	3,77793	2,00	16,00	8,0000	9,0000	12,0000
ZKPQ – Activitate - test	12	11,2500	2,89592	6,00	16,00	8,2500	12,0000	13,0000
ZKPQ – Sociabilitate - test	12	6,5833	3,55370	2,00	12,00	2,5000	7,0000	9,7500
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații - retest	12	13,5833	2,77843	8,00	17,00	12,2500	14,0000	15,0000
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate - retest	12	7,5000	2,02260	4,00	10,00	6,2500	8,0000	9,0000
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate - retest	12	3,0833	1,88092	,00	6,00	1,2500	3,0000	4,0000
ZKPQ – Activitate - retest	12	13,5000	2,11058	10,00	17,00	12,2500	13,5000	15,0000
ZKPQ – Sociabilitate - retest	12	6,8333	3,51188	1,00	12,00	3,2500	8,0000	9,7500

Tabel 124. Test Wilcoxon, ZKPQ, GE, test/retest

Test Statistics ^a					
	ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații	ZKPQ – Neuroticism- Anxietate	ZKPQ – Agresivitate- Ostilitate	ZKPQ – Activitate	ZKPQ – Sociabilitate
Z	-1,188 ^b	-3,088 ^b	-2,986 ^b	-2,613 ^c	-,905 ^c
Asymp. Sig. (2-tailed)	,235	,002	,003	,009	,366
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on positive ranks. c. Based on negative ranks.					

Tabel 125. Indice Cohen-d, ZKPQ, GE, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații	24	-1,188 ^b	- 0,242
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate	24	-3,088 ^b	- 0,630
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate	24	-2,986 ^b	- 0,609
ZKPQ – Activitate	24	-2,613 ^c	- 0,533
ZKPQ – Sociabilitate	24	-,905 ^c	- 0,184

Tabel 126. Statistici descriptive ZKPQ, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații - test	12	11,0833	3,44986	5,00	16,00	8,5000	11,5000	13,7500
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate - test	12	9,9167	5,10718	,00	17,00	5,2500	11,0000	13,7500
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate - test	12	6,2500	4,02549	1,00	13,00	2,2500	6,0000	9,0000
ZKPQ – Activitate - test	12	11,9167	1,83196	9,00	15,00	10,2500	12,0000	13,7500
ZKPQ – Sociabilitate - test	12	6,5000	2,64575	2,00	10,00	3,5000	7,0000	8,7500
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații - retest	12	11,0833	3,44986	5,00	16,00	8,5000	11,5000	13,7500
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate - retest	12	11,4167	3,89541	4,00	17,00	8,2500	12,0000	14,7500
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate - retest	12	6,6667	4,14144	1,00	13,00	3,2500	6,0000	10,5000
ZKPQ – Activitate - retest	12	11,5833	1,56428	9,00	14,00	10,2500	11,5000	12,7500
ZKPQ – Sociabilitate - retest	12	6,5000	2,64575	2,00	10,00	3,5000	7,0000	8,7500

Tabel 127. Test Wilcoxon, ZKPQ, GC, test/retest

Test Statistics ^a					
	ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații	ZKPQ – Neuroticism- Anxietate	ZKPQ – Agresivitate- Ostilitate	ZKPQ – Activitate	ZKPQ – Sociabilitate
Z	-,045 ^b	-,356 ^b	-,355 ^b	-,924 ^c	-,045 ^c
Asymp. Sig. (2-tailed)	,964	,722	,723	,356	,964
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on negative ranks. c. Based on positive ranks.					

Tabel 128. Indice Cohen-d, ZKPQ, GC, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
ZKPQ - Căutare impulsivă de senzații	24	-,045 ^b	-0,009
ZKPQ – Neuroticism-Anxietate	24	-,356 ^b	-0,073
ZKPQ – Agresivitate-Ostilitate	24	-,355 ^b	-0,072
ZKPQ – Activitate	24	-,924 ^c	-0,189
ZKPQ – Sociabilitate	24	-,045 ^c	-0,009

Tabel 129. Statistici descriptive FFNPQ, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FFNPQ - Extraversie -test	12	41,5000	13,24249	12,00	60,00	34,5000	41,0000	52,7500
FFNPQ – Agreabilitate – test	12	61,5000	10,50108	44,00	75,00	54,5000	61,5000	71,5000
FFNPQ – Conștiinciozitate – test	12	53,4167	19,42097	14,00	78,00	38,7500	62,5000	66,7500
FFNPQ – Nevrotism – test	12	47,4167	17,01581	11,00	69,00	38,2500	55,5000	59,5000
FFNPQ – Deschidere către experiență – test	12	53,1667	18,24995	12,00	72,00	49,5000	59,0000	65,2500
FFNPQ – Extraversie – retest	12	53,3333	14,41800	23,00	72,00	46,2500	53,0000	66,5000
FFNPQ – Agreabilitate – retest	12	75,1667	6,13238	63,00	84,00	71,0000	76,0000	80,2500
FFNPQ – Conștiinciozitate – retest	12	52,2500	18,80099	11,00	76,00	35,0000	59,5000	64,7500
FFNPQ – Nevrotism – retest	12	26,5000	11,86668	3,00	43,00	16,7500	27,5000	34,5000
FFNPQ – Deschidere către experiență – retest	12	55,5000	16,23408	17,00	75,00	53,2500	60,5000	63,7500

Tabel 130. Test Wilcoxon, FFNPQ, GE, test/retest

Test Statistics ^a					
	FFNPQ - Extraversie	FFNPQ – Agreabilitate	FFNPQ – Conștiinciozitate	FFNPQ – Nevrotism	FFNPQ – Deschidere către experiență
Z	-3,063 ^b	-3,061 ^b	-,938 ^c	-3,061 ^c	-1,497 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,002	,002	,348	,002	,134
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on negative ranks. c. Based on positive ranks.					

Tabel 131. Indice Cohen-d, FFNPQ, GE, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	D (Cohen-d)
FFNPQ - Extraversie	24	-3,063 ^b	- 0,625
FFNPQ – Agreabilitate	24	-3,061 ^b	- 0,625
FFNPQ – Conștiinciozitate	24	-,938 ^c	- 0,191
FFNPQ – Nevrotism	24	-3,061 ^c	- 0,625
FFNPQ – Deschidere către experiență	24	-1,497 ^b	- 0,305

Tabel 132. Statistici descriptive FFNPQ, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FFNPQ - Extraversie -test	12	41,9167	12,32483	21,00	59,00	33,7500	37,5000	55,2500
FFNPQ – Agreabilitate – test	12	67,1667	10,80264	47,00	81,00	59,5000	70,5000	74,7500
FFNPQ – Conștiinciozitate – test	12	56,2500	17,67446	17,00	78,00	43,7500	61,0000	65,5000
FFNPQ – Nevrotism – test	12	39,5000	15,16875	16,00	69,00	28,2500	36,0000	52,0000
FFNPQ – Deschidere către experiență – test	12	57,1667	16,65060	19,00	75,00	50,2500	64,5000	68,7500
FFNPQ – Extraversie – retest	12	41,9167	12,32483	21,00	59,00	33,7500	37,5000	55,2500
FFNPQ – Agreabilitate – retest	12	66,9167	9,36588	49,00	78,00	62,0000	70,5000	73,0000
FFNPQ – Conștiinciozitate – retest	12	55,8333	17,38251	16,00	79,00	44,0000	60,0000	65,2500
FFNPQ – Nevrotism – retest	12	39,5000	15,16875	16,00	69,00	28,2500	36,0000	52,0000
FFNPQ – Deschidere către experiență – retest	12	57,0000	15,44492	21,00	73,00	50,7500	64,0000	68,5000

Tabel 133. Test Wilcoxon, FFNPQ, GC, test/retest

Test Statistics ^a					
	FFNPQ - Extraversie	FFNPQ – Agreabilitate	FFNPQ – Conștiinciozitate	FFNPQ – Nevrotism	FFNPQ – Deschidere către experiență
Z	-,089 ^b	-,559 ^b	-,819 ^b	-,089 ^b	-,316 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,929	,576	,413	,929	,752
a. Wilcoxon Signed Ranks Test					
b. Based on positive ranks.					

Tabel 134. Indice Cohen-d, FFPQ, GC, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
FFNPQ - Extraversie	24	-,089 ^b	- 0,018
FFNPQ – Agreabilitate	24	-,559 ^b	- 0,114
FFNPQ – Conștiinciozitate	24	-,819 ^b	- 0,167
FFNPQ – Nevrotism	24	-,089 ^b	- 0,018
FFNPQ – Deschidere către experiență	24	-,316 ^b	- 0,064

Tabel 135. Statistici descriptive FPI, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FPI – Nervozitate – test	12	24,6667	5,74192	9,00	32,00	23,0000	25,0000	28,5000
FPI – Agresivitate – test	12	13,9167	7,19164	2,00	24,00	8,2500	14,5000	20,5000
FPI – Depresivitate – test	12	21,7500	4,11483	11,00	25,00	20,5000	23,0000	24,7500
FPI – Emotivitate – test	12	12,8333	3,71320	3,00	18,00	12,0000	13,5000	14,0000
FPI – Sociabilitate – test	12	12,7500	2,26134	9,00	17,00	12,0000	12,0000	14,0000
FPI – Calm – test	12	15,1667	3,12856	9,00	20,00	13,0000	15,0000	17,7500
FPI – Tendință de dominare – test	12	12,7500	4,09268	4,00	18,00	10,2500	13,0000	16,0000
FPI – Timiditate – test	12	14,0000	2,66288	7,00	18,00	13,2500	14,5000	15,0000
FPI – Fire deschisă – test	12	11,5000	3,34392	2,00	14,00	10,2500	13,0000	13,7500
FPI – Extroversiune/ Introversiune – test	12	14,7500	2,66714	10,00	19,00	13,0000	15,0000	17,0000
FPI – Labilitate – test	12	17,4167	2,57464	12,00	21,00	15,2500	18,0000	19,0000
FPI – Masculinitate – test	12	11,4167	2,02073	8,00	16,00	10,2500	11,0000	12,0000

Tabel 135 (continuare). Statistici descriptive FPI, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FPI – Nervozitate – retest	12	17,0000	5,49380	2,00	24,00	16,0000	18,0000	19,0000
FPI – Agresivitate – retest	12	4,1667	2,88675	,00	9,00	1,2500	4,0000	6,7500
FPI – Depresivitate – retest	12	14,5833	3,77692	8,00	18,00	10,2500	16,0000	17,7500
FPI – Emotivitate – retest	12	7,5000	2,71360	1,00	11,00	6,2500	8,0000	9,0000
FPI – Sociabilitate – retest	12	13,1667	2,58785	9,00	18,00	11,2500	13,0000	15,0000
FPI – Calm – retest	12	16,6667	3,33939	10,00	21,00	14,0000	17,5000	19,7500
FPI – Tendință de dominare – retest	12	5,4167	1,83196	2,00	8,00	4,2500	5,5000	6,7500
FPI – Timiditate – retest	12	5,6667	1,66969	2,00	8,00	5,0000	6,0000	6,7500
FPI – Fire deschisă – retest	12	11,0833	2,15146	7,00	14,00	9,2500	11,0000	13,0000
FPI – Extroversiune/ Introversiune – retest	12	15,9167	2,39159	12,00	21,00	14,2500	16,0000	17,0000
FPI – Labilitate – retest	12	10,0000	2,92326	6,00	15,00	8,0000	9,0000	12,7500
FPI – Masculinitate – retest	12	10,8333	2,12489	8,00	14,00	9,0000	11,0000	12,0000

Tabel 136. Test Wilcoxon, FPI, GE, test/retest

Test Statistics ^a												
	FPI – Nervozita- tate	FPI – Agresivi- tate	FPI – Depresi- vitare	FPI – Emotivi- tate	FPI – Sociabi- litate	FPI – Calm	FPI – Tendință de dominare	FPI – Timidi- tate	FPI – Fire deschisă	FPI – Extrover- siune/ Introver- siune	FPI – Labili- tate	FPI – Masculi- nitate
Z	-3,095 ^b	-3,066 ^b	-3,070 ^b	-3,068 ^b	-1,667 ^c	-2,859 ^c	-3,065 ^b	-3,077 ^b	-,868 ^b	-2,401 ^c	-3,075 ^b	-1,734 ^b
Asymp. Sig. (2- tailed)	,002	,002	,002	,002	,096	,004	,002	,002	,385	,016	,002	,083
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on positive ranks. c. Based on negative ranks.												

Tabel 137. Indice Cohen-d, FPI, GE, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
FPI – Nervozitate	24	-3,095 ^b	-0,632
FPI – Agresivitate	24	-3,066 ^b	-0,626
FPI – Depresivitate	24	-3,070 ^b	-0,627
FPI – Emotivitate	24	-3,068 ^b	-0,626
FPI – Sociabilitate	24	-1,667 ^c	-0,340
FPI – Calm	24	-2,859 ^c	-0,583
FPI – Tendință de dominare	24	-3,065 ^b	-0,626
FPI – Timiditate	24	-3,077 ^b	-0,628
FPI – Fire deschisă	24	-,868 ^b	-0,177
FPI – Extroversiune/Introversiune	24	-2,401 ^c	-0,490
FPI – Labilitate	24	-3,075 ^b	-0,628
FPI – Masculinitate	24	-1,734 ^b	-0,354

Tabel 138. Statistici descriptive FPI, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FPI – Nervozitate – test	12	22,0833	7,27959	7,00	33,00	17,7500	22,5000	27,7500
FPI – Agresivitate – test	12	9,0000	5,72078	1,00	17,00	4,2500	7,0000	15,0000
FPI – Depresivitate – test	12	18,2500	5,34492	7,00	25,00	14,7500	19,0000	22,7500
FPI – Emotivitate – test	12	10,2500	4,20227	3,00	17,00	7,2500	10,0000	13,2500
FPI – Sociabilitate – test	12	14,5833	4,31611	7,00	22,00	10,7500	15,0000	17,0000
FPI – Calm – test	12	14,0833	3,87201	6,00	20,00	11,5000	14,0000	16,7500
FPI – Tendință de dominare – test	12	9,3333	4,00757	3,00	16,00	7,2500	8,5000	12,7500
FPI – Timiditate – test	12	10,0000	5,32575	1,00	18,00	6,0000	10,0000	14,7500
FPI – Fire deschisă – test	12	9,6667	3,17185	2,00	14,00	8,2500	10,0000	11,0000
FPI – Extroversiune/ Introversiune – test	12	14,3333	3,31205	10,00	19,00	11,2500	14,0000	17,7500
FPI – Labilitate – test	12	13,5833	4,79504	7,00	21,00	8,7500	13,5000	17,0000
FPI – Masculinitate – test	12	12,0833	4,42017	6,00	20,00	8,2500	11,0000	16,2500

Tabel 138 (continuare). Statistici descriptive FPI, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
FPI – Nervozitate – retest	12	22,0833	7,91384	5,00	34,00	18,2500	21,5000	28,5000
FPI – Agresivitate – retest	12	9,0000	5,62462	2,00	16,00	4,0000	7,5000	15,5000
FPI – Depresivitate – retest	12	18,3333	4,16333	9,00	24,00	16,0000	18,5000	21,0000
FPI – Emotivitate – retest	12	10,2500	3,36087	5,00	18,00	8,0000	9,5000	11,7500
FPI – Sociabilitate – retest	12	14,2500	4,26668	7,00	22,00	10,7500	14,5000	17,0000
FPI – Calm – retest	12	13,5000	2,67989	8,00	17,00	11,5000	14,0000	15,7500
FPI – Tendință de dominare – retest	12	9,0000	4,26401	4,00	16,00	5,2500	7,5000	13,5000
FPI – Timiditate – retest	12	9,8333	4,72582	2,00	16,00	5,2500	10,5000	13,7500
FPI – Fire deschisă – retest	12	9,5000	2,77980	5,00	15,00	8,2500	9,5000	11,0000
FPI – Extroversiune/ Introversiune – retest	12	13,1667	3,06989	7,00	18,00	10,2500	14,0000	15,0000
FPI – Labilitate – retest	12	14,0833	5,21289	6,00	23,00	9,2500	15,0000	17,0000
FPI – Masculinitate – retest	12	11,4167	4,18783	6,00	18,00	8,2500	10,0000	16,0000

Tabel 139. Test Wilcoxon, FPI, GC, test/retest

Test Statistics ^a												
	FPI – Nervozitate	FPI – Agresi- vitate	FPI – Depresivi- tate	FPI – Emotivi- tate	FPI – Sociabi- litate	FPI – Calm	FPI – Tendință de dominare	FPI – Timidi- tate	FPI – Fire deschisă	FPI – Extrover- siune/ Introver- siune	FPI – Labili- tate	FPI – Masculi- nitate
Z	-,042 ^b	-,042 ^c	-,118 ^b	-,207 ^c	,000 ^d	-,716 ^b	-,314 ^b	-,122 ^b	-,458 ^b	-1,186 ^b	-,795 ^c	-1,412 ^b
Asymp. Sig. (2- tailed)	,967	,967	,906	,836	1,000	,474	,754	,903	,647	,235	,427	,158
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on positive ranks. c. Based on negative ranks. d. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.												

Tabel 140. Indice Cohen-d, FPI, GC, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
FPI – Nervozitate	24	-,042 ^b	-0,008
FPI – Agresivitate	24	-,042 ^c	-0,008
FPI – Depresivitate	24	-,118 ^b	-0,024
FPI – Emotivitate	24	-,207 ^c	-0,042
FPI – Sociabilitate	24	,000 ^d	0
FPI – Calm	24	-,716 ^b	-0,146
FPI – Tendință de dominare	24	-,314 ^b	-0,064
FPI – Timiditate	24	-,122 ^b	-0,025
FPI – Fire deschisă	24	-,458 ^b	-0,093
FPI – Extroversiune/Introversiune	24	-1,186 ^b	-0,242
FPI – Labilitate	24	-,795 ^c	-0,162
FPI – Masculinitate	24	-1,412 ^b	-0,233

Tabel 141. Statistici descriptive SCID-II, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
SCID-II_Evitantă_test	12	4,7500	1,13818	3,00	7,00	4,0000	4,5000	5,7500
SCID-II_Dependentă_test	12	4,7500	2,00567	,00	8,00	4,0000	5,0000	5,7500
SCID-II_Obsesiv- compulsivă_test	12	6,5833	1,62135	5,00	9,00	5,0000	6,0000	8,5000
SCID-II_Pasiv- agresivă_test	12	5,8333	1,58592	3,00	8,00	5,0000	5,5000	7,0000
SCID-II_Depresivă_test	12	6,3333	1,72328	4,00	9,00	5,0000	6,5000	8,0000
SCID-II_Paranoidă_test	12	6,0833	1,37895	4,00	8,00	5,0000	6,0000	7,0000
SCID-II_Schizotipală_test	12	7,0000	2,33550	4,00	11,00	5,0000	7,5000	9,0000
SCID-II_Schizoidă_test	12	4,5833	1,56428	1,00	6,00	4,0000	4,5000	6,0000
SCID-II_Histrionică_test	12	3,0000	1,75810	1,00	6,00	1,2500	3,0000	4,0000
SCID-II_Narcisistică_test	12	9,2500	3,49350	5,00	17,00	6,2500	9,0000	11,0000
SCID-II_Borderline_test	12	10,3333	2,46183	6,00	15,00	8,2500	10,0000	12,0000
SCID-II_Antisocială_test	12	3,1667	3,73761	,00	13,00	,2500	2,0000	4,7500

Tabel 141 (continuare). Statistici descriptive SCID-II, GE, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
SCID-II_Evitantă_retest	12	4,4167	1,31137	3,00	8,00	4,0000	4,0000	5,0000
SCID-II _Dependentă_retest	12	4,1667	1,80067	,00	7,00	3,2500	4,0000	5,7500
SCID-II_Obsesiv- compulsivă_retest	12	6,3333	1,23091	4,00	9,00	6,0000	6,0000	7,0000
SCID-II_Pasiv- agresivă_retest	12	5,1667	1,58592	3,00	8,00	4,0000	5,0000	6,7500
SCID-II_Depresivă_retest	12	5,8333	1,33712	4,00	9,00	5,0000	5,5000	6,7500
SCID-II_Paranoidă_retest	12	6,0000	1,27920	4,00	8,00	5,0000	6,0000	7,0000
SCID-II _Schizotipală_retest	12	6,9167	1,62135	5,00	10,00	6,0000	6,0000	8,0000
SCID-II_Schizoidă_retest	12	4,5000	1,16775	3,00	6,00	3,2500	4,5000	5,7500
SCID-II _Histrionică_retest	12	2,7500	1,95982	1,00	7,00	1,0000	2,5000	4,0000
SCID-II _Narcisistică_retest	12	8,5833	1,50504	6,00	11,00	7,0000	9,0000	9,7500
SCID-II _Borderline_retest	12	10,0833	1,78164	8,00	13,00	8,2500	10,0000	11,0000
SCID-II _Antisocială_retest	12	3,1667	3,73761	,00	13,00	,2500	2,0000	4,7500

Tabel 142. Test Wilcoxon, SCID-II, GE, test/retest

Test Statistics ^a												
	SCID-II Evitantă	SCID-II Depen- dentă	SCID-II Obsesiv- compulsivă	SCID-II Pasiv- agresivă	SCID-II Depre- sivă	SCID-II Paranoidă	SCID-II Schizoti- pală	SCID-II Schizo- idă	SCID-II Histri- onică	SCID-II Narci- sistică	SCID-II Border- line	SCID-II Antiso- cială
Z	-1,414 ^b	-1,823 ^b	-,423 ^b	-1,589 ^b	-1,561 ^b	-,241 ^b	-,060 ^c	-,213 ^b	-,812 ^b	-,310 ^b	-,549 ^b	,000 ^d
Asymp. Sig. (2- tailed)	,157	,068	,672	,112	,119	,809	,952	,832	,417	,757	,583	1,000
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on positive ranks. c. Based on negative ranks. d. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.												

Tabel 143. Indice Cohen-d, SCID-II, GE, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
SCID-II Evitantă	24	-1,414 ^b	-0,289
SCID-II Dependentă	24	-1,823 ^b	-0,372
SCID-II Obsesiv-compulsivă	24	-,423 ^b	-0,086
SCID-II Pasiv-agresivă	24	-1,589 ^b	-0,324
SCID-II Depresivă	24	-1,561 ^b	-0,319
SCID-II Paranoidă	24	-,241 ^b	-0,049
SCID-II Schizotipală	24	-,060 ^c	-0,012
SCID-II Schizoidă	24	-,213 ^b	-0,043
SCID-II Histrionică	24	-,812 ^b	-0,166
SCID-II Narcisistică	24	-,310 ^b	-0,063
SCID-II Borderline	24	-,549 ^b	-0,112
SCID-II Antisocială	24	,000 ^d	0

Tabel 144. Statistici descriptive SCID-II, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
SCID-II_Evitantă_test	12	3,6667	1,82574	1,00	6,00	2,2500	3,5000	5,7500
SCID-II_Dependentă_test	12	2,8333	2,03753	,00	6,00	1,0000	2,0000	5,0000
SCID-II_Obsesiv- compulsivă_test	12	5,0000	1,90693	2,00	7,00	3,2500	5,0000	7,0000
SCID-II_Pasiv-agresivă_test	12	4,9167	1,67649	3,00	8,00	4,0000	4,0000	6,7500
SCID-II_Depresivă_test	12	4,9167	1,62135	3,00	8,00	3,2500	5,0000	6,0000
SCID-II_Paranoidă_test	12	4,8333	1,74946	3,00	8,00	3,2500	4,0000	6,7500
SCID-II_Schizotipală_test	12	4,7500	2,83244	,00	10,00	4,0000	4,0000	6,0000
SCID-II_Schizoidă_test	12	4,1667	1,40346	1,00	6,00	3,2500	4,0000	5,0000
SCID-II_Histrionică_test	12	2,0833	1,31137	,00	5,00	1,0000	2,0000	3,0000
SCID-II_Narcisistică_test	12	6,3333	4,03019	1,00	13,00	3,2500	4,5000	10,5000
SCID-II_Borderline_test	12	8,1667	3,09936	4,00	15,00	5,0000	8,5000	10,0000
SCID-II_Antisocială_test	12	1,5000	2,15322	,00	7,00	,0000	,5000	2,0000

Tabel 144 (continuare). Statistici descriptive SCID-II, GC, test/retest

Descriptive Statistics								
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum	Percentiles		
						25th	50th (Median)	75th
SCID-II_Evitantă_retest	12	3,5833	1,56428	1,00	6,00	2,2500	3,5000	4,7500
SCID-II _Dependentă_retest	12	3,1667	1,69670	1,00	5,00	1,2500	3,5000	5,0000
SCID-II_Obsesiv- compulsivă_retest	12	4,7500	1,91288	2,00	7,00	3,0000	5,0000	7,0000
CID-II_Pasiv- agresivă_retest	12	5,1667	1,94625	1,00	8,00	4,0000	5,5000	6,7500
SCID-II _Depresivă_retest	12	5,0000	2,08893	1,00	8,00	3,2500	5,0000	7,0000
SCID-II _Paranoidă_retest	12	5,0833	2,15146	2,00	8,00	3,0000	5,0000	7,0000
SCID-II _Schizotipală_retest	12	5,3333	2,74138	,00	11,00	4,0000	5,0000	6,0000
SCID-II _Schizoidă_retest	12	4,1667	1,40346	1,00	6,00	3,2500	4,0000	5,0000
SCID-II _Histrionică_retest	12	2,0833	,79296	1,00	3,00	1,2500	2,0000	3,0000
SCID-II _Narcisistică_retest	12	7,0833	3,05877	3,00	12,00	4,0000	6,5000	9,7500
SCID-II _Borderline_retest	12	8,2500	2,59808	5,00	13,00	6,0000	8,0000	10,0000
SCID-II _Antisocială_retest	12	1,5000	2,15322	,00	7,00	,0000	,5000	2,0000

Tabel 145. Test Wilcoxon, SCID-II, GC, test/retest

Test Statistics ^a												
	SCID-II Evitantă	SCID-II Depen- dentă	SCID-II Obsesiv- compulsivă	SCID-II Pasiv- agresivă	SCID-II Depre- sivă	SCID-II Paranoidă	SCID-II Schizoti- pală	SCID-II Schizo- idă	SCID-II Histri- onică	SCID-II Narci- sistică	SCID-II Border- line	SCID-II Antisocială
Z	-,250 ^b	-,741 ^c	-,241 ^b	-,543 ^c	-,214 ^c	-,586 ^c	-1,354 ^c	-,144 ^c	-,122 ^c	-1,308 ^c	-,052 ^c	,000 ^d
Asymp. Sig. (2- tailed)	,803	,458	,809	,587	,831	,558	,176	,886	,903	,191	,958	1,000
a. Wilcoxon Signed Ranks Test b. Based on positive ranks. c. Based on negative ranks. d. The sum of negative ranks equals the sum of positive ranks.												

Tabel 146. Indice Cohen-d, SCID-II, GC, test/retest

	N	Z (Wilcoxon)	d (Cohen-d)
SCID-II Evitantă	24	-,250 ^b	-0,051
SCID-II Dependentă	24	-,741 ^c	-0,151
SCID-II Obsesiv-compulsivă	24	-,241 ^b	-0,049
SCID-II Pasiv-agresivă	24	-,543 ^c	-0,111
SCID-II Depresivă	24	-,214 ^c	-0,044
SCID-II Paranoidă	24	-,586 ^c	-0,119
SCID-II Schizotipală	24	-1,354 ^c	-0,276
SCID-II Schizoidă	24	-,144 ^c	-0,029
SCID-II Histrionică	24	-,122 ^c	-0,025
SCID-II Narcisistică	24	-1,308 ^c	-0,267
SCID-II Borderline	24	-,052 ^c	-0,011
SCID-II Antisocială	24	,000 ^d	0

Tabel 147. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza retest, ZKPQ

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
ZKPQ	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Căutare impulsivă de senzații	24	40,000	118,000	40,000	17,215	-1,859	,063	,068
Neuroticism-Anxietate	24	123,000	201,000	123,000	17,245	2,957	,003	,002
Agresivitate-Ostilitate	24	108,500	186,500	108,500	17,124	2,132	,033	,033
Activitate	24	33,000	111,000	33,000	17,139	-2,276	,023	,024
Sociabilitate	24	63,000	141,000	63,000	17,146	-,525	,600	,630

Tabel 148. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza retest, FFNPQ

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
FFNPQ	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Extraversie	24	37,500	115,500	37,500	17,305	-1,994	,046	,045
Agreabilitate	24	32,500	110,500	32,500	17,249	-2,290	,022	,020
Conștiinciozitate	24	78,000	156,000	78,000	17,283	,347	,728	,755
Nevrotism	24	106,500	184,500	106,500	17,290	1,995	,046	,045
Deschidere către experiență	24	83,000	161,000	83,000	17,294	,636	,525	,551

Tabel 149. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza retest, FPI

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
FPI	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
Nervozitate	24	107,500	185,500	107,500	17,245	2,059	,040	,039
Agresivitate	24	107,500	185,500	107,500	17,158	2,069	,039	,039
Depresivitate	24	106,500	184,500	106,500	17,196	2,006	,045	,045
Emotivitate	24	107,000	185,000	107,000	17,105	2,046	,041	,045
Sociabilitate	24	85,500	163,500	85,500	17,226	,784	,433	,443
Calm	24	33,000	111,000	33,000	17,234	-2,263	,024	,024
Tendință de dominare	24	107,000	185,000	107,000	17,146	2,041	,041	,045
Timiditate	24	108,000	186,000	108,000	17,150	2,099	,036	,039
Fire deschisă	24	46,000	124,000	46,000	17,127	-1,518	,129	,143
Extroversiune-Introversiune	24	34,500	112,500	34,500	17,169	-2,184	,029	,028
Labilitate	24	108,500	186,500	108,500	17,241	2,117	,034	,033
Masculinitate	24	71,000	149,000	71,000	17,169	-,058	,954	,977

Tabel 150. Test Mann-Whitney, diferențe GE/GC, faza retest, SCID-II

Independent-Samples Mann-Whitnet U Test Summary								
SCID-II	Total N	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Test Statistic	Standard Error	Standardized Test Statistic	Asymptotic Sig.(2-sided test)	Exact Sig.(2-sided test)
T. Evitantă	24	49,500	127,500	49,500	16,738	-1,344	,179	,198
T. Dependentă	24	52,000	130,000	52,000	16,994	-1,177	,239	,266
T. Obsesiv-Compulsivă	24	40,500	118,500	40,500	16,847	-1,870	,062	,068
T. Pasiv-Agresivă	24	76,000	154,000	76,000	17,055	,235	,815	,843
T. Depresivă	24	56,500	134,500	56,500	16,974	-,913	,361	,378
T. Paranoidă	24	54,000	132,000	54,000	17,101	-1,053	,293	,319
T. Schizotipală	24	38,000	116,000	38,000	16,905	-2,011	,044	,052
T. Schizoidă	24	64,500	142,500	64,500	16,820	-,446	,656	,671
T. Histrionică	24	63,000	141,000	63,000	16,727	-,538	,591	,630
T. Narcisistică	24	50,000	128,000	50,000	17,020	-1,293	,196	,219
T. Borderline	24	41,500	119,500	41,500	17,150	-1,778	,075	,078
T. Antisocială	24	50,500	128,500	50,500	16,793	-1,280	,200	,219

ANEXA 5. PROGRAM DESTINAT OPTIMIZĂRII TRĂSĂTURILOR DE PERSONALITATE LA FEMEILE CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE

ȘEDINȚA NR. 1 Presentare în grup

Obiective generale: Definirea cadrului de desfășurare a programului, stabilirea regulilor de grup, stimularea coeziunii grupului și crearea alianței terapeutice

Activitate 1: Prezentarea programului

Obiectiv specific: prezentarea sumară a programului

Durata: 10 minute

Psihologul va prezenta pe scurt structura programului, scopul și obiectivele acestuia, durata de desfășurare a programului precum și aspecte legate de frecvența întâlnirilor, de importanța implicării active a tuturor membrilor grupului în cadrul exercițiilor propuse, precum și obiectivele ședinței prezente.

Activitate 2: Reguli de grup și criterii de excludere

Obiective specifice: discutarea regulilor de funcționare grupului terapeutic și prezentarea criteriilor de excludere din grup (Anexa 6, Fișa nr. 2)

Durata: 20 minute

REGULI DE LUCRU ÎN CADRUL GRUPULUI

1. Confidențialitate – aspectele discutate în cadrul ședințelor nu vor fi împărtășite cu persoane din afara grupului
2. Respectarea celorlalți participanți; respectarea egalității și unicității fiecărei participante
3. Evitarea emiterii judecăților de valoare cu privire la persoanele care fac parte din grup
4. Menținerea unui comportament adecvat – nu sunt tolerate manifestările agresive
5. Respectarea ritmului personal al fiecărei participante
6. Participare și implicare
7. Evitarea generalizărilor – ne vom referi doar la experiența personală
8. Oferirea de ajutor, încurajare și sprijin unelor altora
9. Nu vom emite judecăți sau evaluări ale rezultatelor/produselor/creațiilor realizate de către participanți – accentul este pus pe procesul în sine și pe explorarea, învățarea și dezvoltarea personală, fără a acorda o importanță excesivă calității sau rezultatului final

10. Comunicare deschisă, sinceră și directă a nevoilor, gândurilor și sentimentelor resimțite în timpul activităților sau discuțiilor.

CRITERII DE EXCLUDERE DIN GRUP

1. Nerespectarea Regulamentului de Ordine Interioară
2. Sancționarea pentru săvârșirea unor abateri disciplinare prevăzute de Legea 254/2013 la art. 81, lit. a) – l) și art. 82, lit. a) – x)
3. Neimplicarea/lipsa de interes
4. Nerespectarea regulilor de grup
5. Acumularea a 3 absențe consecutive nemotivate
6. Absența de la mai mult de 25% din totalul ședințelor

Activitate 3: Contracte terapeutice

Obiectiv specific: semnarea contractelor terapeutice

Durata: 10 minute

Participantele vor completa și semna individual contractele terapeutice (Anexa 6, Fișa nr. 1)

Activitate 4: „Să ne cunoaștem mai bine!”

Obiective specifice: stabilirea conexiunii și facilitarea intercunoașterii membrilor grupului

Durata: 30 minute

Fiecare participantă va primi câte un exemplar din Fișa nr.3 (Anexa 6) pe care o va completa individual și apoi o va prezenta grupului.

Consemn:

„Având în vedere faptul că știți deja câte ceva despre fiecare persoană care se află în sală, vă propun să vă gândiți la lucruri mai puțin cunoscute despre voi. Pentru a ușura această sarcină, vă rog să completați fișa primită, urmând ca mai apoi să o prezentați grupului. Sigur că puteți completa informațiile din fișă cu orice vă vine în minte despre voi aici și acum!”

Activitate 4: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 2 Conexiune și dialog

Obiective generale: creșterea coeziunii grupului și favorizarea comunicării

Activitate 1: Spațiul nostru

Obiectiv specific: creșterea gradului de coeziune prin centrarea pe o sarcină comună

Durata: 30-40 minute

Grupul va decora spațiul în care se desfășoară activitățile, selectând din materialele puse la dispoziție (mesaje motivaționale, obiecte decorative, imagini etc.) pe cele care sunt pozitive, care încurajează la o stare de calm, relaxare și confort.

Consemn:

„Vă invit ca împreună să transformați spațiul în care ne vom întâlni într-un sanctuar al liniștii, relaxării și confortului. Sunt nerăbdătoare să văd cum, împreună veți crea un mediu care să ne influențeze pozitiv starea de spirit și să ne încurajeze pe tot parcursul experiențelor care urmează. Alegerea mesajelor pe care le veți utiliza va juca un rol esențial în crearea acestei atmosfere, ele vor reflecta valorile și obiectivele voastre comune.

Vă rog să vă implicați cu încredere și cu deschidere în acest proces. Fiecare contribuție contează, iar spațiul pe care îl veți construi împreună va deveni o expresie identității voastre ca echipă. Așadar, uniți-vă eforturile pentru a transforma acest spațiu într-unul în care să vă simțiți binevenite, motivate și inspirate!”

Activitate 2: Acordul de grup - altfel

Obiective specifice: creșterea gradului de coeziune și favorizarea comunicării

Durata: 30-40 minute

Se vor discuta, negocia și stabili în grup afirmații care să reflecte angajamentul pe care fiecare participantă și-l ia față de grup și care se vor concretiza prin realizarea unui poster de grup.

Exemple de afirmații care pot fi folosite la realizarea posterului de reguli de grup:

Desfășurându-ne activitatea în grup, ne angajăm să...

În cadrul interacțiunilor noastre, ne propunem să...

Vom colabora pentru a...

În fiecare întâlnire, ne propunem să...

Un obiectiv important pentru noi este...

Suntem dedicate să construim un mediu în care...

Ne vom strădui să fim deschise la idei noi...

Promitem să oferim sprijin și să ascultăm...

Prin atitudinea noastră pozitivă, putem să...

Prin implicarea noastră activă, putem să...

Vom acorda importanță fiecărei membre și vom...

Prin aplicarea acestor reguli, ne propunem să...

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 3 Conexiune și dialog

Obiective generale: facilitarea trăirii unor experiențe emoționale pozitive cu impact asupra dinamicii de grup și îmbunătățirea comunicării dintre participante

Activitate 1: „Aprecieri, încurajări, complimente...” (preluat R. S. Stan, I. Mitrofan [172, p. 34])

Obiective specifice: îmbunătățirea modului de relaționare prin cultivarea unei atitudini deschise și prietenoase față de celelalte membre ale grupului și încurajarea exprimării sincere a gândurilor și sentimentelor proprii

Durata: 40 minute

Consemn:

„Vă rog să vă împărțiți în două grupe egale iar apoi să vă așezați astfel încât să formați două cercuri concentrice. Fiecare dintr-un cerc să aibă în fața sa pe cineva din celălalt cerc. Vă invit apoi pe cei din cercul interior să oferiți un compliment autentic „partenerilor” din cercul exterior. Persoanele care se află în cercul exterior nu vor vorbi...cu o singură excepție...pentru a cere un alt compliment dacă aleg să nu îl primească pe primul. Cele din cercul central vor schimba câte o poziție spre dreapta, astfel încât vor oferi complimente tuturor celor din grupul exterior. Apoi, cercurile se vor schimba.

Vă invit să fiți conștiente de ce simțiți și ce gândiți când oferiți și când primiți complimente.”

Activitate 2: „Afișui grupului!” (preluat G. Marc [164, p. 217])

Obiective specifice: creșterea gradului de coeziune a grupului, stimularea abilităților de cooperare și comunicare între participante

Durata: 40 minute

Consemn:

„Am să vă rog să realizați împreună un afiș al grupului vostru...un afiș în care fiecare vine cu un element personal. După realizarea acestuia, am să vă rog să îi găsiți un titlu.”

Titlul pe care îl veți oferi desenului poate deveni modul în care ne vom referi la program.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 4

Obiective generale: centrarea pe sine prin conștientizarea propriului corp și centrarea pe ceilalți prin încurajarea încrederii și comunicare non-verbală

Activitate 1: Conștientizare corporală și relaxare (preluat A. Mariș, G. Manea, R. Prală [165, p. 70])

Obiective specifice: familiarizarea cu propriul corp și comunicarea prin limbajul corpului, experimentarea stării de relaxare

Durata: 40 minute

Consemn:

„Vă invit să vă ridicați de pe scaune și să începeți să vă mișcați prin sală, să vă dezmoțiți trupul. Observați dacă sunt locuri în corpul vostru în care simțiți tensiune sau lipsă de vitalitate. Mișcați-vă ușor, inspirați și expirați pentru a vă relaxa ceea ce este contractat sau tensionat. Nu forțați nimic. Apoi îndreptați-vă atenția către colegile voastre. Priviți-le în timp ce treceți unele pe lângă altele. Apoi vă invit să formați un cerc și fiecare dintre voi, pe rând va veni în mijlocul cercului...atunci când se simte pregătită...și își va saluta colegile într-o manieră cât mai personală, unică, care să spună ceva despre starea ta. Celelalte vor prelua salutul vostru pentru câteva secunde...”

Activitate 2: Conducător și conducător (preluat R. S. Stan, I. Mitrofan [172, p. 32])

Obiective specifice: explorarea unor dinamici legate de relaționarea cu ceilalți

Durata : 40 minute

Consemn:

„Vă invit să vă grupați în perechi. Apoi luați-vă de mână și observați calitatea contactului cu cealaltă: Cum o simțiți? Ce intuiți despre ea? Ce anume vă spune tonusul ei? Sau căldura? Vedeți ce puteți afla despre cealaltă, fără cuvinte, doar prin mâini? Fiecare pereche va decide cine va fi conducător și cine va fi condus...iar cei conduși vor închide ochii.

Liderii...conduceți-vă perechea în ritmuri, direcții și moduri cât mai diferite...Apoi transformați mersul în dans...Opriți-vă...și îndreptați-vă atenția asupra corpului și asupra emoțiilor resimțite în această postură. Apoi...schimbați rolurile...”

Participantele vor împărtăși apoi experiențele legate de asumarea rolurilor de conducător, respectiv de condus. Se vor identifica eventualele conexiuni între modul de abordare a acestor roluri și tiparele relaționale din viața de zi cu zi.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 5 În căutarea sinelui propriu

Obiectiv general: creșterea stimei de sine

Activitate 1: Broșura mea! (preluat S. Buchalter [34, p. 13])

Obiective specifice: exersarea și întărirea percepției pozitive a sinelui, cultivarea gândirii pozitive, creșterea bunăstării generale

Durata: 80 minute

„Fiecare participantă va împături o foaie de hârtie în 3 (asemeni unui flyer). Pe prima parte își vor scrie numele, o vor decora sau realiza un desen care le reprezintă. Vor deschide apoi broșura și pe prima parte, vor desena ceva ce le dă putere, pe cea de-a doua parte a broșurii vor desena o amintire plăcută sau o experiență pozitivă, plăcută iar pe cea de-a treia parte vor desena lucruri pe care le-au dăruit celorlalți (emoții, sentimente, lucruri etc.). Pe spatele broșurii participantele vor desena un obiectiv personal.

Discuțiile vor fi centrate pe încurajarea participantelor să își prezinte broșurile ca o metodă de conectare cu grupul și de împărtășire a unor trăsături pozitive, a unor puncte forte precum și a unor obiective.”

Activitate 2: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 6 Limite personale și dinamică relațională

Obiective generale: exersarea și dezvoltarea capacităților personale de autocunoaștere

Activitate 1: „Țara mea!” (adaptat G. Ilie [125, p. 76])

Obiective specifice: conștientizarea limitelor și nevoilor proprii în relațiile interpersonale, precum și a tiparelor personale de a iniția și dezvolta interacțiuni cu cei din jur

Durata: 80 minute

Exercițiul se desfășoară cu muzică pe fundal cu intenția de a crea o atmosferă relaxantă.

Pe o foaie de dimensiuni mari participantele sunt rugate să-și deseneze propria țară așa cum o văd ele, însă fără a comunica verbal cu celelalte membre ale grupului.

Consemn :

„Am să vă propun un exercițiu de imaginație! Pe foaia pe care o aveți în față, cu ajutorul culorilor sau a celorlalte materiale care vă atrag, vă provoc să ilustrați propria voastră țară sau teritoriu, așa cum îl închipuiți acum. Lăsați culorile și formele să creeze povestea țării voastre! Vedeți ce formă are țara voastră?...Adăugați culorile care vă inspiră. Observați dacă sunteți singure sau mai este cineva cu voi în acest teritoriu. Dacă doriți, puteți să-i dați și un nume țării voastre!”

Fiecare participantă își va prezenta țara, răspunzând la o serie de întrebări: „Cum ai stabilit care este teritoriul tău? Ai ales ce ți-ai dorit sau le-ai permis celorlalte să aleagă și tu te-ai mulțumit cu ce a rămas?”, „Are granițe teritoriul tău? Dacă da...cum sunt ele? Sunt închise, accesibile, blocate, ușor de străbătut? Dacă nu au granițe..ce pericole sunt pentru țara ta?”, „Fii atentă la amplasarea țării tale?...Unde este ea poziționată? În centru? La margine?”, „Cât de generos este spațiul pe care îl ocupă?”, „Ai fi avut nevoie de mai mult spațiu?”, „Cum te-ai simțit când celelalte participante s-au apropiat de teritoriul tău? Ai fi preferat să fie mai departe?”, „Ce relații ai cu vecinii tăi?”.

Activitate 2: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 7 Granițe sănătoase

Obiective generale: încurajarea reacțiilor de autoprotecție, prevenirea intruziunii

Activitate 1: Introducere

Obiective specifice: reactualizarea celor discutate în ședința precedentă și sublinierea rolului de protecție al granițelor

Durata: 10 minute

Psihologul reia succint discuțiile din ședința anterioară referitoare la granițe și subliniază faptul că deși uneori ele par să blocheze interacțiunile cu ceilalți în același timp, ele au și un rol benefic, de protecție.

Activitate 2: Spun STOP (preluat P. Levine, M. Kline [148, p. 209])

Obiective specifice: delimitarea și protejarea spațiului personal, dezvoltarea sentimentului că au dreptul la spațiul personal

Durata: 20 minute

Consemn :

„Vă invit să vă grupați în perechi și să vă așezați față în față. Vă veți da câțiva metri în spate față de partenera voastră și apoi veți începe să mergeți încetișor una spre cealaltă până când una dintre voi începe să se simtă inconfortabil ca urmare a apropierii. Puteți numi locul din corp în care simțiți disconfort și puteți descrie cum se simte acea senzație. În continuare, am să vă încurajez să faceți o mișcare sau să spuneți un cuvânt prin care să o anunțați pe colega voastră că nu are permisiunea de a se apropia mai mult.”

Vor exersa până când arată prin limbajul corporal că spun cu adevărat „Stop”.

În continuare, vor încerca același joc umăr lângă umăr și spate în spate sau apropiindu-se una de cealaltă din diferite unghiuri.

Activitate 3: Interogatoriul – Fără secrete

Obiectiv specific: dezvoltarea sentimentului că au dreptul la intimitate

Durata: 30 minute

Participantele vor lucra în perechi având sarcina de a se cunoaște mai bine. Una dintre ele va avea sarcina (necunoscută de către parteneră) de a-i adresa întrebări la început generale apoi, din ce în ce mai intime, ami incomode pentru parteneră. Exercițiul se va opri când persoanele interogate vor spune STOP.

Activitate 4: Spunem NU (preluat P. Levine, M. Kline [148, p. 210])

Obiectiv specific: identificarea credințelor care stau la baza ignorării propriilor nevoi

Durata: 30 minute

„Sunt notate pe flip chart „sfaturi” primite de-a lungul timpului de către participante, sfaturi care le-au „încurajat” să facă lucruri pe care poate nu ar fi dorit să le facă. Exemplu:

- Fii drăguță cu oamenii!
- Nu fi nepoliticoasă! Dacă vorbește cineva cu tine, trebuie să răspunzi!
- Să nu o superi pe doamna!
- Ce o să spună lumea?!

Astfel de „sfaturi” sunt discutate. Este explorat modul în care acestea le-au afectat comportamentul față de ceilalți de-a lungul timpului și este subliniată ideea că fiecare are libertatea de a alege când să respecte aceste reguli și când este mai potrivit și mai benefic pentru sine să respingă astfel de sfaturi și să spună „Nu”.

Activitate 5: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 8 Concentrare asupra prezentului

Obiectiv general: dezvoltarea atenției conștiente prin focalizarea intenționată asupra realității prezente

Activitate 1: „Floarea” (preluat I. Holdevici, B. Crăciun [121, p. 139])

Obiective specifice: experimentarea unor stări afective pozitive; exersarea stării de prezență „aici și acum”

Durata: 60 minute

Activitatea se va desfășura în două etape. În prima etapă, participantelor li se va cere în mod direct să deseneze floarea care se află în fața lor, fără să o atingă sau să se apropie de ea.

Pentru cea de-a doua etapă, consemnul va fi următorul :

„Așezați-vă cât mai confortabil și priviți cu atenție floarea care se află în fața voastră. Studiați-o cu atenție...iar dacă gândurile zboară în altă parte doar observați-le...și apoi întoarceți-vă la floare și încercați să surprindeți cât mai multe elemente. Cum ați descrie floarea? Ce culoare au petalele?...Dar oare textura ei cum este? Este fină? Moale? Uscată sau succulentă?...Ce linii are?...Ce gânduri vă vin în minte atunci când o priviți?...Ce greutate are ea?...Cum miroase floarea?...Are un parfum discret sau mai degrabă înțepător?...Este plăcut sau dimpotrivă?...Asociați mirosul ei cu ceva

anume?...Observați dacă aveți răbdare să surprindeți toate detaliile sau dacă doriți să terminați mai repede.

După ce ați terminat de explorat floarea în întregimea ei, vă invit să desenați pe foaia din fața voastră esența ei. O puteți reda prin forme, linii și culori. Nu este neapărat nevoie ca desnul realizat să fie realist. Sau puteți alege să reprezentați grafic starea de spirit pe care v-a trezit-o, sentimentele sau frumusețea sa”.

Fiecare participantă își va prezenta lucrarea și vor fi discutate cele două moduri diferite de raportare la același obiect, stările pe care le-au experimentat, ușurința sau dificultatea de „a fi în prezent”, avantajele acestui mod de a funcționa, cum poate fi el obținut.

Activitate 2: Concentrare asupra respirației

Obiective specifice: îmbunătățirea capacității de autoreglare emoțională prin dezvoltarea abilității de concentrare asupra propriei respirații

Durata: 10 minute

Consemn :

„Ne așezăm într-o poziție cât mai confortabilă...asigurându-ne că spatele nostru este drept iar picioarele sunt așezate pe podea fără a le încrucișa. Închidem încet ochii, sau, dacă nu simțim să o facem, ne îndreptăm privirea în podea...undeva în fața noastră. Pe măsură ce ne destindem, observăm că un sentiment de liniște începe să ne învăluie într-un mod blând și reconfortant. Ca și cum am părăsi încetul cu încetul agitația cotidiană și am porni spre o călătorie interioară...Lăsăm în urmă tot ceea ce ne-a preocupat până acum, tot ceea ce am lucrat împreună...Ne eliberăm de gânduri, griji, neliniști, ca și cum am lăsa pe un peron toate bagajele inutile. Nu ne incurcăm cu nimic...pornim cu inima deschisă în călătoria noastră interioară...Ne îndreptăm atenția asupra respirației noastre...observăm cum aerul intră și iese natural din corp. Nu încercăm să schimbăm, ritmul respirației...doar suntem martore la felul în care respirăm. Simțim fluxul de aer care intră prin nări...abdomenul care se ridică și coboară ușor...Suntem atente la gândurile care pot să apară în mintea noastră...dar nu ne atașăm de ele. În schimb...ni le imaginăm ca pe niște nori care trec și ne întorcem atenția către respirație. Fiecare inspir și expir devin un punct central al prezenței noastre...Ne dăm voie să fim prezente în acest moment...aici și acum...cu propriul corp, fără a ne judeca sau analiza...doar suntem...și continuăm să respirăm...să fim atente la respirația noastră...”

Participantele sunt lăsate în starea creată până când deschid ochii din proprie inițiativă. Cele care deschid ochii primele sunt invitate nonverbal să mențină tăcerea, până când toată lumea termină exercițiul.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 9 Senzații vs. Emoții

Obiectiv general: dezvoltarea conștientizării de sine prin clarificarea diferențelor dintre senzații și emoții

Activitate 1: „Cufărul comorii de senzații” (preluat P. Levine, M. Kline [148, p. 52])

Obiectiv specific: dezvoltarea conștientizării senzoriale

Durata: 30 minute

„Într-o cutie de carton sunt ascunse mai multe obiecte cu texturi diferite, cum ar fi o pană, o bucată de șmirghel, mai multe pietre de diferite forme, mărimi, texturi, vată, o jucărie lipicioasă, o bucată de satin sau mătase, lână, metal etc... Cu ochii închiși fiecare participantă va alege din cutie un obiect, apoi va încerca să ghicească ce este după felul în care se simte la atingere. După ce va identifica obiectul va trebui să spună cum se simte acesta pe piele...o gădilă, înțepă, e rece, e greu... Apoi, participantele vor compara pietrele de diferite greutăți, ținându-le în mâini și observând cum își simt mușchii atunci când o piatră este foarte ușoară, un pic mai grea și grea. De asemenea, vor observa și vor face diferența între a atinge ceva lipicios în comparație cu ceva moale etc...se va realiza o listă cu senzațiile indicate de participante.”

Activitate 2: Exercițiu de identificare a emoțiilor și sentimentelor (preluat P. Levine, M. Kline [148, p. 44])

Obiectiv specific: dezvoltarea conștientizării emoționale

Durata: 50 minute

Consemn:

„*Așează-te cât mai confortabil și îndreaptă-ți atenția asupra respirației tale. Pe măsură ce ascuți povestea, dă-ți timpul necesar pentru a observa emoțiile pe care le vei experimenta...poate va fi bucurie...poate...tristețe.....*”

Unele vor fi subtile, iar altele, evidente. Cu cât acorzi mai multă atenție și timp cu atât conștientizarea ta va crește. În același timp este important să nu exagerezi.

Acum, imaginează-ți că este ziua ta de naștere. Chiar dacă este o zi specială te simți singură iar tu nu vrei să fii singură, așa că decizi să mergi la un film. Începi să te pregătești. În timp ce îți cauți portofelul, ai un sentiment îngrozitor constatând că acesta lipsește. Ce simți? Acordă-ți timpul necesar pentru a observa ce sentimente și ce gânduri îți trec prin minte. Experimentezi spaimă?... furie? Doar observă-le... pe măsură ce le acorzi atenție intensitatea lor crește sau scade? Apoi, îți vine în minte un gând...poate mi-am lăsat portofelul în cealaltă cameră. Imaginează-ți că mergi și cauți acolo. Verifici și alte locuri în care l-ai fi putut lăsa. Nu-l găsești și începi să devii puțin agitată... Din nou, concentrează-ți atenția asupra stării tale din acest moment. Observă ce sentimente experimentezi acum? Frustrare?... furie? ...neliniște?...Te oprești pentru o secundă, te mai liniștești și gândurile îți devin mai clare. Începi să cauți mai sistematic portofelul. „Este în sertar? Poate când am intrat în baie... (te întrebi)... să-l fi lăsat în baie? Sau poate la magazin?” În timp ce cauți ești întreruptă de soneria telefonului. Răspunzi la telefon. Este prietena ta, care îți spune că ți-ai lăsat portofelul la ea acasă. Oftezi adânc, de ușurare! Simte și observă cum zâmbești în timp ce te gândești la starea ta frenetică de mai devreme.

Prietena ta îți spune că trebuie să plece în curând, dar că te așteaptă dacă te duci chiar acum... Așa că mergi în pas vioi către casa ei. Ajungi acasă la ea și bați la ușă, dar nu răspunde nimeni. Bați a doua oară și tot nu primești un răspuns. Începi să te gândești că poate a plecat. Te simți puțin iritată. În fond, a zis că așteaptă, iar tu ai venit cât de repede ai putut.

Din spatele casei auzi vocea înăbușită a prietenei tale. Îți spune să intri. Deschizi ușa și este foarte întuneric. Cu greu îți găsești calea prin întuneric. Începi să înaintezi pe hol. Ce sentiment te încearcă acum?

O strigi din nou pe prietena ta, dar ești întrerupt de un cor de voci care strigă „Surpriză!”. Ce simți în acest moment?”

Fiecare participantă va primi Fișa nr. 4 (Anexa 6) și vor fi discutate experiențele trăite de participante.

Activitate 3: Psihoeducație: Senzații vs. Emoții

Obiectiv specific: Îmbunătățirea înțelegerii asupra naturii și caracteristicilor senzațiilor și emoțiilor prin oferirea de informații relevante cu privire la diferența dintre cele două concepte

Durata: 15 minute

Împreună cu participantele, psihologul va face un scurt rezumat al exercițiilor desfășurate în cadrul ședinței, evidențiind diferențele dintre cele două tipuri de experiențe care au avut în prim plan senzații și emoții diferite. Vor fi discutate și sumarizate apoi diferențele dintre cele două concepte pentru o mai bună clarificare.

Gândiți-vă la felul în care corpul vostru simte diferite lucruri din jurul vostru. În momentul în care vezi, auzi, miroși, atingi (simț tactil) sau guști ceva atunci apar senzațiile. Spre exemplu, când mănânci o înghețată vei simți atât gustul dulce, cât și aroma înghețatei care poate fi de căpșuni, ciocolată, vanilie sau altă aromă care îți place. În același timp, vei simți și rece pentru că înghețata este de la congelator. Dacă treci pe lângă o brutărie, vei simți mirosul de pâine proaspătă etc... Așadar, senzațiile au legătură cu corpul nostru, cu experiențele fizice.

Emoțiile, pe de altă parte, au legătură cu ceea ce se întâmplă în interiorul tău atunci când trăiești lucruri diferite. Poți să te gândești la ele ca la felul în care inima ta îți spune cum să te simți. Spre exemplu, când vezi ceva frumos sau te vezi cu prietenele tale, simți o emoție plăcută, bucurie. Îți face inima să bată mai tare și poate îți aduce un zâmbet pe buze. Pe de altă parte, când se întâmplă ceva care nu este plăcut, cum ar fi să te cerți cu un prieten, poți simți tristețe. E important să știi că toate emoțiile tale sunt normale și că fiecare dintre ele are un motiv.

Este important să știi că multe emoții sunt generate de senzații. Spre exemplu, când mâncăm o mâncare delicioasă, pentru că simțim gustul bun ne vom simți fericiți. În același mod ne vom simți atunci când vedem un câțel adorabil sau un câmp cu flori. Pe de altă parte, dacă auzim o haită de câini că latră s-ar putea ca acest lucru să ne provoace frică sau îngrijorare.

Pentru a putea face și mai bine diferența dintre senzații și emoții se va citi o listă scurtă de senzații și emoții iar participantele vor indica cărei categorii aparțin.

Exemplu :

umed/uscă

calm/neliniștit

aspru/fin/grunjos

rece/cald

greu/ușor

dulce/acru/amar/sărat

vesel/trist/îngrijorat...

Activitate 4: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 10 Explorarea propriilor senzații și emoții

Obiectiv general: extinderea stării de conștientizare corporală și afectivă

Activitate 1: Introducere

Obiectiv specific: o mai bună ancorare a participantelor în activitate

Durata: 15 minute

Psihologul va relua succint informațiile prezentate în ședința anterioară și va puncta faptul că această ședință vine în completarea ei pentru o mai bună clarificare a diferenței între senzații și emoții dar și pentru a înțelege legătura dintre ele. Pentru a sublinia și mai mult legătura dintre cele două, se discută situații în care participantele au experimentat diverse emoții pe care le-au descris referindu-se la felul în care s-au simțit folosind expresii de genul: „Mi s-a făcut pielea de găină!”, „Mi s-au înmuiat genunchii!”, „Am un nod în stomac!”, „Mi s-a strâns inima!”, „Mi s-a tăiat respirația!”, „Îmi fierbe sângele în vene!” etc...

Activitate 2: „Observarea senzațiilor și emoțiilor” (preluat P. Levine, M. Kline [148, p. 38])

Obiective specifice: dezvoltarea abilităților de recunoaștere și exprimare a senzațiilor și trăirilor emoționale

Durata: 50 minute

Consemn:

„*Așează-te cât mai confortabil și acordă-ți câteva momente pentru a observa cum te simți fizic. Concentrează-ți atenția asupra respirației. Te simți confortabil sau nu? Unde anume în corp localizezi nivelul de confort? Ce observi? Ești conștient de bătăile inimii sau de ritmul respirației? Poate ești mai atent la tensiunea sau relaxarea musculară ori la temperatura pielii; poate observi senzații de tipul „furnicăturilor”. Și acum...dacă te simți suficient de comod te invit să-ți imaginezi că este o zi plăcută de vară și că mergi... cu mașina... cu copiii la plajă. Asculți melodia preferată și ceilalți membri ai familiei cântă împreună cu tine. Nu te grăbești... este ziua ta liberă și îți place foarte mult să stai pe malul apei. Copiii vor lua lecții de înot, iar tu vei putea să faci ce vrei, liberă de responsabilități întreaga oră. Înainte de a merge mai departe, acordă-ți un minut ca să observe ce simți chiar în acest moment... Observă-ți senzațiile din diferite părți ale corpului, din abdomen... din*

membre... din plămâni... din mușchi și din piele. De asemenea, observă orice gânduri sau imagini mentale pe care le ai în timp ce gândești că petreci timpul liber la plajă....

*Brusc...apărut de niciunde...un motociclist înfocat îți taie calea, aproape provocând o tamponare. Mai mult chiar, este bătăran și striga cuvinte vulgare, chiar de față cu copiii, ca și cum **tu** ai fi făcut ceva ca să provoci altercația... Ce observi că se întâmplă în corp și în minte în acest moment? Compară aceste trăiri cu cele pe care le-ai avut în prima parte a exercițiului. Fii atentă la schimbări. Ce simți diferit acum?... Unde simți diferit?... Simți tensiune sau încordare undeva?... Observă dacă este ceva ce simți că ai vrea să faci sau să zici. Sau te simți pur și simplu șocată? Nu există răspuns corect sau greșit. Fiecare persoană își are propria experiență. Poate că te-ai speriat și ai simțit că umerii, brațele și mâinile ți se încordează ca să tragă brusc de volan. Sau poate că te-a luat cu leșin și te-ai simțit amorțită. Când ți-l imaginezi pe celălalt șofer că te înjură, poate te simți iritată... Dacă da, unde simți iritarea și cum o simți?... Poate ai observat că ți s-au încordat mușchii din partea de sus a corpului, pregătindu-se de bătaie. Sau poate ți-a stat pe limbă un anumit cuvânt pe care să-l strigi la rândul tău către motociclist, dar nu ai putut scoate niciun sunet... Când își verifici corpul ca să observe ce reacții și senzații ai în momentul prezent, îți percepi instinctele primare de supraviețuire.*

*Acum acordă-ți un răgaz pentru a-i permite acestei stări să se liniștească. Gândește-te un moment la globurile acelea de sticlă cu peisaj de iarnă înăuntru, care scuturate, îți arată fulgi albi, de parcă ar ninge. Amintește-ți că durează un timp până când toți fulgii se așază, iar „ninsoarea” se oprește. La fel și tu...ca să te liniștești e nevoie de puțin timp în tăcere...în liniște...în tihnă...la fel ca peisajul cu ninsoarea. Poate fi de mare ajutor explorarea camerei cu ochii, conștientizarea faptului că ești în siguranță și că acea vizualizare a fost doar un exercițiu. Pe măsură ce te liniștești, așează-ți ambele picioare pe podea, ca să simți că ești cu picioarele pe pământ. Apoi, îndreaptă-ți atenția către ceva din camera care te reconfortează, cum ar fi o floare, culoarea pereților, un copac sau cerul privit pe fereastră, un obiect preferat. Observă ce simți în corpul tău în acest moment...**acum.**”*

După exercițiu fiecare participantă va primi Fișa nr. 5 (Anexa 6) și vor fi discutate experiențele trăite de participante.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 11 Să explorăm lumea emoțiilor!

Obiective generale: dezvoltarea conștientizării și gestionării emoționale prin învățarea, recunoașterea și exprimarea adecvată a diferitelor tipuri de emoții

Activitate 1 : Introducere

Obiectiv specific: o mai bună ancorare a participantelor în activitate

Durata: 10 minute

Psihologul va realiza împreună cu membrele grupului o reactualizare a informațiilor referitoare la emoții care au fost discutate în ședințele anterioare. Participantele vor răspunde la o serie de întrebări, spre exemplu : Ce sunt emoțiile? Ce emoții cunoașteți? Sunt toate emoțiile pozitive? etc...

Activitate 2: „Tabelul cuvintelor care denumesc emoții” (preluat K. Treisman [249, p. 179])

Obiectiv specific: dezvoltarea vocabularului emoțional

Durata: 20 minute

Fiecare participantă va completa Fișa nr. 6 (Anexa 6).

Activitate 3: Emoții pozitive vs. Emoții negative

Obiective specifice: dezvoltarea vocabularului emoțional și explorarea caracteristicilor distincte ale emoțiilor

Durata: 20 minute

Fiecare participantă va completa Fișa nr. 7 (Anexa 6) și vor fi discutate motivele alegerilor lor.

Activitate 4: Ghicește emoția (adaptat K. Treisman [249, p. 157])

Obiective specifice: dezvoltarea capacității de recunoaștere și exprimare a emoțiilor

Durata: 30 minute

Joc de rol:

„Fiecare participantă primește un cartonaș care conține o anumită emoție scrisă și o ilustrație reprezentând o expresie facială corespunzătoare acelei emoții. Scopul acestui exercițiu este acela de a permite fiecărei membre a grupului să transmită emoția primită celorlalte participante prin intermediul mimicii, gesturilor, fără a folosi cuvinte sau explicații verbale. În cazul în care participantele ar uita ce înseamnă respectiva emoție, imaginea le oferă posibilitatea de a înțelege și exprima mai bine acea emoție.”

Activitate 5: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 12 Toate emoțiile sunt firești și pot fi înțelese!

Obiective generale: identificarea, conștientizarea, acceptarea și înțelegerea rolului emoțiilor negative

Activitate 1: Furia

Obiectiv specific: explorarea furiei și a modului în care aceasta se manifestă în corp și în comportament

Durata: 30 minute

Fiecare participantă va completa Fișa nr. 8 (Anexa 6). Apoi, se va explora rolul furiei în viața noastră cu scopul de a identifica aspectele pozitive pe care această emoție le poate aduce în viața noastră. Spre exemplu, rolul pozitiv poate consta în faptul că ea poate funcționa ca un semnal că ceva nu este în regulă sau nu este în concordanță cu valorile persoanei. Furia poate motiva individul să acționeze în vederea protejării sau îmbunătățirii situației, să își exprime limitele personale sau să facă schimbările necesare în viața sa. De asemenea, ne vom concentra pe modul în care putem exprima furia într-un mod constructiv și sănătos, astfel încât să putem profita de rolul său pozitiv și să evităm consecințele negative ale exprimării necontrolate a acestei emoții.

Activitate 2: Tristețea

Obiectiv specific: explorarea tristeții și a modului în care aceasta se manifestă în corp și în comportament

Durata: 30 minute

Fiecare participantă va completa Fișa nr. 9 (Anexa 6). Apoi, se va explora rolul tristeții în viața noastră cu scopul de a identifica aspectele pozitive pe care această emoție le poate aduce în viața noastră. Se poate discuta despre tristețe ca o cale de dezvoltare emoțională și personală. Aceasta ne încurajează să analizăm atent experiențele și să ne întrebăm ce anume ne aduce satisfacție și împlinire. Prin acest proces de reflectare asupra tristeții, avem ocazia să ne conectăm mai profund cu noi înșine, să ne cunoaștem mai bine nevoile, limitele și să gestionăm mai eficient reacțiile emoționale. Un alt aspect pozitiv al tristeții este empatia crescută față de noi înșine și față de alții. Atunci când experimentăm tristețe, devenim mai sensibili la stările emoționale ale celor din jur și suntem mai predispuși să fim mai suportivi și mai înțelegători. De asemenea, tristețea poate stimula creativitatea. Mulți artiști sau scriitori au folosit tristețea ca sursă de inspirație pentru creații remarcabile.

Canalizarea emoțiilor intense în moduri creative poate avea efecte terapeutice și poate oferi o modalitate sănătoasă de a le gestiona. În final, rolul pozitiv al tristeții nu constă în a o ignora sau înăbuși, ci în a o vedea ca pe o oportunitate pentru creștere și transformare. Prin acceptarea și înțelegerea acestei emoții, putem învăța să ne gestionăm mai bine stările emoționale și să ne îndreptăm spre o viață mai echilibrată.

Activitate 3: Frica

Obiectiv specific: explorarea fricii și a modului în care aceasta se manifestă în corp și în comportament

Durata: 30 minute

Fiecare participantă va completa Fișa nr. 10 (Anexa 6). Apoi, se va explora rolul fricii în viața noastră cu scopul de a identifica aspectele pozitive pe care această emoție le poate aduce în viața noastră. Se poate sublinia faptul că frica are un efect de semnalizare, avertizându-ne în situații potențial periculoase sau solicitante. Ea poate să ne mobilizeze să fim mai atenți și să luăm măsuri de precauție pentru a evita situații periculoase sau pentru a ne pregăti mai bine pentru provocări viitoare. De asemenea, această emoție ne poate stimula pentru dezvoltarea noastră personală, făcându-ne să dezvoltăm abilități de gestionare a stresului.

Activitate 4: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 13 Exprimând furia

Obiectiv general: dezvoltarea abilităților de gestionare a emoțiilor și a comportamentului asertiv

Activitate 1: Introducere

Obiectiv specific: o mai bună ancorare a participantelor în activitate

Durata: 10 minute

Psihologul reamintește participantelor că emoțiile negative sunt o parte firească și necesară a experienței umane, dar că este important să exprimăm aceste emoții fără a-i răni sau a fi agresivi cu cei din jur.

Activitate 2: „Balonul furiei” (preluat K. Treisman [249, p. 402])

Obiectiv specific: conștientizarea importanței exprimării emoțiilor

Durata: 50 minute

„Exercițiul se va desfășura în două etape:

Etapa I: Fiecare participantă va primi câte un balon.

Vă invit pe fiecare dintre voi să vă gândiți la un moment în care ați simțit că furia a preluat controlul și suflați în balon. Apoi, continuați să vă gândiți la alte situații similare, în care furia a preluat controlul și s-a impus. De fiecare dată când vă vine în minte un astfel de moment, vă invit să suflați în balon...până la urmă balonul va pocni...”

Acest exercițiu va fi urmat de discuții în care se vor explora care sunt consecințele reținerii emoțiilor în interiorul nostru, ce este presiunea emoțională, și vor fi investigate momentele în care aceste emoții neexprimate izbucnesc într-un mod neașteptat. Ne vom opri și asupra senzațiilor fizice pe care le-au trăit participantele în timpul exercițiului, încercând să înțelegem conexiunea dintre stările noastre interioare și reacțiile corpului nostru. În cadrul discuțiilor, vom explora, de asemenea, impactul acestor emoții reținute asupra relațiilor cu ceilalți și modul în care ele pot influența starea de bine.

Etapa II: Exercițiul se va relua dar de data aceasta fiecare participantă va vorbi despre emoția respectivă, o va numi, o va desena, o va scrie pe o coală de hârtie și de fiecare dată va mai da drumul aerului din balon.

Vor fi analizate apoi asemănările, deosebirile și lecțiile învățate ca urmare a parcurgerii celor două strategii.”

Activitate 3: „Inima rănită”

Obiectiv specific: conștientizarea rănilor pe care le poate produce comportamentul lor asupra celorlalți

Durata: 15 minute

Participantele sunt poziționate în cerc și primesc hârtii în formă de inimioară. Acestea sunt rugate să strângă inimioara, să o mototolească cât mai tare. După aceasta vor încerca să întindă hârtia astfel încât să revină la forma inițială. Acest lucru nu este posibil oricât ar încerca. Se transmite mesajul: același lucru se întâmplă și cu inima persoanelor pe care mai mult sau mai puțin intenționat o rănim prin acțiunile noastre. Participanții vor păstra inimioarele deoarece vor fi folosite ulterior în activitatea de grup.

Hârtia mototolită (preluat autor anonim [118])

„Caracterul meu impulsiv mă făcea să explodez la cea mai mică provocare. De cele mai multe ori, după unul din aceste “evenimente”, mă simțeam vinovat și rușinat și încercam să-l consolez pe cel care rămăsese rănit de cuvintele mele.

Într-o zi, un prieten care m-a văzut prezentând scuze, după o asemenea explozie de furie, mi-a înmănat o coală de hârtie și mi-a spus: MOTOTOLEȘTE - O! Mirat, l-am ascultat și am făcut o minge din acea coală de hârtie.

Apoi mi-a spus: Acum las-o așa cum era înainte.

N-am reușit, firește! Am încercat s-o întind cât mai bine, dar hârtia rămânea șifonată.

Atunci prietenul a adăugat:

“Inima oamenilor este ca această coală de hârtie. Impresia pe care o lași în acea inimă pe care ai rănit-o va fi la fel de greu de șters precum “ridurile” de pe această hârtie. Chiar dacă vom încerca să corectăm greșeala, “semnele” vor rămâne. Uneori acționăm din instinct și, fără să ne gândim, aruncăm cuvinte pline de ură și ranchiună. Mai târziu, când revenim asupra celor spuse, ne pare rău. Dar nu putem da înapoi, nu putem șterge cea ce a rămas înregistrat. Și lucrul cel mai trist este că lăsăm răni și urme în multe inimi.

Începând de astăzi, începând chiar din această clipă, fii mai înțeleghător și răbdător.

Când simți că vei exploda amintește-ți de HÂRTIA MOTOTOLITĂ.”

Activitate 4: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 14 „Trucul schimbării emoționale în trei pași”

Obiectiv general: dobândirea autocontrolului emoțional

Activitate 1: Introducere

Obiectiv specific: o mai bună ancorare a participantelor în activitate

Durata: 20 minute

Psihologul împreună cu participantele vor relua și discuta pe scurt conținutul ședințelor 11-13, subliniind încă o dată importanța exprimării emoțiilor într-un mod constructiv, fără a dăuna altor persoane. Participantele vor fi încurajate să împărtășească experiențe, gânduri strategii personale legate de exprimarea emoțiilor într-un mod adecvat, creând astfel un mediu de învățare și support reciproc.

Activitate 2: „Trucul schimbării emoționale în trei pași” (preluat H. Kaduson [133, p. 542])

Obiective specifice: să ofere participantelor instrumente pentru a-și regla emoțiile și a evita reacțiile impulsive sau distructive în situații de furie

Durata: 50 minute

„**Pasul 1:** În această etapă participantelor li se dă permisiunea și capacitatea de a simți și exprima ceea ce simt:

„Uneori, trebuie să-ți dai voie să fii prost dispus. Odată ce ai simțit o emoție, poți să o și exprimi. Atunci când ai emoții și le exprimi, tu ai controlul. Dacă nu-ți simți și nu-ți exprimi emoțiile în special cele neplăcute, e posibil să rămâi blocată într-o stare de proastă dispoziție.”

Vor fi identificate împreună cu participantele strategii de exprimare a sentimentelor: desenul, lovirea pernei, scrierea unui bilet răutăcios (fără să fie trimis), folosirea cuvintelor, plimbarea....

Pasul 2: Această etapă presupune ajutarea participantelor să selecteze și să se concentreze asupra unei amintiri plăcute, întâmplări amuzante sau gânduri care să le distragă emoțional. Pentru a le ajuta pe participante să treacă de la gânduri negative la unele pozitive, pot fi folosite următoarele afirmații sau întrebări: „Știai că poți să-ți schimbi starea de dispoziție doar dacă te gândești la altceva?” „Spune-mi cel mai amuzant lucru care ți s-a întâmplat săptămâna aceasta.”

Pasul 3: Prin acest pas, participantele învață că stările emoționale sunt contagioase și li se întărește noua dispoziție pozitivă obținută la pasul 2. Explicarea contagiozității stărilor de dispoziție sporește educația emoțională a participantelor, precum și șansele de a căpăta mai multă putere asupra propriilor emoții.

Ex: „*Stările de dispoziție sunt contagioase. Știți ce înseamnă contagios? Înseamnă că poți prelua aceste stări de la oameni care se simt bine sau se simt rău. Gândiți-vă la o situație în care o colegă din camera de deținere este prost dispusă. Mă întreb dacă ați observat vreodată, într-o astfel de situație că fără să vă dați seama starea voastră se schimbă și dintr-o dată și voi sunteți prost dispuse. Dacă voi puteți prelua starea colegei mă întreb dacă nu cumva puteți să îi transmiteți și ei starea voastră bună și astfel în loc să deveniți și voi prost dispuse să preia ea starea voastră.*”

În funcție de specificul grupului, uneori poate fi util ca ideea de schimbare a stării celorlalți să fie prezentată ca o provocare (Erikson): „Pun pariu că nu ați înțeles exact cum funcționează asta și nu veți putea schimba starea celorlalți.” Acest tip de formulare poate fi folosită mai ales cu grupurile care prezintă un comportament opoziționist.”

Pasul 4: Participantele sunt rugate să descrie tehnica așa cum au înțeles-o, pentru a facilita învățarea și înțelegerea ei.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 15 „În lumea trandafirilor: O meditație asupra Sinelui interior”

Obiective generale: facilitarea reflecției asupra sinelui și stimularea autocunoașterii, dar și dezvoltarea conștientizării emoționale, a prezenței în momentul prezent și a abilităților creative

Activitate 1: Respirație și relaxare

Obiectiv specific: inducerea stării de relaxare și prezență în momentul prezent prin concentrarea asupra respirației

Durata: 10 minute

Consemn:

„„*Ne așezăm într-o poziție cât mai confortabilă... asigurându-ne că spatele nostru este drept iar picioarele sunt așezate pe podea fără a le încrucișa. Închidem încet ochii, sau, dacă nu simțim să o facem, ne îndreptăm privirea în podea... undeva în fața noastră. Pe măsură ce ne destindem, observăm că un sentiment de liniște începe să ne învăluie într-un mod blând și reconfortant. Ne îndreptăm atenția asupra respirației noastre... observăm cum aerul intră și iese natural din corp. Nu încercăm să schimbăm ritmul respirației... doar suntem martore la felul în care respirăm. Simțim fluxul de aer care intră prin nări... abdomenul care se ridică și coboară ușor... Suntem atente la gândurile care pot să apară în mintea noastră... dar nu ne atașăm de ele. În schimb... ni le imaginăm ca pe niște nori care trec și ne întoarcem atenția către respirație. Fiecare inspir și expir devin un punct central al prezenței noastre... Ne dăm voie să fim prezente în acest moment... aici și acum... cu propriul corp, fără a ne judeca sau analiza... doar suntem... și continuăm să respirăm... să fim atente la respirația noastră...*”

Acest exercițiu va continua până la instaurarea unei stări de deschidere și pregătire pentru exercițiul următor.

Activitate 2: „În lumea trandafirilor: O meditație asupra Sinelui interior” (preluat R. Stan [172, p. 27])

Obiective specifice: explorarea și conectarea cu propriul sine

Durata: 50 minute

Consemn:

„Închide ochii, dacă vrei, și imaginează-ți că ești o tufă de trandafir. Fii acea tufă de trandafir, chiar acum! Ce fel de tufă de trandafir ești? Ești mică...mare...întinsă...înaltă?... Ai flori? Cum îți sunt florile?... Cum îți sunt trunchiul și ramurile?... Ai țepi?... Cum îți sunt rădăcinile?... Privește în jur! Ce vezi?... Alte flori? Alte ființe? Copaci? Oameni?... Are cineva grijă de tine?... Cum e vremea pentru tine chiar acum? Ce anotimp este?... Cum îți este viața? Ce nevoi ai?... Ce ți se întâmplă odată cu schimbarea anotimpurilor? Fii conștientă că ești tufa de trandafir!... În scurt timp te voi invita să deschizi ochii și să te desenezi pe tine ca tufă de trandafir...Deschide ochii și începe să faci desenul! Desenează-te așa cum îți vine... tot ce îți vine în minte este binevenit!”

După realizarea desenelor acestea vor fi analizate împreună cu participantele. Acest exercițiu favorizează explorarea unor teme precum iubirea, asertivitatea și agresivitatea, apropierea și distanța.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 16 „Chipul din spatele măștii”

Obiective generale: dezvoltarea unei imagini mai complete și autentice despre sine, crearea unei relații mai sănătoase cu noi înșine ceea ce ajută la creșterea stimei de sine

Activitate 1: Introducere

Obiective specifice: o mai bună ancorare a participantelor în activitate

Durata: 15 minute

Grupul va comenta următorul citat : „În toate categoriile sociale, fiecare simulează o expresie și o fizionomie, pentru a părea ceea ce vrea să fie crezut. Și astfel, putem spune că lumea nu e alcătuită decât din măști.” (La Rochefoucauld)

Activitate 2: „Chipul din spatele măștii” (adaptat S. Dumitrache [79, p. 89])

Obiective specifice: explorarea și reconcilierea cu diverse aspecte ale propriei personalități care pot fi neglijate, negate sau respinse în mod conștient sau inconștient

Durata: 90 minute

Pentru acest exercițiu fiecare participantă va primi o mască și diverse materiale pe care le vor folosi pentru personalizarea măștii în funcție de propria viziune.

Consemn :

„Vă invit să descoperim împreună cum arată masca voastră! În fața fiecăreia dintre voi se află o mască. Vă invit să vă concentrați asupra ei și să vă imaginați că fiecare detaliu al ei poate dezvălui ceva despre voi. Cum arată ea?... Ce culoare are, ce textură?... Poate e fină, delicată, încercând să ascundă asperități sau cine știe ce imperfecțiuni ori păcate, sau poate e o mască închisă la culoare, cu aspect dur, tăios, ce ascunde, de fapt, inocență, fragilitate sau teama de a fi rănit... ori poate alte frici...Ție de cine sau de ce ți-e frică?

Masca asta o fi un scut de apărare...sau poate un mijloc de a-i escroca emoțional sau în varii feluri pe cei din jur? O fi masca minciunii, a negării, a fugii, a tristeții, a euforiei, a înșelăciunii, a abandonului?

Sau poate a femeii împlinite, a fidelității, a mamei perfecte, a adolescenței inocente, a fiicei exemplare sau poate a omului neștiutor, masca lipsei grijilor și frământărilor, a puterii, a siguranței de sine, a neputinței, a interacțiunii exemplare cu ceilalți, a bunăstării, a fericirii fără margini?

În clipa de asta, ai în față chiar propria-ți mască... Sunteți doar voi... voi și masca voastră... Vă invit să luați contact cu ea, să o cunoașteți, să o explorați și apoi să o decorați într-un mod care să vă reprezinte!”

Exercițiul este urmat de discuții care pot urmări răspunsul la întrebări de genul : Ce poți spune despre această mască? Ce sentiment predomină în această mască? Cum te simți când porți această mască? Ce te face să preferi masca în locul adevăratului chip? În ce situații ai simțit că trebuie să porți această mască? Te-a ajutat să obții ceea ce doreai în acel moment? Sau a fost mai mult un refugiu pentru a evita anumite situații? Te-ai gândit vreodată să renunți la această mască ? etc...

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 17 Jurnal de călătorie. Înțelepciunea experiențelor mele

Obiective generale: dezvoltarea unei stări de bine mentale și emoționale, îmbunătățirea relațiilor interpersonale și creșterea rezilienței în fața provocărilor vieții

Activitate 1: Jurnal de călătorie. Înțelepciunea experiențelor mele (adaptat C. Mecu [171, p. 22])

Obiective specifice: explorarea și conștientizarea resurselor personale și a modalităților de coping

Durata: 100 minute

Consemn:

„Vă invit în momentele următoare să aduceți în memoria voastră evenimente importante din povestea vieții voastre. Plăcute sau neplăcute, întâlniri și întâmplări cu oameni importanți din viața voastră. Pe măsură ce aceste amintiri vin în mintea voastră, vă invit să alegeți câte o imagine pentru fiecare eveniment important sau să-l reprezentați așa cum doriți, poate printr-un cuvânt, printr-un simbol sau poate printr-o simplă culoare. Le veți așeza în ordine temporală pe linia desenată pe foaia care se află în fața voastră.

*Alege câte un post-it a cărui culoare ți se pare mai potrivită cu fiecare eveniment. Veți nota pe el despre ce eveniment este vorba, puterea pe care ai aflat că o ai cu ocazia acestei întâmplări din viața ta, precum și o slăbiciune a ta, despre care ai aflat cu această ocazie. Spațiul este mic așa că veți nota cu **S** slăbiciunea și cu **P** puterea.*

Privește apoi tabloul vieții tale și apoi fă-ți un inventar al puterilor tale!”

(Participantele au posibilitatea de a completa ulterior istoria personală cu alte momente sau evenimente semnificative pentru ele).

Având în față toate aceste calități ale tale te invit să alegi o imagine care să descrie viitorul tău așa cum îl vezi în acest moment iar apoi o să te invit să te gândești ce rol vor avea aceste calități în povestea vieții tale”

Activitate 2: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 18 „Cadou...pentru mine...pentru tine”

Obiective generale: creșterea stimei de sine, conștientizarea resurselor personale, optimizarea capacităților de interrelaționare

Activitate 1: „Cadou...pentru mine...pentru tine” (adaptat G. Ilie [125, p. 101])

Obiective specifice: reîntărirea conștientizărilor referitoare la resursele personale, dezvoltarea generozității

Durata: 100 minute

Fiecare participantă își va realiza propriul săculeț, trăistuță, după indicațiile primite de la psiholog și cu ajutorul materialelor puse la dispoziție. În acești săculeți vor fi introduse simboluri ale unor

calități, resurse pe care au descoperit că le dețin. După această etapă în care participantele își îndreaptă atenția asupra propriei persoane realizând astfel, un focus de autoevaluare, acestea vor fi invitate să aleagă dintre calitățile deținute, una pe care să o ofere cadou unei colege care ar avea nevoie de ea, fie pentru că nu o are, fie pentru că nu o manifestă. Pot fi menționate situațiile în care acea calitate și-ar dovedi utilitatea.

Activitate 2: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 19 Cultivarea grijii de sine

Obiectiv general: creșterea bunăstării prin explorarea și implementarea obiceiurilor de îngrijire personală

Activitate 1: Invitație la schimbare (adaptat S. I. Buchalter [34, p. 114])

Obiective specifice: dezvoltarea atenției la propriile nevoi, conștientizarea importanței obiceiurilor pozitive de auto-îngrijire, ceea ce va contribui la o viață mai echilibrată și mai împlinită

Durata: 60 minute

Consemn:

„Când v-ați surprins ultima dată bucurându-vă de razele soarelui abia ițite din nori ori de adierea vântului, de mireasma florilor sau de ciripitul păsărilor? Vă mai amintiți ultimul moment în care ați fost complet relaxate? Dar când ați emanat prin toți porii energie pozitivă într-un zâmbet uriaș?

Dacă întârziați cu răspunsul la cel puțin două dintre întrebările de mai sus, atunci aveți nevoie de un regim special. Haideți să descoperim împreună cum arată el.”

Participantele vor selecta imagini (mâncare sănătoasă, sport, întâlnire cu prietenii etc...) care redau modalitatea în care o persoană poate avea grijă de sine și le vor lipi pe o coală de hârtie într-o manieră cât mai atractivă.

Discuția va fi focalizată pe colajul realizat, pe ce înseamnă un stil de viață sănătos, pe felul în care participantele includ sau nu aceste activități în rutina lor zilnică, pe rolul lor în menținerea echilibrului somatic dar și psihic etc...

Activitate 2: „Povestea corpului care se răscoală” (preluat S. D. Dumitrache [79, p. 49])

Obiective specifice: stimularea reflecției asupra propriei relații cu corpul și pentru a promova acceptarea și îngrijirea acestuia

Durata: 30 minute

„Vă invit să ascultați în momentele următoare un monolog...monologul unui corp...un fel de răzmeriță a trupului:

- *M-am săturat să umblu dezrădăcinat, urlă **întreg trupul** în timp ce se puse chiar în prag! M-am săturat de atâtea plimbări monotone.*
- ***Mâinile**, plictisite. Nu mai suport să car atâtea articole inutile. Măcar de-aș purta câte un portfard...*
- ***Fața:** sunt amorțită de la atâtea cosmetizări excesive. Când ai de gând să mă lași natural, cum sunt? Știi ce trist este să nu-ți cunoască nimeni adevărata față?*
- ***Părul**, de colo: M-am casat, am albit de la atâta stres, încep să-mi pierd confrășii.*
- ***Unghiile:** și noi ne rupem pe aici în figuri, dar nu ne aude nimeni... Ne-am săturat să fim atât de terne....*
- ***Stomacul**, și el: Ei bine, eu m-am săturat de mestecat atâtea gânduri străine parcă...*
- *Offf! Se amărește **fierea**. Poate o discuție interesantă ne-ar ajuta să suportăm mai ușor greutățile vieții.*
- ***Ficatul**, lovit sub centură, adaugă: Sau măcar de-am vedea un film bun.*
- ***Ochii** se fac mari cât cepele și aprobă, în lacrimi. Nu au mai văzut un film bun de un veac, parcă...*
- *Sau o melodie frumoasă, strigară **urechile**...*
- ***Gâtului**, printre noduri, mai că-i stătea pe **limbă** să-și acuze stăpânul de ignoranță, realizând că nu a înghițit decât cuvinte fără rost în ultima vreme. Dar își dresă vocea și se alinie confrășilor: Ce-o fi, numai să facem ceva!!!!*
- ***Șezutul:** am cam înțepenit! Stau ca pe ace, așa că orice ați alege, haideți odată!*
- *Ei, poftim! Miroase a schimbare pe aici, răspunse **nasul**. Nicio plimbare la aer curat nu ar fi de colo, mi s-au înfundat nările de la atâta lipsă de aer.*
- *Afară...afară!, se trezi **inima**. Acolo ne putem întâlni cu ceilalți.*
- *Obişnuiam să ne plimbăm...odată...demult, se dezmeticiră **rinichii, plămânii**, organele pereche....*
- *Hmm!! Chiar și singur. Ce, nu-ți mai amintești?, se arcuiră **sprâncenele**, cu infatuare...*

- **Fruntea** făcu pliuri de uimire și aprobă.
- **Picioarele:** ne așezăm și-n **genunchi**, numai să facem ceva!
- Brusc, se auzi o pocnitură, apoi, încă una...Era **spatele**, se dezmoțea...eu am obosit să car atâtea în spinare pe șantierul vieții în care construcțiile durabile și de confort crescut sunt cele mai greu de edificat.
- **Creierul** se trezi deodată invadat de atâtea gânduri străine...Bucuros și uimit că nu e singurul pus pe schimbare: Mă săturasem de singura idee-obsesie nepusă în act care mi- a dat atâtea și atâtea migrene – „vreau să mă schimb, vreau să-mi schimb stilul de viață...să fac ceva pentru mine”. În sfârșit, avem un scop comun și putem trece la acțiune!
- Da! Da! Hai să ne aerisim simțurile și să le umplem cu viață, strigară toți ceilalți ca într-o **vocaliză minte-corp**.

Activitate 3: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...”

ȘEDINȚA NR. 20 „Arborele transformării noastre!”

Obiective generale: facilitarea integrării experiențelor individuale și încheierea procesului de grup

Activitate 1: „Arborele transformării noastre!” (preluat G. Ilie [125, p. 106])

Obiective specifice: explorarea și sintetizarea transformărilor și învățămintelor din ședințele anterioare, evidențiind trecerea de la temeri și blocaje către conștientizarea resurselor personale și beneficiile obținute

Durata: 80 minute

Consemn:

„Iată-ne ajunse aproape de finalul întâlnirilor noastre. În această ședință vă propun un exercițiu la care veți participa toate. Veți contura pe cartonul din fața voastră un arbore. Arborele sunteți voi, fiecare dintre voi. Dați-vă voie să vă conectați pentru ca fiecare dintre voi să contribuie la realizarea acestui arbore. Fiecare linie trasată, fiecare ramură a arborelui este o modalitate prin care să marcați conexiunea întregului grup.

După ce realizați arborele va fi nevoie să-l umpleți de frunze. Ei bine, nu orice frunze, ci frunze magice, pline de puteri. Fiecare dintre voi va desena două Frunze, una în arbore, iar cealaltă la baza copacului.

Cea din urmă amintită va reprezenta temerile pe care le-ați depășit, adică ce anume ați lăsat în urmă datorită acestor întâlniri, și cea din arbore ce anume vi s-a conturat în urma acestor întâlniri, ce beneficii conștientizați că v-au adus.

Ca să poată exista o corespondență a frunzelor, am să vă rog ca fiecare dintre voi să își aleagă o culoare, o nuanță.”

Activitate 2: Cuvinte de încheiere...

Obiectiv specific: feedback de ședință

Durata: 10 minute

La finalul ședinței fiecare participantă va spune câteva cuvinte:

Ex. „*Ce mi-a plăcut cel mai mult în cadrul acestei ședințe a fost...*”

ȘEDINȚA NR. 21 Evaluare finală

Obiectiv general: evaluarea finală

Activitate 1: Reaplicarea instrumentelor de evaluare

Obiectiv specific: evaluarea finală a progreselor înregistrate de fiecare participantă ca urmare a parcurgerii programului de intervenție psihologică

Durata: 110 minute

Se reaplică instrumentele de evaluare, în vederea comparării rezultatelor obținute înainte și după parcurgerea programului.

Activitate 2: Feedback de final

Durata: 10 minute

Fiecare participantă va spune câteva cuvinte și va primi ca bonus track Fișa nr. 11 (Anexa 6).

ANEXA 6. FIȘE UTILIZATE ÎN CADRUL PROGRAMULUI FORMATIV

FIȘA Nr. 1 (adaptare Anexa nr. 14 din Regulamentul din 25 aprilie 2017 [214])

Penitenciarul _____

CONTRACT TERAPEUTIC

**de participare la programul specific de asistență psihologică destinat femeilor criminale
private de libertate**

Nume: _____ Prenume: _____

Data nașterii _____ Părinții _____ / _____

Prin prezentul document, declar că am fost informată despre caracteristicile, obiectivele, regulile și criteriile de participare/excludere din program și sunt de acord cu respectarea acestora.

Concret, accept voluntar următoarele reguli:

1. Să particip la activitățile programului, la toate și fiecare din domeniile de intervenție și să realizez temele stabilite de specialiști.
2. Să nu provoc niciun fel de incident care ar putea afecta buna derulare a activităților.
3. Sunt de acord ca, în perioada includerii în program, specialiștii care intervin în procesul meu terapeutic să aibă acces la datele personale cuprinse în *Fișa medicală*, *Dosarul individual*, *Dosarul de evaluare și intervenție educativă și terapeutică*, cele privind regimul penitenciar și orice alte informații de interes pentru desfășurarea activităților specifice.
4. Mă angajez ca în perioada includerii în program să particip la întâlnirile programate, să efectuez temele stabilite de specialiști și să respect toate regulile de grup.
5. Să respect regulile de desfășurare a programului, iar în cazul în care le încalc voi fi exclusă temporar/definitiv din program și sancționată conform reglementărilor în vigoare.

Am luat la cunoștință care sunt **CRITERIILE DE EXCLUDERE DIN PROGRAM.**

După ce am primit aceste informații, am avut posibilitatea de a lămuri orice neclaritate despre drepturile și obligațiile legate de program și de aceea accept voluntar regulile.

Data și locul: _____

Semnătura beneficiarului:

Semnătura psihologului:

FIȘA Nr. 2

CRITERII DE EXCLUDERE DIN PROGRAMUL DE ASISTENȚĂ PSIHOLOGICĂ DESTINAT FEMEILOR CRIMINALE PRIVATE DE LIBERTATE

1. **Vor fi eliminate obligatoriu** din program persoanele private de libertate care, în perioada derulării acestuia, au fost sancționate pentru săvârșirea abaterilor disciplinare prevăzute de Legea nr. 254/2013 la art. 81, lit. a) – l) și art. 82, lit. a) – x)
2. **Vor fi excluse din program** persoanele private de libertate care nu respectă Regulamentul de Ordine Interioară a Penitenciarului
3. **Vor fi excluse din program** persoanele private de libertate care amenință sau intimidează pe ceilalți participanți sau pe psihologul coordonator
4. **Vor fi excluse din program** persoanele private de libertate care nu manifestă interes față de temele propuse sau încalcă regulile de grup prin:
 - acumularea a 3 absențe consecutive nemotivate
 - ironizarea colegelor/participantelor la activități
 - neimplicarea în activitățile individuale sau de grup și lipsa de interes
 - absentarea la mai mult de 25% din totalul ședințelor

Aceste reguli vor fi discutate cu participantele la program și vor fi incluse în contractual terapeutic pe care acestea le vor semna. Regulile nu vor mai fi negociate după intrarea în grup, ci vor fi periodic reamintite, iar la fiecare încălcare a acestora vor fi luate măsurile corespunzătoare.

Semnătura beneficiarului:

Semnătura psihologului:

FIȘA Nr. 2 (continuare)

Vor fi eliminate obligatoriu din program persoanele private de libertate care, în perioada derulării acestuia, au fost sancționate pentru săvârșirea următoarelor abateri disciplinare prevăzute de Legea 254/2013:

„Articolul 81

Obligațiile persoanelor condamnate

Persoanele condamnate au următoarele obligații:

- a) să se supună percheziției cu ocazia primirii în penitenciar, precum și pe parcursul executării pedepsei privative de libertate, ori de câte ori este necesar
- b) să respecte regulile stabilite de administrația penitenciarului pe perioada cât au permisiune de ieșire din penitenciar sau în cazul desfășurării de activități, fără supraveghere, în exteriorul penitenciarului
- c) să se conformeze dispozițiilor date de organele judiciare
- d) să respecte regulile de igienă individuală și colectivă în camera de deținere și în alte spații comune, precum și indicațiile medicului
- e) să întrețină în mod corespunzător bunurile încredințate de administrația penitenciarului și bunurile din dotarea unităților unde prestează munca
- f) să respecte programul zilnic
- g) să respecte repartizarea pe camerele de deținere
- h) să manifeste o atitudine cuviincioasă față de orice persoană cu care intră în contact
- i) să aibă o ținută decentă, curată și îngrijită
- j) să îndeplinească în bune condiții activitățile la care participă
- k) să declare, conform realității, nivelul de instruire școlară sau pregătire profesională
- l) să respecte orice altă obligație care rezultă din prezenta lege, din regulamentul de aplicare a acesteia, din ordinele și deciziile emise în baza acestora și din regulamentul de ordine interioară al penitenciarului.

ART. 82

Interdicțiile persoanelor private de libertate

Persoanelor condamnate le sunt interzise:

- a) exercitarea sau încercarea de exercitare de acte de violență asupra personalului, persoanelor care execută misiuni în penitenciar sau care se află în vizită, asupra celorlalte persoane condamnate, precum și asupra oricăror altor persoane
- b) organizarea, sprijinirea sau participarea la revolte, răzvrățiri, acte de nesupunere pasive sau active ori alte acțiuni violente, în grup, de natură să pericliteze ordinea, disciplina și siguranța penitenciarului
- c) inițierea sau participarea la acte de sustragere de la executarea pedepselor privative de libertate
- d) introducerea în penitenciar, producerea, deținerea, comercializarea sau consumul de stupefiante, băuturi alcoolice ori de substanțe toxice sau ingerarea de medicamente fără prescripție medicală, de natură să creeze tulburări de comportament
- e) sustragerea în orice mod de la executarea unei sancțiuni disciplinare
- f) instigarea altor persoane condamnate la săvârșirea de abateri disciplinare
- g) stabilirea de relații cu persoane condamnate sau persoane din interiorul ori exteriorul penitenciarului, cu scopul de a împiedica înfăptuirea justiției sau aplicarea normelor regimului de executare a pedepselor privative de libertate
- h) sustragerea sau distrugerea unor bunuri sau valori de la locul de muncă ori aparținând penitenciarului, personalului, persoanelor care execută activități în penitenciar sau se află în vizită, precum și a bunurilor aparținând altor persoane, inclusiv celor condamnate
- i) prezența în zone interzise sau la ore nepermise în anumite spații din penitenciar, stabilite prin regulamentul de ordine interioară, precum și nerespectarea orei de revenire în penitenciar
- j) introducerea în penitenciar, procurarea, confecționarea, deținerea, schimbul, primirea, utilizarea sau transmiterea de arme, materiale explozive, obiecte și substanțe care pun în pericol siguranța penitenciarului, misiunilor sau a persoanelor, bani, medicamente, telefoane mobile, accesorii ale telefoanelor mobile, bunuri sau alte valori, în alte condiții decât cele admise
- k) substituirea identității unei alte persoane
- l) împiedicarea, cu intenție, a desfășurării programelor și activităților care se derulează în penitenciar
- m) oferirea sau darea de bani ori alte foloase personalului penitenciarului
- n) obținerea sau încercarea de obținere, prin violență, constrângere, promisiuni, servicii, cadouri sau alte mijloace, de avantaje morale ori materiale de la personal, de la persoanele care execută misiuni în penitenciar sau care se află în vizită ori de la celelalte persoane condamnate, precum și de la orice altă persoană

- o) comunicarea cu exteriorul penitenciarului, în alte condiții și prin alte metode decât cele stabilite prin reglementările în vigoare
- p) amenințarea personalului, a persoanelor care execută misiuni în penitenciar sau care se află în vizită, a celorlalte persoane condamnate, precum și a oricăror altor persoane
- q) utilizarea în mod necorespunzător sau în alte scopuri a bunurilor puse la dispoziție de administrația penitenciarului
- r) tulburarea orarului zilnic sau a liniștii, inclusiv după ora stingerii până la deșteptare
- s) exprimarea, în public, prin gesturi sau acte obscene ori care atrag oprobriul
- ș) împiedicarea sau încercarea împiedicării aflării adevărului în cazul incidentelor petrecute în penitenciar
- t) desfășurarea de acțiuni care urmăresc aducerea de prejudicii administrației penitenciarului sau altor persoane
- ț) autoagresiunea în orice mod și prin orice mijloace
- u) practicarea jocurilor de noroc cu scopul de a obține foloase
- v) fumatul în alte locuri decât cele permise
- x) orice manifestare cu caracter discriminatoriu, care aduce atingere demnității umane prin deosebirea, excluderea, restricția sau preferința pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infecție HIV/SIDA, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării în condiții de egalitate a drepturilor fundamentale.” [143].

FIȘA Nr. 3

(adaptare K. TREISMAN [249, p. 81])

Completați propozițiile astfel încât să rezulte afirmații care vă descriu cât mai bine:

<i>Sunt fericită atunci când</i>
<i>Îmi lipsește</i>
<i>Iubesc/îmi place</i>
<i>Plâng când</i>
<i>Locul meu favorit este</i>
<i>Culoarea mea favorită este</i>
<i>Perioada mea preferată din an/anotimpul meu preferat este</i>
<i>Animalul meu preferat este</i>
<i>Sportul meu preferat este</i>
<i>Emisiunile TV/filmele mele preferate sunt</i>
<i>Cel mai mult mă mândresc cu</i>
<i>Mă simt bine atunci când</i>
<i>O persoană pe care o admir este</i>
<i>Dacă aș putea face ca un moment să se repete, aș vrea să fie momentul când</i>
<i>Aș vrea ca oamenii să știe despre mine că</i>
<i>Lucrul pe care l-aș schimba la mine este</i>

FIȘA Nr. 4

Parcurgeți următoarea listă care descrie câteva tipuri de emoții precum și modul în care se manifestă ele și încercuiți cuvintele care descriu cel mai corect stările experimentate.

EMOȚIE	MODALITATE DE MANIFESTARE
TEAMĂ	- senzație de nod în gât - transpirație excesivă sau frisoane - îngrijorare - anxietate - stări intense de frică - gânduri negative, catastrofizante - nervozitate - neliniște permanentă
FURIE	- tonul vocii ridicat - pumni strânși - gesturi bruște sau amenințătoare - sentimente intense de iritare, frustrare, mânie sau indignare - reacții impulsive, nesăbuite - distrugerea unor obiecte - lovirea sau amenințarea altora
TRISTEȚE	- melancolie - lipsa bucuriei - stare de deprimare - pierderea interesului pentru activități care, în mod normal, ar fi provocat bucurie - senzație de oboseală - lipsă de energie - gânduri negative - plâns
CULPABILITATE	- autoblamare - ruminație constantă (gânduri obsesive) asupra acțiunii greșite sau a consecințelor acesteia - insomnia - eforturi excesive de a face bine pentru a compensa greșeala - scăderea stimei de sine (persoana se simte mai puțin valoroasă sau demnă de iubire sau apreciere)
BUCURIE	- zâmbete - voie bună - atitudine deschisă - comportament vesel, jucăuș - energie pozitivă - sentiment de fericire

FIȘA Nr. 5 (adaptat K. TREISMAN [249, p. 195])

Vă invit să marcați diferite locuri pe harta corpului vostru, acolo unde ați simțit diferite senzații și emoții, folosind codul de mai jos. Acest cod poate fi completat de către voi cu alte culori reprezentând stări și emoții resimțite pe parcursul exercițiului și care nu se regăsesc în lista propusă.

Roz = fericire

Galben = relaxare

Mov = energică

Maro = încordată

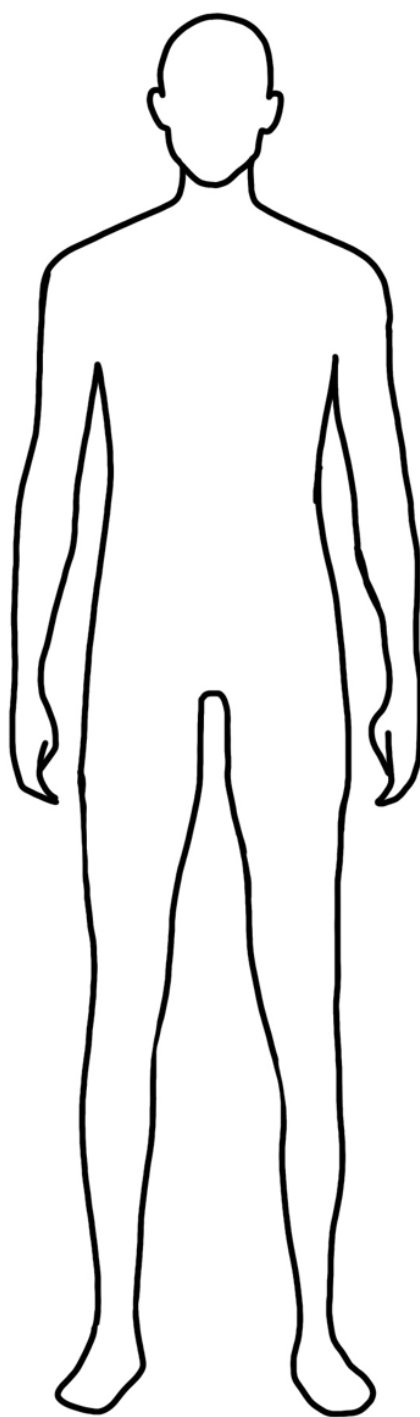
Negru = amorțită

Albastru = tristă

Portocaliu = nervoasă

Roșu = furioasă

Gri = confuză

Tabelul cuvintelor care denumesc emoții

<i>Tristă/supărată</i>	<i>Plictisită</i>	<i>Fericită</i>
<i>Dezamăgită</i>	<i>Speriată</i>	<i>Rănită</i>
<i>Rușinată</i>	<i>Neajutorată</i>	<i>Surprinsă</i>
<i>Fără speranță</i>	<i>Iubită</i>	<i>Apreciată</i>
<i>Mândră</i>	<i>Plină de entuziasm</i>	<i>Plină de speranță</i>
<i>Șocată</i>	<i>Furioasă</i>	<i>Încrezătoare</i>
<i>Singură</i>	<i>Dezgustată</i>	<i>Agitată</i>
<i>Relaxată</i>	<i>Îngrijorată</i>	<i>Trădată</i>

FIȘA Nr. 7 Emoții pozitive și emoții negative

Din colecția de stickere primită de fiecare dintre voi, vă invit să alegeți și să lipiți în partea stângă cartonașele care descriu emoții pozitive și în partea dreaptă cartonașele care descriu emoții negative.

<i>Emoții pozitive</i>	<i>Emoții negative</i>

FIȘA Nr. 8 (preluat (preluat K. TREISMAN [249, p. 181])

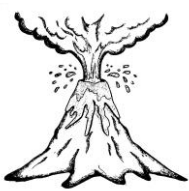
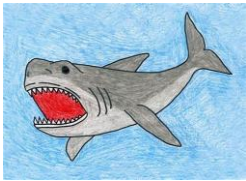
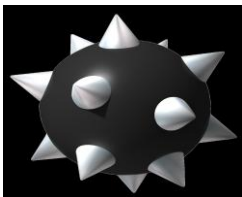
Furia

Completați propozițiile de mai jos folosindu-vă de cuvintele și imaginile prezentate în tabel.

Sentimentul de „furie” seamănă cu ...

Dacă i-aș da „furiei” un nume, i-aș spune...

Aș descrie „furia” ca semănând cu...

<i>Avalanșă</i>	<i>Vulcan</i>	<i>Foc</i>	<i>Rechin</i>	<i>Leu la vânătoare</i>
				
<i>Sânge ce fierbe</i>	<i>A bate toba</i>	<i>Tsunami</i>	<i>Monstru</i>	<i>Dragon</i>
				
<i>Tunete și fulgere</i>	<i>Exces de adrenalină</i>	<i>Minge cu țepi</i>	<i>Ceață roșiatică</i>	<i>Ai altă idee??</i>
				

Dacă „furia” ar fi o culoare, ar fi culoarea...
Dacă „furia” ar fi o formă, ar fi ...
Dacă „furia” ar fi un animal, ar fi...
Dacă „furia” ar fi un obiect/lucru/metaforă, ar fi...
Dacă „furia” ar fi o floare, un copac sau ceva din natură, ar fi...
Dacă „furia” ar putea vorbi, ar spune...
„Furia” mă împiedică să...
„Furia” mă ajută să...
Dacă „furia” ar dispărea, mi-ar lipsi...
...face ca „furia” să crească.
...face ca „furia” să se reducă.
Sunt mai puternică și mai mare decât „furia” atunci când...

FIȘA Nr. 9 (preluat K. TREISMAN [249, p. 183])

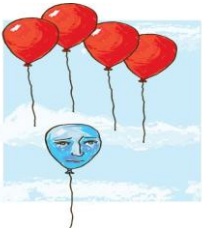
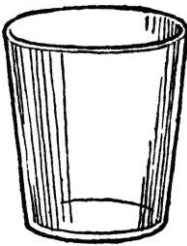
Tristețea

Completați propozițiile de mai jos folosindu-vă de cuvintele și imaginile prezentate în tabel:

Sentimentul de „tristețe” seamănă cu....

Dacă i-aș da „tristeții” un nume, aș numi-o....

“Tristețea” seamănă cu...

Aripi rupte 	Baterie descărcată 	Balon dezumflat 	Pahar gol 	Râu de lacrimi
Insulă pustie 	Invizibil 	Inimă grea 	Ceață 	Cădere în gol
Lanț cu ghiulela 	Încolțit 	Gaura neagră 	Ai altă idee?? 	Ai altă idee??

Dacă „tristețea” ar fi o culoare, ar fi culoarea...

Dacă „tristețea” ar fi o formă, ar fi ...

Dacă „tristețea” ar fi un animal, ar fi...
Dacă „tristețea” ar fi un obiect/lucru/metaforă, ar fi...
Dacă „tristețea” ar fi o floare, un copac sau ceva din natură, ar fi...
Dacă „tristețea” ar putea vorbi, ar spune...
„Tristețea” mă împiedică să...
„Tristețea” mă ajută să...
Dacă „tristețea” ar dispărea, mi-ar lipsi...
...face ca „tristețea” să crească.
...face ca „tristețea” să se reducă.
Sunt mai puternică și mai mare decât „tristețea” atunci când...

FIȘA Nr. 10 (preluat K. TREISMAN [249, p. 187])

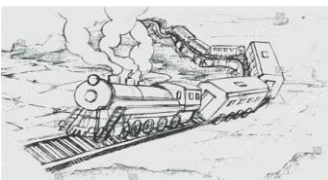
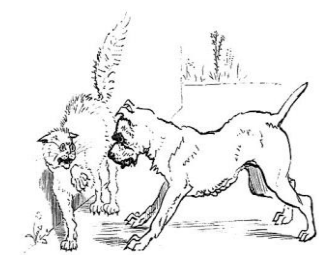
Frica

Completați propozițiile de mai jos folosindu-vă de cuvintele și imaginile prezentate în tabel.

Sentimentul de „frică” seamănă cu...

Dacă i-aș da un nume „fricii”, aș numi-o....

„Frica” seamănă cu...

<i>Fluturi în stomac</i> 	<i>Jeleeu ce tremură</i> 	<i>Tornadă</i> 	<i>Gânduri care se învart ca într-o mașină de spălat</i> 	<i>Țeavă care explodează (sub presiune)</i>
<i>A fi sugrumat</i> 	<i>Furnică pe piciorul cuiva</i> 	<i>Inimă ce bate tare</i> 	<i>Tren care sare de pe șine</i> 	<i>A se pierde într-un labirint</i>
<i>Încolțit</i> 	<i>A se simți mic</i> 	<i>Un sac mare dus în spinare</i> 	<i>Păsări-Lăți-Lungilă (de care ceilalți trag în toate direcțiile)</i> 	<i>Ai altă idee??</i>

Dacă „frica” ar fi o culoare, ar fi culoarea...

Dacă „frica” ar fi o formă, ar fi ...

Dacă „frica” ar fi un animal, ar fi...
Dacă „frica” ar fi un obiect/lucru/metaforă, ar fi...
Dacă „frica” ar fi o floare, un copac sau ceva din natură, ar fi...
Dacă „frica” ar putea vorbi, ar spune...
„Frica” mă împiedică să...
„Frica” mă ajută să...
Dacă „frica” ar dispărea, mi-ar lipsi...
...face ca „frica” să crească.
...face ca „frica” să se reducă.
Sunt mai puternică și mai mare decât „frica” atunci când...

FIȘA Nr. 11

(preluat S.D. DUMITRACHE [79, p. 101])

Decalogul omului fericit

1. *Fii încrezătoare și oferă încredere*
2. *Fii empatică, umană, autentică*
3. *Acceptă oamenii așa cum sunt și acceptă-te pe tine însuși. Iartă și iartă-te*
4. *Manifestă compasiune pentru suferințele altora și bucură-te de succesele lor*
5. *Învăță de la ceilalți și iubește. Cere. Primește. Dăruiește. Împarte*
6. *Fii curioasă și dornică să descoperi „tărâmurii” noi. Explorează. Simte. Trăiește pe viu*
7. *Nu te îndepărta de tine și rămâi ancorată în realitate. Oferă-ți timp. Răgaz. Liniște. Bucurii*
8. *Cunoaște-te. Dezvoltă-te. Re-creează-te. Iarăși și iarăși*
9. *Fii creativă, găsește inspirație în tot și fii sursă de inspirație*
10. *Fii în armonie cu cele dinăuntrul și din afara ta.*
Fii TU! Așa cum te știi. Cum te vrei a fi.

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, Chițoi Anca-Daniela, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele, Prenumele

Semnătura

Data

INFORMAȚII PERSONALE

CHIȚOI ANCA-DANIELA

CONTACT

☐ **Număr de telefon:** (+40) 799593673

☐ **E-mail:** anca_chitoi@yahoo.com

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

2023 – În curs

Consilier dezvoltare personală/Manager

Equilibrium Heart&Mind Psychology S.R.L., Breaza

2016 – În curs

Administrator/Director general

Bravo India Golf SRL, Breaza

2018 – 2023

Ofițer Principal Psiholog

Administrația Națională a Penitenciarelor, Penitenciarul de Femei Ploiești-Târgșorul Nou – Târgșorul Nou

2017 – 2018

Ofițer Principal Educator

Administrația Națională a Penitenciarelor, Penitenciarul de Femei Ploiești-Târgșorul Nou – Târgșorul Nou

2018 – 2021

Administrator special insolvență

Big Event Serv Construct SRL, Breaza

2017 – 2019

Consilier psihologic

Cabinet individual de psihologie Anca-Daniela Chițoi, Breaza

2017 – 2022

Manager

Bravo Macadam SRL, Ploiești

2012 – 2013

Profesor psihopedagog - Terapia tulburărilor de limbaj

Școala Profesională Specială, Orașul Breaza

2007 – 2011

Manager

SC Credus Servicii SRL, Breaza

2006 – 2007

Inspector resurse umane

SC M&C Partners București Filiala Breaza

EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

2019 – În curs

Doctorand

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

2013 – 2015

Master Psihodiagnoză, psihoterapie experiențială unificatoare și dezvoltare personală

2006 - 2008

Universitatea din București
Master Gestiunea și dezvoltarea resursei umane

1999 – 2002

Universitatea „Transilvania” Brașov
Licențiată în Psihologie - Pedagogie
 Universitatea „Transilvania” Brașov

COMPETENȚE LINGVISTICE

Limba maternă

Română

Alte limbi

COMPREHENSIUNE

VORBIT

SCRIS

Comprehensiune
orală

Citit

Exprimare scrisă

Conversație

ENGLEZĂ

C1

C1

C1

C1

C1

ITALIANĂ

B2

B2

A1

B1

A1

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

COMPETENȚE DE COMUNICARE

Abilitatea de a prezenta idei clar și persuasiv; Abilitatea de a construi relații de încredere și de a interacționa cu diverse grupuri (deținuți, colegi, profesioniști, clienți); Capacitatea de a asculta și înțelege nevoile interlocutorilor; Comunicare interpersonală în contexte sensibile; Comunicare profesională cu instituții publice și parteneri externi.

COMPETENȚE ORGANIZAȚIONALE/MANAGERIALE

Abilitatea de planificare și coordonare strategică a activităților; Gestionarea fluxurilor financiare; Abilități de negociere, luare a deciziilor în contexte dinamice și conducere a echipelor; Capacitatea de a prioritiza sarcinile și de a respecta termenele limită; Înțelegerea reglementărilor legale și aplicarea lor în activitate; Dezvoltarea relațiilor cu furnizori și clienți.

COMPETENȚE DOBÂNDITE LA LOCUL DE MUNCĂ

Abilitatea de comunicare terapeutică; Abilități de sprijin emoțional și empatic; Capacitate de autocontrol emoțional; Abilitatea de a utiliza instrumente psihologice și criminologice pentru evaluarea riscurilor, nevoilor, comportamentului și personalității persoanelor private de libertate; Abilitatea de a sintetiza și prezenta date complexe într-un format clar și profesional; Capacitatea de a redacta documente oficiale conform normelor instituționale; Abilități de lucru în echipă și colaborare interdisciplinară; Abilități de networking și colaborare interinstituțională.

CONFERINȚE ȘI SEMINARE

2024	International Conference on Psychology, Language and Teaching, Dubai
2024	Practica psihologică modernă. Conferința științifică națională cu participare internațională, Chișinău
2023	Kaleidoscope. Conferința internațională pentru doctoranzi, post-doctoranzi și tineri cercetători în științele umaniste și sociale. Iași. Participare cu prezentarea The Social Context Of Incarcerated Women
2023	Securitatea psihologică la copii în perioada de criză. Conferința națională cu participare internațională
2022	Curs de formare profesională continuă. Convocarea ofițerilor psihologi din Administrația Națională a Penitenciarelor
2022	Psihotrauma - evaluare și intervenție psihologică
2022	Competențe adaptative și dezadaptative. Conferința națională cu participare internațională
2021	Repere privind victimologia, victimizarea și victimele în/din România. Conferința națională cu participare internațională
2021	Managementul modern al serviciilor de psihologie aplicată în domeniul securității naționale
2021	Dezvoltarea personală și integrarea socială a actorilor educaționali. Conferința științifică cu participare internațională
2021	Convocarea ofițerilor psihologi din Administrația Națională a Penitenciarelor
2021	Aspecte psihosociale ale securității psihologice și manifestările ei în plan social la copii. Conferința științifică internațională
2021	Probleme actuale ale științelor umanistice. Conferința științifică anuală a doctoranzilor
2021	Restructurări psihologice în criză. Conferința națională cu participare internațională
2020	Managementul modern al serviciilor de psihologie aplicată în domeniul securității naționale
2020	Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie
2020	Expertiza psihologică clinică, judiciară, de cuplu și familie
2020	Conferința clujeană de medicină legală